

Hrst vzpomínek na Český Volkov

**a české osídlení v nejbližších okolních vesnicích
a osadách na ukrajinské Volyni**

Sebral, upravil a sepsal Jiří Pancíř - (Jindřich Šíma)

Lovosice 2005

Obsah

Trochu historie.....	3
Volyň - země prosáklá krví	3
Volkov	5
Důvody vystěhovalectví Čechů do carského Ruska v 19. století	6
Vznik Českého Volkova.....	9
Usídlování	11
Z Volkova.....	14
Další události.....	15
Hrstka vzpomínek.....	18
Sbor dobrovolných hasičů ve Volkově.....	19
Vánoce a svátek Tří králů - hasičský bál	22
Česká škola ve Volkově a kultura.....	22
Posvícení.....	26
Polské vládnutí	27
Podnikání a řemesla ve Volkově, okolních vesnicích a osadách:	27
Počasí a jiné.....	29
A také jiné poznámky	30
Osada Jablonovka	31
Rohožno	33
Seznam obyvatel české národnosti v ukrajinské obci Rohožno.....	34
Seznam občanů české národnosti z osady Noviny patřící k obci Rohožno	34
Podvysoká	35
Kochanka	35
Sovětská moc.....	35
Německá okupace a život v ní - moře hrůzy.....	36
Poloha české vesnice a v ní nenávidění vládci - banderovci.....	39
Ohniska odporu UPA	40
Banderovské zasedání ve Volkově (z vyprávění pamětníka P. Blimla)	43
Velká volkovská tragédie	43
Z vyprávění účastníka tragédie Volkova a okolí.....	47
Smutný příběh rodiny Mervinských.....	50
Události ve Volkově	52
Začátek roku 1944 - odchod do války	52
Trochu úvah mužů, před a při vstupu do armády	54
Oběti druhé světové války - frontové	57
Obec Český Volkov s jejími osadami.....	57
Rohožno s osadou Noviny (padlí ve válce)	58
Obec Podvysoká (padlí v 2. svět. válce).....	58
Kochanka.....	59
Oběti 2. světové války z Volkova a okolí (nefrontové)	59
Marie Mráčková - roz. Jirkovská vypráví (1915).....	60
Bylo jaro roku 1944	63
Chvilé strachu, radosti a smutku.....	63
Radost	64
Smutek největší.....	64
Z vyprávění Věry Brázdové, roz. Šimoničkové.....	64
Stavba.....	66
Jak maminka dělala doktora	66
S ukrajinskými dětmi	67
Babička Korábová.....	67
Kořenářky a zaříkavačky	68
Válka.....	68
Příběh z bombardování	69
Vůdce - jednoho ohniska odporu	70
Poslední svátek Tří králů a odjezd	71
K mé mamce: Paní Jaroslavě Šimoničkové	72
Příběhy o sovětské spravedlnosti	72
Stalinův vězeň z Gulagu číslo JE 249	72
Koncentrák pod polární září	73
Místo určení.....	74

„Přežil jsem svou smrt“	74
Svoboden	75
Česká žena o gulagu vypráví	75
Setkání krajanů z Českého Volkova a z jeho okolí	76
Zájezdy	77
U Vovkovyji povernuš... - Do Volkova se vrátím	78
Bývalý Český Volkov má 125 let	78
Příklad iniciativy našich krajanů v péči o české hřbitovy na Volyni	79
Český hřbitov - chloubu Volkovských	79
Doslov pana Dufka	81
Doslov II. (můj)	81
Teplo baťkivského domu - Teplo otcovského domu	82
Obňalosja serce s sercem - Objalo se srdce se srdcem	83
Na závěr několik příběhů z Volkova, tragických, vážných i taškařic	84
Anička	84
O smrti Ládi Millera	91
Co si vyprávěly ženské při tanečních zábavách	93
Svatba u Hroudů	93
Zajíc v kalhotách	94
Zábava - zlatá	95
Večerní zábava	95
Bubeník Kutílek	95
Taškařice u Heršků	96
Zamazaná okna a jízda na kole	96
Volyňští Češi	97
Poznámka k vystěhovalcům	100
Ještě k banderovcům	102
Boleslav Oborski	102
Válka - hrozná metla lidstva	104
Závěrem	106
Poděkování	108

Trochu historie

Volyň

- země prosáklá krví

VOLYŇ byla od nepaměti krajem kurhanů a mohyl, krajem prosáklým krví kozáků, Lechů, Tatarů a Turků, Švédů, Litevců, Němců a Maďarů. Byla ověněna vavříny slávy a orosena slzami utrpení. Staletý zápas mezi dvěma slovanskými národy, Ukrajinci a Poláky, byl příčinou velkého nepřátelství, z něhož těžily okolní kmeny. O tom konečně hovoří bohatá historie volyňské země.

Kratičký chronologický popis tohoto odvěkého zápasu nás přivede také k tomu, jak došlo k osídlení země Čechy. Pokud můj pohled stačí proniknout mlhavým obzorem dávných staletí, pak celá mozaika příběhů, jež zde předkládám, začíná takto:

LUKA, stařešina Lučanů, usídlených od pradávna v luzích této země, kdysi v VII. století založil na řece Styru tvrz a osadu a dal jim jméno **LUČESK**.

V luzích kolem této tvrze se pásla obrovská stáda jelenů, laní a rohatého skotu. Podle volů dostala dokonce pojmenování celá tato země, již předkové nazvali Volyň. Podle ní se začali zvat Volyňany. Folprecht uvádí, že pojmenování pochází od názvu hradu **VOLYŇ**. Lučesk mnohem později přejmenovali na **LUCK**.

Až do poloviny desátého století vládli zde stařešinové rusínských rodů, z nichž se někteří začali později titulovat knížaty. Všichni měli v oné dávné době společný jazyk. Ale v roce 977 objevili se zde jezdci polského knížete Meška I. a ti, za vydatné pomoci českých jezdců, poslaných Polákům na pomoc Měškovým tchánem, českým knížetem Boleslavem I, ovládli tuto zemi.

Letopisec Nestor před mnoha věky napsal, že na východě vzniklo v téže době mocné seskupení, Kyjevská Rus, jejímž vládcem byl kníže Vladimír. Vojska obou knížat zkřížila spolu sekery a meče a Volyň se zmocnila Vladimírova vojska. Stalo se tak v roce 981.

Na rozsáhlé rovině během věků založili Rusíni město Rovno, v hustých dubových hájích vznikaly Podhájce a Poddubce, Dubno a Dubiny. V místech, kde bylo nejvíce turů, byl vybudován Turijsk, na vysokém ostrohu nad řekou Horyněm vyrostl pevný Ostroh, v bílých křemenitých skalách založili Kremenec, ve višňových hájích Višňovce, ve vrbových houštinách nad řekou Ikvou vybudovali Verbu, pod chlumem porostlým hustou muravou založili Muravici, v tmavých hvozdech plných vlků vybudovali **Volkovyje** a sám kníže Vladimír dal rozkaz k postavení města, které by se svou slávou a velikostí mohlo rovnat samotnému Kyjevu, a nazval je Vladimírem Volyňským. Ovšem mír a budování měst netrvaly dlouho.

Už v roce 1015 zmocnil se Volyň polský král Boleslav Chrabrý a po jeho smrti, když v Polsku zavládly nepokoje a domácí rozbroje, rozdělili si Volyň místní feudálové a zřídili zde svá malá knížectví. Knížata byla všude stejná: rvala se o moc jako supi a zavdala tak svým sousedům příčinu k nájezdům. Podobných neshod využil polský král Boleslav Smělý a v roce 1073 připojil Volyň k Polsku.

Mezi Poláky a Rusíny zuřily prudké boje, což si vzali za záminku Litevci a divocí Jadvingové a v roce 1205 zaplavili severní část Volyň, pobořili hrad v Turijsku a Rusínům způsobili mnoho hoře.

Teprve v době velkého utrpení se volyňská knížata spojila pod vládou kyjevsko-haličského knížete Romana Mstislaviče **HALIČSKÉHO**. Štěstí bylo na straně Poláků a Litevců a ti vyhnali

kyjevská vojska z Volyně. Vítězný polský král Lešek Bílý věnoval volyňskou zemi své dceři Saloméně, manželce uherského krále Kolomana, a tak se začala do volyňské země vpíjet též krev uherská.

Ovšem Rusíni hájili vždycky statečně svá práva na svou zemi. Spojili se kolem Romanova syna Danyla a v roce 1219 osvobodili Halič a Volyň. Svoboda netrvala dlouho.

V roce 1240 tatarská (spíše mongolská.) vojska zaplavila volyňské roviny a Danylo se musel podrobit jejich svrchovanosti. Rovněž jeho potomek, kníže Jurij II., musel neustále odolávat jak Tatarům, tak Litevcům. V roce 1321 v jedné z těchto šarvátek padl a pány na Volyni se stali Litevci. Vítěz, litevský kníže Giedymin, ponechal formálně vládu v rukou luckého knížete Lva, čímž se Lev stal jeho vazalem. Ani jeho vláda se neobešla bez bratrovražedných bojů.

Volyň obsadila vojska polského krále Kazimíra Velikého a Lubart byl nucen uznat svrchovanost Polska. Město Luck a severní část Volyně připadla Litvě, západní část Volyně okupovali Poláci. Litevci ponechali vládu v Lucku Lubartovu synu Fedorovi, kterého však této vlády zbavil polsko-litevský král Vladislav Jagiello a Volyň dal lénem svému bratru Vitoldovi.

Za Vitoldovy vlády nastal zlatý věk rozkvětu Volyně. V roce 1439 dostal Volyň lénem jeho bratr, kníže Šwidrigiello. Po Šwidrigiellově smrti litevská velkoknížata ustanovovala na Volyni maršálky z řad místní šlechty.

Posledním maršálkem byl kníže Konstantin Ostrožský, který v Ostrogu založil první slovanskou tiskárnu. Tak se upevnila vláda domácích a litevských feudálů: Ostrožských, Radzivillů, Sapiehů, Sangušků, Višňovieckých, Potockých a Chodkievičů.

Po celou tu dobu trvaly tatarské nájezdy. V roce 1504 zbořili Tataři hrad Hupkiv, 1508 byli poraženi u Moštěnice, 1512 u Lopusného, 1577 u Dubna, 1619 byli odraženi od Klevaně, 1640 zničili Rovno a konečně roku 1651 porazili Poláci u Berestečka spojená kozácko-tatarská vojska.

Nelidské zacházení s poddaným lidem bylo příčinou častých povstání proti polské šlechtě, zejména v letech 1580, 1593 a 1630. Poslední, vedené epidemií a katastrofálního vylidnění Volyně. Města Luck, Kremenec a Vladimír Volyňský byla zničena. Polsko ztratilo celou levobřežní Ukrajinu, kterou Bohdan Chmelnický připojil k Rusku.

Teprve pevná vláda polského krále Jana Sobieského v letech 1674-1696 získala smlouvou v Žuravně Polákům vládu nad převážnou částí Volyně. V letech 1706-1708 okupovali Volyň Švédové. Dobyli Rovno, Dubno, Torčín a Jaroslaviče. Nakonec byli u Dubna poraženi Petrem Velikým. V roce 1712 porazila ruská vojska, vedená Petrem Velikým, Tatary u Velkých Dorohostaj a od této doby Volyň drželi Rusové. V letech 1768-1771 "Barští konfederáti" vyvolali na Ukrajině partyzánské šarvátky s ruskými posádkami. O dvacet let později vzplála další polsko-ruská válka a po ní v letech 1772, 1793 a 1795, na návrh ruské carevny Kateřiny II., došlo k dělení Polska mezi Rusko, Prusko a Rakousko, kde Rusko mělo největší územní zisky.

V letech 1810 až 1812, během napoleonských válek, vydrancovali Rakušané, spojenci Francouzů, volyňská města. Po porážce Francouzů ruskými vojsky byly v Lucku, Rovně a v Dubně vybudovány pevnosti. Rok 1846 byl dějištěm sporadických nepokojů volyňských nevolníků. Nevolnictví bylo zrušeno teprve v roce 1861. Poddaní obdrželi po 18 desjatinách půdy, jejichž výměra se rovná asi 20 hektarům. Poplatky za půdu byly splatné Vilenské bance po dobu 70 let.

Po polském povstání v roce 1863 bylo mnoho polských šlechticů vyvezeno na Sibiř. Jejich statky zůstaly ležet ladem, a tak začala nová kolonizace Volyně. Za těchto poměrů se sem stěhovaly první české rodiny.

Václav Šimek

Volkov

Před dávnými časy ještě v období mongolsko-tatarských nájezdů, v první polovině třináctého století, když mongolští, nejkrutější barbaři všech dob, prošli ruskými, ukrajinskými a jinými zeměmi a dostali se až do západní Evropy, a v dobách mongolo-tatarského krátkého vládnutí na ukrajinských zemích, bylo i několik jejích přesunu přes území, kde se nyní nachází Volkov. Při jednom jejích táhnutí napadli vesnici, obydlí zcela zničili a obyvatelstvo povraždili ve vesnici Perekálok, ta se tehdy nacházela na severovýchodním okraji nynější vesnice Volkova.

Obyvatelům vesnice a jednotlivých usedlostí v okolí, kterým se podařilo nějakým způsobem zachránit a uchovat si holý život, ti se potom přesídlili blíž k řídce Kalynivka, která v tu dobu byla značně hluboká. A v těchto místech, na zalesněných březích říčky, začali si budovat svá skromná nová obydlí. V těchto místech se usídlili z těch důvodů, aby byli skryti očím zlých a krutých nepřátel. Dřímající nedostupné hluboké lesy, ty obklopovaly jejich obydlí a byly velkou záštitou proti nejkrutějším a nenáviděným vrahům. V těchto lesích se nacházelo velké množství vlků. Hladově, zejména v zimě cítili u lidí potravu, proto se stahovali k obydlím našich předků a vyli, tímto také naznačovali svůj obrovský hlad a chuť se zakousnout třeba i do lidského masa. Odtud je tedy tento název „Vovkovyji“ (Vlčí vytí - místo, kde vyjí vlci).

Až do dnešních dob, i když je to už několik století se zachovaly, a lidé si vyprávějí skutečnosti o těžké bitvě kozáků s Poláky. Kozáci, pro ně nezdařené bitvě, vzhledem k velké přesile dobře vyzbrojené polské armády ustupovali směrem na město Dubno. Bitva, kde kozáci a selská vojska utrpěli porážku, se odehrála koncem června až začátkem července 1651 u městečka Berestečka, na polích vesnic Pljaševaja a Mytnice, odtud byli donuceni ustupovat. Při ústupu se zastavili k odpočinku ve vesnici Volkov. Tady je dohonila pronásledující polská jednotka. Došlo k velké bojové šarvátce, ve které, po krutých bojích a značných ztrátách na obou stranách, přece jenom zvítězili kozáci. Ti své padlé druhy - spolubojovníky pochovali podle kozáckého zvyku. Na popel spálených těl padlých nasypali velkou mohyly, které se tenkrát říkalo, slovem tatarského původu „kurgan“. Po tomto smutném obřadu museli jít dále. Pozůstatky kurganu se dochovaly až do dnešních dnů i když ho částečně srovnali Češi, protože překážel při budování staveb.

V období nevolnictví na území vesnice byli dva polští velkostatkáři Zaleskij a Bernatovič. Budovy pána Bernatoviče, jako odvetu za nelidské utrpení, které vykonával na ukrajinském lidu, před dobou zrušení nevolnictví, podpálili Mykola a Mychajlo Kolisnyky. Tři roky 1860 - 1863) se táhlo soudní řízení a rozsudek nad nimi nebyl nikdy vynesena, hlavní viník utekl od řízení carského soudu, když mu uvolnili řetězy, kdy měl přijít konečný soudní výrok - poprava. Nachází se tady dochovaný (Brovar) malé stavědlo vedle dnešního pivovaru nazývané „Brovarač“, také nevelké jezírko zvané Brydok, kde bylo možné přejít brod.

Dnešní vesnice Volkov přináší sebou představu dvou samostatných vesnic Volkov a Voronyči. První dokumentovaná vzpomínka na vesnici Volkov je ze 7. října 1459, ze spisu, kde litevský kníže Svidryhajlo Olherovyč potvrzuje luckému Svatovasilevskému klášteru právo na majetek jemu prodaný ještě knížetem Mstyslavem Volodymyrovyčem a Vasilem Romanovyčem (nachází se v archivu jihozápadní Rusi). Zmínka o vesnici Volkov je také v záznamech v Lucku a rovněž ve spisech Kazimíra krále polského už od r. 1545.

Spojení vesnic Volkov a Voronyči se uskutečnilo v 19. stol. s příjezdem Čechů na Volyň a zakoupení pozemků od volkovských pánů a šlechtičny 1870. Jedna část ukrajinského Volkova dostala název Bernatovičova, podle místa, kde byly hospodářské a obytné stavby a kde byli usídlení lidé pracující pro Bernatoviče. Druhé části jméno zůstalo a ta jména si zřejmě pro pořádek udělali Češi. V roce 1872 Češi otevřely svou školu. Ukrajinská byla otevřená až v roce 1895. Ve vsi byl Čechy vybudován nový pravoslavný kostel.

Olga Kornijčuk

Důvody vystěhovalectví Čechů do carského Ruska v 19. století

Už od pradávných dob germánské národy obracely své zraky na východ, po lepších půdách, než měli oni, které se hodily spíše na pěstování brambor a zeleniny, nikoliv dobrého, kvalitního a na půdu náročnějšího obilí. Tyto národy se vyznačovaly velkou rozpínavostí území na jih a hlavně na východ. Rozpínavost se traduje od desátého století, kdy je začaly lákat úrodnější země. Pro české země to byly národy Bavoři a Sasíci, které začaly být nejnebezpečnějšími po prohrané bitvě na Bílé hoře. Před touto dobou, za dob českých králů, národ měl vynikající vojska a jen málo se dařilo takovým choutkám, jako bylo přivlastňovat si jeho země, ba naopak ještě vždy o nějaká území nepřítel přišel.

Po uváděné bitvě nastaly pro český lid zlé časy. Germánské národy si začaly přivlastňovat jeho země, které mu nikdy nepatřily. Nebylo nikoho, nebylo chrabrých českých vojsk, která by tomu udělala přítrž, naopak přistěhovalci ze západu a ze severu byli tehdejším zřízením vítání a dávalo se jim velkých výhod a úlev, vždyť byli vítězové a mluvili stejnou řečí jako se mluvilo v Rakouské monarchii, která nad Čechami začala roztahovat své drápy.

Ještě v šestnáctém století všechny záznamy v lovosické kronice (a ne jenom lovosické a také ne jenom kroniky) jsou psané jen českou řečí. V sedmáctém století už se vše píše němčinou, anebo němčinou a češtinou. Ještě později už jenom němčinou. A tak to bylo ve všech místech která postihla rozpínavá germanizace.

Netrvalo dlouho a v některých místech Češi byli v menšině, to stále pokračovalo a takových menšinových míst, vesnic a měst přibývalo. Tento přistěhovaný lid mohl téměř všechno a nikdy za to nebyl řádně potrestán, naopak Čech většinu sporů prohrával. Mnohý Čech byl pro Germány pro posměch. To se stále stupňovalo a v některých místech už ani nebylo slyšet krásné české řeči. Největší potupy český lid musel snášet po válce u Jaroměře v roce 1866, kdy vítězové nad Rakušany byli Prusáci.

Proto docházelo k velkému vystěhovalectví českého národa ze své pravlasti.

Hlavní proud českého vystěhovalectví až do druhé poloviny šedesátých let devatenáctého století byl do Severní a Jižní Ameriky, ale také do Jugoslávie, Rumunska, Polska a jinam. V sedmdesátých letech devatenáctého století vystěhovalectví se také částečně a hned na to velice silně, obrátilo na východ, do carského Ruska. (za cara Alexandra II. 1855 - 1881) Emigrační vlna z českých zemí se ještě mnohokrát znásobila po prohrané válce z Pruskem 1866, a po uzákonění v Rakousko-Uherské monarchii roku 1867, v prosincové ústavě, možnosti volného stěhování. Lidé v Čechách přinuceni příčinami těžké hospodářské poválečné krize a národnostním germanizačním útlakem hledali záchranu ve vystěhovalectví - obživu v jiných zemích.

Odcházeli do ciziny, lákání pověstmi o lepších existenčních podmínkách pro sebe i pro své potomky, než jaké jim dávala porobená vlast Rakousko-Uherskou monarchii. Tehdejší zřízení jim nijak nebránila ve vystěhovalectví, spíše naopak. Po vystěhování Čechů svoje stavy doplnila novými přistěhovalci a to z germánských zemí, které na tuto příležitost s velkou netrpělivostí jen čekali a stále se tlačili do pohraničních oblastí a bohužel i do velkých měst. Byla to velká příležitost pro vládu, konečně osídlit české země převážně germánským obyvatelstvem. Nastávala velká příležitost, přivlastnit si české země netrvalo, z kterých v minulosti byli už mnohokrát vypuzeni.

V roce 1867 se v Moskvě konal Všeslovanský sjezd, kterého se účastnila početná česká delegace, vedená Františkem Palackým a jeho zetěm Ladislavem Riegre. Na tomto sjezdu mluvčí svazu ruského selského hospodářství N. A. Žerebcov nabídl Čechům možnost usídlení se v Rusku. Nakonec oba vedoucí delegace byli přijati i samotným carem. Palacký i Rieger chápali, že se

vystěhovalci do Ameriky, kam mnozí z Čech a jiných zemí v tu dobu směřovali se dříve nebo později odnárodní. V bratrském Rusku si vystěhovalci snadněji obhájí svou národní identitu.

Důvodů proč ruská vláda měla zájem o české přistěhovalce, bylo hned několik.

V roce 1861 v ruských zemích osvobození všeho utiskovaného lidu od nevolnictví, a tím velký nedostatek pracovních sil na velkostatkách, kde v době nevolnictví nad mnoha vesnicemi vládl mocný pán velkostatkář. Nastala tedy doba, kdy bylo nutné počítat s prodejem velkých pozemků.

Za prvé: Po nezdařeném povstání v roce 1863 v bývalém tak zvaném „Ruském Polsku“, kdy polský lid chtěl skoncovat s ruskou nadvládou, pro polské velkostatkáře, kterých na Ukrajině bylo velké množství, nastaly zlé časy. V tu dobu pro ty, kteří podporovali nebo se i zúčastňovali povstání, hrozila konfiskace pozemku. Některé polské velkostatky na západní Ukrajině se rozlohou rovnaly spíše hrabstvím nebo knížectvím. Tak dobrou půdu v tak velkých rozlohách nebylo možné nechat ležet ladem a pozemky nutně potřebovaly nové majitelé.

Další důvod byl: Čechům Volyň velmi vyhovovala, blízkost od rakouských hranic. V tu dobu stačilo překročit rakousko-ruské hranice a byli na Volyni a tím i poměrně malá vzdálenost stěhování. Při cestě do Ameriky, byly většinou peníze jenom na cestu tam a návrat v případě neúspěchu byl velmi těžký až nemožný. Na Ukrajinu, nebylo také třeba jet přes moře, cesty po moři, té se někteří i báli. V případě neúspěchu v této blízké ruské, slovanské zemi, možnost návratu a znovu po souši. Čehož také několik českých rodin využilo.

A těch důvodů bylo ještě více.

Dobrá půda na západní Ukrajině a výhody pro přistěhovalce nabízené Ruskou vládou novým osadníkům. Ruská vláda cara Alexandra II. nabízela emigrantům značné výhody. Bylo to určeno dekretem z 22. července 1870. (časopis Ruský Čech 1907)

- 1) Muži přistěhovalci a jejich synové narození před rokem 1870 budou osvobození od vojenské služby.
- 2) Po dobu pěti let budou emigranti osvobozeni od placení dani.
- 3) Budou se jim poskytovat, za výhodných podmínek půjčky k placení na zakoupený majetek.
- 4) Bude jim zaručena svoboda vyznání.
- 5) Bude jim umožněna svobodná volba občanského stavu (měšťanský nebo selský, „soslovia“).

To všechno bylo ve slibech - tolik nabídky:

Po návratu české delegace ze Všeslovanského sjezdu byly v Čechách zveřejněny podmínky a výhody pro emigraci do Ruska a nábor uchazečů. Řízením vystěhovalectví do Ruska se ujali František Příbýl učitel z Třeboně a Josef Olič z Řevničova (Olič zemřel v Hlinsku na Volyni v roce 1907). K vystěhovalectví se přihlašovali hlavně chalupáři, domkaři, drobní zemědělci, řemeslníci a dělníci. Ti všichni věřili, že když budou pilně na volyňské úrodné zemi pracovat, dobré výsledky se musí dostavit. Hlavní proud vystěhovalectví se uskutečnil v letech 1868 - 1872.

Původně, po přistěhování v prvním období byly pro české osady na Volyni zřízené tři samostatné administrativní okruhy zvané volosti, hlinská, dubenská, lucká a v roce 1872 vznikla ještě čtvrtá volost' - kupičovská. Obce pro zřízení volosti nemusely být v sousedství. Volost' byla nejnižší administrativní jednotkou sdružující několik obcí. Tímto uspořádáním byly české osady vyjmuty z pravomoci nižších místních úřadů. Toto uspořádání mělo své nevýhody vzhledem k velké rozloze Volyně a rozptýlení českých osad v ní. Vyšší administrativní jednotkou než volost' byl újezd. Veškerý úřední personál volosti v té době, se skládal, z jednoho úředníka a dvou strážníků.

Bohužel poskytované výhody a úlevy neměly dlouhého trvání. Už v roce 1884, byly zrušené, v důsledku toho přistěhovalectví téměř ustalo.

V Rusku nebyla povinná školní docházka, nebylo vhodných škol, ani nebylo dostatek učitelů. A už vůbec nebylo učitelů, kteří by mohli vyučovat česky

Ze základních škol existovaly pouze církevní, tak zvané, „cerkovno - prichodskoje“ a to nejvýše tříleté. Tyto školy byly udržované církví a zřizovaly se jen v obcích, kde se v tu dobu nacházel pravoslavný kostel - církev. Vyučovalo se rusky a to jen v zimních měsících, když nebyly polní práce. Zavedené předměty byly: čtení, psaní, počty (matematika) a především nezbytné pravoslavné náboženství. Náboženství to bylo na prvním místě a hodnocení z něho moc důležité. Učitel byl placen církví a dostával měsíčně 10 - 12 rublů.

Takové poměry nemohly Čechům vyhovovat. Přáli si, dát svým dětem lepší vzdělání v rodném jazyce. Aby tohoto mohli dosáhnout museli spoléhat jenom na sebe a vlastní síly. Zatím ke splnění jejich přání tolerantní doba vlády Alexandra II. byla velice příznivá.

V mnoha českých obcích na Volyni vznikaly, po vybudování svými lidmi a také svým financováním, české školy. Vystal však nový problém - nedostatek českých učitelů.

Bylo to snad nejúspěšnější období českého školství na Volyni.

Toto období netrvalo dlouho. Už za nové vlády Alexandra III. (1881 - 1894) nastal naprostý obrat, který postihl jak české školy, tak i kulturní a společenský život. Na jedné straně se to projevovalo výrazným rozvojem hospodářským, na druhé straně dochází k omezování svobod kulturních, náboženských a národních v rozporu se sliby, které byly prvním kolonistům udělovány.

Dělo se to několika způsoby:

- 1) Neruské, jinonárodní školy (inorodciv) byly zavřené a povolené jen školy ruské.
- 2) Do úřadu a to i těch nejnižších byli dosazení ruští úředníci a zavedená ruština.
- 3) V jihozápadních guberniích byly rozmístěné silné posádky z Ruska, včetně Volyně.
- 4) Určitou úlohu sehrála pravoslavná církev, jejíž vyšší hierarchie byla ruská a na světské moci značně závislá. Příslušnost k pravoslavné církvi se začala, až přehnaně, ztotožňovat s věrností k ruskému státu.

Pro kulturní a náboženské snahy volyňských Čechů a pro jejich školství byla doba Alexandra III. a později v době vládnutí Mikuláše II. obzvláště nepříznivá, snad nejhorší doba vůbec. Byla vydaná řada zákonů a nařízení namířená proti všem neruským národnostem a nepravoslavným vyznáním, některé zaměřené především postihnout českou menšinu.

- 1) V roce 1888 byla na Volyni zakázána činnost českých kněží a duchovních. Rychlý nucený přechod všech Čechů na pravoslaví.
- 2) V roce 1891 byly zrušeny české volosti.
- 3) V roce 1891 - 92 byly zrušené české školy a veřejné knihovny.
- 4) 1891 bylo vydáno rozhodnutí: zákaz cizincům a občanům nepravoslavného náboženství nabývat pozemky a zakládat další osady.

Vyšší školské úřady hleděly nepřátelsky, jak na školy, tak na knihovny a nakonec je všechny zavřely, jako protistátní instituce, které neprospívají carskému státu. Postupně se v některých obcích otvíraly ministerské národní školy, avšak český jazyk z nich byl úplně vyjmut. Nejkrušnější dobou pro české školství v Rusku byla léta 1892 - 1905.

Po válce rusko-japonské, která se odbývala v roce 1905 a po ruské revoluci 1905 - 1907, se poměry poněkud obrátily k lepšímu, ale škol i nadále nebylo, pro nedostatek učitelských sil a hlavně proto, že i třetí дума (ruské zákonodárné shromáždění) vzniklé až po roce 1905. Roku 1911 byl nařízen na všech školách vyučovací jazyk pouze jeden a to rusky.

Vznik Českého Volkova

Po neúspěšném polském povstání v roce 1863, zavedla ruská vláda přísná opatření, a ve všem nastalo omezování proti polské šlechtě na celém území Ukrajiny, jakož i vlastnění pozemků jim bylo omezeno. Část polských povstalců a především povstaleckých vedoucích, carská vláda vyvezla na Sibiř. Provedla částečnou konfiskaci jejich majetku. Všichni polští šlechtici, v tu dobu jich bylo na Volyni 3.414, s obavy před ztrátou svého majetku začali je rozprodávat.

Vznik českého Volkova na Volyni se datuje na 23. dubna 1870, kdy skupina přistěhovalců v počtu 76 rodin se dostavila na majetek, už předem a to v roce 1866 výhodně předkoupený a zamluvený krajany Formánkem, Králem a Halounkem, o výměře 2500 desjatín. (jedna desjatina = 1,0924 ha). Po veškerém ujednání o výhodných podmínkách koupí odjeli tito pánové zpět do Čech získat zájemce na majetek. Bylo ujednáno, že splátky budou na dvacet pět roků a první splátka s odročením až na rok 1883

Katastr, který do koupi spadal bylo 376 desjatín orné půdy, to je pouze 15% zakoupených pozemků. Lesy smíšené, listnaté a jehličnaté 902 desjatín. Ty můžeme ještě rozdělit na listnaté 401 des., smíšené 286 des. a jehličnaté 215 des. Pastviny a křovinatý porost rovněž 903 desjatín. Neobdělávaná půda 258 desjatín, rybník 33 des. A zbytek neplodná půda rozdělená na 18 dílů (ušastků). Nejvyšším bodem na katastru českého Volkova byl Růžičkův kopec v jihovýchodní části 280 m. n. m.

Že tato krajina byla osídlená už v dávných dobách svědčí i to, že v Černém lese vzdáleném na jih od Volkova čtyři kilometry a patřil také do volkovského katastru, se nacházely na svahu k lesu různé úlomky i velmi stará náradí, sekerky, kladívka a jiné předměty vyrobené z pazourků, které nasvědčovaly tomu, že tato místa byla osídlená už v pravěku.

Před příchodem českých osídlenců byl Volkov jenom větší osada s panským dvorem a malým záměčkem. V okolí několik malých ukrajinských osad (Voronyčí, Bernatovičova část a jiná místa, buď samoty, nebo místa s několika chalupami - ukrajinsky chátěmi).

Základem a středem vesnice Volkova v prostoru později postavené české školy byl panský dvůr, malý záměček, který už v tu dobu se nacházel v dezolátním stavu a u něho hospodářské budovy a nuzná obytná stavení pro služebnictvo, tak. zvané. „čtveráky“. Část přistěhovalých Čechů se usídlila ve dvoře, ostatní byli nuceni po nějaký čas, než si postavili nejnutnější obydlí bydlet v zemljankách. Dřevo bylo nejvhodnějším a také nejlevnějším stavebním materiálem. V tu dobu se o žádném jiném stavebním materiálu neuvažovalo.

Tyto zatím jenom zajištěné - zamluvené pozemky se nacházely 30 km od většího města Dubna a také 30 km od města Radziwillova. Toto město bylo nedaleko rakousko-uherských hranic, kterým čeští přistěhovalci procházeli do carského Ruska - na Volyň. Další města a městečka v okolí byly, na severu Mliniv, Češi si je počestily Mlynov, na severozápadě Demydivka - Demidovka, na západě Berestečko počestěno Brestečko a na východě Kozin, na jihovýchodě Verba podle Čechů to byla Vrba, to také byla nejbližší železniční stanice vzdálená 25 km. K severozápadu se otevírala rovina k řece Ikvě. Větší řeka Styr protéká Brestečkem a dále teče na sever do města Luck a vlévá se do řeky Pripjať. Ze tří zbývajících stran byl prostor budoucí České osady obklopen hustě zalesněnou Chorupanskou pahorkatinou. Z blízkých ukrajinských vesnic se nacházely na východě Povča, na severu Rudka, na západě Hluboka Dolina a na jihu Tesluhov a Dobravoda. Na severozápadě Rohožno, které v tu dobu bylo od Volkova vzdáleno tři kilometry. (Postupem zástavby jsou dneska obce usedlostmi spojeny.)

První přistěhovalci do Volkova byly z Jičínska, Kladenska, Lounska, Mladoboleslavska, Mělnicka, Písecka, Rakovnicka a Roudnicka,

V prvních měsících byl život velice těžký v neznámých končinách. Lidí neznalí zdejších poměrů, ani se nemohli domluvit s místními obyvateli, ti o dorozumívání někdy ani neměli zájem. To

se rychle měnilo. Za velmi krátký čas Češi poznali, že řeč, která byla jen zdánlivě moc nesrozumitelnou, se za nějaký čas ukázalo, že je hodně podobná češtině a kdo se jen trochu snažil porozumět, brzy se dostal s místním obyvatelstvem do dobrého kontaktu. Jako vždy a všude, někteří tohoto zájmu neměli, a ani se dorozumívat nechtěli a nesnažili.

Pro české přistěhovalce nastávající práce byla velmi těžká, kácely se lesy, dostávaly se ze země pařezy (říkalo se tomu klučit, nebo korčovat), a to základním náradím, pilami, sekerami, motykou korčovačkou. Obdělávané půdy, a to i té ležící ladem, bylo málo. I tato málo úrodná půda byla drahá. Výhodnější bylo nakoupit les a ten postupně vykácet. Na takto, z lesů získaných polích, byla úroda mnohem lepší. Mělo to však jednu nevýhodu; než z lesů bylo úrodné pole, stálo to moc dřiny a lidského potu a někdy i vlastního zdraví. Vylepšit, jen málo úrodné pozemky se daly, až když Češi mohli mít dostatek domácího zvířectva a od něho dostatek mrvy. Nebo se mrva získávala od Ukrajinců, kteří v tu dobu, žádné hnojení neznali. Byly známé případy kdy Ukrajinec raději postavil nové ustájení pro dobytek, než aby odstraňoval hnůj. Když si Češi odváželi mrvu byla to pro ně velká legrace, avšak jenom do té doby, než jim narostlo pořádné obilí. Potom s velkou opatrností to zkoušeli také.

Nebylo to tak, jak jim bylo slibováno, že dostanou grunty. Ty si museli nejprve vybudovat. Budovy pracně postavit, pole zúrodnit, vymítit lesy, domácí zvířectvo nakoupit a vychovat, ovocné stromy vypěstovat. Začátky nebyly snadné. Pro získání dobré půdy, které bylo prozatím velmi málo, bylo třeba, mýtit lesy. Vysekávali staletá křoviska a vysoušeli některé menší močály.

Po příchodu českých osídlenců do carského Ruska byly jim poskytovány úlevy při splácení dluhu, daňové úlevy, osvobození od vojenské služby a jiné. České osady byly vyňaté z ruských administrativních kompetencí. Řídily se vlastní samosprávou tak zvaných volosti. Volkov patřil k volosti dubenské. Také jim byla dovolená náboženská svoboda. Ta netrvala dlouho. Farář Hrdlička v začátcích působil i jako učitel. Volkov měl od začátku svojí obecní samosprávu, jejíž činnosti byl též volený starosta, jeho funkční období bylo na tři roky. Prvním starostou (předsedatělem, později se mu také říkalo holova sela) byl v roce 1872 zvolen Nims. Starosta měl širokou pravomoc v otázkách majetkových i veřejných. Od roku 1883 byl volen ještě pokladník obce, socký, deset radních a zástupce do volostní rady.

První projednávání majetkových záležitostí obce se uskutečnilo na páté veřejné schůzi občanů, která se odbyla 16. července 1873. Na této schůzi se zúčastnilo 60 občanů a ta se konala za účasti volostního zástupce. Veřejné schůze se konaly dvě do roka.

Zápis ze schůze:

- a) Občané byli seznámeni, že koupí (kupča) majetku byla potvrzena u volyňského úřadu (palati) a také u civilního soudu dne 16. června 1873, pod číslem 153, a byla schválená půjčka na 1.613 des. pozemku. Na půjčku, která byla 24.00 rublů a v zástavu byly daný všechny tyto pozemky. Z toho odprodáno sousedním ukrajinským obcím 257 desjatin.
- b) Ostatní půda rozdělena na 14 dílu a to bylo hlášeno u výše jmenovaného soudu.
- c) Změny navržené provést v plánu obce.
- d) Půjčky zatížit na všechny občany v hodnotě výměry majetku. To se vztahuje i na občany rakouské příslušnosti.
- e) Ručit může jeden za druhého pouze vždy u účastku.

Bylo schváleno, že dluh za zakoupený majetek bude splácen vždy k prvnímu lednu od roku 1881 a to 1 rubl z 1 morgu půdy. Tento rok a další roky až do doby splátek se platily úroky za vyměřený majetek a to z desjatin 11 kopějek. Daň byla vyměřená z jedné desjatin 52 kopějek. Školu a učitele obec udržovala tím, že se platilo 20 kopějek z desjatin.

Problematikou splácení dluhu se zabývala schůze z 22. srpna 1881. Vybírání peněz (poplatků) a jejich předání bance byl zplnomocněn Josef Job. Na této schůzi bylo přítomno 96 občanů.

Na veřejné schůzi občanů dne 19. července 1883, byl zplnomocněn starosta obce při neplacení splátky na obecní dluh, tohoto dlužníka donutit k placení a případně jeho majetek i prodat. Toto předem nahlásit na újezdni úřad v Dubně. Je třeba uvést, že takových případů nebylo. Veškeré daně a poplatky se platily u starosty obce. Úroky z dluhu za zakoupený majetek byl z 10 desjatín pozemku 1 rubl 10 kopějek, až do roku 1900.

Podle zápisníčku Josefa Maláka z roku 1885

V roce 1885 Josef Malák zaplatil školné 2 ruble, na újezdovou a státní daň 5 rublů 2 kopějky, pojištění budov 3 ruble.

Na příkaz újezdního policejního náčelníka (pristava) bylo doporučeno, zvolit obecního zprostředkovatele (posluhu - socký - pobočník starosty, nebo také vykonavatel). Ten byl zvolen na schůzi 24. července 1884, stal se jím František Kyjevský. 14. dubna 1891 byl zvolen nový socký Josef Majer s ročním platem 26 rublů ve stříbře. Dalším sockým byl Václav Hudeček.

Usídlování

Než se v těchto místech začali usazovat Češi, byla tam jen malá ukrajinská vesnička téhož jména, po ukrajinsky Vovkovyji, také vesnička, možná jenom osada Voronyči. Vesnice se tedy skládala ze dvou osídlených míst, tomu, kterému se říkalo na Voronyčach, bylo proto, že v těchto místech se na stromech usadilo k hnízdění hodně vran, (ukr. vorona). Druhá část osídlení, vzdálená asi dva kilometry, se už od nepaměti jmenovala Vovkovyji.

Bernartovič byl polský velkostatkář a v místě i sídlil. Velmi krutě zacházel se svými nevolníky a přesto se tento polský rod, i když později už žádné nevolníky neměl a jistě i s lidmi, kteří u něho pracovali už jako námezdní síly, zacházel mnohem lidštěji, se jeho potomstvo v těchto místech nacházela a hospodařila až do roku 1939, v tu dobu se rodina odstěhovala neznámo kam.

Mezi tato místa ukrajinského osídlení v roce 1870 začalo přicházet obyvatelstvo české. Češi začali budovat obec. Hodně vystěhovalců z Čech by se v tu dobu chtělo usídlit v těchto příhodných místech. Za krátký čas se poloha vesnice stala velice oblíbeným místem a velký počet přistěhovalců stále přibýval. Brzy se z tohoto bodu stávala velká aglomerace českého osídlení. Vesnice se rychle rozrůstala do všech stran, kde jenom byla vhodná místa k postavení obytných domů, hlavně směrem jižním. Vznikal silně osídlené centrum vesnice i směrem západním se stále prodlužovala ulice s českým osídlením. Směrem jižním brzy vznikla velice dlouhá ulice, která dostala jméno Široká, rovněž tak by se pro ní hodilo jméno dlouhá ulice.

V tu samou dobu se Češi usazovali a stavěli si usedlosti na osadách, kterých bylo na volkovském katastru několik. Bylo to velkou výhodou protože pozemky měli kolem svého stavení. Jedna z velkých osad se jmenovala Podvysoká. Nejprve byla jako součást Volkova. Po velkém nárůstu obyvatel v těchto místech se podvysočtí rozhodli, že pro ně bude výhodnější mít samostatnou obec. Nevyhovovala jim velká vzdálenost od Volkova, od obecního zastupitelství.

Později se některé části osídlení ve Volkově i trochu prolínaly. Mezi Ukrajinci žili Češi a naopak.

Zakládajících rodin Českého Volkova v roce 1870 bylo 76. Jmenný seznam, který by byl velice zajímavý, se nedochoval. Tento počet se rychle zvyšoval a největší byl v roce 1939, kdy jeho počet dosáhl přes jeden tisíc osob.

Ve Volkově brzy po příchodu Čechů byl založen hasičský spolek. Byl to vůbec první hasičský sbor na Ukrajině. V tu dobu se ještě ani v carském Rusku o žádných hasičských spolcích nevědělo. Obzvlášť to poznalo české obyvatelstvo, jak je dobré mít takový hasičský sbor, v roce

1900. Tento rok při velkém požáru shořelo ve Volkově mnoho usedlostí. Po tomto požáru se sbor značně zdokonalil a vybavil novou stříkačkou a mnohým lepším nářadím.

Také ženy zakládají „Ženský hasičský sbor“, a brzy dostávají i osvědčení o složení zkoušky způsobilostí.

Už v roce 1873 byl postaven větrný mlýn.

1880 byl postaven mlýn na dřevoplyn, který se provozoval jen deset let.

Hned v prvních letech 20. století se z Čech začaly dovážet zemědělské stroje a v časopise, který na Volyni vycházel v české řeči, se v něm, pro zemědělce otiskovaly časté inzeráty s doporučením zemědělských strojů a nářadí. Také jedna z těchto několika filiálek na Volyni, byla ve Volkově, kde se stroje prodávaly. Byly to sečky, sekačky, mlátičky, hrabačky a naftové motory k pohonu mlátiček a jiných strojů.

V roce 1911 vznikla elektrárenská společnost v které byl vedoucím a realizátorem pan Hlušíčka. Společnost neměla velkého trvání. Stroje byly značně poruchové a osvětlení nebylo pravidelné a také bylo drahé. Obyvatelé toto osvětlení odmítali a tím společnost zkrachovala.

Už v roce 1910 byla ve Volkově otevřená nemocnice s 25 lůžky, která v první světové válce sloužila i pro rakouskou armádu. Vojáci, kteří tady v okolí Volkova zemřeli, anebo padli a byli české národnosti se pochovávali na český hřbitov. Po válce, každým rokem o dušičkách bylo na ně vzpomenuáno a při smutečním obřadu položeny věnce.

V době 1.světové války rakousko-uherská armáda zpevňovala cestu v místech, která vedla od polské kaple směrem k pivovaru a Jirkovských mlýnu. Místu se také říkalo „U křížku“, to proto, že uprostřed návsi stál dřevěný kříž. Velice blátivá cesta se vykládala kládami z otesaných stromů, kterým se říkalo „podval“. Tato ulice potom dostala jméno „Na prkenné skále“

Největší rozmach v českém Volkově nastal po roce 1921 za polské vlády, otvíraly se různé obchody a provozovny.

Roku 1928 se začalo s výstavbou silnice. Byla to silnice dlážděná s kamenných kostek, ta se po výstavbě každou sobotu zametala. (každý před svou usedlostí). Kámen do Volkova se vozil s velké dálky. V dalším roce byla silnice po ulicích Hlavní a Široká, které byly hodně dlouhé, hotová. O deset let později v roce 1938 se začala budovat silnice do Volkova od Dubna., bohužel se nedokončila, výstavba skončila na osadě Cerkviska. Při příchodu sovětské vlády 1939, byl konec takových vymožeností, jako byla výstavba silnice. Ve vesnici si stavbu silnice financovala obec, mimo obec polský stát.

Příchod českého učitele v roce 1877 Josefa Boučka bylo pro obec velkým vzdělávacím a kulturním přínosem. V začátcích výuky žádné knihy ani jiné školní pomůcky nebyly a tak učitelé sami vypracovávali vyučovací osnovy. Protože styk se starou vlastí nikdy neustál byly v krátkém čase získané potřebné školní knihy. Vyučovaly se jen ty nejzákladnější předměty. Pan učitel Bouček byl u zrodu divadelního kroužku. Zasloužil se také s p. J. Dusem o založení veřejné knihovny ve vsi, která dosahovala po dobu jejího působení těch nejlepších výsledků. Plnila svoje vzdělávací poslání. Volkovská vesnická knihovna byla největší na Volyni.

Knihy vesměs v českém jazyce různého zájmu, poučení a zábavy. Volkovská knihovna plnila svojí dobrou činnost až do doby, kdy přišla sovětská vláda. V roce 1939 nařídili odvoz všech knih do rajónového města Kozina, prý na prozkoumání. Knihy se bohužel už nikdy navrátily. Část se rozkradla a ostatní pod kolnou, kam byly uloženy, se zničily - shnily. Tak knihovna o více než 5.000 svazcích knih a mnoho časopisů skončila.

Učitel Bouček byl také nápomocen při založení pěveckého kroužku vedeného pány Václavem Martinovským a Čechem.

Rovněž tak, hned v prvních rocích působení Čechů ve Volkově se uvažovalo o založení dobré vesnické hudby, která nesměla chybět v žádné české vesnici.

Divadelní kroužek byl založen už učitelem Boučkem a kroužek byl velmi aktivní. Pěvecký sbor založený také asi v tuto dobu vedený Václavem Martinovským a Josefem Čechem měl hodně vystoupení. Pan Martinovský byl v carské armádě kapelníkem plukovní hudby, za polské vlády kapelníkem místní hudby. Stal se učitelem hudby a vychoval hodně dobrých hudebníků. Hudební život ve vsi byl na vysoké úrovni i v cizině se uplatňovalo heslo, co Čech to muzikant. Ve vsi byly dvě dechové kapely, smyčcový orchestr a dětský soubor tamburaši. V hudebním oboru nejen ve vsi, ale i v širokém okolí byl V. Martinovský, kapelník a učitel hudby, uznávanou osobou. Pod jeho vedením vzešlo mnoho vynikajících muzikantů.

Až do roku 1890 se vyučovalo v českých vesnicích česky. Školy si vydržovaly české obce sami. Po nastoupení cara Alexandra III., je český jazyk nahrazen ruským až do roku 1907, potom je znovu povoleno vyučovat v českém jazyce a to až do roku 1936 kdy byla sloučena česká a ukrajinská škola s vyučovacím jazykem polským a čeština pouze jako předmět. Učitelé ve volkovské škole byli pan učitel Bouček nestor této školy, který ve škole vyučoval téměř třicet let. Dále to byli čeští učitelové Prokop, Šimůnek, Vlk, Liška a další

Co napsal redaktor časopisu Čechoslovana Ant. Bachtík v roce 1908 o Volkovu:

„Volkov je největší a zároveň nejvýstavnější česká obec na dubenském újezdě. Ve Volkově je řada uvědomělých starších hospodářů, mladí tam také nezůstávají pozadu. České časopisy a knihy jsou zálibou od nich čítány, o což si získal nemalou zásluhu p. učitel Bouček“. Tolik citát.

Velké změny nastaly po nástupu na trůn v Moskvě cara Alexandra III. v roce 1881. Byla vydaná řada zákonů a nařízení proti všem neruským národnostem a nepravoslavným vyznáním postihujícím především českou menšinu, která doposud měla velké úlevy. Byly zrušené české volosti. Přišel zákaz působení českých kněží. Vyšel zákaz vyučování v českém jazyce. Byly zrušené knihovny a s ním přišly ještě další nepopulární zákony.

Byla nařízena povinnost přestupu na pravoslavnou víru, zákaz nabývání půdy u obyvatel neruského občanství a lidem jiného vyznání než pravoslavného. Hromadný přechod na pravoslavnou víru ve Volkově byl v roce 1888. Církevní slavnost trvala tři dny za účasti mnoha pravoslavných kněží i s početnými pěveckými sbory, v čele s počájevským archirejem a velké množství různých duchovních. To vše se odbývalo v nové postavené církvi, kterou si Češi sami zvláště k tomuto a všem následujícím náboženským účelům vybudovali.

Po tomto velkém obřadu i když některá privilegia jsou volyňským Čechům odebrána na druhé straně nastává naprostá volnost a kdo se hlásil k pravoslavnému náboženství a ještě k tomu při tak velkém ceremonálu jaký se ve Volkově odbýval, mohl vše, co dovolovala pravoslavná víra. Cestovat po celém obrovském carském Rusku, studovat, kupovat si majetky, budovat provozovny, dílny a celé továrny. Víra, v tuto dobu překonávala i nemožné a přes víru se odbývalo vše. Bez víry se nemohlo nic, jako později u komunistů, tak zase v době vládnutí církve, ta musela vědět a rozhodovat i o těch nejmenších maličkostech.

Mimo rozvíjení se řemesel, obchodů, byla možnost se uplatnit i daleko v říši Ruské. Hodně mladých lidí odchází zkoušet své štěstí jinde. Odcházejí do mnoha ukrajinských i ruských měst. Také z Volkova odcházejí mladí lidé uplatnit své znalosti jinde. Odcházejí do velkých měst Žitomíru, Kyjeva a jinam. Někteří z nich se vypracovali na vysoká místa a dosáhli vynikajících výsledků.

Již od let 1880 po stránce hospodářské začíná ve Volkově čilý stavební ruch, byl postaven první větrný mlýn, brzy však vyhořel. Obytná stavení se začínají stavět už z cihel. Stavějí se cihelny, cihly se vyrábějí ručně a suší se pouze na vzduchu, nakonec se vypalovaly - dosoušely jen v malých píckách. V tu dobu se vypalovalo i vápno pro stavby z místních vápencových

a křídových nalezišť. Byl postaven vodní mlýn na potoce. Ten v první světové válce vyhořel, když Rusové při ústupu zapálili most vedle mlýna. V osmdesátých letech 19. stol. se stavěl pivovar. Pivo se potom vyváželo do okolních hospod a do měst, taky až do Dubna. Stavěl se druhý mlýn na dřevoplyn, po první světové válce se z něho mouka rozvážela do širokého okolí, do českých pekáren, také do Dubna. Otvírá se hodně nových řemeslnických dílen a zřizují se obchody.

V roce 1883 si občané Volkova zakoupili ruční hasičskou stříkačku. Oficiální Spolek hasičů byl založen o hodně let později a to až v roce 1899.

V letech 1907 byl na Volyni založen chmelařský spolek, kde nemohli chybět volkovští pěstitelé chmele. Sírárna (sklad) chmele byla postavena u Jirkovských, ta však ještě před válkou vyhořela. Hlušička a společníci zakládají elektrifikační společnost, staví se elektrárna, podnik však ztroskotal pro nedostatek finančních prostředků.

V letech 1900 - 1910 občan Zof ve Volkově a okolí vykupoval kosti a z nich vyráběl kostní směs pro dobytek.

Pro potřeby obyvatel Volkova (pokud kapacity stačovaly tak i pro okolí) byl na hrázi potoka postaven obecní mlýn. V první světové válce vyhořel a znovu postaven na téže místě. V roce 1911 - 13 znovu pokus o zavedení elektřiny v obci, elektrárnu stavěl p. Hlušička

Pro občany Volkova byl založen, Svépomocný finanční spolek, (Kampelička) neměl však dlouhého trvání, zanikl v první světové válce. Obchodní družstvo (Kooprativa), přetrvalo až do roku 1930, kdy ukončilo svou činnost.

Ve Volkově byla zřízená v roce 1910 v domě u Šnajdrů nemocnice. Později přestěhovaná do domů k tomu zvlášť postavenému u Šulců. Na návsi u Jirkovských byla zřízená lékárna.

Místní pošta byla zřízená 15. června 1912. Avšak první záznamy o jejím působení se objevují už z roku 1908. Prvním poštmistrem byl Ukrajinec Plevačuk a také jeho zástupe (podúředník) byl Ukrajinec. Došlá pošta se ze začátku existence pošty neroznášela, zásilka byla jenom oznamovaná o uložení na poště a adresát si poštu vyzvedával sám. Po obsazení Volkova rakouskou armádou v polovině roku 1915 byla pošta pro civilní potřeby uzavřená, úřadovala zde rakouská poštovní pošta. Pro civilní obyvatelstvo začala znovu úřadovat po obsazení ruskou armádou 16. září 1916. Potom už byla v provozu až do roku 1943, v době německé okupace a nacionalistického řádění byla upovci vykradena a telegrafní sloupy pořežané a spálené.

V době osídlování ukrajinské země se hodně Čechů stěhuje do ukrajinského hlavního města Kyjeva, kde se usadila velká česká komunita. Tam také v roce 1911 začíná vycházet český časopis „Čechoslovan“. Jeho první číslo pod vedením redaktora Václava Švihovského vyšlo 21 ledna / 3 února 1911 (první datum je podle ruského kalendáře). Další členové a provozovatelé jsou J. Jindříšek, velkoobchodník a továrník. V. Klich, velkostatkář a majitel pivovaru. J. Zíval, majitel několika domů a člen kyjevské dumy.

Do prvního čísla tohoto časopisu byly vyžádané příspěvky z mnoha českých obcí. Také Český Volkov zaslal svůj článek a tady je. Je přepsán tak, jak je uveden v časopise.

Pisatel článku nebyl uveden.

Z Volkova

Čtyřicet let uplynulo, co první čeští vystěhovalci vstoupili na půdu této Slovanské veleříše ruské. První čas, nežli se usadili a hospodářství zavedli, museli snášeti rozličné svízele a příkoří, kterých se však naši bodří předkové nelekali. Pilně a vytrvale vzdělávali zanedbanou půdu, mýtili nevýnosné lesy, orali pastviny a než minulo deset let vyrůstaly na místech dříve pustých a neúrodných nové úhledné dědinky, vesnice, vroubené výnosnými sady, úrodnými nivami a chmelníci. Láska k staré vlasti, ku svému národu však v nich neutuchala. Když vlastenecké

podniky volaly o podporu, naši předkové nešetřili a podporovali jak nejvíce mohli. Když požár zničil Národní divadlo, když Ústřední Matice Školská zvala na pomoc k záchraně českých dětí, tu nebylo týdne, aby v českých novinách nebyly uveřejněny příspěvky z českých osad na Rusi.

Časy ty již dávno minuly a staří předkové klidně odpočívají na Volyni po roztroušených českých hřbitovech. Mladé pokolení plní odkazy předků a dbá o zvelebení českých osad v nové vlasti.

Projděme si dnes po 40 letech českou obec Volkov. Malé dřevěné domky ustoupily místo vzorně zařízeným selským statkům, v jichž středu škola vyzývá mládež: „Pojď sem synu, uč se moudrým býti.“ Hasičský zbor čítá 30 členů činných a tolikéž Jednota divadelních ochotníků. Česká beseda má vybranou českou a ruskou knihovnu. Kdo navštíví naši ves v letní době a spatří ty kvetoucí zahrady a sady, vysoko pnoucí se chmelnice, obilí, sklánící své požehnané klasy, bezděky zvolá: „Zemský ráj to na pohled.“ A takových českých vesnic je na Volyni mnoho!

Bohužel, mladé pokolení v četných českých osadách zapomíná, že předkové jim nedoporučovali pouze, aby svědomitě vzdělávali rodný lán, nýbrž, že si též přáli, aby děti zůstali vždy dobrými Čechy a pamatovali na své povinnosti vůči české národnosti, by s láskou pěstovali mateřštinu a vždy a všude dělali českému národu čest. Je nejvyšší čas, abychom zavrhlí vzrůstající lhostejnost k české věci a stali se takovými upřímnými Čechy, jako byli naši předkové. O radu a potřebnou pomoc nyní nebude nouze. Poskytne nám ji nově vydávaný a dovednou rukou vedený časopis „Čechoslovan.“ Časopis bude učit a povznášeti národního ducha našeho, bude rozsévati po všech nivách českých bratrskou lásku všeslovanskou, a za to nebude na Rusi ani jedné české rodiny, kde by časopis a kalendář téhož jména scházel.

Tolik článek o Českém Volkově z roku 1911

Další události

Vypuknutím 1. světové války 26. července 1914 se citelně dotklo i života lidí v Českém Volkově. Několik mladých lidí bylo povoláno do ruské armády. V Kyjevě se tvoří Česká Družina, převážně z řad Čechů žijících na Rusi, již v srpnu odchází 7 volkovských chlapců do tvořící se družiny, bojovat proti Rakousku za svobodu své staré vlasti.

Před nastupující rakouskou armádou mnohé české rodiny, také hodně z Volkova odcházejí do hlubokého týlu Ruska, do tak zvaných. „běženců“. Z těchto lidí ponejvíce ti mladší, 51 z volkovských se dostávají do československých legii, tvořících se na Rusi. V době války někteří jsou nuceni přejít i frontu a dostávají se na ruskou stranu a do legii. Většinou působili při ruských velitelstvích (štábech) jako průzkumníci (rozvědčíci) na frontách. Největší koncentrace volkovských byla v páté rotě, 2. střeleckého pluku působící v bažinách na řece Stochod. Hodně z nich se též zúčastnilo legendární bitvy českého vojska u Zborova 2. července 1917.

Válečné události a těžké boje ve Volkově a okolí přinucují ruská vojska k ústupu a do Volkova přicházejí 3. září 1915 rakouští vojáci a zůstávají tam až do 2. července 1916. Po dobu války a v době obsazení rakousko-uherskými vojsky byla obsazena volkovská nemocnice pro jejich vojenské účely. Zemřelí vojáci v nemocnici, bylo jich kolem padesátí, většinou příslušníků českých pluků, součásti rakousko-uherské armády, byli pohřbíváni na českém hřbitově.

Po rakouské ofenzívě u Görlitze v roce 1915 a v tak zvaném ruském Polsku, Rusové ustupují, rakouská vojska dobývají pevnost Přemyšl. Těmto vojskům se dostávají do rukou Luck 31. srpna, Dubno 8. září. Volkov obsadila rakouská armáda poprvé 25 srpna, avšak po následujících těžkých bojích musela ustoupit a rakouskou armádou byl Volkov definitivně obsazen 5. září. Fronta se ustálila na řece Ikvě až do brusilovské ofensivy, ve vzdálenosti 20 - 25 km na východ od Volkova. 13. června 1916 nastal ústup rakouské armády z Volkova, tuhé boje

pokračují na katastru obce a okolí až do 2. července, kdy carské vojsko na delší dobu obsazuje vesnici.

Přesuny front a koncentrace většího množství vojsk, obou válčících stran v prostoru katastru obce a samotné vesnice nepřineslo pro její obyvatelstvo nic dobrého. V době Brusilovské ofensivy, která byla nejvýznamnější vojenskou akcí Ruska na východní frontě za 1. světové války, v červnu - srpnu 1916, ta byla pro velké ztráty, nedostatek přísunu zásob a vojenského materiálu zastavena a fronta na dlouhou dobu, až do rozpadu carské armády, zůstává na místě.

Není to však konec útrap, některé trvají déle. Přichází pád carizmu - říjnová revoluce. Na Ukrajině je znovu nastolen hetmanát a hetmanem je zvolen Skoropadskyj. Za nějakou dobu přebírá vojenskou moc vůdce ukrajinského vojska Simon Petljura, ukrajinská vláda, příchod polské armády a později ještě už armáda bolševická Buďonného, při jeho tažení na Varšavu. To všechno se vždy nějakým způsobem projevuje i na vesnici Volkově. Až do října 1920 se vlády střídají, některá trvá déle, jiné jenom krátký čas, a definitivní hranice Polska byly stanovené až Řížským mírem 18. března 1921, a tím pro západní Ukrajinu skončili tahanice o území, kde žila velká část volyňských Čechů. Toto sedmileté období válečných a také poválečných útrap přineslo pro obec jen samé zlo. Bylo způsobeno mnoho škod na zástavbě obce, na polích a ožebračení některých rodin.

Po nucené carově abdikaci 15. 3. 1917, dání jej do domácího vězení a za krátký čas odvezení celé jeho rodiny na Sibiř, pádu carizmu a nástup Kerenského vlády, se stav ve Volkově nijak neprojevil. Toto dění a informace o tom, co se děje, se na veřejnost ani nedostaly. Život běžel dále tím samým válečným, neurovnaným tempem jako dříve. Až po Říjnové revoluci 7. listopadu téhož roku nastává doba zmatku, nepokojů a změn různých vlád.

V důsledků války přišlo o život několik občanů. Někteří se navraceli ze zajetí až po nastoupení polské vlády v letech 1920 - 1921, v tu dobu se o nich myslelo, že už nežijí.

V době největšího rozkvětu obce Volkova, tento rozkvět je třeba zařadit do dvacátých až třicátých let minulého století, když by se návštěvník postavil na vyvýšené místo za rybníkem, pak by měl celou vesnici jako na dlani. Vesnice obklopená na všechny strany krásným polem. V každé roční době jsou pole jinak zbarvená. V době největší roční vegetace, přede žněmi z této výšiny bylo možno vzhlednout barvu zlatou, žlutou, zelenou, bílou a černou.

Ta paleta barev to byla pole pilných hospodářů a na nich dozrávající obilí, které zářilo v slunečních paprscích dozlatova, díly šťavnatého jetele a řádky rovnými jako by dělané podle šňůry přioraných a dobře ošetřovaných brambor, bílá barva - kvetoucí pohanka a černá úhory. Mezi tím vším se pyšnily chmelnice s krásně narostlými štoky chmele. Sedláci pěstovali veškeré polní plodiny, které se mohly v tu dobu a na těchto místech uplatnit, včetně vysoce výnosného a kvalitního chmele.

Uprostřed krásná, velká, česká ves - ves kypící rušným plodným životem.

Po roce 1924, kdy se osada Podvysoká osamostatnila, vykazovala vesnice s osadami 963 osob. Volkov při sčítání lidu v roce 1939 dle statistických dokladů měl 249 domů 1014 obyvatel. Byla to jedna z největších českých obcí na Volyni. K obci Volkovu ještě patřily osady, Barálka, východním směrem. Do roku 1939 osada osídlená Němci, jako německá kolonie s několika českými usídlenci. Křáky, ve směru západním, byla to největší osada. Jablonovka, směrem na jih, asi s deseti rodinnými domy. Černý les, na jihovýchod od Volkova, jen s několika rodinami. A Kalinovka, směrem severním, nebo se tam také říkalo, Za rybníkem, taktéž to byla jedna z velkých osad patřící k Volkovu.

Silnice se stavěla v letech 1929 - 1931.

Převážná část obyvatel se věnovala zemědělství do kterého postupem doby pronikaly pokrokové metody práce, mechanizace dovážená z Čech. Řada občanů získávali odborné zemědělské vědomosti v místních zemědělských školách a také v zahraničí, jakož i ve staré vlasti

Pěstovali nejlepší a nejvýnosnější druhy obilí a také technické plodiny - len, řepku, lníčku, chmel, pohanku, a nakonec také tabák. Velkou plochu pozemku zabíraly výnosné sady s nejlepšími odrůdami jablek, hrušek, třešní, višní, švestek a jiného ovoce. Značně bylo rozvinuto včelařství a rybářství. Zemědělci ve Volkově se intenzivně zabývali chovem dobytka. Plemenářská stanice k šlechtění těchto nejlepších zvířat byla zřízená u Kroutilů.

V obci byly tři cihelny, z toho u Jana Borovského na osadě Jablonovka od roku 1936 kruhová cihelna a vápenka.

V těch letech největšího rozkvětu, byla škola velkou povinností. V tu dobu bylo ve Volkově hodně dětí. Dvě školy, které tam byly v tu dobu nestačovaly, bylo třeba hledat místo na umístění některých tříd v soukromí.

Česká Matice Školská na Volyni založena v roce 1923, ve Volkově 1925. V roce 1932 byla zřízená ve Volkově sedmitřídká. Česká škola byla s krásnou ovocnou zahradou a hřištěm, kterou vysázel sám ředitel Jaroslav Vlk. U plotu byly vysázené moruše. Škola se nacházela kousek od návsi.

Mládež se věnovala sportu a tělovýchově. Byla organizovaná v Sokole, který byl v obci založen v roce 1927, ten měl kroužek taneční, divadelní, pěvecký, bruslařský a lyžařský. Cvičilo se v zahradě u Fořtu. Sokolové ze vsi se též zúčastňovali cvičení na Všesokolských sletech v Praze.

Po práci se lidé scházeli ke společné zábavě - zpívání, taneční zábavy, divadlo, kino a rovněž umělecký tanec. Kultura byla částečně ovlivňovaná náboženskými místními zvyky a vládními uzákoněními. Nejprve carského Ruska, polské vlády a později i jiných.

Josefům a Václavům v den jejich svátků vyhrávaly obě kapely. Slavné a velice oslavované bylo posvícení. O posvícení byly zábavy, které měly svá jména. Pěkná, taneční zábava pro mladší. Třetí den, na ukončení posvícenských svátků byla sousedská, taneční zábava pro starší. Nový rok byl vždy vítán silvestrovským kabaretem. Oslavovaly se i státní svátky.

Na Hromadové zahradě, u jednoho z největších sedláků, se konávala pouť s různými programy a zábavou v přírodě.

Velmi činný byl divadelní kroužek, kde účinkovali mladí i starší „herci“. Hrávala se dvě až tři představení do roka, vesměs českých autorů. Představení byla hojně navštěvovaná a pro celou vesnici to byl velký svátek. V letech dvacátých minulého století vedl divadelní kroužek Vladimír Bliml.

Ve vsi byla tělocvičná jednota „Sokol“, děti chodily cvičit dvakrát týdně.

Cvičilo se ve velkém sále, který stál na návsi, v létě tam byl příjemný chládek, v zimě naopak pěkně vytopený velkými kamny (hrubkou). V jednotě bylo hodně družstev cvičenců, počínaje s žáky (káňaty), dorostenci, dorostenky, muži, ženy. V sále se nacházelo veškeré cvičební nářadí. Náčelník a hlavní cvičitel bratr Hlušička vše držel v přísném režimu a kázní. Celá jednota jej poslouchala jako hodiny. V létě za pěkného počasí se cvičilo na upraveném hřišti, na Široké ulici. Toto hřiště bylo vlastnictvím jednoty. Jednota pořádala jednou ročně „Akademii“, slavnostním pochodem celé jednoty v doprovodu dechové hudby se pochodovalo na hřiště. Prostná cvičení doprovázela smyčcová kapela. Veselá nálada všech občanů byla skvělá. Místní uzenáři prodávali chutné párky, výčepní zase pivo, limonády, zmrzlinu a nechyběly ani čokolády a cukrátky. A tak to bývalo každým rokem.

Každým rokem, a i tento se připravovala velká zahradní slavnost (pouť). Pro nepříznivé počasí v červnu byla odložena na první neděli v červenci.

Slavnost pořádal zbor hasičů ve velké ovocné zahradě sedláka Hromady. Hasiči měli rozdělené funkce pořadatelské, výčepní piva a jeho roznášení hostům, prodej čokolády a bonbónů, prodej párku a preclíků. Stoly postavili do dvou dlouhých řad. Také narychlo zbudovali malé jeviště, na kterém měly děti sehrát divadelní představení a zazpívat pěvecký kroužek, který místo

řídícího Vlka (kdy se zhoršovala jeho nemoc) převzal jeden z muzikantu. Také dostudování divadelní hry provedl jeden z bývalých divadelních ochotníků.

Vše bylo připraveno. Slavobrána ozdobena břízkami a kterých vlály fábory. Přesně ve dvanáct hodin v poledne vpochoďovala kapela do zahrady s řízným pochodem „Šohaj“. Za kapelou houf dětí, které se po zahradě rozběhly, jako hejno kachňátek. Začali se trousit sousedé, sousedky, mistři řemeslníci i paní mistrové. Přišli hospodáři z vesnice a také z okolních osad a samot, za krátkou chvíli byla plná zahrada, obsazovali místa u stolů. Muzikanti měli vyhrazené místo blízko jeviště, aby dobře viděli na všechny strany a všechny občané aby dobře slyšeli, pěkné polky, valčíky, pochody. Zábava se rozproudila brzo, jenom jakmile sousedé vyprázdnili pár skleniček s pivem. Hudba hrála, sousedé a sousedky začali zpívat.

Hrstka vzpomínek

Milý synu, chceš, abych ti napsala o prvních dojmech našeho pobytu na Rusi. Není to snadné. Paměť mi již slábne a pak, jak sám dobře víš, přišli jsme do Ruska s prvním proudem českých vystěhovalců, takže už více než čtyřicet let nás dělí od okamžiku, kdy jsme opustili vlast. Pokusím se však přece jenom sebrat své vzpomínky a povím, co ještě pamatuji.

Říká se, že podnět ku stěhování Čechů do Ruska zavládl pobyt českých výtečníků Fr. Palackého, Lad. Riegra a jiných v Rusku. Tito pánové navštívili v roce 1867 Petrohrad, Moskvu a jiná města a byli, jak se tehdy v českých listech psalo, velice milostivě přijati carem Alexandrem II. Nevím, je-li to pravda, že ruský panovník projevil přání vůdcům českého národa, aby Češi místo do Ameriky se stěhovali do Ruska, kde mohou lacino koupit pozemky a učit ruský lid vzdělávat půdu. Jisto však je, že brzo nato se začalo psát v českých listech o výhodách stěhování na Rus. Národní Listy často uveřejňovaly zprávy o báječném levném rozprodávání pozemků a úrodné půdě na blízké Volyni.

V Čechách se tehdy žilo velmi těžce. Bylo to po nešťastné prohrané rakousko-pruské válce. Výnosnost průmyslu a živnosti klesala, půda rodila málo, daně rostly. Není divu, že zprávy ty letěly od úst k ústům a padaly na dobrou půdu zvláště u maloživnostníků, řemeslníků a čeledníků. V Čechách se země nedostávalo, v Rusku za pár grošů si ji mohl každý koupit, co chtěl. Někteří podnikavější pustili se napřed do Ruska, aby se přesvědčili je-li pravda, co tvrdí noviny a co v dopisech sděloval F. Příbyl, jenž se stal apoštolem myšlenky stěhování na Rus. Po návratu do Čech „chodokové“ nešetřili pochvalou a vynášeli Volyn jako zaslíbenou zem, kde za laciný peníz jsou obšírné lány žírné černé země. Následkem bylo to, že v některých českých krajích vypukla „stěhovací horečka“. Mnozí narychlo prodávali své dílce a spěchali do Ruska, aby si tam za utržené peníze koupili velké statky.

Bratr Václav Faltys nechal se též unést. Lákala jej na Rus netoliko laciná půda a naděje na skvělé hospodářské zaopatření, nýbrž také myšlenka slovanské vzájemnosti, pro níž odedávna horoval. Takových idealistů bylo mezi prvními vystěhovalci více. Já jsem si od Ruska mnoho pro nás neslibovala a nechtělo se mi z rodného města Holic, kde jsme měli malou, slušnou živnost. Lacina půda mohla lákat rolníka, člověka, jenž umí pracovat na poli, ne však řemeslníka, který se narodil a žil pouze ve městě. Ale Václav nás přemluvil.

Cesta z Čech do Haliče byla pohodlná, neboť železnice vedla až do Lvova. Ve Lvově však začalo naše utrpení. Dále jsme jeli v židovských povozech. Na vozech, tažených bídnými herkami, mezi horami beden a balíků, sedělo nás obyčejně deset až dvacet. Vezly se ženy a děti, muži raději šli pěšky, neboť jízda na voze po hrbolaté, blátivé cestě, často i při mrazu, neskýtala nic příjemného. Cestou každou chvíli se něco přihodilo. To vůz se převrhl, to nějaký balík s vozu spadl, to kolo nebo náprava se zlámala. Co při tom zakusily matky, které měly na starost houf drobných dětí, se nedá ani vypravovat. Počínaje Lvovem jsme přišli do přímého styku s polskými Židy, jež jsme znali pouze z doslechu. Židé byli naším neštěstím a zároveň naší spásou. Obírali

a vykořisťovali nás, kde mohli, ale za to byli nenahraditelnými zprostředkovateli mezi námi a místním obyvatelstvem, a dovedli vždy všechno zaopatřit. Nikdo z nás neznal rusky ani polsky a nevím opravdu, co bychom bez Židů dělali.

Cesta ze Lvova do Hlinska, kde jsme měli zakoupené pozemky trvala nekonečně dlouho. Čím více jsme se blížili k novému domovu, tím citelněji se hlásily mrazy a tím více rostla naše touha dostat se pod útulný krov. Avšak jaké bylo naše zklamání, když přijevše do Hlinska, jsme se dověděli, že v bytech, jež byly pro nás uchystány p. Příbyl umístil krajany, kteří nás předešli. Na dvoře mrzlo jen fičelo a my jsme stáli uprostřed maloruské vsi s dětmi na rukou, nevědouce kudy kam. Teprve večer nás jeden Čech umístil ve své ubohé světnici, kde jsme strávili noc, sedíce na podlaze. Bylo nás tak mnoho, že na ležení nebylo ani pomyšlení. Na druhý den jsme se stěhovali do Ulbárova, kde se byty našly.

V Ulbárově jsme přečkali zimu a k jaru, když se blížily polní práce se stěhovali zpět do Hlinska. Na stavění nových příbytků se z jara času nedostávalo, vystavěly se proto jen prkenné boudy a v zemi se vyhrabaly pece. Boudy nás chránily od větrů a deště, v pecích se vařilo a peklo. Večer po celodenním lopocením scházivali jsme se kolem ohňů a naše společnost připomínala cikánský tábor. Náš život v tu dobu byl dosti romantický. Rozložení na zeleném koberci pod hvězdnatým baldachýnem krásného jarního nebe naslouchali jsme českým písním, jimiž naše mládež opěvovala vzdálenou vlast. Kdo z nás nezaletěl v tu dobu myšlenkami do rodného kraje, komu se nedraly do očí slzy! Bylo nám hezky, ale po staré domovině se nám moc stýskalo.

Poměr náš k místnímu obyvatelstvu z počátku byl dosti neurčitý. Ukrajinci nás považovali za nebezpečné vetřelce, chovali se k nám s nedůvěrou a nechtěli nám ani přístřeší poskytnout. Změnili však své chování, když za každou, i tu nejmenší službu a práci dostali od Čechů poctivě zaplacené. Rádi šli na práci k Čechům, poněvadž si vydělali slušný peníz.

První léta byla pro nás dosti krušná. Neúroda, živelné pohromy, požáry a pád dobytka bývaly častými hosty u prvních vystěhovalců. Nejhuře bylo tomu, kde se dali svést lákavou lácí půdy, (10 - 20 rublů desjatina) a za všechny dovezené peníze nakoupili polí a hlavně lesů. Na zakoupení nutného hospodářského nářadí, semen, na vzdělání roli a kácení lesů neměl kde vzít peněz. Zanedbaná půda špatně rodila a vyžadovala si mnohou krupěj potu, dříve než začalo něco vynášet. Naštěstí dobytek a potraviny byly neslýchaně levné. Hezká kravička stála 7 - 10 rublů, za 12 - 15 rublů byl zcela slušný kůň. „Oko“ (3libry) masa se prodávalo za 4 - 7 kop, pěknou slepici bylo lze dostat za 10 - 15 kop a za „desátek“ vajec se platilo 2 - 3 kopy.

Celý první rok jsme žili, jako by nás ani nebylo. Každý si hleděl jen své hroudy a snažil se upravit si svůj příbytek. O nějakém společenském životě nebylo zdání. Zájem o společné věci, o školu, náboženství, knihovny se probudil teprve později. To však již nepatří k prvním dojmům a tedy také ne do tohoto dopisu.

Tato vzpomínka se netýká jen českého Volkova, je určená pro všechny české obce na Volyni. Článek je z velice starého časopisu vycházejícího pro Češi, žijící na Rusi, z let 1910

Sbor dobrovolných hasičů ve Volkově

První zmínka o hasičích a jejich činnostech - hašení požáru ve Volkově, pokud se to dalo zjistit, spadá do roku 1883.

V tomto roce občané Volkova si zakoupily malou trakařovou hasicí stříkačku. To již byla snaha, jak se bránit při nebezpečném živlu, jako je požár. Než se koupila pro obec stříkačka občané hasili požáry ještě primitivním způsobem, zalévání požářiště jen vodou donášenou vědry a jinými nádobami z různých vodních zdrojů.

Oficiální Sbor dobrovolných hasičů ve Volkově byl založen v roce 1899. Zakladatelem tohoto prvního zboru byl krajan Vladimír Ledvina s dalšími občany, Františkem Králem v tu dobu

starostou obce, učitelem Josefem Boučkem a dalšími velice činnými občany. Myšlenku hasičské pospolitosti, chránit majetek všech svých bližních si krajané dovezli z Čech. Prvním velitelem hasičského sboru byl Vladimír Ledvina, po něm nastoupil Václav Kelner.

V tomto roce byl spolku hasičů slavnostně předán prapor s hasičskými symboly. Spolek hasičů měl svoji místnost u Havránků. Měli velkou hasičskou kapelu, jejím kapelníkem byl Ferdinand Fořt. V třicátých letech 20. stol. se začaly do hasičského spolku přijímat i ženy. To dosvědčuje osvědčení Růžně Hudečkové a její skupině vydané v Lucku.

Hasičský sbor ve Volkově byl na značně vysoké úrovni. Podílel se na zakládání sborů v jiných českých obcích. V roce 1908 byli jako instruktoři Ledvina a Dus přizváni k předávání zkušeností při založení hasičského spolku v Hulči České. Hasičský sbor se zúčastňoval na všech soutěžích v různých stupních.

Dne 17. dubna 1900 vznikl velký požár v ukrajinské části obce a přenesl se i na část českého Volkova. Shořela veškerá stavení v délce 1,5 km až k pravoslavnému kostelu - cerkvi. Po tomto ničivém požáru Češi stavěli již vesměs obytná stavení zděná. Samozřejmě hlavní jejich posláním bylo čelit nebezpečnému živlu nejen doma - ve vsi. Vyjížděli také i do sousedních ukrajinských vesnic, tam se objevovaly požáry dost často.

Brzy po velkém požáru ve Volkově hasičský sbor zasahoval v sousední ukrajinské obci Rohožno, při požáru způsobeném bleskem. Nebýt zásahu volkovských hasičů, byla by shořela celá vesnice. Hasiči zorganizovali z místních Ukrajinců řetěz pro stálý přísun vody z potoka ke stříkačce a odborně řídili ostatní záchranné práce. Správným postupem, radami a organizací českých hasičů při hašení se podařilo požár lokalizovat až na 18 usedlostí, které se už nepodařilo od značně rozšířeného požáru uchránit a tomuto nezkrotnému a běsnícímu živlu podlehly.

Dlouho to trvalo nežli Ukrajinci pochopili význam hasičské myšlenky. Až po první světové válce se objevily první vlašťovky. Začali zakládat i ve svých ukrajinských obcích hasičské sbory, jenže velmi liknavě a jen s velkou neobdobností.

Hasiči měli svůj svátek a to na Pokrovu (pravoslavný svátek Panny Marie). V ten den 14. října 1901 byl slavnostně vysvěcen a předán sboru spolkový prapor. Tento svátek každým rokem pravidelně slavili. Prapor byl z červeného hedvábí, vyšíтый s hasičským emblémem uprostřed, žebřík, přilba a hasičská sekerka s nápisem, „Sbor dobrovolných hasičů ve Volkově“. Kmotrou hasičů byla paní Ledvinová. Sbor dobrovolných hasičů v Českém Volkově se každým rokem v tento den zúčastňoval obřadu v pravoslavné církvi. Odtud odcházel, za řízných pochodů hraných svojí kapelou, slavnostním pochodem. V mírových dobách každým rokem, a v dobách válečného neklidu jen, byla-li k tomu příhodná doba. Tato velká slavnost skončila večerní taneční zábavou na sále u Formánku, později i na sále u Piksu.

Hasičský prapor se zachoval až do reemigrace Čechů z Volyně v roce 1947. Do vlasti jej přivezl při stěhování tehdejší velitel hasičů Vladimír Kroutil. Nějaký čas byl uschován u něho v domě ve Strkovících, později předán do Polánkova muzea v Žatci. Při prvních setkáních bývalých volkovských rodáků byl z muzea vyzvednut a vystaven v místnosti, kde se setkání konala.

V budoucnu bude prapor vyzvednut v žateckém muzeu a umístěn v Muzeu volyňských Čechů v Podbořanech, kde bude taktéž panel s fotografiemi mezi nimi i volkovští hasiči. (Poslední odstaveček, poznámka J. P, který už navázal kontakt s oběma muzei a vzal si tuto věc k osobnímu zajištění)

Hasičská zbrojnice, říkalo se jí „hasičská kůlna“, byla dřevěná, postavená na školním hřišti. Přesné datum jejího postavení se nepodařilo zjistit, snad to bylo v roce 1888, kde jsou hasiči foceni se vším hasičským náradím, jaké v tu dobu vlastnili. V této době již byli vybaveni pojízdnou vahadlovou stříkačkou, trakařovou stříkačkou, 8 bečkami - sudy na dvoukolových podvozcích, dobré řebříky, nezbytné strhávací háky a jiné drobnější náradí. Pro převoz stříkačky k ohni, byly

podle pořadí, (trvalá služba) určené 2 koňské potahy, vždy ještě jeden náhradní, to snad i pro bečky, vždy po jednom koni ke každé. Hlášení požáru se ohlašovalo zvoněním na obecní zvon, který stával u české školy, nebo hasičskou trubkou, kterou míval některý z hasičů k tomu účelu přidělenou a také pokřikem „hoří, hoří“. Mimo toho, na noc byly stavěné ještě obecní hlídky, vždy jeden hasič a jeden občan, po pořadí. Rozdělovník služeb civilních osob měl na starosti obecní socky. Někdy se toto nařízení přísně dodržovalo, hlavně v dobách žní a dobách uskladněného obilí ve stodolách, jindy zase se to benevolentně přecházelo. Na znak služby byla hůl zakončená malou kovovou sekerkou, kterou služba měla nosit. V polovině třicátých let byla zakoupená na vyhlašování požárů obecní siréna.

Hasiči se uplatňovali i ve veřejném životě obce. Založili kapelu, kterou řídil kapelník Čermák, později ve třicátých letech řídil hudbu Ferdinand Fořt. Každoročně, pravidelně se zúčastňovali svčení vody, v době církevního svátku, Tři králů, 6. ledna (podle pravoslavného kalendáře.) Večer pak následoval slavný, daleko široko vyhlášený, hasičský bál - ples. Dále to byl státní svátek polské republiky 3. května, kde hasičská kapela nesměla chybět a samozřejmě o svátek hasičů - svčení praporu, kdy všichni měli nablýskané hudební nástroje.

Mimo to pořádali pravidelně zábavy, veřejná hasičská cvičení, většinou o poutí, kolem 29. června s požární technikou i bez ní. Účinkovali s jinými spolky při různých příležitostech ve vsi. Zúčastňovali se i různých závodů a oslav celého blízkého i vzdálenějšího okolí. Zajížděli i do jiných českých obcí na různá příležitostná setkání. V polovině třicátých let byl založen v rámci sboru i ženský hasičský oddíl, který vedla Růžena Hudečková, bylo to se zaměřením na samaritánskou pomoc a připravovalo se založení dětského hasičského sboru.

Dlouholetým praporečníkem sboru byl Václav Fořt, po něm Václav Kelner, bydlel proti české škole. Slavnostní chvíle nastala, když před nastoupeným šikem hasičů, hasičská hudba hrála skladbu k tomu určenou. Se slavnostní fanfárou, se vynášel z domu prapor, opásaný bílou šerpou a nosič praporu jej bral v bílých rukavičkách. To samé se dělo při odnášení praporu do úschovny po ukončení hasičské akce. Velitel ke každé prováděné akci pronášel povely k tomu určené. Velící řeči byla vždy čeština.

V roce 1939 těsně před 2. světovou válkou sbor dobrovolných hasičů čítal 38 členů činných mužů.

Zahájení plesové sezóny se začínalo tradičním hasičským plesem a ukončení sezóny dětským bálem a masopustním maškarním průvodem přes celou obec, kde nejvíce účinkovali hasiči a pěkně vyhrávala její kapela.

V roce 1940 bylo plánováno, že se začne se stavbou obecního kulturního Domu, kde by bylo místo také pro hasičskou zbrojnicu. Na stavbu byl již nakupován a přivážěn stavební materiál. Vznikem války 1. září 1939 tento záměr obce s výstavbou tak skvělého díla byl navždy zmařen.

Vypukla válka, fašistické Německo přepadlo Polsko a o něco později obsadila polskou Volyn neoblíbená sovětská armáda. Hned po jejím příchodu nastal úpadek veškerého společenského dění. Sbor dobrovolných hasičů po nastolení sovětské moci se omezoval jen na základní jejich povinnosti - vyjíždění k ohni.

Dokonce, snad z nějakého strachu sovětskými úřady jim byla odebrána siréna, při jejím odvážení se říkalo, že je to prý jenom do úschovy. Uschovaly ji tak dobře, že už ji nikdo neviděl. Ještě horší to bylo, když nastaly časy okupace Volyně hitlerovskou soldateskou a potom na podzim 1942, při řádění banderovských skupin. Vraždili občany polské národnosti a pálili jejich majetek. Volkovští hasiči však nemohli a nesměli zasahovat při záchraně polských majetků. Při výjezdu k požárům byli ostřelováni a tak od výjezdu upustili. Vždyť hořelo téměř každou noc v bližším i vzdálenějším okolí.

Po vyhnání Němců a návratu sovětské vlády sbor dobrovolných hasičů přestal být doménou pouze Čechů. Odchodem 23 členů sboru 6. dubna 1944 do československé armády a tři

z nich padli. Zůstali jen starší muži, byli proto přibíráni členové z řad mládeže a také občané ukrajinské národnosti. Na jaře 1947 při reemigraci Čechů do vlasti, sbor jako takový přestal existovat. Veškerý materiál i nářadí bylo předáno sovětským úřadům.

Vánoce a svátek Tří králů - hasičský bál

Celý kraj byl zasypan sněhem, Vánoce byly za dveřmi. Rodiče nakupovali dárky, některé ve vsi, pro něco se muselo dojet do povzjatového města (rovnající se našemu územnímu dělení, okresnímu, - poz. J. P.). V chalupách se dělali ozdoby na vánoční stromčky, bronzovaly ořechy, leštily jablíčka, dělaly andělíčky a z barevného papíru řetízky a velké řetězy, které obepínaly i větší stromky. V obchodech bylo nabito kupujícími. V koloniálu u Pixů, každá pravidelně nakupující rodina dostala na svátky půl kila bonbónů. Ze všech stavení voněly koláče a krásně dozlatova doma upečené vánočky, koláče a vánoční cukroví. Inu Vánoce svátky radosti a klidu. O štědrém večeru po večeři děvčata na dvorcích třásla bezem, při tom odříkávala toto přání; „klepu, klepu bez ozvi se mi pes, kde můj milý večeri dnes.“ Po večeři děvčata odnášela řimbabu pod stromy, aby příštím rokem dobře rodily. Mládež v míse na vodu pouštěla jehly, skořápky z ořechů se svíčkami. Do vody lili olovo, podle toho jak se zkroutilo s pomoci fantazie hádali, co to je. Pod okny po večeři nebo při večeři se ozval hlas rohu, na který troubil obecní sluha (socky) Hudeček, zvěstující narození Páně. Ráno o Boží hod bylo u stromku plno překvapení, radostí u chudších menší u bohatých větších. Děti běhaly dům od domu a navzájem si prohlížely, jaký kde mají vánoční stromček.

Na svátek Tři králů býval pravidelně hasičský bál, na památku, kdy byl vysvěcen prapor zboru. Kdo jiný by mohl být pořadatelem, než hasiči. Toho dne byl velký mráz, avšak sál dýchal příjemným teplem, elektrická světla zářila, vesele se tančilo. Po půlnoci někdo prudce rozevřel dveře a ozval se zděšený výkřik. „Hoří! - pošta hoří!“ V sále nastal poplach. Velitel hasičů začal dávat rozkazy. „Rychle pro koně! Do zbrojnice pro stříkačku! Háky, žebříky a všechno ostatní potřebné k hašení sebou!“ Každý hasič měl a dokonale znal svojí funkci. Hudba rázem přestala hrát. Hasiči už byli venku a každý běžel za svým úkolem. Netrvalo ani půl hodiny a bylo slyšet cinkání zvonků na stříkačce, který se mísil se signálem hasičské trubky „Hóřííí!!!“ Konec se stříkačkou pádili s několika hasiči směrem k poště. Hospodářský dům, kde se nacházela pošta už byl celý v plameni. Zazněly jednotlivé povely. Narychlo dovezená voda ve zvláštních sudech, upravena aby nezamrzla, z blízkých studní byla nejvíce potřebná. Nejpřednější a základní úkol byl: Vynést telefonní ústřednu. Několik hasičů vniklo do budovy a podařilo se jim vynést telefonní ústřednu než se zřítily hořící krovy. Voda chvílemi zamrzala v hadicích. Po několika hodinách úmorné práce, byl požár konečně zlikvidován. Ze stavení toho moc nezbylo, zachráněn byl nábytek a poštovní inventář. Hasiči dokázali, že v každou roční dobu jsou připraveni chránit majetek každého občana a to i v nejlepší zábavě, jako byl hasičský bál.

Po nezdařeném hasičském bálu se začalo v Sokole opět cvičit. Na místní sokolskou jednotu se přijel podívat jakýsi bratr z Prahy. Bedlivě pozoroval jak se cvičí skupinová prostná cvičení, jednotlivá družstva a jedinci na nářadí. Vyprávěl o Praze, o sletech na Strahově a o všem, co chtěli posluchači slyšet. Všechno bylo velice zajímavé o této kouzelné zemi. Za odměnu mu zazpívali několik sokolských i národních písní, které si přivezli jejich prarodiče z Čech.

Česká škola ve Volkově a kultura

V začátcích osídlení českého Volkova, školní budova v této obci, jakož i v jiných místech nebyla. Češi všemožně dbali na to, aby se nějakým způsobem přece jenom vyučovalo. Bylo to těžké, protože nebylo ubytování ani pro rodiny. Vyučovalo se i v přírodě byla-li taková možnost, a když neprobíhaly zrovna nutné polní práce. Když už stálo několik staveb, pak se učilo v domech,

kde měly děti. Nebylo ani učitelů, vyučoval vždy někdo schopný z občanů. Vypomáhal také český farář Hrdlička z dubenské české farnosti, ten však zemřel v roce 1893.

Povinná školní docházka nebyla. Ke změně došlo až v roce 1877 kdy byl opraven a přestavěn na školu zchátralý zámek. Prvním českým učitelem byl učitel Josef Bouček z Moldavy.

Školné na vydržování školy a učitele bylo stanoveno dle výměr pozemků, z jedné desjatiny to bylo dvacet kopějek. V začátcích žádné školní pomůcky, ani knihy nebyly a tak učitelé sami vytvářeli osnovy a rozvrhy učiva. Protože dobrý styk se starou vlasti nikdy neustál byly v krátkém čase získané potřebné knihy touto cestou. Vyučovaly se hlavně jen ty nejzákladnější předměty. V jednu dobu se tam nacházela a také vyučovala učitelka Špičková.

Obrat ve školství nastal v roce 1891, po nástupu na carský trůn v Moskvě Alexandra III. Vyučování v českém jazyce zcela ustalo a bylo zakázáno. Do všech škol, kterých ještě bylo velký nedostatek, byla zavedena povinně ruština. Ve velmi krátké době se tam vystřídal tři učitelky. Poslední z nich byla Tsajevna. Po nich přišel přísný ruský učitel Lesuk.

Při těchto všech dosazovaných učitelkách a učitelích ještě vyučoval učitel pan Bouček češtině, protože nešlo ve všech předmětech okamžitě přejít na ruský jazyk. Ten vyučoval později i některé předměty v ruském jazyce až do roku 1912. Po této době odchází na zasloužený odpočinek. Nejplodnější čas svého života zasvětil Volkovu a zemřel v červenci roku 1934. Byl nejenom dobrým a oblíbeným učitelem, vždy se zúčastňoval veškerého kulturního dění ve vsi. Vedl pěvecký a divadelní kroužek, hrával s dětmi divadlo. Při třicátém výročí jeho působení ve Volkově, bylo to v roce 1907 místní divadelní kroužek sehrál na jeho počest veselohru, „Velké panstvo“. Pan učitel Bouček, dlouhou dobu, zastával také funkci obecního písaře.

Po něm nastoupil český učitel Prokop, a s ním všemi dětmi značně neoblíbený a obávaný ruský učitel Čušmaj. Ten dodržoval přesné a přísné nařízení ruských úřadů. V tu dobu se musely vyučovat všechny předměty pouze v ruském jazyce a žádné české hodiny, jako předmět. Tak to nařizoval a dohlížel, aby se to dodržovalo, právě tento ruský učitel. Čeština se vyučovala jenom po domech. Tolerovalo se i to, že děti ze zemědělství navštěvovaly školu jen pokud nebyla práce na polích, nebo bylo špatné počasí.

Po dobu první světové války, od data, kdy rakouská armáda obsazuje Volkov v červnu 1915 až do roku 1921, v časech, kdy se na Volyni střídaly různé vlády, Rakušané, Rusové, Ukrajinci, Poláci a sovětská vláda se vyučovalo různě. Učilo se česky, rusky, ukrajinsky a také se nevyučovalo vůbec. Škola se otvírala podle toho, jak to válečné události dovolovaly a většinou to bylo po domech některých občanů. V tu dobu vyučovali, Sáša Zubková (pí Maťáková), Paňko, a také rakouští zajatci české národnosti, Slepíčka, Knop, Antonín Jenné a Lang, poslední uváděný pocházel od Loun. Taková různá provizoria trvala až do roku 1921, kdy polská vláda převzala veškeré státní instituce včetně školství pevně do svých rukou.

Po roce 1921 se vyučovalo ve škole v českém jazyce a polština byla jenom jako předmět, tři hodiny týdně. Byla to tak zvaná škola „kodykacyjna“. Škola byla čtyřtřídková. Českým učitelem v tu dobu byl Šimůnek. Jména polských učitelů, během té doby, mimo dvou se nepodařilo zjistit.

V roce 1925 přichází do Volkova nový učitel a zároveň ředitel školy Jaroslav Vlk. Učitelé Šimůnka za další dvě léta střídají dvě polské učitelky, byla to Koszyková, která se tam provdala za advokáta, syna pravoslavného baťušky Božovského, ten později vystudoval ještě teologii a stal se také baťuškou. (Učitelka bezpodmínečně musela přejít z katolické na pravoslavnou víru) Další byla učitelka Paszyńska. Obě vyučují ve škole až do pádu polské vlády v roce 1939. Dlouho je název školy „**Publiczna szkola powszechna czeska**“.

Ve vyučovacím školním roce 1930 nastává změna, vyučovací jazyk je zaveden polština a čeština pouze jako předmět, tři hodiny týdně. V tu dobu škola ve Volkově byla rozšířená na pátý

ročník. V tomto roce je pro vyučování pronajata soukromá budova, byla tam vždy čtvrtá třída. V tu dobu byl pozměněn název školy na „**Publiczna szkola powszechna w Wolkovyjach czeskich**“.

V příštím roce byla škola rozšířena o další, to je o šestý ročník a další rok na sedmitřídku. V roce 1935 ředitel školy pan Jaroslav Vlk pro nemoc školu opouští a na jeho místo přichází další český učitel Jaroslav Liška.

V době své působnosti učitel Vlk vede dětský divadelní kroužek. Hraje se české divadlo. Pořádají se dětské besídky, některé roky nepravidelně, spíše v letech třicátých se to dodržovalo, spojené i s nadílkou, až do příchodu Sovětů.

Na konec masopustu býval dětský bál. Tato tradice se dodržovala. Pro dospělé ten den byl večer maškarní ples. Odpoledne průvod obci a maškary měly povolený vstup na sál na dětský bál. To bylo radosti, křiků a jekotů!

Každá maminka tu svou dcerušku nebo synka nastrojila, holčičky měly velké mašle ve vlasech. Chlapci měli společenské oblečky, odložily uniformy, které se nosily do školy. Učitelský zbor byl vždy v plném počtu. Chlapci z vyšších tříd prováděli učitelky a děvčata zase učitelé.

Starý bubeník jen zářil a bručel si pod vousy, „jó když já jsem ještě byl jako kluk, to taková moderna nebejvala, ale jen ať se děti bavěj, kdopak ví, jak to tady za pár let bude.

Do sálu se hrne obalený hrachovinou Masopust, za ním voják se šavli, baba s nůši na zádech, dále přicupital Žid s pytlek na zádech a v něm nějakou kožu a za nimi se valili další a další. Vnořili se mezi tancující děti, někteří popadli sousedky a už se točili v kole. Veselí bylo veliké, plno smíchu a vyvádění v kole. Maškary dělaly různé šaškoviny, někdy musely děti z kola ven - maškary měly svůj velký rej. Jen málokterou sousedku nechaly na pokojí. Když se pořádně navyváděly, odtáhly do ulic - po vesnici.

Bohatá byla i školní knihovna, půjčovaly se dětské knihy, české i polské. Pořádaly se i školní výlety do okolí, občas i do některého bližšího města.

Někdy kolem roku 1935, přichází na školu polský učitel Zbigniew Boguslaw.

V roce 1936 obě školy, jak česká tak i škola ukrajinská ve Volkově jsou sloučené v jednu školu a to polskou s vyučovacím jazykem polským a čeština a ukrajinština pouze jako předmět. To už vyučují učitelé z obou škol společně.

Po obsazení Volyně sovětskou armádou 17. září 1939 a nastolení sovětské moci učitelé Liška a Boguslaw vyučují až do přepadení sovětského svazu fašistickým Německem. Ve školním vyučovacím roce 1940/41 přichází jako ředitelka školy i dvě další učitelky Rusky, z hloubky sovětského svazu. Vyučuje se rusky a ukrajinsky, také něco málo česky. Po dobu německé okupace se jen krátkou dobu vyučuje nepravidelně německy a ukrajinsky. Jinak v době okupace byly školy zavřené. Po návratu Sovětské vlády roku 1944, až do reemigrace Čechů do vlasti v roce 1947 se vyučuje rusky a částečně také česky a to mladými českými učitelkami, Jaroslavou Martinovskou, Růženou Novotnou a Jiřinou Zývalovou.

Ve škole bylo čím dál smutněji: Řídící učitel Jaroslav Vlk těžce onemocněl, jeho místo už nějaký čas zastupovala učitelka Božovská - Koszykúvna, již dlouhý čas vyučující na této škole. Byla to snacha již zmiňovaného faráře. Řídící učitel Vlk, jako jeden z prvních Čechů vystudoval na Matiční pedagogické škole v Lucku. Dlouhá léta působil a byl řídícím učitelem na zdejší české škole. Miloval hudbu, měl rád přírodu, pečoval o zahradu, vysazoval v ní dobré druhy ovocných stromků, které dovážel ze své vesnice od Lucka, kde se narodil. (Snad to byl Český Boratin - poz. J. P.) Byl velkým vlastencem. Děti ve škole jemu svěřené vychovával ve vlasteneckém duchu a lásce ke vzdálené vlasti. Organizoval a řídil divadelní hry, které žáci často hráli. Založil školní pěvecký kroužek, který zpíval na různých slavnostech, zvláště na svátek matek. Chodil do místní knihovny, kde si rád pobesedoval s občany o různých záležitostech a potížích, také o rozvoji

a plány obce, které by se mohly provést a uskutečnit. Jeho učitelský sbor byl sestaven z dvou učitelů a dvou učitelek, byla to obecná šestitřídka. Po vychození této školy, děti lépe prospívaly, odcházející do měst na gymnázium, hospodářských škol, kam některé žáci odcházeli. Většina dětí se šla učit různým řemeslům nebo zůstávala u rodičů na hospodářství.

S panem řídícím učitelem to nevypadalo dobře, přestal vyučovat, doktor k němu chodil každý den. Tato nemoc se doktorovi Lesinkovi nelíbila, kroutil nad ní hlavou a radil; „Víte co pane řídící, musíte odtud pryč, někam kde je hodně borových lesů, někam do sanatoria, kde je naprostý klid, kde se nebudete s ničím vzrušovat, rozčilovat, kde o vás budou všestranně pečovat. Jste ještě dosti mladý, máte ženu a tři děti. Poslechněte mé rady“. Řídící Vlk kýval jenom hlavou, bylo mu smutno u srdce.

„Jak mám opustit tu svou svěřenou mi školu, ty děti ve škole, tu zahrádku, ty stromy, o které jsem se tolik let staral a pěstoval je, aby plodily to nejlepší ovoce, ten kraj, tu obec ve které jsem prožil tolik radostných a někdy i bolestných chvil. Opustit svůj učitelský sbor - kolegyně, kolegyně, s kterými jsem dlouhá léta učil místní děti. Jak? Jak, to jenom mohu udělat? Řekněte pane doktore? Je to možné!“ Unaven tak dlouhou řečí těžce oddychujíc zabořil svou hlavu do peřin. Nastalo velké ticho. Venku na stromech štěbetali ptáčky, sýkorky, zpívaly pěnkavky a jiné ptactvo, jako kdyby chválili dobrou práci tohoto člověka, který vypěstoval mnohé stromky, kde mohou poskakovat a zpívat ptáčky a na nichž se ukazovalo, že opět přinesou kvalitní ovoce.

Doktor Lesink nepovolil; objednal v krajském (vojvodském) městě sanitní auto, které přijelo asi týden před ukončením školního roku. Pro mnohé to byl smutný pohled, když vynášeli těžce nemocného na nosítkách do sanitního auta. Všichni žáci se shromáždili na dvoře školy. Pan řídící těžce pozvednul hlavu, bolestně se usmál na své žactvo, pozdravil je zvednutím ruky a sotva slyšitelně zašeptal, „Sbohem děti“. Svěřenci zasunuli nosítka do auta, dveře lehce zavřeli, nasedli a pomalu se auto rozjelo. Auto odjelo s panem řídícím Vlkem, který se už do obce nikdy nevrátil. Když auto odjíždělo mnozí žáci plakali, utírajíc si slzy dlaněmi. Učitelský sbor byl velice smutný a slzy se jím draly do očí, nikdo z dětí ani z učitelů se za ně nestyděl, dívající se za odjíždějícím autem. Ztratili svého pána, svého nejmilejšího kolegu.

Za týden v pátek bylo 30. června a konec školního roku. Všechny děti v osm hodin ráno ve svátečním oblečené už byly ve škole. Učitelé a učitelky, tedy celý učitelský sbor, nyní už s řídící učitelkou Božovskou, měli všechna vysvědčení po třídách na stole, pečlivě složené, ale ještě je nerozdávali. Žáci se seřadili před školní budovou a odešli všichni do kostela. Duchovní otec měl mši díkuvzdání za celý školní rok. Potom poděkoval celému učitelskému sboru za jeho starostlivou pedagogickou práci ve škole, vzpomněl také na řídícího učitele Vlka. Prosil, aby na něho nikdy nezapomínali. Obrátil se na žactvo a pravil:

„Milé děti, dnes vám skončil školní rok, někteří z vás se již nevrátí do školních lavic. Po prázdninách někteří půjdete dále do škol, studovat, někteří se půjdete učit řemeslům a mnozí z vás zůstanou doma u rodičů na hospodářství, nejprve jenom pomáhat svým rodičům a později převzít i celá hospodářství v zemědělství. Mohl bych říci rozprchnete se do všech stran. Při tom všem však nezapomínejte na školní léta zde strávené, na své učitelé, kteří pro vás tolik udělali a dali vám první školní základy a připravili vás do budoucího života, abyste mohly snadněji překonávat překážky, které vás některé v nemalé míře někdy v životě potkají“.

Po ukončení mše všichni žáci odešli zpět do svých tříd. Ve třídách učitelé vyvolávali jednotlivé žáky ke stolu a předávali jim vysvědčení. Někde byla radost jinde zklamání, ale nedalo se nic dělat. Učitelé slabší žáci povzbuzovali a těšili je, že si jistě v příštím roce vše napraví. Žáci slibovali a děkovali učitelům za jejich práci.

Život ve vsi šel dál, svými pracovními vyježděnými kolejem. Srpen se přehoupl do druhé poloviny, začalo česání chmele, ve stodolách bylo veselo. (V některých statcích bylo zvykem a pravidlem, že štoky chmele se přivázely a česaly v kůlnách nebo stodolách - poz. J.P.) Sjelo se

hodně česaček a česačů z ukrajinských vesnic, které si přišli přivydělat. Bylo hodně veselí, pracovníci zpívali téměř stále, písničky veselé, zamilované, taky smutné a lyrické i náboženské.

Nadešel podzim 1929. Elektrické osvětlení už zářilo v chalupách, v dílnách i domcích. Silnice už také byla po celé české vesnici, mimo postranních uliček, kam se už nedostala. Do vsi zavítalo kočovné ukrajinské divadlo (grupa Pevnoho). Představení se konalo v sále, návštěvy byly veliké, povětšinou hráli činohry, jen málokdy operety. Tohoto podzimu zavítal do vsi také velký cirkus „Němeček“. Ves žila velkým kulturním životem. Děti rády chodily do cirkusu, rodiče zase do divadla. Nadešel konec měsíce září, na obloze se objevili draci, které si kluci sami zhotovovali. Sedláci začali s hlubokou orbou pro setí ozimu, někteří již začali s vybíráním brambor.

Posvícení

Při tom všem pracovním shonu se ves připravovala na Václavské posvícení. Divadlo po vyčerpání svého programu už dávno odjelo hostovat do jiných míst. Sál ožil cvičenci sokolské jednoty. Cvičilo se dvakrát týdně.

Poslední nedělí v září bylo posvícení. Sál byl ozdoben, podlaha vydrhnutá, naleštěná, čtyři velké žárovky se rozzářily jasným světlem. Nad kruchtou, kde seděli muzikanti svítily ještě čtyři menší. Sál byl osvětlen jako nikdy.

V sobotu k večeru se sjížděli hosté ze vzdálených českých vesnic na posvícení. Byly to dny největšího veselí a už od samých začátků tomu tak bývalo. Každý musel o posvícení někoho hostit z jiné české vesnice a také až hodně desítek kilometrů vzdálené. Posvícení to byla také doba k největšímu seznamování se s mládeží z jiných vesnic. Když byly přípravy k cestě na posvícení, počítalo se s tím, že rodina vezme dospívajícího syna nebo dívku sebou. Téměř ve všech českých větších vesnicích se odbývaly taneční posvícenské zábavy a ty také dávaly velké příležitosti k vytancování a vzájemnému se poznávání. Pokud nebyl chlapec nebo dívka přímo v rodině, vzal se z příbuzenstva, když projevíli zájem o zábavu a tanec. Takový, nebo taková, když se objevili na sále byli k utancování.

Často se připravovali chlapci do jiných obcí na posvícenské zábavy sami. Vybrali si do krásné bryčky ty nejlepší koně, okširovali svátečními postroji, ty ještě příležitostně ozdobili a vydala se celá skupina užít dobré zábavy. To všechno vyzdobení bylo proto, aby bylo vidět, že přijíždějí mladíci jsou z rodin vzorných, spořádaných a bohatých sedláků.

Taková skupinka krásných mladíků udělala velký rozruch na sále při posvícenské zábavě, mezi mladými děvčaty. Každá ještě nezadaná dívka čekala, že právě ona bude tanečnicí pro tuto zábavu některého z nich a může se stát, že se do ní i zakouká a bude z toho svatba.

Avšak, posvícenské návštěvy nebo účasti na zábavách chlapců a dívek, nebyly jenom proto, že by vždy z toho mělo vzniknout zamilování nebo i svatba, ale také toho nejlepšího pobavení, zatančení si, poznávání se, užít legrace, popovídání si s vzdálenými mladými lidmi. A to všechno vyhlášené volkovské posvícení umožňovalo.

Před takovou sváteční událostí volkovská silnice musela být čistě vymetená, jen málokde by se taková čistota silnice dala najít. Bylo každého povinnost a velká vizitka, aby na silnici nebylo ani smítko.

Voněly posvícenské koláče, inu posvícenská nálada všade, mnoho kachen, hus, které několik týdnů byly nácipávané šiškami ze šrotu a hodně jiné drůbeže bylo obětováno a vše se dlouho připravovalo na posvícenské hostiny v každé rodině. Začátek posvícenské zábavy byl v osm hodin večer. Muzikanti se sešli o trochu dříve, už začali hrát. Bubeník třískal do bubnu o sto šest. Nejmilejší a nejpříhodnější písnička o této zábavě nejčastěji zněla, „O posvícení všechno to voní.“ Sedláci a selky, páni mistři a mistrové a všichni zúčastnění si s hosty měli co vyprávět. Bylo toho hodně. Kdo bude ženit syna nebo vdávat dceru, jakou výbavu, která nevěsta a také

ženich dostane, jestli jí dají jalovici nebo dojnou krávu a který pole, a jak ten kus pole je velký. Co dostane ženich a jiné veselé, vážné i smutné příhody se vyprávěly.

Polské vládnutí

Pro Česi na Volyni, v začátcích polské vlády, a ještě hodně dlouho jejího trvání, to bylo jedno z nejlepších zřízení, které na západní Ukrajině bylo. Polská vláda se zase mohla opřít o české obyvatelstvo. Vláda věděla, že Česi nejsou z těch, kteří by se chtěli stavět proti jejích zákonům a tak jim dávala ve všem volnost. Za volnost také očekávala odměnu a ta se dostavovala v podobě těch nejlepších hospodářských a zemědělských výsledků, které byly velkým vzorem pro obyvatelstvo ukrajinské.

Jen velice málo byly porušované polské zákony, předpisy a nařízení od české menšiny, spíše jenom z neznalostí, nedbalostí a snad někdy z nerozvážností. Nikdy ne z toho, že by někdo chtěl poškozovat polský stát a jeho zřízení, jako se to často stávalo od obyvatelstva jiného.

Polska vláda podporovala rozkvět zemědělství, obchodů a řemeslné činnosti. Tím vznikala dobrá životní úroveň. Byla dobrá a spravedlivá soudní činnost. Kdo se nedostal do sporných věcí s polským státem, měl ve všem velké možnosti. Snad ještě trochu hrálo svojí úlohu katolické náboženství, to se v Polsku obyvatelstvu doporučovalo a zvýhodňovalo, nikoliv vnucovalo.

Problémové osoby byly na černé listině. Česi se tam nacházeli jen výjimečně.

Za polské vlády bylo ve vsi hodně uděláno. Silnice přes obec, nová výstavba budov veřejných i soukromých. Po stránce kulturní, divadelní představení, plesy a zábavy - vyhlášené hasičské, posvícenské a jiné, sokolská veřejná vystoupení, hasičská činnost, knihovna, čtyři hudební kapely.

Před koncem polské vlády, se v Českém Volkově provozovalo:

- Filiálka dovezených zemědělských strojů hlavně z Československa.
- Prodej různých šlechtěných odrůd obilí, jakož i průmyslových hnojiv.
- Několik cihelen. V třicátých letech, dvacátého století nechal si vybudovat Jan Borovský na Jablonovce velkou cihelnu, říkalo se jí „párová“. V té bylo možné, každý den vystavit až tisíc cihel. Ty nejmenší cihelny vznikaly a zase zanikaly - vyrobily jen cihly pro jeden nebo několik domů a zrušily se.
- Několik obchodu s potravinami, textilem, obuvi, koloniály a železářství.
- Dva mlýny, pivovar, několik hospod, kde se volkovské vyhlášené pivo, značky „Granát“ čepovalo a také vozilo do okolních vesnic a do měst a to i míst značně vzdálených.
- Nemocnice, lékárna, zubní ordinace.
- Kino, fotoateliér, hodinářství, mlékárna, pekárna,
- Dílny kovářské, truhlářské, kolářské, sedlářské, řeznické a uzenářské, obuvnické, krejčovské a švadlenky, a všechny ostatní pokud ještě nějaké existují a to vždy od každého řemesla, dílen několik.

Podnikání a řemesla ve Volkově, okolních vesnicích a osadách:

Běhavý	Jaroslav	cihelna + zemědělství, později už jenom zem., na osadě Křáky.
Bliml	Vincenc	zedník + malozemědělec
Bliml	Vladimír	malíř písma a zemědělství
Boguslawski	Marian	učitel (národnost polská, vzal si Češku)
Borovský	František	hostinský - hospoda
Borovský	Jan	majitel velké cihelny a vápenky + zeměděl., na osadě Jablonovka.
Božovský	Evžen	advokátní kancelář, žena učitelka, (Ukrajinec vzal si Polku).
Braun	Josef	krejčovství na osadě Kochanka

Částková	Bětuše	majitelka pivovaru
Derfl	Bohuslav	truhlářství
Dědkovi	Jos. a Růž.	obchod koloniál
Domski	Karel	mlékárna, (národnost polská.)
Dotr	Josef	restaurace - sál, (vzal si Ukrajinku)
Feodorov	Mikuláš	účetnictví
Fořt	Jaroslav	řezník - dělník
Fořt	Vladimír	truhlářství
Hlušička	Josef	zámečnictví - jemná mechanika
Horák	Vladimír	řezník - dělník, (za ženu měl Polku)
Hrudka	Vladimír	nákupčí dobytka
Hudeček	Jaroslav	sedlářství
Hudeček	Josef	obuvnictví, (za ženu si vzal Ukrajinku)
Jansová	Emilie	švadlena
Jakubský	Jan	hospoda
Ježek	Josef	fotograf
Ježek	Václav	pekař
Jirkovský	Josef	spolumajitel vodního mlýna
Jirkovský	Josef	kolář - zemědělství na osadě Kalinovka, (Za rybníkem)
Kapeš	Jaroslav	klempířství
Kapeš	Josef	klempířství, bydliště osada Černý les.
Kechr	Josef	kovářství
Keler	Vladimír	zahradník - včelař
Klicpera	Daniel	řeznictví
Kubelka	Emil	řeznictví
Kubelka	Josef	řezník
Kucharuk	Emil	kovářství v ukrajinské části Volkova. (Ukrajinec vzal si Češku)
Kyjevský	Jaroslav	obuvník
Kyjevský	Josef	hospoda
Kyjevská		švadlena
Langr	Vladimír	krejčovství
Lenoch	Josef	kolářství
Liška	Jaroslav	učitel
Mach	Václav	nákupčí obilí
Macháček	František	řezník
Manusevič		obchod obilím (národnost židovská)
Martinovský	Josef	zámečnictví
Maťák	Antonín	vedl účetnictví +zemědělství v ukrajinské části Volkova
Mazurik	Herško	obchodník (národnost židovská)
Mráčková	Růžena	švadlena - módní salón
Mičnik		lékárna (národnost židovská)
Mičnik		spolumajitel mlýna Štorkových, (nár. židovská)
Mičnik		obchod obilím (rovněž nár. židovská)
Mráčková	Růžena	obchod obuvi
Nekvapilová	Růžena	švadlena
Nekvapil	Václav	cihelna - zemědělství na osadě Kalinovka
Novotný	Emanuel	kolář - dělník
Novotný	Josef	písař - kronikář - dělník
Novotný	Josef	kovářství, na ukrajinské části Volkova
Novotný	Václav	jeho žena švadlena, on dělník, na ukrajinské části Volkova
Nový	Jaroslav	zámečnictví
Nový	Jaroslav	spolumajitel pivovaru

Pancíř	Jan	kolář - zemědělství na osadě Jablonovka
Paszyńska	Józefa	učitelka (národnost polská)
Piksová	Růžena	koloniál - galanterie
Piksa	Josef	povoznictví, (vzal si Němku)
Ropek	Josef	mlynář, bytem ve vesnici Rohozno
Ropek	Václav	mlynář, bytem ve vesnici Rohozno
Sekáč	Vladimír	mlynář, bytem osada Křáky
Slanina	František	sedlářství ve vesnici Rohozno
Slanina	Josef	kovářství ve vesnici Rohozno
Soběslavský	Jaroslav	sedlářství
Sobota	Vojtěch	koloniální obchod
Solar	Josef	hospoda
Solar	Václav	obuvnická dílna
Solar	Václav	hospoda ve vesnici Rohozno
Solar	Stanislav	zámečník - dělník, bydlel na osadě Křáky
Sova	Jaroslav	sedlár - dělník
Sova	Josef	krejčovství
Stefanowski		lékař ve volkovské nemocnici, (národnost polská)
Stupník	Vladimír	obchod, koloniál - lihoviny (národnost polská, vzal si Češku.)
Styblík	Emanuel	obchod uhlím, stavebniny a také zemědělství.
Styblík	Josef	zámečnictví - železářství
Šantroch	František	tesářství v obci Rohozno
Šenk	František	železářský obchod
Šenk	Václav	železářský obchod
Šmíd	Josef	obuvnictví
Šmíd	Václav	kovářství v obci Rohozno
Štorek a spol.		majitelé parního mlýna
Šulc	Jaroslav	truhlář - dělník
Šulc	Josef	kolář - dělník
Šutera	Mikuláš	mlynář
Vaněk	Václav	tesař
Virkov	Andrej	hospoda - kino (národnost ruská, oženil se s Češkou)
Vott	Vladimír	sládek
Zubka	Mikuláš	krejčí - dělník
Zumr	František	kolářství
Zumr	Josef	truhlářství

Zachoval se zápisník, posledního sockého, kde si zapisoval, některé události ze své práce v obci Volkově. V zápisníčku je také několik poznámek o tom, jaké výstřednosti v některých letech mělo počasí v těchto zeměpisných místech.

Poznámky jsem přepsal, z částí pravopisně upravil a zde jsou uvedené:

Počasí a jiné

V roce 1910 bylo hodně sněhu a nemrzlo. Velké množství sněhu nadělalo škody na stromech v zahradách a lesích.

V roce 1912 byl moc mokrý podzim. Hospodáři pozdě seli ozimé obilí a také vybírání brambor se protáhlo až do zimy.

Dne 4. května 1915 bylo celý den vidět svítit hvězdu na západní straně.

6 / 19. září 1918 se otevřela ve Volkově pošta.

Velikonoční svátky roku 1918 byly 22. dubna, kvetly stromy a bylo velké sucho a chladno. Rok 1918 i když byl suchý přesto úrody bylo všeho hojno.

Rok 1919 byl deštivý, pršelo až do chmelu, kterého bylo málo. Také brambor bylo moc málo. Podzim potom byl suchý.

Rok 1927 od 24 do 29 května bylo značně studeno a mrzlo.

V roce 1928 byla dlouhá zima, až do 3. května byla zima a mrzlo, že se nemohlo sít a nic dělat na polích. Na velikonoční svátky, které připadly na 28. dubna, napadlo hodně sněhu a několik dní ležel. Vyhnulo a muselo se zaorat hodně ozimu - žita, pšenice a také jetele. Chmelnice se začaly dělat až od 27. dubna.

Zima z 1928 na 1929 rok byla značně tuhá. Pomrzlo moc dobytka a stromů. V zahradách ležel sníh až do května a do chmelnic se šlo až 10. května.

Roku 1931, 21. července padaly kroupy, tato pohroma šla přes Žabokryky směr Dubno a rozbily všechno. V tomto roce bylo od počasí naděláno velkých škod, na všem. Časté kroupy a velké větry.

A roku 1932 bylo místy mnoho sněhu a hluboko promrzla zem, až teprve začátkem dubna začínalo jarní tání z něhož bylo obrovské množství vody, která nadělala velké škody. Tohoto roku 11. října byla velká bouřka.

V roce 1933 na Josefa bylo moc hezké počasí slunce svítilo, avšak o dva dny později 21. března začal padat sníh a ležel ještě hodně dlouho.

Naopak v roce 1934 na Josefa bylo moc krásné počasí a už oschlé i pěšiny, že se dalo vyjít obhlédnout pole a prohlédnout ozimou setbu.

Rok 1935 na Josefa bylo ještě moc zamrzlo a hodně sněhu, ale jarní vody moc nebylo. V tomto roce 30. března napadlo větší množství sněhu, avšak při konci roku ještě na Vánoce a před Novým rokem se oralo a vláčelo - branovalo.

Jinak tomu bylo v roce 1936, to na svatého Josefa hospodáři již seli.

V roce 1936, 4. června byl silný mráz, pomrzly brambory, okurky a jiná zelenina, ale žně byly o čtrnáct dní dříve než jiné roky.

Při konci roku 1939 a začátkem roku 1940 byla tuhá zima. Velké mrazy, hodně sněhu a velké vánice, to drželo až do poloviny dubna. Tohoto roku 27. dubna, na velký pátek, byla velká bouře a padaly kroupy velké jako vrabčí vejce, avšak některé kroupy se našly i mnohém větší.

A také jiné poznámky

31. července 1914 Německo vyhlásilo válku Rusku

V Rusku byla vyhlášena mobilizace 1914, 22. července částečná a 30. července úplná.

Rakouská armáda přišla poprvé 2. září 1914, a podruhé 26. srpna 1915

Carská armáda se vrátila, přišla od města Dubna 24. května 1916

28. října 1918 roku samostatnost českého národa. Československá republika

15. 3. 1939 roku vstoupili Němci do Čech.

Mlýn Jirkovským, prodala obec v roce 1933, 14. července, za 3 tisíce 9 set zlotých.

Vanických rodina z Rohožna se vystěhovala do Argentiny 18. dubna 1936

Jest-li obci věrně sloužíš a po dobré odměně toužíš, tak hned se slušné odměny nenaděj a zlé odměny jistě čekej. To bylo před lety a tak je to i dodnes!

„Pocasí a jiné poznámky“, jsou ze sešitku pana Václava Hudečka.

Při této příležitosti je třeba vzpomenout a uchovat si záslužnou vzpomínku na pana Václava Hudečka, známého dlouholetého sockého, který dobře a se vši důsledností, vykovával svou práci. V úkolech sockého bylo třeba vykonávat ponocného, také družbu na svatbách, hrobníka a mnoho jiných veřejných a moc potřebných funkcí ve Volkově. Nejen jeho práce je ceněná, ale také to, že jedině od něho se dochoval sešitek do kterého si zapisoval rodinné věci a události.

Jsou to věci rodinné a také jakési rodinné účetnictví. Už od dávných dob se ukazovalo, že účetnictví, a to třeba i domácí je velice zapotřebí. Z tohoto sešitku, který je započatý první poznámkou z roku 1908 se dá vyčíst i mnoho věcí, které se týkají celé obce a v dnešní době s odstupem dlouhého času jsou to zápisky velice zajímavé a mají velkou hodnotu.

Osada Jablonovka

Než se v těchto místech začal mýtit les, zřejmě tady žádné obytné stavení nestálo, všude jenom samý, jen málo průchodný les. Nikde v blízkosti nebylo lidské osídlení. V době českého osídlování ještě asi jeden kilometr od Jablonovky, směrem na jih, pod tesluhovským lesem se usadilo několik ukrajinských rodin. Zřejmě české osídlování dalo podnět i jím, aby do těchto míst přišli. Až sem, pět kilometrů od Volkova, zasahoval katastr této obce. Z jakých důvodů toto místo neslo tento název není nikomu známo. Snad před mnoha léty, než tady vzniklo osídlení, vyrostlo v lesích několik planých jabloní. Z Volkova na osadu vedlo několik úvozových cest, které každým rokem se od jarních vod prohlubovaly. Na Jablonovce byl značně zvlněný terén. Nebyly to kopce, ale prohlubně vytvořené erozi při průtoku obrovského množství jarních vod, které v těchto místech při jarních táních, v některých letech se valilo a hučelo, jako ta největší řeka. Je třeba dodat, že u každé usedlosti byl značně velký sad se vším ovocem.

Jen za málo zvlněným terénem směrem na jih od Volkova byla skupinka pěti domků, ostatní české usedlosti na osadě Jablonovka byly daleko od sebe. Z pětice usedlostí byly tři Borovských bratři, Jana, Josefa a Václava. Všichni tři se věnovali zemědělství, jen Jan ještě k zemědělství připojil výrobu cihel, kterou považoval za velice výnosnou. Nejdříve to byla jenom malá cihelna. Když za polské vlády byla doba velkých rozvojových možností a měl už dostatek finančních prostředků, začal stavět velkou cihelnu s vysokým komínem. Cihelně se říkalo párová a denní vyřazení cihel bylo značně vysoké. Bohužel Jan si cihelny moc neužil, snad jenom dva roky ji provozoval a přišli v r.1939 Sověti. Byl nařčen a označen za velkého nepřítele komunismu a nepohodlným sovětskému zřízení, a byl jako jeden z prvních vyvezen s celou rodinou na Sibiř.

Nejprve si přišli jen pro něho. V noci, když celá rodina už spala, bylo slyšet bouchání na dveře. Jan šel otevřít, bylo mu sděleno; „oblečte se a půjdete s námi, něco si potřebujeme ověřit“. Když se ptal, co si má vzít sebou, řekli mu, že nic, „ráno budeš zase doma“. Už se nevrátil, až v roce 1945. Následujícího dne po odvezení se lidé ptali, proč v osadě tak moc štěkali psy, že byl Jan Borovský odvezen nikoho ani nenapadlo. Všechny začali poznávat záludnost sovětského zřízení. Jeho pobyt a celé rodiny byl daleko za polárním kruhem v městě Archangelsku.

Manželky Borovských Jana a Václava byly sestry, za svobodna Malých z Rohožna. Když rodinu Jana jedné noci bolševici odvezli, znovu tvrdili, že si nemusejí nic sebou brát, jen jídlo a něco na sebe. Všechno, co se bolševikům v domě líbilo si ještě v noci vzali, co se jím nehodilo zničili, rozházeli, zpřevraceli, roztrhali. Jejich chování se rovnalo vandalům největšího řádu. Manželka Václava Borovského už předem dostala od domu Jana klíče, protože odsun celé rodiny se čekal. Hned brzy ráno - téměř ještě v noci, protože se u nich celou noc nespalo se tam šla podívat celá rodina Václava. Co po případě by se ještě dalo zachránit, některé věci odnést, než budou zcela rozkradené. Když tak věci odnášeli, sestra zaslechla, jakoby zdáli slyšela mluvit sestru, „sestřičko jen uklízej, uklízej vždyť já se vrátím!“ Václavové rodině se podařilo zařídit aby rodina Jana mohla být pohromadě. Značná část vyvezených rodin byly od mužů odloučeny.

Když se cihelna Jana Borovského v třicátých letech dvacátého století stavěla a byl dostavěn tovární komín, bylo velice zajímavé vnitřkem vylézt na komín a dívat se do kraje. Vyjít si na nějaký kopec tady nebylo možné, daleko široko totiž žádné kopce nebyly, a tak tento rozhled, to bylo něco nezapomenutelného, zvláštního a neopakovatelného.

Borovský Josef, padl v první světové válce, zanechal syna Josefa a vdovu, syn už ženatý padl v druhé světové válce, děti nezanechal. Vdova se v Čechách znovu vdala.

Borovský Jan, měl tři děti, Marii, Josefa a Milenu. Jak už bylo řečeno, byla rodina od sovětského zřízení vyvezena na Sibiř, kde přišla o syna Pepu - Josefa.

Borovský Václav, také měl tři děti, Milenu, Josefa a Václava. Oblibou Václava staršího bylo včelařství a byl to hodně velký nimrod, hlavně divokých prasat, které se v době války kolem Jablonovky značně rozmnožili. Tomu všemu se brzy začal přiučovat a byl velkým pomocníkem syn Josef. Velkou zásluhou Václava a jeho ženy bylo, že se Jan s rodinou, ovšem už bez syna Josefa, brzy po novém příchodu Sovětů začátkem roku 1945 dostal ze Sibiře opět domů a mohl se nastěhovat do svého stavení.

Naproti Borovských bydlely dvě rodiny Klicperů, Bohuslava a Václava.

Klicpera Bohuslav. Dobře hrával na harmoniku. Při jeho účinkování se konaly taneční zábavy. Po válce se oženil a vzal si Annu Hlaváčkovou z Křáku.

Klicpera Václav, měl u sebe starou matku. Rodina měla dvě děti, chlapce a dcerku.

Asi tři sta metrů západním směrem od Borovských, přes malý les, který byl jako nudle, přes kus pole a zahradu, přímo u lesa si vystavěli dům Perníčkové, Josef a Jan. Bydleli společně a byli hodně pracovití. Josef se už ve značně vysokém věku oženil, Jan nikoliv a rodilo se jim v rodině hodně dětí, osm žijících a nějaké zemřely. Jeden z těchto dvou pilných bratrů Josef zemřel na konci roku 1930, druhý Jan začátkem roku 1932. Když zemřeli zanechali za sebou značný kus dobře vykonané práce. Z cihel vyrobených a vypálených vlastními silami si postavili honosný dům. Už od prvních let na osadě se museli všemožně potýkat s lesem, aby získali půdu, která by je uživila. Za tu dobu ho vymýtili značný kus, který proměnili na osevné plochy a jiné velké práce za svůj život dokázali stihnout, před kterými se každý musel vyjádřit jen pochvalně. Ta pracovitost a velká píle, velice skromných bratrů se jen málo přenesla na syny. Otcem opuštěné děti, byly od nejstarší dcery Marie, v době úmrtí Josefa už několik let provdané, až po ty nejmenší sotva narozené. Je zarážející, že Josef ve vysokém věku a potom už umírající si nepoložil otázku, co si žena s malými dětmi počne, až on, otec nebude mezi živými.

Bylo až k nevíře, že vdova Rozálie Perníčková se znovu provdala a vzala si Jana Pancíře z Rohožna, který přivedl do rodiny, na osadu, další své tři děti. Společně potom měli ještě syna. Pancíř odložil řemeslo, které do té doby vykonával. Jako šikovnému řemeslníkovi dost vynášelo a dokud žila jeho žena, se rodina měla dobře. Nikdo nepochopil, proč Jan šel na Jablonovku dávat do pořádku pole, která od smrti hospodářů, byla značně zanedbaná a pustla.

Když, v době války byl nábor na nucené práce do Německa z této rodiny byly určené tři osoby, Nina Pancířová, z Německa se vrátila rovnou do Čech. Petr Perníček, tomu se podařilo z transportu utéct, v armádě padl. Josef Perníček, v době odsunu na práci byl už ženatý. Dlouhou dobu byl nezvěstný a z Německa se Josef vrátil až v roce 1952, po hledání červeným křížem

Nejstarší dcera Marie Perníčková si vzala Ladislava Bechynského z Českého Mstěšína. Dcera dostala věnem kousek polností a z toho značnou část lesa. Les měl tvar čtverce v polích. V jednom rohu tohoto lesíka si Ladislav postavil chaloupku. Když stálo obydlí a místo pro ustájení dobytka, potom teprve se stavěla stodola a špejchar. Poslední stavby proti obydlí byly zcela přepychové a působily na obytné stavení zvláštním ušlápnutým dojmem. Bechynský od nástupu do armády byl zproštěn, ze zdravotních důvodů, avšak dostal za úkol od sovětské vlády vykonávat práce mu určené v okresním městě Kozině. Jednou když branci měli ostré střelby, přilétla

odražená - zbloudilá kulka a zasáhla Ladislava do břicha, za krátký čas v nemocnici, kam byl převezen, zranění podlehl.

Od Bechynských západním směrem byly ještě tři stavení patřící k Jablonovce, kde bydleli rodiny Novotných. Poslední stavba Novotných stála u průhonu, říkalo se tam také na „Černé hůře“. Tam bydlel Jaroslav Novotný - kovář, se starými rodiči. Jaroslav Novotný si později vzal vdovu Marii Bechynskou a měli společně ještě tři syny.

Jména Ukrajinců žijících pod panským tesluhovským lesem už neznám, jen jedno se mi zachovalo - rodina Jachtóna, ten měl také řemeslo - ševcovinu. Se všemi jsme moc dobře vycházeli, ono to bylo k něčemu dobré. Když jsem vedl jeden ze zájezdu do Volkova, podařilo se mi starého Jachtóna objevit. Také už bydlel ve vesnici. Malé ukrajinské chaloupky rovněž podlehly zbourání a srovnání se zemí, jako česká.

Dalo hodně upřesňování a vysvětlování přestárlému Jachtónovi kdo jsem. Jeho dcera i když už také ve vysokém věku hned věděla o koho jde. Její vzhled stále ještě dával znát, že krásné černé vlasy ji přidávaly na kráse, kterou tenkrát za mlada a v dětství oplývala. Nyní přišla už s vnoučaty, aby jí ukázala Češi, které kdysi dávno byli jejich sousedy.

Dále směrem severozápadním od Jablonovky se nacházela velká čistě česká osada Křáky.

Rohožno

První zpráva o vesnici je datována z roku 1595. Za polského pána Rogozinskego (po ukrajinsky Rohozinskoho nebo Rohizna), na území nynější církve a dále za ní žilo několik rodin kočovníků. Tito kočovníci okolními obyvateli byly nazývaní „divokými lidmi“ a nebyli to Slované. Později se tady usadily slovanské rody Volyňanů. Někdejší území vesnice bylo pokryto samými lesy. Za Polska, po dohodě přešlo území vesnice - na území Volyňského vojvodstva.

V Rohožně prodléval pán Rogozinski. Lidé, hlavně s příchodem Čechů, káceli lesy a rozšiřovali osevní plochy kolem svého bydliště, které se nacházelo na březích říčky Plevky. Později se říčka zabahněla, zarostla rákosím a v jejím místě se utvořil rybníček Žabyčaky.

Pán Rogozinski za říčkou měl zámek ten pobořily mongolsko - tatarské hordy. Pod zámkem byly podzemní chodby a přes říčku dřevěný můstek přes který přecházela ještě vojska Bohdana Chmelnického, když ustupovala od Berestečka.

V Rohožně žili až do zrušení nevolnictví zámožní polští statkáři - kolonisté páni Tomaševski, Nahrodski a jiní. Na ochranu majetku bohatých polských rodin proti místnímu chudému obyvatelstvu, tam sloužily dřevěné zátarasý.

Prvním a jediným českým starostou vesnice Rohožna až do zrušení české samosprávy v roce 1888 byl Čech Jelínek. Pak už česká osada Rohožno trvale patřila pod ukrajinského starostu celé obce Rohožna. Českou menšinu v osadě zastupoval „sockyj“ z řad krajanů.

České osídlení v Rohožně se datuje od roku 1872 jako součást původní vesnice, do té doby jen, ukrajinsko-polské. Vzdálenost od Volkova, v tu dobu, tři kilometry. Výstavbou nových domů a zakládáním dalších usedlostí se osady přibližovaly.

Pozemky s menším dvorem byly zakoupené od šlechtičny Tomaszewské o výměře 53 desjatín půdy a 94 desjatín lesa za 7.500 rublů ve zlatě. To bylo zapláceno v hotovosti. Prvním českým osídlencem byl František Hloušek. Další přistěhovalci dojeli o něco později, byly to rodiny:

Henk	František	7 osob	
Kaďousek	Jan	5 osob	z Malé Čermné
Malý	Jan	5 osob	tkadlec z vesnice Malá Čermná
Malý	Josef	8 osob	rolník z vesnice Čičová

Mazura	Josef	5 osob
Mimra	Josef	5 osob
Ropek	František	7 osob
Slanina	Josef	6 osob
Šeda	Filip	4 osoby
Škroch	Jan	8 osob, hostinský z Chocně
Šmída	František	5 osob
Vanický	Josef	5 osob
Vašina	Josef	5 osob, tkadlec z České Třebové

Seznam obyvatel české národností v ukrajinské obci Rohožno

(Seznam je asi z roku 1939)

P. č.	Příjmení	jméno	pracovní činnost	počet osob
1.	Filipčuk	Kalistr	zemědělství	7
2.	Malý	František z Čičové	zemědělství	5
3.	Malý	Vladimír z Čermné	zemědělství	5
	Malý	Antonín z Čermné (Čermenský) učitel, dělník		1
4.	Mimra	Josef	zemědělství	7
5.	Mimra	Štefan	zem.	4
6.	Mimra	Mečislav	zem.	4
7.	Naruševič	Václav	zem.	4
8.	Ropek	Václav	mlynář	5
9.	Ropek	Josef	mlynář	1
10.	Ropek	Vladimír	zemědělství	3
11.	Slanina	Josef	kovář	5
12.	Slanina	František	sedlár	1
13.	Soral	Václav	hostinský	3
14.	Suk	František	zemědělství	4
15.	Šmíd	Josef	obuvník	4
16.	Šmíd	Václav	kovář	6
17.	Vanický	Adolf	zemědělství	4
18.	Vanický	Vladimír	zemědělství	5
19.	Vašina	František	zem.	6
20.	Vašina	Josef	zem.	6
21.	Vašina	Vladimír	zem.	4
22.	Tochor	Josef	zem.	4

Seznam občanů české národností z osady Noviny patřící k obci Rohožno

1.	Borovská	Růžena	zemědělství	5
2.	Malý	František	zemědělství-obuvník	5
3.	Malý	Josef	zemědělství	5
4.	Mazura	Josef	zem.	8
5.	Perníček	Josef	zem.	4
6.	Slanina	Vladimír	zem.	5
7.	Srp	Josef	zem.	6
8.	Šantroch	František	tesař	5

Podvysoká

Původně zakoupená jako součást volkovského majetku, ve výměře 600 desjatín, vesměs lesu a pastvin, pod názvem Senokosy, kde bydlelo několik ukrajinských a několik polských rodin. Po příchodu Čechů, do těchto míst, začal se zvětšovat zájem o usídlení i u Ukrajinců. A tak v místě usídlování bylo začátkem 20. století už tolik obyvatel, že se začalo uvažovat o samostatné obci. To se také v roce 1924 stalo.

Celý pozemek, v těchto místech, zakoupili bratři Stříbrných. Krátce nato odprodali značnou část lesů bratřím Horáckovým, Vranému a dalším čekatelům - zájemcům. Celkem se v těchto místech usadilo devět rodin a byla to první česká osada založená na katastru obce Volkova. Při udělení obecní správy se tato česká osada stala, jako česko-ukrajinsko- polská obec Podvysoká.

Kochanka

Osada při severovýchodních hranicích volkovského katastru nejdříve byla jako součást obce Pelča. Po první světové válce, po sloučení několika menších osad dostala název Kochanka. Tento majetek pro české osídlení - samý les, zakoupili v roce 1873 se v těchto místech usadili (Volf, Šrámek a další, jména rodin nejsou známy) Před začátkem druhé světové války tato osada čítala kolem osmdesáti občanů české národnostní menšiny.

Po válce a ještě později, když se už české obyvatelstvo vystěhovalo, se Ukrajinským a Ruským vládcům, jméno obce Kochanka zdálo příliš polské. Protože slovo „kochać“ v polštině znamená milovat, přejmenovali Kochanku na Jablonovku. A tak místo Jablonovky, která byla srovnaná se zemí existuje Jablonovka jiná, namísto Kochanky.

Sovětská moc

O této době by se dalo hodně napsat, celá kniha. To všechno je už popsáno jinde, v jiných knihách. Také já jsem se o této době značně rozepsal v knize, „Osud českého vystěhovalce“. Snad ještě několik řádků bych mohl uvést.

Ukrajinci v září 1939, v době obsazování západní Ukrajiny sovětskými vojsky stavěli velké a značně vyzdobené slavobrány. Nejvíce se o takové přivítání zaslouhovali ti, kteří se organizovali ve skupinách OUN - (organizace ukrajinských nacionalistů) založená už r.1929. Tato uvítací radost brzy ochabovala a za necelé dva roky už ukrajinští nacionalisté měli komunismu dost a titíž lidé zase stavěli slavobrány německému fašismu, který na Ukrajinu v červnu 1941 přicházel.

Když po armádě, přišli na obsazená území sovětské vykonavatelé moci a začali na obyvatelstvo klást svoje komunistické požadavky, bylo všechno jinak. Také stavitelé krásných slavobran začali poznávat, že nebude všechno tak, jaké byly jejich představy o komunistickém blahobytu.

Všechno to, co bylo za polské vlády vybudované, bylo třeba a to až do úplného základu zničit a předělat - vybudovat jinak, tentokrát podle nesmyslného komunistického vzoru. Komunističtí propagátoři hlásali, že všechno, co budoval kapitalismus je špatné a nedá se to používat u nich v komunismu. Proto bylo třeba všechno rozebrat, vyrabovat a odvést daleko do ruské země. Co se odvézt nemohlo bylo nařízeno předělat nebo rozbourat, zničit a všude musel vlát rudý prapor, který symbolizoval vítězství sovětské moci. Byly umístěné komunistické symboly a také portréty komunistických vůdců nesměly chybět na všech rozích.

Hodně brzy po obsazení sověty byly obchody zcela prázdné, co se v nich nacházelo, bylo zabaveno a odvezeno do ruských měst, nebo si zboží rozebrali komunističtí pohlaváři. Do obchodu, které zely prázdnotou přišlo zboží jiné, vyrobené v Sovětském svazu, pro volyňského

Čecha neznámé, jen málokteré a máloco použitelné, avšak komunisty označované za to nejlepší, jaké na západní Ukrajině bylo někdy k vidění.

Začalo se prohlašovat, že veškeré nemovitosti nikomu z majitelů nepatří, ty podle nich mohl vlastnit jen stát. Ze všech obyvatel se stávali otroci - žebráci, jen komunismus byl neomezeným pánem a boháčem nad celým lidstvem žijícím v této obrovské strádající zemi.

Měla začít kolektivizace. Také ve Volkově začala příprava na sjednocení pozemků, tedy zavedení kolchozu. Jako ve všech obcích, tak i tady v českém Volkově byl velký seznam lidí, kteří se měli přemístit, deportovat na Sibiř. Ještě, že komunismus neměl dostatek času, aby stačil uskutečnit všechny svoje plány, a tak se mu podařilo uskutečnit jen některé.

Noví vládcí si vytipovávali lidi, kteří by za nějaký špinavý jidášský úplatek, se mohli stát donašeči, pro komunistickou společnost. Už v této době se někteří lidé začínali propůjčovat, k takovým hnusným činům, že za pár grošů dokázali poslat jiného člověka ke krutému týrání a na politickou smrt od komunistů. Tento postup pokračoval i u jiných vládců, ještě hodně dlouho a snad se to děje i dnes.

Německá okupace a život v ní - moře hrůzy

Německá vojska do Českého Volkova přišla 26. června 1941

Příchod Němců znamenal pro ukrajinské obyvatelstvo nejen pád bolševického režimu, ale i malou naději na obrození ukrajinské státnosti. V začátcích vládnutí Němců přestaly na nějaký krátký čas deportace, týrání lidí, vyřizování si osobních účtů a likvidování lidí bolševickou vládou. Pravdou je, že to bylo jen na nějaký krátký čas, protože to všechno začalo znovu, trochu v jiné podobě, jinými způsoby, avšak ještě více krutěji. Jenom pozemky, stavby a budovy už se zase navrátili, zůstávaly ve vlastnictví a nikomu nebylo vyhrožováno, že nejsou jeho, a že mu budou odebrány.

Německo na východě vedlo, tak zvanou „Bleskovou válku“, (blitzkrieg). Současně s nimi postupovala vojska satelitních států. Postupovali velmi rychle, v prvních dnech to bylo v některých místech až o 65 km denně, (někde se píše, že postupovali ještě rychleji) blesková válka neměla trvat déle než čtyři měsíce. Každý ze satelitních států, který se stal zároveň i státem vazalským, chtěl mít nějaké zásluhy z vítězství nad bolševismem.

Dalším takovým satelitním státem se chtěla stát i Ukrajina. Její vedoucí špičky nabízely postavení hodně vhodného vojska pro fašistické Německo, které by šlo bojovat na východní frontu, za cenu udělení samostatnosti Ukrajině. Ukrajínští nacionalisté chtěli od Němců nezávislost, kterou nikdy nemohli dostat od carského a obzvlášť ne, od Ruska sovětského. To Ukrajinci ještě řádně neznali fašistické Německo. Nejprve slib o samostatnosti od Němců dostali, jenže bylo velké zdržování, posuzování a zkoumání, zda je možno tomuto státu samostatnost udělit.

Po průchodu značného německého vojska přes Volkov na východ, byl krátký čas klid a někdy se zdálo, že válka ani neexistuje. Němci nechali v klidu hospodáře sklídit žňovou úrodu a potom začali požadovat pro svojí armádu kontingent od všeho obilí, maso, vejce, o něco později, na podzim i brambory.

Pokud šla německá armáda od vítězství k vítězství a postupovala stále dále do nitra ruské země, i když to nebylo podle jejích rozvrhu a velkého úspěšného plánů před přepadením, bylo vše v částečném klidu, při chování se k obyvatelstvu. V začátcích okupace Němci odhalili komunistické pohlaváry, donašeče, pomocníky a vyznavače tohoto blahobytu a se všemi provedli různé vypořádání.

To pro Němce byl úkol číslo jedna.

Úkol číslo dvě byla likvidace obyvatelstva židovského původu. Popravy se konaly bez žádného rozsudku - „prostě jsi Žid, jdeš na smrt, v těchto místech, kde vládne fašismus, nemáš co dělat!“ Takovým židovským pohřebišťm, která byla většinou někde v lese se lidé často vyhýbali, protože v prvních dnech po popravách se říkalo, že se tam potuluje ještě hodně zohavených židovských osob, které Němci špatně střílili a oni se potulují po lese. Pokud by Němci v místech poprav někoho zahlédli, ještě by mohl být považován za Žida.

Po takových nelidských popravách, kdy popravčí čtyři ani nepovažovali za vhodně nějak tato místa označit, začala u obyvatelstva velká nespokojenost, strach a nenávist před tímto zřízením, jakým způsobem se popravy provádějí. Začínalo být všem jasné, že takto může skončit každý, když se stane fašistickému režimu nepohodlným.

Samozřejmě, že toto pohnutí se nedalo říci o ukrajinským nacionalistech, ti sami s velkou spokojenosti, klidem a vyučovacími metodami, židovským popravám přihlíželi, pomáhali a také je sami prováděli.

Když se lid také seznamoval s tím, jak je zacházeno s ruskými zajatci. V tu dobu poznávali, že tento režim nedodržuje žádná humanistická pravidla a nad nikým nemá slitování, také poznávali, že tento režim překonává všechna zvěrstva, jaká kdy byla v dějinách lidstva na obyvatelstvu vykonávána.

Prvními velkými neúspěchy německé armády na východě se represe na obyvatelstvu jen stupňovaly. Zcela se zakázala činnost kulturních institucí, která tady ještě byla, a která nezničili bolševici, zrušily se všechny školy na vesnicích. Pokud některá vyšší škola ve městech zůstala otevřená, pak se tam vyučovalo jenom německy a to pod přísným dohledem německých školních inspektorů.

Jako na všech obsazených územích, tak i na Volyni byly koncentrační tábory, ghetta a zajatecké lágry, které nahrazovaly obrovské věznice, kde se na nějaký přechodný čas nacházeli lidé k likvidaci, bez žádného rozsudku. Buď byli věznění lidí odvezení do likvidačních míst, nebo skonali v místě věznění. Umírali nemocemi, vysílením, hladu a duševními případy, kdy nepřenesli takovéto drastické zacházení nebo také umrznutím. Jinými slovy; Němci se soustředili na likvidaci všech lidí jím nepohodlných.

Z plánu vybudovat ukrajinskou armádu, která měla myšlenku jít vítězit s německou armádou po celé Evropě a všech místech nasazení, zůstalo jenom několik tisíc Ukrajinců velice věrných německému fašismu. Z těch se stávala vnitřní pořádková služba a schutzmani. Ti všichni, aby se Němcům zavděčili se často, proti svému lidu chovali hůře - krutěji než samotní Němci. Nejlepší - nejvíce vyhovující Ukrajinci německým nařízením a požadavkům, nadmíru věrní a zatvrzelí fanatici pro německou otázku a jejich vítězství, měli i hodnostní postupy - povýšení a byli posíláni sloužit říši i do jiných zemí - na západ. To jím vyhovovalo, být v jiných zemích, a být uklízení před banderovci a také nebyli tak blízko komunistickému režimu, který se brzy začal vracet na území, která opustil.

Od roku 1942 Němci začali odvážet lidi z Ukrajiny na práci do Německa. Nejprve se to dělalo tak, že každé vesnici nařídili kolik lidí má vesnice odeslat na práci, vesnice sama měla rozhodnout koho na práci pošle. To se týkalo i českého Volkova, tenkrát to bylo velké množství mladých chlapců a dívek, kteří museli tuto cestu do Německa na práci nastoupit. Mnozí z nich, když bylo velké bombardování německých měst, zahynulo.

Jen nepatrné množství - spíše jenom někteří nerozvážní jedinci byli takoví, že cestu do Německa brali, jako poznávání západního světa. Německé úřady v požadavcích množství pracovníků stále více navyšovaly a nikdy jejich požadavky na pracovní síly nebyly konečné. Obce se zdráhaly, že už nikoho nemůžou poslat. Pak to Němci dělali následovně - přijeli do některé vesnice, udělali záťah a sehnali všechno obyvatelstvo, některé bylo třeba i hledat v polích, lesích, půdách a sklepích. Z těch si vybírali schopné. Vybrané odvedli na nádraží, nahnali do dobytčích

vagonů a cíl cesty byl jasný. Nastávala doba, že mladí a lidé v nejlepších letech museli být na pozoru a bylo-li to třeba se pořádně ukrývat jednak před Němci a za nějaký čas nastalo doba, že pro některé muže bylo lepší se ukrývat i před upovci. Na práci do Německa byli také posílání ti, kteří se před německými úřady nějak provinili a to provinění nebylo tak velké, aby se trest od Němců hodnotil zastřelením. Režim a postup proti obyvatelstvu se vyrovnával dobám feudalismu, při vpádech dobytých cizích výprav.

Vedení Ukrajiny bylo nedočkavé a začalo se chovat pro Němce značně nepříjemně a tak samostatnost byla stále v nedohlednu. Ukrajinským nacionalistům přešla už trpělivost čekání a tak ve Lvově vyhlásili samostatnost sami bez německého souhlasu. To se nemohlo líbit Němcům, vytvořenou vládu rozešli, její vedoucí špičky se snažili dostat do žalářů. V druhé polovině roku 1942 se vedení rozhodlo pro vytvoření Ukrajinské povstalecké armády - (UPA).

Vytvořená armáda se hned chopila příležitostí a vyhlásila válku proti všem, kdo se v tu dobu na Ukrajině nacházel a byl jiné národnosti než ukrajinské. V této činnosti, snad byl vzat vzor od německých fašistů, kteří také chtěli mít jen čistou rasu.

Mezi Čechy žijícími na Ukrajině a banderovskými špičkami byla dohoda, že pokud jejich jednotky budou podnikat akce proti okupantům Češi v takových akcích je budou všemožně materiálně podporovat, nikoliv však zbraněmi. Takové ujednání tenkrát bylo velice nutné, aby nedošlo k ještě větším ztrátám na českém obyvatelstvu. Zástupci Čechů uváděli, že se připravuje jejich vysídlení a tím předání veškerého majetku do rukou původního obyvatelstva. Od vedení UPA bylo nařízeno: Češi bez rozhodnutí z nejvyšších míst nijak na životech nepostihovat, jediné pokud by se někdo z Čechů postavil proti nim. Také když byla zakládána česká odbojová skupina, UPA musela být dostatečně informována, jaké tato česká skupina bude mít cíle ve svém programu. Ujednání se špičkami UPA byla jedna věc a skutečnost s jedinci druhá.

V době činnosti skupin UPA, nastávala doba „trest za trest“. Rozlícení Němci, jednak neúspěchy na východních frontách a podvrtnými činnostmi na obsazených územích, za to jejich rozlícenost a uraženost neznala mezí. Když upovci přepadli nějakou německou jednotku, následoval od Němců krutý postih zničení obcí do základu. Za to upovci znovu chystali odplatu pro okupanty a přepadly v noci nějakou umístěnou německou jednotku ve vesnici nebo menším městě. Následovala znovu odplata a tak to šlo stále. Nastávalo to, že i ti Ukrajinci, kteří nechtěli jít s upovci, najednou v nich nastal zlom, vzplála hrozná nenávist a šli si vyřídit svojí pomstu - chtěli si vyřizovat účty, za zničený dům, usedlost, upálenou rodinu, za to všechno, pozvedli zbraň. A tak vzájemné vyřizování nebralo konce, a v tom všem chaosu, ničení do základu obcí, vyvražďování obyvatelstva, vyřizování si vzájemných těch nejhorších účtů a jiných nelidských činů, se nacházeli volnější Češi.

Není tedy divu, že někteří Češi už to v sobě neudrželi, to věčné mlčení. Když přišli Rusové se ozvali, se svoji nespokojenosti vyšli na veřejnost. Neuvědomovali si, že banda vrahů ještě není zdaleka zlikvidovaná. Za vyjádření této nespokojenosti potom zaplatili svými životy. Tak se to mnohým Čechům stalo i v českém Volkově a ještě docházelo k těm nejkrutějším vraždám od banderovců.

Poloha české vesnice a v ní nenávidění vládci - banderovci

Občanů, ještě žijících z vesnice Českého Volkova se velice dotýká informace a nesouhlasí s ní, která je v knize, „Volyňští Češi v prvním a druhém odboji“, strana 81 dole, a to jiná než je ta pravdivá. O vztahu českého obyvatelstva ve Volkově k banderovcům.

K tomu patří i tato poznámka. Banderovci bylo zamordováno dost Čechů z Volkova a jeho okolí. Kolik by jich muselo být zamordováno v případě, kdyby české obyvatelstvo této vražedné chásce nějak, ještě více vzdorovalo? Bylo zcela nemožné odmítnout jejich požadavky, jako bylo, „ty hospodáři, zapřáhneš koně a odvezeš nás do místa vzdáleného padesát kilometrů“. Nebo, „nakrm nás“, a jiné jejich požadavky. Nebo snad v jiných českých vesnicích si to dovolili, vzepít se?

Zarmoucené ženy u hrobu pana Sekáče
zamordovaného a hozeného do studny banderovci

Když bych měl popsat, a to jen velmi okrajově, situaci při konci druhé světové války, hlavně v době německé okupace a příchodu Rusů (Rudé armády) v předjaří roku 1944, pak musím psát pouze ze zdrojů od jiných obyvatel naší vesnice. Přesto se pokusím něco napsat, jaká byla situace českého Volkova vzhledem k činnosti banderovským skupinám, které nejenom v ukrajinském Volkově a jeho okolí měli velkou působnost, ale také ve Volkově Českém. Konkrétní se vyjadřovat k dějům Volkova je věci jiných pamětníků, avšak činnost UPA byla všude stejná.

V roce 1942 na podzim, kdy začala svoji krutou činnost UPA (Ukrajinská povstalecká armáda), ani vesnice Český Volkov neušla v té době různým a hrůzným činům - v době pozvednutí se ukrajinského lidu k odporu. Bylo tomu naopak, český Volkov byl pro tuto organizaci dobrou zásobárnou potravin, úkrytu a také dobrých dopravních prostředků bylo-li jich to pro upovci třeba. Od Čechů však snášenou jen a velkým odporem, který se nesměl nahlas vyjadřovat.

Spíše než odpor proti tehdejší vládě - tedy Němcům, by se doba banderovských, krutých, nelidských akcí dala nazvat „doba vyvražďování“, jiného obyvatelstva než bylo ukrajinské a každého, kdo by jím nějakým způsobem vzdoroval. Na odpor všemu a s myšlenkou, dát svobodu a samostatnost svému lidu, se postavila hlavně ukrajinská mládež a mladí lidé. Nejprve to měl být odpor jenom proti vládnoucí fašistické hrůzovládě, která nacionalistům odmítla dát samostatnost, kterou neuváženě vyžadovaly. Odpověď za nesplnění jejich požadavku se začali banderovci mstít a to na každém, kdo měl nějakých a to i velmi starých až staletých hříchů proti Ukrajině.

Český Volkov i když v některých dobách se dělil na ukrajinskou a českou část, byl v některých místech přímo promíšen oběma národnostmi, pokud budeme přehlížet národnosti, které tam byly jen málo zastoupené a později od roku 1943, už vůbec ne.

V době vlády polské Rzeczpospolite byla obecní rada Českého Volkova a rada Ukrajinského Volkova. Po příchodu Sovětů v září roku 1939 byly obě obecní rady spojené v jeden celek a tak byla i taková období, kdy Ukrajinec na obecní radě (v tu dobu to byl Silsovět) řídil i českou část obce, což pro Čechy bylo jen málo uspokojující. Jenže ta doba, byla považovaná i když s velkou nespokojeností, „dobou nuceného mlčení“.

Je vhodné uvést, jak vlastně tato celá velká obec byla rozložena a osídlena.

Když se do Volkova přijíždělo od Dubna přes Povču, nejprve bylo osídlení ukrajinské, zvaná Bernatovičová část. Bylo to osídlení velmi staré, zřejmě tam kdysi, ještě v době nevolnictví bydlelo v primitivních domcích, srubech, nuzných obydlích a ještě v dávnějších dobách zemljankách, nevolnictvo, které pracovalo na pozemcích Bernartoviče. Už v době polských a litevských velkoknížat a králů, které tehdy vládli také Ukrajinci, polský šlechtic Bernartovič za dobré služby, prokázané některému panovníkovi, dostal velké pozemky, které si Poláci na Ukrajině už od dávných dob považovali za své.

Z této ukrajinské části se přecházelo do aglomerace, kde byla velká a hlavní část Českého osídlení. Tato česká část měla pěknou náves, kterou si někteří Čechy pojmenovali Krečšatik, podle hlavní třídy v Kyjevě. Z návsi vedla velice dlouhá ulice, které dali jméno Široká. Vedla ke hřbitovu a pokračovala ještě o něco dále za hřbitov. Hodně ulic tam bylo malých, které měly i honosná jména, jako třeba „Na račanech“. Zřejmě to mělo být podle pražských Hradčan, jenže se to trochu zkomolilo.

Když pokračujeme dále ulicí, která nesla název Hlavní, směrem na Rohožno, tak za českou částí Volkova, následovala znovu část ukrajinská, kde se říkalo „Na voronyčach“. I když to byla ukrajinská část, bydlelo tam také několik rodin českých. A když se pokračovalo ještě dále, znovu tam byla část Volkova, kde se říkalo „U křížku“ a na „Prkenné skále“ a bydleli tam jenom Čechy. Dole u rybníka byl tolik známý a vyhlášený pivovar a Jirkovských mlýny. Když se znovu vydáme po hlavní ulici k Rohožnu, tak i tam se nacházelo ukrajinské osídlení s mezi nimi několik domků, kde bydleli Čechy. Potom už následovalo jen osídlení ukrajinské až k Rohožnu.

Už podle tohoto znázornění obce, jak byla rozložena, v mnoha místech hodně žili Ukrajinci mezi českými obyvateli a nebylo možné se úporně bránit, když přišli jednotky UPA rabovat. Po takovém odporu by nastaly dalekosáhlé odplaty.

Další nevýhodou obyvatelstva českého Volkova a osad v jeho okolí bylo, že v době velké aktivity ukrajinských nacionalistů v blízkosti Volkova, ve vedlejší ukrajinské vesnici Kochance bylo jejich velitelství a také velký výcvikový tábor těchto jednotek, nebo-li silné ohnisko ukrajinského odporu.(to už měly být místa, která měla patřit jen jejich samostatnosti). Bylo to místo, kde se cvičilo velké množství rot (sotni), mezi nimi i ukrajinské dívky. Často banderovské skupiny považovaly český Volkov za svůj a značně se tam roztahovaly. Nepřicházely už jenom v noci, ale při konci německé působnosti také i ve dne a poroučely si, čeho se jím zachtělo.

Nejvíce si dovoľoval jejich vůdce Ozirkovskij, ten měl ve zvyku si u českých hospodyněk poroučet, aby mu daly to nejlepší jídlo, nebo i uvařily to, na co on měl zrovna chuť. Dost často se přicházel do českých rodin vyspat a také i schovat, když byl v nějakém nebezpečí. Pevně věřil, že tady u Čechů mu žádné nebezpečí nemůže hrozit a když by jen malým náznakem něco od Čechů zpozoroval, špatně by dopadla leckterá rodina.

Ohniska odporu UPA

Němci měli značné informace o místech „Ohnisek odporu UPA“, jenže u Němců tento název zněl jinak, „Ohniska odporu banditů“. Bylo pro ně známe i ohnisko odporu Ukrajinského, ale také nevyjímaje českého Volkova, a rovněž tak ve velkém jeho okolí, hlavně v obci Kochanka, kde mělo být jeho velitelství. Tady, už dlouhý čas se seskupovalo silné ohnisko odporu jednotek

UPA, snad to bylo jedno z těch největších na západní Ukrajině. Každé takové ohnisko odporu mělo svoje jméno, jenže pro české obyvatelstvo nezajímavé a žádný Čech je ani nechtěl znát - nic mu tato jména neříkala. Byly ohniska různých skupin banderovců, melnikovců nebo ještě k jiné skupině se hlásili, ale podle jednání (podle jejích krutostí) se dalo předpokládat, že tato řízená z Kochanky, patřila k velké skupině banderovců, které se vyznačovali krutostí největší.

Brzy se všechno doneslo do hlavního německého stanu vnitřního pořádku do Dubna, a také jiných měst a na velitelství, která měla tyto živly likvidovat. Jenže tato banderovská skupina, nacházející se v okolí Volkova byla tak silná, že se nedala snadno zlikvidovat, jenom několika stovkami německých vojáků, které v tu dobu tylovým zájmům Němci mohli poskytnout. Vždy byla nejprzednější východní fronta, odkud hrozilo velké nebezpečí, v zájmu celé říše.

Několik takových německých výprav, proti narušovatelům vnitřního pořádku bylo, jenže vždy neúspěšných. Banderovci v tomto místě vyhrávali a Němci se znovu museli vrátit jen do velkých měst. Na celé západní Ukrajině, hlavně na Volyni a Haliči si tyto ohniska odporu samostatné Ukrajiny vytvářely, (tedy považované už části samostatné Ukrajiny, na které upovci byli hrdí) kde se neměla zdržovat a trpět žádná vojska, která by Ukrajině škodila.

Do jednoho takového nejsilnějšího ohniska odporu byl začleněn také Volkov a to, jak Ukrajinský tak i Český. Každé takové uskupení muselo mít své velitele, a jedním z nich, v tomto místě odporu právě byl z obce ukrajinského Volkova, jeho jméno bylo Ozirkovskij. Byl považován za největšího vraha v okolí. Ten dokázal zastřelit člověka i toho nejznámějšího s velkou chladnokrevností. Byly i známé případy, že „velký vládce“, jak se mu také často říkalo, se z někým běžně bavil a nakonec řekl: „Nu což kamaráde, já tě musím zastřelit, ty bys nám mohl škodit“, jeho již mnohokrát použity revolver, s kterým už oddělal stovky lidí, přiložil k hlavě obětí a zmačkl spoušť.

U sebe měl velký seznam, lidí, kteří byli připravováni ke zlikvidování. Když dostal chuť k nějaké krutosti a chtěl si zastřílet na živý terč, vyndal svůj seznam a vybíral na koho má ten den jít. Vzal sebou popravčí skupinu (jakousi ochranku) a zase šel vykonat, podle něho, záslužný čin, „očisťovat Ukrajinu od nežádoucích sil“.

Je nutno uvést, že jeho vražedné obětí nebyli jen nepřátelé jiných národností. V dlouhém seznamu byli i Ukrajinci, kteří se jenom a byť i jediným slovem provinili proti krutosti, nebo činnosti skupin UPA. V tu dobu bylo velkým problémem promluvit. V rozhovorech s takovými lidmi bylo třeba velice rozumně vybírat slov. Každé slovo, které by jen trochu naznačovalo nespokojenost se skupinami odporu, bylo doneseno k veliteli, v našem případě Ozirkovskému a ten rozhodl o sudu každého takového, podle nich, velkého provinilce a začal se nacházet v seznamu lidí k popravě. I když v době velkého řádění UPA byla značná nespokojenost s jejích vražděním, loupěním a neuváženým postupem, přesto bylo třeba mluvit o velké spokojenosti, jejích počínání vychvalovat a vždy před mimi se vyjadřovat, že jedině oni mají pravdu.

V začátcích jejích hrůzostrašné činnosti, kdy se začaly vyvražďovat polské rodiny, se někteří Ukrajinci stavěli proti tomu a pronesli i několik slov nespokojeností. Okamžitě v zimě 1943 bylo vybráno patnáct takových nespokojenců a pověšeno v Českém Volkově, na Široké ulici, podél cesty na stromech, mezi nimi i jeden Čech. Každý z těchto pověšených měl na prsou napsáno cedulku, která oznamovala, že s každým nespokojencem bude také takto naloženo. Nebyli to Ukrajinci jenom z Volkova, ale z velkého okolí. Proč právě byli pověšeni v Českém Volkově a nechali je tam vyset hodně dní (asi deset) to se nikdo nedověděl, tenkrát to přesně věděl jenom sám Ozirkovskij. Snad to bylo pro výstrahu a hlavně Čechům, co by se s nimi mohlo stát, kdyby se nějakými, a třeba jenom malými činy chtěli stavět proti banderovcům. Jaká hrůza byla, když Češi museli chodit kolem těchto objektů a nikdo se těl nesměl ani dotknout, natož sundávat.

Pro samostatnost Ukrajiny se v okolí Volkova a hlavně na Kochance, v posledních letech činností ohnisek odporu cvičilo hodně sotní (rot) těchto mladých lidí, mezi nimi i nějaká sotňa žen. Ti všichni svými akcemi a hlavně nekalými činy, chtěli získat, spíše vraždami si vynutit,

samostatnost Ukrajíně. Všechny však měly ve svých úkolech, jen jak to bude možné a snadno proveditelné, provést nějakou nekalou činnost Němcům a až přijdou Rusové také jim a nejenom jim, ale každému, kdo se v tu dobu, v místech činnosti UPA nacházel.

Byla to taková nesmyslná myšlenka; jít proti všem, nemít žádné věrné přátelé, kteří by jim v této činnosti pomáhali. Všude se setkávat jen s nesouhlasem a nepřáteli. Nesouhlasem i ve vlastních řadách svého národa. Toto počínání napáchalo mnoho zla a hodně mladých lidí později, když se vynášely rozsudky a tresty, za to platilo u sovětské vlády svými životy. Dost často platili životy i ti, kteří jenom pozvedli zbraň a přitom smýšlení o ukrajinském nacionalismu v nich buď nebylo žádné, anebo samostatnost Ukrajiny si představovali zcela jinak vydobytou, mnohem umírněnějším způsobem, než prohlašovali a uskutečňovali upovské vedoucí špičky a velitelé.

Němci několikrát udělali na skupiny zátahy. Někdy to byl zátah, říkalo se mu „oblava“, úspěšný, jindy Němci museli s velkými ztrátami odtáhnout. V posledním čase neúspěchu na všech frontách, Němci už jenom prohrávali i tady, a tak upovci se začali cítit hodně sebevědomě.

Volkov byl stále ve velkém ohrožení, jednak od jednotek UPA a na druhé straně od německé armády. Když Němci si s banderovci už nevěděli rady vzlétlo na ně několik lehkých letadel a shazovali na ukrajinské jednotky bomby, dost často i pouze ruční silně tříštivé a také je kosili palubními kulomety. Několikrát byla bombardovaná a ostřelovaná, na úkor banderovců, česká obec. Vůbec nebylo snadné přečkat dobu do příchodu Rudé armády.

Ve Volkově byl znám i takový případ, že nedaleko od vesnice Volkova procházela jiná upovská jednotka, která nepatřila pod kochanskou skupinu „ohniska odporu“, byla napadena a tyto dvě jednotky, i když bojující za stejný cíl, svedly mezi sebou krutý boj. Zřejmě ti domácí si chtěli jenom vyzkoušet zdatnost své střelby a také ukázat, kdo je v těchto místech pánem. Ti druhí, kteří jenom procházely to byly asi Melnikovci, skupina těch méně krutých.

Avšak ani s příchodem sovětských vojsk, nenastala doba klidu od banderovských jednotek. Přestaly se ukazovat ve dne, to byl od nich naprostý klid, avšak sotva se setmělo nastala jejich doba. To věděly, že v noci se jím nemůže nic stát a do rána, než na ně přijde pronásledující silná jednotka bylo daleko a dost času na dobré ukrytí, už dávno předem vybudovaných skrýší. Už sice zmizely všechny ohniska jejich odporu, avšak svoje velké podzemní skrýše neopustily. Skrýše bylo třeba pracně a kolikrát i se ztrátami na životech namáhavě dobývat. I když frontové linie se v začátku roku 1944 posunuly na západ, bylo to jenom jakési vklínění do německých pozic, avšak na sever i na jih od Volkova boje trvaly ještě několik měsíců. V době velkého množství sovětského vojska ve Volkově, byl od banderovců naprostý klid.

Sotva největší nápor frontových sovětských vojsk se z Volkova odstěhoval, už tam začali znovu vystrkovat svoje růžky banderovci. Je znám případ, kdy na menší sovětskou jednotku, která ve Volkově ještě zůstala, jako týlové vojsko, v noci zaútočili banderovci. Sověti vytáhli kulomet, zvaný „Maxim“, ten postavili na ulici u fotografa Ježkého a začali pálit po banderovcích. Útok banderovců byl tak silný, že sovětská jednotka ani nestačila si odtáhnout kulomet a zůstal na ulici. Často se stávalo, že na jedné straně obce se na krátkou noční dobu usadili banderovci a na druhé straně vesnice sovětská jednotka. Jedna na druhou nezaútočila, protože nebyla si jistá, zdá zvítězí. Upovci se zdrželi jen krátce a utekli do lesů a podzemních skrýší než přišla proti nim silná jednotka.

Některé nelidské a drastické popravy od upovců na českém obyvatelstvu pokračovaly, ne-li ještě více než za německého vládnutí. Nedá se to jinak vysvětlit, než tím, že bez vraždění nemohli být. Věděli, že se pro ně blíží konec a tak poslední nenávist a šílená nevraživost ke všemu byla veliká a ta se musel někde ventilovat.

Češi kteří si mysleli, že nové sovětské zřízení je už ochrání, že nějaké to slovo o nespokojenosti proti bandám mohou pronést, to také udělali. To byla velká chyba pronesli je na nesprávném místě, tak že se to banderovci dověděli a zavraždění nedalo na sebe dlouho čekat.

Stačil jen malý nesouhlas s nimi v nevhodné společnosti pronesený a už bylo zlo nadělané a vražda se připravovala. Nejinak se banderovci zachovali i ke svým vlastním lidem - Ukrajincům.

Banderovské zasedání ve Volkově (z vyprávění pamětníka P. Blimla)

Poslední neděli měsíce října, roku 1943, měli banderovci nějakou významnou schůzi. Přijeli do vsi různí, významní jejích činitelé. Hlídky důkladně prověřovali každou fůru a povoz, který vjížděl do vsi. Zastavily jeden povoz na kterém seděli tři muži, jeden z hlídky, která stála na okraji vesnice zvedl ruku na znamení, aby zastavili. „Co jste zač a kam jedete?“ Zeptal se: „Jsme Maďaři“, odpověděl jeden, který uměl dobře mluvit ukrajinsky. „Abych vám pověděl pravdu, my jsme zdrhli, už té poslušnosti u fašounu máme dost“. Nová otázka byla, „zbraně máte“? „Ano dvě pušky a jednu pistoli“, odpověděl Maďar. „Tu zbraň musíte odevzdat“, rozkázal jím jeden z hlídky. „Poslyš, dej vědět - pošli znamení, aby se sem Bondarčuk ihned dostavil“. Zamával jakýmsi praporkem žluté barvy. Na koni se dostavil dvacetiletý mladík. „Podívej se, dojedeš s těmi muži na náves, tam si dáš zavolat „chmáru“ ten se s nimi už dohodne“. „Příkaz vyplním družě“! Dojel s koněm za vůz a dal znamení, že můžou jet do vsi.

„Zavolej Chmáru“, řekl jeden z hlídky, za malou chvíli se objevil černovlasý asi třicetiletý muž s ručním granátem. Popošel k vozu, jeden z těch Maďarů mluvící ukrajinsky oznámil, že jich je celkem deset mužů, kteří zdrhli a rádi by přešli mezi ně banderovce. „Kde jsou ostatní“? Zeptal se Chmára. „Jsou za Podvysokou v lesíku“. Ty pušky odevzdejte“! Rozkázal Chmára. Schůze byla ukončena. Činitelé (delegace) odjízděly. Odkud byla, co měla za úkol, to se nikdo nikdy z české vesnice nedověděl, nesměl a ani nechtěl se zajímat. To bylo nebezpečné.

Velká volkovská tragédie

Když už bylo nebezpečí velkého tlaku sovětských vojsk. Němci v těchto místech banderovského odporu, místům, kterým se také říkalo „Samostatná Ukrajina“, i když to byla jen malá území, (třeba jeden okres) chtěli vybudovat nové obranné pozice, protože to bylo pro ně místo nejvýhodnější. Proto bylo třeba nejprve vyčistit místa od těchto, pro ně nevhodných a také nebezpečných živlů. Po značných leteckých průzkumech a útocích se německé jednotky do těchto obcí ukrajinského odporu pokoušeli pomalu vstupovat. Volkov byl už pročesaný, avšak německé jednotky se v něm neusadili natrvalo, každý večer se stahovali do míst s větším soustředěním svých vojsk.

Jeden den německé jednotky měli za úkol zajet do Volkova. Protože cesty byly značně rozblácené, byl přistavený povoz, zvaný „bryčka“. S tím jela skupina pěti německých vojáků - důstojníků.

Je samozřejmé, že těchto několik Němců s důležitým frontovým úkolem, které se vydali na cestu bylo dobře sledováno a měli radiové spojení s větší vojenskou jednotkou. Když se na výzvy nehlásili, hned byla poslána velká jednotka, která měla zjistit, kde tato skupinka důstojníků zůstala, po případě ji vysvobodit. Po dostavení se na místo, kde byli naposled slyšení, se zjistilo, že do další míst už bryčka s Němci nedorazila.

Konce roku 1943 a začátkem 1944 sovětská vojska měla velké bojové úspěchy a územní zisky. Vojska této armády v některých místech postupovala tak rychle, že německé velení ani nedokázalo postavit novou obranu. Jejích armáda „Střed“, (jak jmenovali určité uskupení svých vojsk,) byla téměř rozpadlá a sovětská vojska se v některých místech tohoto útočného směru s nepřítelem ani nesetkávala. Objevovali se bez žádných bojů, znenadání. Začátkem února byla osvobozená města Rovno, Dubno a jiná. Luck byl od fašistů vyčištěn už 2. února.

Ve Volkově a jeho okolí se Němci ještě stále objevovali. Uvažovali o tom, že by v českém Volkově zřídili velitelství a v jeho okolí mohli obnovovat zcela přerušenu frontu. Vzhledem

k tomu, že na nezpevněných a blátivých cestách nebylo možno použít aut, jezdili povozy. Ten rok hned od začátku stále jen pršelo, sníh nebyl téměř žádný, a když už napadl, neměl dlouhého trvání. Mrzlo jen zřídka.

Němečtí důstojníci, kteří měli zajistit ubytování pro velitelství se vydali na cestu. Pět dobře ozbrojených německých důstojníků se vydalo na cestu. Zřejmě jeli z městečka Kozina přes vesnici Podvysoká do Volkova. Vyrazili v noci, kdy zem byla přece jenom trochu umrzlá a v čase, aby brzy ráno byli ve Volkově. Vůbec už nepočítali s tím, že by se někde vyskytovali banderovské tlupy. V začátcích jejich cesta probíhala klidně. Důstojníci podřimovali, jen kočí měl oči na stopkách, aby se vyznal v rozblácené cestě.

Za Podvysokou přišel banderovský přepad. Ten byl tak náhlý, že Němci se nestačili ani pořádně probudit, natož udělat nějaký poplach, a už byli odzbrojení. Likvidace německých důstojníků byla provedená bleskově a tiše chladnými zbraněmi, které banderovci měli nabroušené, jako meče, a byla to jejich velká specialita.

Důstojníci zmizeli neznámo kam, nikdy se nenašli. Koně banderovci odvedli do lesů, ty se jím hodili. Jen, po vraždách silně zakrvavená a zaneřáděná bryčka byla jen pro zátěž. Aby nepadlo podezření na ukrajinské rodiny, odvezli ji do osady Barálka na dvůr do české rodiny a nechali stát na dvoře. Zřejmě si vinici říkali, nechť padne podezření na českého hospodáře.

Tenkrát si snad banderovci mysleli, že německá vojska jsou už tak zdecimovaná, že nebudou schopné vykonat trest. Na druhé straně, že dostanou od sovětské strany, až přijdou jejich vojska, polehčující tresty a možná i pochvaly se jím dostane. Jenže některé banderovské tlupy neznaly sovětské vojenské zákony, tady neplatilo, že zavraždily několik Němců. Sověti i za zcela malé provinění byly značně vysoké tresty a nejčastěji také kulka, natož za podvratnou činnost, kterou prováděl a žádání samostatnosti. Banderovské síly se likvidovaly na všech místech už od příchodu sovětských jednotek.

Když se hospodář ráno, ještě za tmy podíval z okna uviděl tam něco, co tam nepatřilo, vyšel ven a zjistil tam bryčku, když ji prohlédl zjistil, že je pořádně zakrvavená. Okamžitě ho napadlo, co se asi může dít a tak s pomocí syna, kterého vzbudil, okamžitě odtáhli bryčku ke stohu slámy, který byl ve značné vzdálenosti od stavení a také od osady. Tam ji pořádně zakryli slámou a vrátili se do domku. Netrvalo dlouho a už tady byli němečtí vojáci a začali důkladně prohledávat dvorky, domy a všechna zemědělská stavení.

Když předvídali osud svých zmizelých spolubojovníků, začalo velké shromažďování lidí. Vesnice Volkov a to jak ukrajinská tak i česká, ale také všechna místa banderovského odporu byla často bombardovaná a ostřelovaná. Stále létala letadla a nikomu nedopřávala klidu, jakmile se někdo objevil na dvorku, už po něm spustily palbu a na více lidí pohromadě hodily bombu a tak, kdo měl nějaké příbuzné nebo známé na osadách nebo blízkých jiných vesnicích, které nebyly tak napadané, hledal úkryt tam.

Hodně lidí v tu dobu hledalo klidnější místo pobytu také na Barálce, v nenápadné osadě. Jindy místo s několika desítkami lidí, najednou mělo počet desetkrát větší a to jak Čechů, tak i mnohem více Ukrajinců. Každý, kdo se snažil ochránit alespoň holé životy rodiny k večeru naložil nejnutnější věci na vůz, hlavně tedy potraviny, zapráhl koně a odjížděl z vesnice. Všechny budovy na osadách byly plně obsazené nocležníky.

Když nastal záťah na osadu Barálka, našlo se tady několik set lidí. Všechny mimo děti do patnácti let vyhnali na volné místo. Kdo si nestačil vzít teplé oblečení, trpěl velkým chladem. Protože tady se našla zakrvavená bryčka, proto právě tady bylo na lidi použito největšího násilí a krutostí. Sebraní lidé na všech místech, dlouho čekali na další německé rozkazy, které měly přijít. Stále se nic nedělo a nikdo nevěděl, co bude dále. Snad se čekalo, že se najdou opravdový vinici, ale také jaké přijde nařízení s vysokých vojenských míst, snad i z rovenské komandatury.

To dlouhé nechání lidí na place, byla to hra na nervy a předvedení nepředstavitelné hrůzy, která může postihnout všechny, když se nepřihlásí viníci.

Když toto velké srocování lidí bylo u konce, bylo vidět, že jsou mezi nimi i lidé, kteří nebudou podléhat tomuto trestu. Oficiální zpráva zatím nebyla vyřčena a doručena, avšak zatím jenom mezi veliteli se proslýchalo, že trest postihne lidi, kteří jsou v nejlepším věku. Později, když vojáci poznali, že veškerá námaha zjišťování viníků je marná, začalo částečné propouštění shromážděných obyvatel. Skuteční viníci už zřejmě byli velmi daleko.

Mezi německými důstojníky začaly porady koho propustit nejdříve. Je jisté, že to byly nejprve ženy. V druhé skupině to byly muži, kteří vypadali přes padesát roků. Když všechny propuštění odcházeli, bylo jim nařízeno, dojít domů a nevycházet ven, dokud nebude celá akce skončená, hlavně na Barálce. Jinak, že by mohlo dojít k omylu a přecházející zastřelení.

V době propouštění vznikl mezi Čechy nápad, že by se dalo s Němci, kteří se procházejí mezi domy a žádají něco pro zahřátí a také něco dobrého k jídlu, vyjednávat a vyprosit pro všechny Čechy propuštění těch, kteří tam stáli a nevěděli, co s nimi bude. S tím začaly odvážné ženy, které si říkaly: Co ještě horšího se může stát? Ženy, které už byly propuštěné se odvažily přiblížit k důstojníkům a moc prosit. Když bylo vidět, že se s nimi vyjednávat dá, přidali se i starší muži.

Osada Barálka byla osídlená převážně německými zemědělci, než si je Německo povolalo do vlasti, a mezi Němci bylo několik usedlostí českých. Žily v přátelském souladu a Češi se od nich naučili některá německá slova. Jak se jím to nyní hodilo, ženy se odvažily po německy promluvit. Daly dohromady několik německých vět a začaly prosit. To hodně překvapilo Němce, že se tady objevuje mezi obyvatelstvem jejich řeč. Ženy a později i muži vše německým důstojníkům vyprávěli, jaké měli sousedi, jak s nimi dobře vycházeli, nikdy prý nedošlo k žádnému sporu. Bylo znát jak toto vyprávění působí na důstojníky. Také se jím důkladně vysvětlovalo o ukrajinských nacionalistech, že Češi s nimi nemají nic společného a také při jejich nočních návštěvách jde Čechům o život.

Během rozhovoru se ukázalo, že se mezi důstojníky mluví hodně rusky a tak prosby o mužské životy probíhaly převážně v ruštině. Po skončení všech proseb, důstojníci neřekli nic, avšak bylo znát, že už jsou odměkčenější. Všichni se shromáždili a začala jejich porada, ta trvala hodně dlouho. Po poradě odešli mezi zmrzlé muže a jeden u důstojníku nařídil. „Kdo je Čech ať vystoupí“.

Ukrajincům v tu dobu projelo hlavou, „Češi zřejmě budou mít možnost dopadnout lépe“. Češi s výstupem váhali, nikomu nebylo známo, co to má znamenat, zda když vystoupí to bude k něčemu dobré. Nakonec všichni vystoupili a s nimi i hodně Ukrajinců.

Ještě stále se čekalo. Muži stáli promrzlí, když už bylo k večeru nohy bolely a nikdo za celý den neměl nic k jídlu.

Konečně byla doručená zpráva. Je jisté, že, co se psalo ve zprávě civilisté nesměli vědět. Jenže ve zprávě stálo to, co se už dříve předpokládalo, jak to němečtí vojáci dělali už jinde. „Za každého zmizelého Němce, zastřelit deset civilistů - mužů“. Jak oni říkali banditů. Ostatní shromážděné muže dopravit do Reichu na nucené práce.

A tak ten nejhnusnější čin se začal odvíjet. Odpočítalo se padesát mužů Ukrajinců, ostatní se zařadili do skupiny, kde byli Češi. Skupina padesáti odešla k rokli, ostatní šli Podvysoká, Kozin a po hlavní silnici směr Lvov.

Za krátkou dobu bylo slyšet v rokli střelbu - poprava začala!!!

V době popravy a než celá likvidační skupina vojáků nestáhla, nikomu nebylo dovoleno vyjít ani na dvorek. Až potom se lidé rozběhli k rokli a viděli ten masakr, velká skupina mladých mužů tady leželo postřílených. Každý hledal toho svého, také pan Milický hledal syna. Už byla

tma a nebylo možné tak snadno rozeznat, každý toho svého. Tu noc nikdo nespál a tak s ranními červánky se prováděla nová identifikace mrtvých, když potom počítali mrtvé a bylo jich skutečně padesát, přišli na to, že ti ostatní, kteří byli v druhé mnohem větší skupině se nacházejí někde jinde, jenže, jak to zjistit? Kde?

Necelý kilometr od těchto obydlí byla rokle a v té 50 osob čekala smrt zastřelením. Nikdo z těchto lidí na této podlé akci neměl ani trochu viny, ti kteří to na německých důstojnících provedli, už byli hodně daleko, anebo pořádně schovaní v nějakém úkrytu v lese.

Bylo slyšet jen slabou střelbu, ono to v domcích ani jinak nabylo možné slyšet. Stále stála v osadě stráž do pozdních odpoledních hodin. Až na samý večer, když lidé zjistili, že všechny vojáci odešli, se pomalu a nejistě odvažovali vycházet ven a ti odvážní jako první šli k rokli. Když poznali, že skutečně už žádné nebezpečí nehrozí jejich chůze se proměnila v běh aby poznali, co se stalo. Také pan Milický s těžkým srdcem a nevýslovnou bolestí se mezi prvními vypravil do rokle, aby se podíval na ten lidský masakr a hlavně ho zajímalo, zda tam najde svého syna. Hlava se mu zatočila, při pohledu na takové množství mrtvých lidských těl, které tam spatřil. Někteří byli v řadě, zřejmě jak stáli tak i padli, někteří pravděpodobně se dali také na útěk a i ty kule dohonila. Opravdu zastřelených bylo padesát, ani jeden navíc.

Milický otec všechny zastřelené obracel, hledal a hledal svého syna Pepíka. Přes tu nepopsatelnou hrůzu, srdce se malounko uklidnilo, ani jeden z těch, kteří tady leželi nebyl jeho Pepík.

Na osadě Barálka, mezi Čechy, zavládl podivný, avšak jen zdánlivý klid. Navenek se moc nemluvalo, ale v domcích bylo plno nářku, pláče a modlení za tyto ubožáky odvedené neznámo kam. Byly tady i nadávky, který jen málo pronikaly ven, protože ty nadávky byly také na ty tlupy, které měly na svědomí vraždu německých důstojníků. Každý se bál hlasitě projevovat, aby se snad tito hrdlořezy nevrátily, buď jedni nebo druzí. Němcům šlo jenom o to, pomstit se a nahlásit na vysoká velitelská místa, jaká byla vykonaná odplata a také ukázat, kdo je tady ještě pánem.

Když někteří ukrajinští obyvatelé chtěli si odvést svoje mrtvé domů, i tady zasáhlo vedení UPA, hlavně s velitelem Ozirkovským a bylo nařízeno, vykopat společný hrob a tam všechny prozatím pohřbít. Až bude Ukrajina svobodná bude těmto hrdinům postavený společný hřbitov, vystavěný velký monument a vysypaná vysoká mohyla.

Začal se kopat velký společný hrob, ten nebyl vykopaný dostatečně hluboký, bylo třeba nasypat mnohem více hlíny nad úroveň terénu. Tím se stalo, že hlína časem doby se deště odplavila a v pozdější době byly nepěkné pohledy kolem společného hrobu, napovrch vystupovaly kusy oblečení a nejsmutnější bylo to, že se ukazovaly i části lidských těl.

Po skončení války a když už bylo všem jasné, že žádné samostatné Ukrajiny nebude, skutečně byl zbudován zvláštní hřbitov, kde bylo těchto padesát lidí do jednotlivých hrobu pochováno. Také z jiných míst převezeni bojovníci z UPA a tam pohřbení. Byli pohřbívání jako hrdinové, kteří padli hrdinskou smrtí a položili životy za „svobodnou Ukrajinu“, avšak tajně aby sovětské úřady o tom nevěděli. Jenže, opravdová svoboda a samostatnost Ukrajiny, když se začal budovat tento hřbitov, byla ještě moc daleko.

Hřbitov nebyl vybudován, jak si to představovali velitelé UPA, na značně viditelném místě, při veřejné cestě, aby všem připomínal hrdinství těch, v těchto místech zničených životů. Nebyla jim vysypaná žádná vysoká mohyla, jak se jindy dělávalo bojovníkům za práva lidu. Hřbitov se nachází daleko od vesnic, pod lesem a je značně zarostlý, jen málo udržovaný. Od doby samostatnosti Ukrajiny, každým rokem k výročí popravy jde procesí na tento hřbitov, vzpomenout této tragédie. Zřejmě je tam pochován i „velký vůdce a popravčí“ neslavný Ozirkovský.

Tento popravčí byl dopaden právě tam, kde jejich činnost začínala, na osadě Barálka s akci proti rodině Mervinských. Velice dlouho se ukrýval v důmyslných jejich podzemních skrýších. Je známo, že jejich podzemní úkryty, v okolí Volkova, byly obrovské s mnoha kilometrovými

chodbami, kde měli všechno vybavení a zásoby. Také veškeré zařízení, které si navozili od polských zavražděných rodin, konzervy, potraviny a jiné potřebné věci k dlouhému přežívání. Když všechny skrýše a úkryty byly objevené a zničené vůdce stále ještě nebyl zadržen. Ten se hodně dlouho schovával v dobrém úkrytu na Barálce. V jednom domku měl udělanou dvojitou stěnu a čekal, že v tomto místě jej nikdo nenajde, později, že by se dostal do zahraničí.

Vycházel jen v noci a stále ještě měl hrubé chování ke všem občanům. Ti už jeho urážky nemohli snášet a sami Ukrajinci jeho úkryt vyrazili. Lidé jen měli informace, že se v tomto domečku nachází, avšak kde přesně je to nikdo nevěděl. Když se přišlo do domku nic nebylo podezřelé. A tak sovětské komando domek zapálilo, až potom teprve, jako hořící pochodeň vyběhl vrah nad všechny vrahy. Jako hořící byl zasažen a usmrcen. Jak krutě vraždil, tak i krutou smrt sám měl.

Až po udělení Ukrajině samostatnosti 22. července 1991 byl ve Volkově u církve postaven kříž s velkou pamětní deskou s mnoha jmény. Jsou tam jména všech, kteří padli v střetech s Němci, Sověty a jinak. Ukrajinci, kteří byli zabití a popravení v letech 1942 - 1950. Na desce jsou uváděné jejich velké zásluhy v bojích o samostatnost Ukrajiny, se všemi nenáviděným vrahem Ozirkovským na nejpřednějších místech.

Z vyprávění účastníka tragédie Volkova a okolí

Josef Milický *1925 - 1983

Němečtí důstojníci jeli koňmo s bryčkou. Mezi Podvysokou a Barálkou je přepadli banderovci. Ti, co je přepadli, důstojníci zamordovali, koně si sebrali pro svoji potřebu, a bryčku, která byla značně zakrvavená, ta jím byla k ničemu, odstrkali na dvůr k našemu domku. V tu dobu u nás na Barálce bylo ukryto několik rodin českých a také ukrajinských z Volkova. Tyto rodiny měly strach z častého leteckého bombardování vesnice Volkova a též jiného nebezpečí, které v tu válečnou dobu přicházelo a tak přežít tyto velké a kruté válečné strasti bylo snadnější na osadách a samotách.

Můj otec, když brzo ráno jen s prvním rozbřeskem vstával a podíval se ven, něco podezřelého tam viděl. (Tady je třeba uvést, že žádné elektrické osvětlení nebylo.) Hned vyšel ven, aby viděl, co to má za přírůstek ve svém zemědělském inventáři. Podíval se důkladněji a viděl bryčku. „Kde se tady asi vzala“? Blesko mu hlavou. Když ji začal prohlížet zjistit, že je značně zakrvavená. Hned ho napadlo, že to není jen tak samo sebou, „Zakrvavená bryčka? Za tím vším musí stát nějaká pořádná rvačka nebo jde o lidské objetí“. Byla ještě velká otázka, kdo byl tím, kdo tady proléval krev?

Vše dobře uvážil a došel k závěru, že nebude dobré zakrvavenou bryčku na dvoře nechávat a tak mě vzbudil, abych mu šel pomoci s bryčkou. Zhrozil jsem se, avšak nebylo dlouhého vysvětlování a už jsme bryčku strkali pod stoh slámy, který byl za osadou, tam jsme ji zakryli.

Netrvalo dlouho a už k osadě mířila velká, řádně vyzbrojená skupina německých vojáků. Začalo prohledávání usedlostí, až se bryčka našla a začalo peklo. Všichni obyvatelé na Barálce vyhnali ven a bylo velké vyslýchání, prohledávání a také někteří obyvatelé, když se trochu vypyтали nebo vzdorovali dostali několik pořádných št'ouchanců a ran.

Když tak stáli muži, ženy a staří lidé čekali, co se bude dít dále, jaký přijde rozsudek, viděli jak němečtí vojáci přivádějí další a další skupiny lidí ze všech stran. Strach, hrůza a panika byla obrovská, to se nedá vylicít, avšak navenek bylo třeba zachovat klid, rozvahu a dobré uvažování. Do houfu hnali další a další lidi, vyhnané z domovů za chladného rána. Uprostřed stál voják a stále počítal kolik už mají osob.

Po mnoha výsleších, když němečtí vojáci viděli, jak se všichni seskupené nechápavě tváří, vystoupil důstojník, který trochu uměl ukrajinsky, spíše mluvil rusky, a snažil se všechno

vysvětlit, co se stalo a tvrdil, „muselo se to stát právě tady“. Následovalo moc vyhrůzek, že budou všichni postřílení, když oni se nedopídí pravých viníků. Hodně hrůz na hlavy provinilců bylo vysloveno, jenže i takové velké popravy se neobešly bez rozhodnutí vyšších německých míst a tak se čekalo.

Mezi nahnánými kolovala tichá zpráva, protože nahlas nesměl nikdo bez svolení promluvit, že za každého Němce odstřelují deset místních lidí. „Tak už to bylo na mnoha místech a tak zřejmě to bude i tady“, tak ve svých hlavách mnozí nastoupení uvažovali.

Když už bylo v odpoledních hodinách nastalo slabé uvolnění celé situace. Zřejmě už i z vyšších míst došly zprávy, že ne všichni vyhnání z domovů budou podléhat likvidaci. Za nějaký čas nastalo propouštění, nejdříve Němci propustili ženy a všechny, které se jim zdáli být nějak nemocné, pak ještě starší muži.

Když naše maminka viděla, že je možnost nějakého propouštění osmělila se a pozvala jednoho důstojníka do světnice, přinesla mu něco dobrého, jinak by to ani nešlo - trošku je odměkčit. Důstojník sám nešel, přivolał si několik dalších a zasedli ke stolu. Když maminka viděla, že si vezmou jídlo a pití, tak, že bude možno s nimi i promluvit - vyjednávat.

V osadě Barálka bylo několik lidí, kteří uměli nějaké slovo německy. Do doby než si Hitler vzal volyňské Němce do Německa, žilo v této osadě hodně německých zemědělců a tak Češi od nich trochu uměli německy a Němci zase trochu Česky. Když probíhaly prosby o české lidi důstojníci řekli, že oni sami nerozhodnou, že to musí rozhodnout jejich německý velitel. A tak zavolali toho nejvyššího, který u této akce byl. Ten se také nechal pohostit i před ním maminka prosila a mnoho motliteb před ním pronesla, také starý otec se přidal, když viděl, že je to možné.

Ukazovalo se, že většina důstojníků jsou Rusové, zřejmě to byli vojáci z Vlasovové armády. Pak se začalo hodně mluvit v ruské řeči, bylo posláno pro několik lidí - sousedů, kteří už byli propuštěni a uměli ještě trochu víc mluvit německy než naši a začalo velké vyjednávání, prošení i na kolenou a velké ujišťování, že Češi na Ukrajině proti Němcům nikdy ještě nepozvedli zbraň, a že bandy na Volyni jsou i velkým nebezpečím také pro ně samotné, že se stali případy, kdy krutě a nelítostně zavraždili několik Čechů.

Důstojník, který tady byl velitelem, vyšel ven a radil se s ostatními, zapřemýšlel a za nějakou chvíli se začaly vytvářet dvě skupiny z Čechů a z Ukrajinců. Do obou skupin vybírali si jen ty zdatné. Muži, kteří vypadali nemocné poslali také ještě domů. Do Německa na práci potřebovali mladší a zdravé, „kdo udělal tuto vraždu německých důstojníků museli být také mladí, a tak takové také postřílíme“, si zřejmě mysleli fašisti.

Tehdy hodně Ukrajinců, kteří uměli česky se postavilo do skupiny, kde byli Češi. Nikdo neprozradil, že tito Ukrajinci Čechy nejsou. S jednou skupinou odešlo několik německých vojáků, s druhou také. V té druhé, s níž bylo pomýšleno trochu jinak než zastřelení, jsem se nacházel také já a několik dalších Čechů z Volkova. Obě skupiny pod ozbrojeným dohledem a doprovodem odešly, nejprve všechny stejným směrem.

Odešel jsem ve starých sandálech a jediné košili! Vedli nás ve dne v noci, košile nehřála a ze sandálu zůstaly jen pásky. Bos, bez obleku, bez jídla a pití, stále jsme šli...

Tenkrát se muselo jen čekat, doufat a mít naději, že tu všechnu hrůzu nějak přežiju. Doma se čekalo špatně, když jsem byl jediný syn a odvedli si mne v osmnácti letech.

Když po mnoha kilometrech konečně byla zastávka a nějaký odpočinek, byli jsme nahnání do malých místností a mezi nás házeli celé bochníky chleba. Nůž jsme neměli a tak jsme se o chleba rvali jak se dalo. Ale, co to bylo kousek chleba na celý den bez pití? Co asi bude další dny? Také nemožnost si lehnout, spát opření jeden o druhého a tak jsme spali.

Druhý den znovu kus okoralého chleba a k večeru bylo oznámeno, že naše cesta bude do Reichu na práci. Až ve stanici Radziwillově nás nacpali do nákladních vagónů. Nemytí,

hladoví, jeli jsme přes Slovensko, Čechy do Německa. Zastavili jsme v Mostě. Konečně povolení vystoupit z vozů na zem, umýt se, alespoň na nádraží.

Já jsem nevěděl, co je to Brix, ale najednou popojdu dál a slyším českou řeč a dovídám se, že jsme vlastně v českém městě Mostě. Ta radost! Tím vlastně se dovídám, že jsem v Čechách, přesněji v Sudetech, lidi mi nabízejí jídlo a pít. Těch několik dní, co se čekalo na další jízdu transportu navštěvuju tyto nádražáky a oni se se mnou dělí o svoji skromnou válečnou stravu.

A jedeme dál! Útrapy z cesty se začínají projevovat; špína, vši, boláky, střevní a zažívací nemoci. Když jsme stáli napěchováni ve vlaku, ten co stál vzadu vybíral vši tomu před ním a tak se cestou bavili a zaměstnávali.

Jeden den nás hnali do stodoly, ale ta, která měla jen střechu a tam si vzpomínám, že jeden byl tak žrán od vši, že se mu nastěhovali do vyžraného masa a on pod tou kůlnou umíral. Bylo to něco hrůzostrašného. Nikdo z nás nevěděl, kdy i on bude takto umírat.

Po dlouhých strastech nekonečného cestování, kdy všechno ostatní mělo přednost, jen tento vlak jel vždy poslední, když byla pro něj volná trať, nás vozili z místa na místo. Konečně přišel rozkaz k vystupování a odchod do lágru. Němci nemohli dovolit, aby se nemoci a paraziti dostaly až k nám.

Všichni vykoupat, ostříhat, a hlavně jiný oblek a ty staré zavšivené do pece, spálit. Najednou jsme se začali cítit, jako jiní, noví lidé! Podvýživení a nemocní jsme dostali zdravotní ošetření a všichni jsme byli dáni na venkov na práce. Malá vesnička mezi Pirnou a Dráždany, tam jsem se dostal nebo spíše si mě vybrala jedna hospodyně - selka. Hned mi nabídla dva krajíce chleba silně namazané - to bylo něco! Po tak dlouhé době konečně namazaný chleba, jako doma.

Snad se jí zamlouval ten urostlý mladík, mezi těmi vychrtlými postavami, měl alespoň výšku a zřejmě si správně myslela, že když mladík bude dostávat dostatek jídla, bude také dobře pracovat. V hospodářství byl potřeba mužský, když ten vlastní musel do nesmyslné války. Doma má selka jen děti a přestárlou tchyni, co ti mohou pomoci? Vše spočívá jen na ruku jediné osoby - hospodyně.

Právě tato tchyně si mne zamilovala. Nějak jsem jí připomínal vlastního syna, když byl ještě mladší. Přilepšovala mi v jídle, dostal jsem od ní pochvalu a jen jak mohla, snažila se se mnou promluvit, i když ze začátku to šlo velmi těžce. Tu pochvalu jsem si určitě zasloužil. Dělal jsem s koňmi, oral, dokázal dobře zacházet s kosou a dělal jsem vše, co bylo nutné na takovém statku. Nikdy mne nemusel nikdo pobízet, každou práci jsem viděl sám, kterou bylo nutno udělat. Po tak nelidské cestě, najednou dostatek jídla, spánku a také lidského zacházení a za to jsem se snažil odvést dobrou práci. Ledaco jsem opravil a také zdokonalil, všichni v této německé rodině byli nadšení, vždyť ani muž, když ještě byl doma neměl čas toto všechno stačit udělat. Ten měl mimo práce na hospodářství ještě jiný úkol - fandit a chodit na schůze, kde se heilovalo Hitlerovi a později s velkým nadšením šel za něho bojovat. Odešel do války a na hospodářství, necht' dělají nuceně nahanané pracovní síly.

Osmnáct měsíců jsem o domově nic nevěděl ani doma o mně nevěděli. Kde jsem se nacházel nešlo žádnou zprávu poslat. Ty dva díly Evropy přece rozdělovala krutá válka. Doma mě už všichni oplakali, rodiče přesto všechno stále doufali.

Nastával den, kdy konečně se válka chýlila ke konci. V tu dobu vzniká mezi německým lidem panika, protože se předpokládá, že tato místa má obsadit sovětská armáda. Německo bude rozděleno, obsadí ji různá vojska. Hospodyně nelení, popadne děti, tchyni, pár věci naloží na vůz a odjíždí do míst, která nebudou patřit pod sovětská vojska. Snad ze strachu, že její muž bojuje právě proti této straně. Chce si vzít svého pomocníka sebou, jenže já se stavím na odpor, že nepojedu. Chci jen domů, ke svým rodičům a pro mne bude lepší, když zůstanu a dostanu se do rukou Sovětů. Rozloučení bylo dost smutné - pláč staré paní a hlavně nejistá situace všech, která je před nimi.

Cesta domu ta nebyla snadná, plná útrap. Důležité je, že je konec války a můžu jít směr východ - domů. Nerad se setkávám s ruskými vojáky, ti jsou vždy nevyzpytatelní a kdož ví, jak by se zachovali k takovému případu. Ještě, že umím trochu německy a částečně polsky a rusky. Všade, když vysvětlím, co jsem zač a odkud jedu, každý takovým lidem pomáhá a všechny mají velké porozumění pro takové osudy.

Cesta ubíhá, jenže dost pomalu a když se konečně po dlouhém trmácení dostanu na Ukrajinu a v jednom městě se setkávám se svým příbuzným Žendou Silným, ten je tak překvapen, že mne vidí - nemůže ani mluvit, že Pepík Milických žije. Dává mi všechno, co potřebuju pro další cestu, chce abych zašel k němu domů, jenže já mám jedno velké přání a jsem hnán touhou, co nejdříve být doma.

Když po dalším několika denním trmácení, kdy už ani nespím, pořád mě žene touha - být doma. Nohy mám samý puchýř a blížím se polní cestou k rodnému domku na osadě Barálka. Už z velké dálky vidím na poli otce. Jdu blíž a blíž. V hlavě se mi honí spoustu myšlenek, jak se zachovat - zavolat na něho nebo jít až k němu. V tomto přemýšlení otec jako by mě cítil, zvedá hlavu od práce a přesně v tu stranu odkud přicházím. Jeho nezbytná dýmka mu překvapením vypadne z úst a v prvním okamžiku si myslí, že ho klame zrak. Jenže tato postava se blíží a už ví, že je to skutečnost. Uslzené oči najisto poznávají tak dlouho pohřešovaného syna. Otec padne na kolena a nemůže se radosti zvednout, plazí se po kolenou synovi naproti. Syn poslední desítky metrů běží. Radost nezná konce a ještě větší radost je v domku v přítomnosti celé rodiny. Slzy bezmezné radosti se všem řinuly ještě dlouho a vyprávění všech zažitých událostí na obou stranách nebralo konce.

V roce 1947, době reemigrace, po příjezdu do Čech, rodina Milických se usadila a nějaký čas hospodařila v Albrechticích na Liberecku.

Smutný příběh rodiny Mervinských

Mervinských bydleli na osadě Barálka, několik kilometrů od Volkova a v roce 1942 na podzim tlupa ukrajinských zlodějů dostala zálusk na Mervinských dobře vykrmené prasátko, které si rodina připravovala k zabití před vánočními svátky. V tu dobu si už ukrajinští nacionalisté začali hodně dovolovat a heslo, které se prosazovalo za bolševiku, „co je tvoje, to je i moje“, začali i oni plně využívat. Obzvláště na obyvatelstvu, které bylo jiné než ukrajinské národnosti.

Tímto činem začalo vyvražďování nepohodlných rodin a hlavně rodin polských, u těch byli nepohodlní všichni. Ti, co si přišli pro prasátko, to snad byli ještě neostřílení upovci - zlodějčkové a zkoušeli, co a jak se jim bude dařit. Během postupné doby, rychle nastupovali už ti praví cvičení ve vraždách, hrdlořezové.

Prasátko bylo pořádně zamčené a k jeho dostání nebylo možné se dostat v tichosti. Rachot uslyšeli chlapci Mervinských a protože nějaké zbraně měli vystřelili. Zloději, protože jich bylo jen několik, stáhli se do lesa. Když odcházeli křičeli, „my še vernemos a vyrižemo ciluju semju“, (my se ještě vrátíme a usmrtíme celou rodinu).

V tu dobu u Mervinských nocovala polská, spřátelená rodina. Vzhledem k tomu, že měli informace, že se ozbrojení Ukrajinci - tedy už banderovci na polské rodiny chystají a někde také už k vraždám polských rodin došlo. Polská rodina nespala doma a na noc odjížděla na různá místa, většinou na osady k Čechům. Tentokrát spala u Mervinských, to zloději ani nevěděli.

Rodina Mervinských věděla, že po útěku zlodějů, musí udělat lepší zabezpečení, protože se čekalo, že tato tlupa skutečně znovu přijde. Všichni muži se zbraněmi v rukou se odstěhovali do špejcharu, který byl zděný a krytý plechem a čekali, co se bude dít dále.

Ještě tu noc a jen za několik hodin přišli a s velkou posilou. Začala střelba. Do budou se lupiči báli vkročit a tak všechny budovy zapálili. Všechno mimo špejcharu lehlo popelem. Když

začal hořet obytný dům, paní Mervinská vzala děcko do náruče a utíkala k Milickým. Při běhu byla střelou zasažená do břišní části těla. Lupiči, když viděli, že někteří utečenci od Mervinských nacházejí úkryt u Milických, také tuto usedlost vypálili. Všichni z těchto dvou rodin se rozprchlí po polích a lesích a tam přečkali do rána.

Paní Mervinská přes noc ztratila hodně krve. Když ji rodina ráno našla už nebylo pomoci. Měla pohřeb, jaký vesnice nepamatovala. Na pohřeb se sešel celý Volkov. To ještě občané nevěděli, co banderovská banda dokázala. Později i těm od nich zavražděným, když šel někdo na pohřeb, vyhrožovali, že jej také zavraždí. Událostí u Mervinských začala banderovská činnost vyvražďování, jenže to už byly polské rodiny ve Volkově a okolí, avšak ještě než rodina Mervinských se rozhodla odejít do bezpečí do vzdálenější vesnice k příbuzným, jeden den byla v úkrytu ve vesnici Volkově. Zjistilo se, že ne všechno zařízení v bytě shořelo, a tak, druhý den byl poslán povoz, aby, neshořelé věci byly odvezené do úkrytu do vsi. To se podařilo, jenže upovci se to brzy dověděli a bylo nařízeno pod velkou pohrůzkou, vše odvézt na určené místo, kde vše bylo zničeno. Proslýchalo se, že odvezení věci bylo udáno známým člověkem. Tito ozbrojenci měli velké donašeče a udavače mezi všemi lidmi.

Všechny z Mervinských, i polská rodina, odešli do jiných vesnic, aby byli pro banderovce nedostupní, jen syn Kolouš zůstal nějakou dobu na Barálce a měl tam osobní úkol, který chtěl udělat. Když vařil kořalku zakopal si nějakou na tajném místě.

Za několik dní tam přijela skupina lidí oblečených do německých uniforem a ptala se, „kdo je tady z Mervinských“, nikdo se nehlásil. Pan Milický v tom viděl nějaký velký podraz, vzal Kolouše za ruku a odváděl ho pryč. Kolouš se začal vzpírat, že nemůže jít, že si tam musí vykopat tu kořalku a tím se prozradil. Odvedli si ho a už ho nikdo živého nespatriil. Až za značně dlouhou dobu byl v lese nalezen mrtev. Všechny stopy nasvědčovaly tomu, že před smrtí byl nelidsky mučen a trýzněn - vypíchání očí, uřezání uší a podobně.

Milických protože měli připravený nějaký materiál na nový dům, hned po požáru začaly s výstavbou nového, avšak jenom provizorního domku. Kdo jen mohl pomohl, od sousedu a také z vesnice lidé přicházeli a ochotně pomáhali. Mervinských spáleniště už zůstalo opuštěné a zarůstalo plevelem.

Ještě hodně dlouho upovci sháněli někoho z Mervinské rodiny. Jejích úmyslem bylo skutečně vyhubit celou rodinu. Jakmile se někdo objevil v lese, už tam byli a vyptávali se zda to není někdo od Mervinských.

Stal se i takovýto případ. Když téhož roku koncem listopadu muži zajišťovali dřevo k zimnímu otopu, vyrazila do lesa skupina několika povozu. Vydat se do lesa více lidí najednou mělo vždy určitou výhodu. Sotva muži začali s přípravou dřeva na vozy, už tam bylo několik upovských ozbrojenců a s velkými vyhrůžkami si zjišťovali zda se tam nenachází také někdo od Mervinských. Všechny muže si postavili do řady a začal tvrdý výslech s velkými vyhrůžkami. Bylo velmi těžké přesvědčovat mstitelé rodiny Mervinských. Každý kdo byl v lese pro dřevo musel přísahat citaci, kterou oni nadiktovali, kde se vzýval Bůh i matka Boží, že každý je skutečně ten za kterého se vydával. Přesto jeden z podezřelých mladíku byl odveden a nějaký den se pohřešoval. Vrátil se zdrav nezraněný, avšak dostat z něho nějaké slovo, kde byl, a co dělali, to se nikdo nikdy nedověděl, protože měl přísně nařízeno: „nic neříkat!“. V případě, že by se banderovci dověděli, že něco řekl, bylo velké nebezpečí, že si pro něho přijdou a následek by byl drastický.

Tak jednali upovci v prostoru, kterému říkali „Samostatná Ukrajina“.

Banderovskému řádění z Čechů podlehl:

BAJER	Jaroslav	ubitý banderovskou skupinou, už po válce.
KRAVČINSKÁ		dívka ze smíšené rodiny, celý týden krutě týraná, prý za udavačství.
MACH	Josef	15. března 1944 byl ubitý, rovněž banderovci.

MALÝ	Josef	zastřelen upovci a to už v době, kdy vládl všade ve světě mír, na podzim roku 1945. V tu dobu bytem, osada Noviny, patří k Rohožnu.
MERVÍNSKÁ	Marie	těžce zraněná banderovci, kterému podlehla. Byla to první česká oběť ve Volkově od ukrajinských vrahů.
MERVÍNSKÝ	Mikuláš	syn Marie zamordovaný v lese.
MIMRA	Mečislav	z Rohožna, zabit banderovcovskou skupinou u města Brodu na Ukrajině.
NOHEJL	Vladimír	oběšený banderovci (upovci) v prosinci 1943
OLEJASZ	Bohumil	zardoušený banderovci už po válce. Polák ženatý s Češkou. v r. 1943, zabít jen za to, že si vzal za ženu Němku. Nejprve s rodinou utekl a když v nějaké záležitosti se do Volkova na pár hodin vracel, tam byl už očekáván a bandity ubitý.
PIXA		
SEKÁČ	Václav	11. března 1944 zardoušený banderovci (hozený do studny)
STŮČEK	Jan	už značnou dobu po válce zamordovaná upovci, celá rodina.
STŮČEK	Josef	rovněž jako u Jana zamordovaná celá rodina. Rodiny žily v Tesluhově 6 km od Volkova. U těchto rodin bylo zničeno 11 lidských životů, z toho 6 dětských.
ŠIMONÍČEK	Josef	zamordovaný banderovci už v mírových dnech.

Ve Volkově to bylo 8 osob - Čechů, zamordovaných, umučených, pověšených a hozených do studen. Smrt se určovala tak, jak se kterému veliteli upovců zrovna zachtělo člověka zlikvidovat. Bez žádného soudu, ani toho nejpřísnějšího, vojenského - polního. V každém určeném obvodu byl jmenován velitel, který podle svého vlastního uvážení vybíral lidi. Nejvíce to byli polské, židovské, ale bohužel i české a také hodně ukrajinské národnosti, k popravě. Poláci a Židé měli vinu tu, že se s touto národností narodili. Snad by se dalo určovat vinu i takovou, že po roce 1921 na tomto území Poláci vládli a měli přísnou, avšak spravedlivou ruku na ukrajinské obyvatelstvo. Nebo to snad bylo za trest, že Poláci už vždycky a stále si dělali velké nároky na ukrajinské země a chtěli si je přivlastňovat? Chtěli mít polskou zemi od moře k moři - od Baltského až k Černému.

Banderovské skupiny - jejich popravčí čety, řádily každou noc. Jak hladové hyeny s lidskou tváří, vycházeli den, co den (noc, co noc, protože to byli nepředstavitelní bázlivci, pokud jich nebyla celá velká jednotka, a tak jejich vražedná doba byla noc) ukojit choutky po lidské krvi. Dost často tyto kruté tresty si vykonával a vychutnával sám velitel. Byli to ty nejkrutější hrdlořezové jaké kdy Ukrajina měla. Říká se, že ukrajinský národ, vždycky byl národem mírumilovným. V tomto případě a v tomto období se to říci nemůže. Jejich skupiny, které se prohlašovaly za všechny národ se ukazovaly jako skupiny nejkrutější, nejpodlejší v celé Evropě. Během dne s obětí ještě mluvili v dobrém a přátelství, a v noci ji šli nelítostně zardousit, když před smrtí s ním ještě popili a přijali od obětí velké a to nejlepší pohoštění. Dost často se ukončovali lidské životy hůře, než se zabíjí dobytek.

Události ve Volkově

Začátek roku 1944 - odchod do války

Když do Volkova už přišla sovětská vojska, přilétávala německá letadla a shazovala bomby. Proti nim se strhla silná protiletadlová palba. Shodili několik bomb na západní stranu vesnice. Jedna puma spadla na Vottovu zahradu. Naštěstí nebyly žádné osobní ztráty na civilním obyvatelstvu a z vojáků jen několik lehce zraněných. Další nálety na vesnici už nebyly. Druhý den

byl už klidný jenom přes vesnici se stále přesunovaly, v místech kde byla nebezpečná cesta jen s velkými obtížemi, motorizované sovětské jednotky, od Dubna směrem na západ.

Za několik dní se ve vsi umístila velká skupina sovětských záloh a zůstala tam ubytovaná. Začaly nacházet banderovské sklady s municí, zbraněmi a potravinami - škvařené sádlo, máslo také po domácku udělané masové konzervy. To si vojáci rozdělovali mezi sebou a také dávali obyvatelstvu. „To jsme teprve viděli, jaké velké zásoby banderovci měli“, říká volkovský občan.

Po vesnicích se znovu utvářely, jako už jednou to tady bylo zavedené - Silsověty (obecní Národní výbory), které byly pověřeny řízením obce. Lidé začali volněji chodit po ulicích, než za vlády německo-banderovské.

Mladí hoši se opět začali navštěvovat, bylo mnoho úvah o tom, kdy budou moci čeští dobrovolníci odejít do československého vojska. Zatím fronta nebyla daleko a situace se mohla vyvíjet nepředvídatelně, každý den jinak.

Když se tato zpráva o vojenských událostech na obecní radu donesla, zjistilo se, že to nebude tak snadné odejít do čs. vojska, jak si někteří ve vsi mysleli. Najednou se ukazovalo, že bude třeba nejprve vyhotovit řádné seznamy lidí, kteří tam odcházejí, (tedy odcházejí jako dobrovolníci) ty seznamy doručit na vojenské velitelství (vojenkomandaturu) do okresního města. (Následuje trochu zbytečného papírování, které u Sovětů muselo být.) Ta musí vystavit povolení, určit den odchodu a přidělit ozbrojený doprovod pro celou velkou skupinu a pod přísným dohledem skupinu odvést do Rovna. Ten doprovod nebyl proto, že by tyto zatím jenom civilisti do Rovna dopravovali jako nespolehlivé osoby, nebo, že by tam sami nedošli, ale že v tu dobu se ještě všude nacházelo mnoho různých band a nebylo jisté zda nezaútočí i na tyto neozbrojené muže.

Nešlo to tak snadno jak si někteří Češi ve vsi mysleli, že se prostě shromáždí velká skupina lidí - mužů a v některý den, který si sami určí odejdou na české vojenské velitelství do Rovna, v jinou dobu zase jiná skupina z vedlejší vesnice. Sověti chtěli mít všechno podchycené, od každého osobně podpisem stvrzeno, že do této armády nastupuje jako dobrovolník. Avšak nikomu nekladli žádných zábran ani neměli námitek.

Do československého vojska dobrovolně odcházeli také chlapci a muži se smíšených manželství a také byly případy, že do této armády nastupovali i Ukrajinci, dlouhá léta žijící mezi Čechy, nemající s banderovci nic společného a také chtěli mít od této sebránky klid. Češi jím byli v tu dobu mnohem přijatelnější, a že nastoupili do české armády se zbavili banderovského obtěžování.

Povolení také nebylo možné vydat i z jiných důvodů. Protože po cestě, která měla trvat několik dní, by se mohlo skupině ledaco přihodit - zadržení sovětskými vojsky a držení dlouhou dobu než se vše vyřídí, přepad ještě různými bandami, které se po kraji potulovaly a jiné.

Nejprve bylo třeba zajet do okresního města na vojenskou komandaturu, tam vše dojednat a čekat až velení dá oznámení, jak dále postupovat, protože normální mobilizace v těchto místech zatím nebyla vyhlášena.

Jen pár dní trvalo a ve Volkově byl příkaz: Sepsat všechny muže schopné vojenské služby a seznam odeslat na rajonovou komandaturu do Kozina. Bylo třeba obejít všechny osady a také obce Rohožno a Podvysokou. Tam všude udělat soupis v tu dobu zdravých mužů. Soupis byl hodně rychle sepsán, odeslán a čekalo se na povolávací listy - rozkazy. Vše se odbývalo velice rychle a za další dva dny už nastala doba všude rozdávání povolávacích rozkazů. Zároveň s povolávacími rozkazy přišla pro předsedu obce Ladislava Langra informace, že skupina dostane řádný ozbrojený doprovod, to pro případ, že by skupina neozbrojených českých mužů, byla nějak obtěžována nežádoucími živly a možná a samotnou sovětskou armádou.

Skupinky mužů bylo možno vidět na všech místech obce, jak se radí, uvažují, v myslích probírají vše možné o československém vojsku a to se každý snaží prodiskutovat s ostatními, znát také jejich názor. Jsou i takové úvahy, jaké množství mužských, které půjdou do války bude z obce

a všech osad. Na zemědělskou práci už nejsou žádné myšlenky, vše se točí jen o vojsku a válce. Moc starosti má každý otec rodiny o svoji ženu a děti. Nejsmutnější jsou ti, kteří nedávno uzavřeli manželství a ještě ani neměli možnost se pořádně užít. Sliby a předsevzetí, která si dávali musejí dlouho čekat - novou dobu, mnohé ani nemohly být uskutečněné. Nikdo nechce ani domyslet, jak všechno válka převrátí a také zničí.

Trochu úvah mužů, před a při vstupu do armády

„Kolikpak nás asi půjde celkem?“ ptá se Eman.

„Tak to ti nemohu přesně říct, ale bude nás asi pěkných pár set mužských.“, říká Toník.

„Jak jsem se doslechl, tak ze vsi a okolí, to je ze všech osad a okolních vesnic, které už vždycky k nám patřily kulturně, je to prý asi 300 osob.“

„A co děvčata? Půjdou některá také s námi?“ pokračoval Eman v otázkách.

„Oni nepodléhají mobilizaci, ale doufám, že se některé odváží a půjdou také, slyšel jsi Slávku Janouškovou, že bude mezi prvními, které půjdou. Děvčata udělají také velkou službu v armádě. Viděl jsi v sovětské armádě, tam mají velké uplatnění, jako spojačky, sanitářky, regulovčice a ještě jiné důležité funkce,“ dělal přednášku Toník.

„Co říkáš Koljo? už bychom měli jít, Petře pojď také s námi na Kreščátík, tam se vždycky někdo s kluků najde s kým bychom si popovídali,“ řekl Eman. Oblékl se a všichni společně šli na náves. Na nějakou práci už nebylo ani pomýšlení. Mezi obyvatelstvem už se přetřásal jenom odchod do armády, jak to brzo nastane. Také se mluvilo o tom, jak Rudá armáda postupuje a také byli obavy, když někde Němci kladli velký odpor, aby se fronta nevrátila ještě zpět.

„Než se dostavíme na místo budeme muset také jíst,“ drmolil Kolouš.

„Musíme si vzít nějaké uzené, aspoň kilo klobásy, bochník chleba to taky uneseš ne?“ radil Pepík Koloušovi.

„Podívej s námi pojedou několik povozů, něco si dáme na fůru a něco ponese. Slyšel jsem, že čtyři hospodáři dávají po jednom koni pro armádu i s vozy. Pojedou s námi až na místo určení,“ vysvětloval Pepík Kroutilů.

Do tohoto hovoru se přidala k rokujícím ještě další skupinka mladých chlapců, kteří také podléhali k narukování do vojska.

Vždy, když se podívám do knížky „Stopy zaváté časem“, čtu tam seznam nastupujících do československého vojska z Českého Volkova a nenajdu tam svého bratra Jaroslava Pancíře z Jablonovky, vzplane ve mně velká zloba. A ptám se! Kam on to tedy nastoupil do armády a tam utrpěl dvě zranění? Při druhém zranění si poležel několik měsíců v nemocnici na Kavkaze a přišel jako invalida. Proč tenkrát byla tak nedbalá kontrola knížky? Vždyť tam bylo tolik autorů a poradců! Bohužel není to jenom on, kdo tam chybí. Také Jaroslav a Josef Borovských z Nivy, Josef se vrátil jako nejtěžší invalida, na ty se také zcela zapomnělo. Říkám si: „Cožpak je to možné, tak nedbale, bez větší kontroly, dělat důležitý dokument jako je seznam odcházejících do války??? Hlavně, že v seznamu nechyběli oni, autoři knížky a jejich příbuzenstvo“.

Ostrá kritická poznámka autora knížky.

Čtvrtého dubna 1944 povolávací karty již byly ve Volkově. Hned byly svolány na výbor desítkáři, každý z nich obdržel pro svůj úsekový seznam všech mužů povinných mobilizace. Každý z nich musel podepsat - potvrdit převzetí povolávacích rozkazů.

Téměř v každém domku se připravovalo. Jen velice málo rodin bylo takových, kde by neodcházel jeden, dva, tři a také více mužů do války - do československého vojska. Ne jedna matka v těchto dnech, při přípravách mužských do války, uronila mnoho slz a nejinak tomu bylo

u ostatních žen, které vypravovaly muže. Také dny před loučením dívek s chlapci byly moc smutné a neobešly se bez velkého pláče. Válka, krutá to metla lidstva je neúprosná, ta nedbá na sebestorší a nejbolestnější slzy těch nejbližších.

Téměř v každém domku se někdo připravoval. Jen velice málo rodin bylo takových, kde by neodcházel jeden, dva, tři a také více mužů do války - do československého vojska. Do vojska, o kterém slyšeli už tolik zajímavých zpráv a také o mnohých jejích válečných vítězstvích proti fašistům. Ten musel být poražen, na tom se shodl celý svět. Také našeho vojska byl záměr stejný jako všade ve světě, heslo bylo; „Bít nenáviděného nepřítele - německý fašismus tak dlouho, až bude zcela zničen a také přinést svobodu československému lidu“.

Ne jedna matka, manželka, děvčata a rovněž i babičky nad milovanými vnoučky, v těchto dnech při přípravách uronila hodně slz. Válka, krutá to metla lidstva je neúprosná, nelidská, ta nedbá na nejbolestnější slzy těch nejbližších. Na druhé straně byly zase případy, kde uronit slzu ani neměl kdo.

U rukujících z osady Jablonovka v některých rodinách k jídlu toho moc nebylo, na tu dlouhou cestu. Bratr Jaroslav Pancíř si vzal několik krajíčku chleba a kousek slaniny. Ani Václav Perníček, u kterého v tu dobu Jaroslav přebýval si nemohl vzít o nic víc. Do kapsy si ještě každý vzal půllitru samohonky a šli k sousedům, zda už jsou také připravení na cestu do Volkova, kde bylo hlavní seřadiště.

Všichni volýňští Češi, aby vlast mohli spatřit a s rodinami se do ní navrátit, museli nejprve prolít velké množství krve a položit hodně svých mladých životů, aby si jich vlast vůbec chtěla jen trochu všimat. Touha spatřit vlast a usadit se v ní byla veliká, avšak mnoho jich nedošlo a zůstali na polovině cesty, odkud už nebylo žádného návratu. Tolik chtěli žít a nebylo jím to dopráno, někdo musel položit na oltář vlasti obětí a ty byly značné. A po válce ne vždy dostatečně a plně oceněné - spíše neoceněné.

Z Volkova bylo vzato schopných do československé armády, když byli z Rovna vrácení ti, kteří neprošli odvodem 208 mužů, a za krátkou dobu za nimi odešlo do Rovna ještě 12 děvčat.

Padlo v bojích 32 bojovníků a jen málo nebylo zraněných, hodně z nich zůstalo invalidů, několik těžkých, kteří ztratili končetiny, zrak, sluch a podobně. Po padlých zůstalo 16 válečných vdov a 30 sirotek. Na otrocké nucené práce do Německa, bylo odvedeno 37 mladých lidí, chlapců a dívek. Také tam někteří z nich zahynuli. Různými, válečnými i neválečnými akcemi Volkov během 2. světové války ztratil celkem 55 lidí.

Po odchodu mužů do války veškerá tíha prací v hospodářství dolehla plnou měrou na ženy, děti a starce.

Ráno dvanáctého dubna, každý z povolaných se dostavil na naši už známou a dříve popisovanou náves. Důstojníkem z vojenkomandatury byl každý jmenovitě vyvolán, zda se dostavil mezi odcházející. Všichni jejichž jména byla čtená byli přítomní. Dívky stály vedle svých chlapců, matky vedle synů, ženy s dětmi u svých mužů. Jejich zarudlé oči od pláče prosily, Véno, Toniku. Vlád'o, Járo, Jane vraťte se nám zdraví! Jejich mokré kapesníčky už ani nechtěly sát další slzy.

Velká skupina mužských se dala do pohybu. V čele skupiny se objevila dechová hudba, jako první kus do pochodu začala hrát Kmochův pochod Jarabáček. Kolem tři sta mužů a mladých chlapců se dali na cestu, bojovat za svou starou vlast, kterou nikdy neviděli a přesto jí vroucně milovali.

Skupina sovětských vojáků je doprovázela. Ještě ve vsi všichni ti kteří zůstali doma a také od těch, kde nikdo nešel do války, na sta rukou mávalo, lidé pozdravovali a nejen českých ale i ukrajinských a také z jiných vesnic, kterými velká skupina procházela. Přáli šťastný návrat, anebo přímo se i přidali a značný kus cesty šli spolu s rukujícími. Přání bylo moc, aby se ve zdraví a živí vrátili domů, všem to bylo z celého srdce dopřáváno.

Hudba hrála do lepšího pochodování ještě daleko za vesnici. Mladší muzikanti si hudební nástroje vzali sebou, starší muzikanti nad padesát roků, kteří už nerukovali se vrátili zpět do vsi. Dále se šlo bez hudby. Jen doprovázející ženy, dívky a příbuzní, každý (spíše každá) z nich šla - doprovázela tak daleko, jak jí sloužily nohy a aby měla síly ještě na zpáteční cestu.

Z každého místa bylo slyšet tichý pláč a prosby, „jen se nám vrať“!!! „A jen jak budeš mít příležitost piš“!!! „Stále na tebe budu vzpomínat“!!! A hodně dalších podobných slov a vět bylo slyšet, „vrať se nám zdráv a buď tam na sebe opatrný, musíš brát velký ohled táto na mne a na naše děti“! Muži je utěšovali, aby už neplakaly a byly doma statečný, že vše dopadne dobře. Jen, co pomohou dorazit nenáviděný a nesnesitelně rozpínavý fašismus, hned budou spěchat domů.

Než dorazila skupina do Kozina rajónového (okresního) města musela projít Podvysokou, tam se přidali další čeští muži. Některé dívky šly až do okresního města. Každá chvilka, každá minuta byla pro ně v tuto dobu nesmírně vzácná, po boku svého milovaného. Na malém náměstí v okresním městě se útvár, i když ještě jenom civilistů, zastavil.

Tam bylo rozloučení od velitele Vojenkom. Jeho slova byla asi v tomto duchu: Vážení a milý čeští přátelé, do boje vás posílá naše vlast. Jdete bojovat za vaši a naši společnou věc, jdete odplatit křivdy, které napáchala německá fašistická armáda podporovaná celým německým národem a jejích satelity. Váš národ ve vlasti na vás čeká, že pomstíte nevinně prolitou krev lidí, zlovlili hitlerovské smečky. Jděte, bojujte a nešetřete tyto vrahy, my budeme s vámi.

Jeden člen skupiny „Blaník“ přistoupil ke kapitánovi a sliboval za všechny. Soudruhu kapitáne svůj slib dodržíme, půjdeme věrně po boku vaši armády proti společnému nepříteli.

Po této krátké zastávce v okresním městečku se dali všichni do pochodu na hlavní silnici Lvov - Rovno. Všechny ženy a také Boženka i jiné dívky dále už nešly, rozloučily se se svými muži a chlapci a vracely se zpět domu do Volkova vzdáleného 12 km.

Dlouhá šňůra mužů šla stále kupředu, blížila se ke státní silnici. V tuto chvíli všichni nějak zmlkli, každý se začal zabývat svými starostmi. Myšlenky byly různé k jakému druhu vojska, kdo bude zařazen, jak to tam bude vypadat při výcviku. Co bude doma dělat žena s dětmi. Jak budou obdělával pole bez hospodáře, někde také bez synů, otce. Co si počnou? Jenže v tento moment byl úkol mnohem důležitější - vybojovat svobodu.

Toto ticho náhle přerušil Eman, „No vidíte kluci z nás svobodných mimo Vény a Petra nikdo na cestu pusu nedostal - žádná holka na cestu nám hubičku nedala“.

Velký proud pochodujících, když dorazil na státní silnici dal se doleva směrem na město Dubno. Proti ním jela stále vojenské nákladní auta blíže k frontě. Sovětští vojáci jedoucí na autech jim mávali na pozdrav, který jim opětovali. Před městečkem Verba zastavili, doprovázející vojáci dali povel k odpočinku. Všichni sestoupili ze silnice, někteří kouřili, jiní vytáhli flašku s vodkou, kus chleba k tomu slaninu, uzeného masa, domácí klobásu a tak podobně. Hoši seděli vedle sebe. Pepík Kroutilů vyndal také flašku vodky - samohonky a podával ji popořadě každému: „Cucněte si hoši, ať máme sílu k dalšímu pochodu a také trochu náladu, vždyť už jdeme jako slepice, tady Věna a Petr přemýšlejí o holkách, a co my? O čem budeme přemýšlet?“

„Ještě horší to mají tátové, když doma zanechávali děti a ženu. To musí být ještě větší bolest u srdce. Když z nás svobodných někdo v boji padne a má třeba i holku, ta si popláče, za nějaký čas si najde jinýho, vdá se a zůstane už jenom vzpomínka, někdy ani ta ne, ale dětem tátu už nikdo nenahradí!“

„Co volkovská děvčata? Žádná s námi nejdou, že ne?“ vmísil se do řeči Eman.

„Ale neboj se oni za námi nějaká příklušou, už jsem slyšel, že se jich několik připravuje, třeba Ludmilka Jansová, Anča Bártová, Boženka Lenochová, Pavla Klicperová a k ním se určitě přidá ještě mnoho dalších. Tak vidíš, snad se tam s některými uvidíme?“ drmolil Kolouš.

Doprovodní vojáci dali povel k dalšímu pochodu, aby jednotka, zatím jenom civilistů, do večera dorazila do města Dubna. Celý velký průvod i s povozy se znovu dal na pochod. K večeru dorazili do Dubna. Ubytovali je se ve velké škole. Něco před spaním pojedli a také doušek pálenky přišel vhod. Odpočinek a spánek byl už značně vítaný. Polehali si na podlahy a přikryli jen dekami, pokud je měli z domova. V noci byli vzbuzeni hukotem letadel a protiletdeckou palbou. Němci se ve dne už neodvažovali létat nad obsazeným územím, ale v noci se nějak letadla prodrala. Jejich cíl bylo město Rovno.

Druhý den v pozdních večerních hodinách konečně cíl. V Rovně moc odpočinku nebylo odvod zařazení a tvrdý výcvik. Někteří, kteří byli zařazení do protiletadlového vojska, ještě ani nedostali vojenský stejnokroj s nepatrným výcvikem šli k městu Torčinu, dělat obranu města a skvěle se osvědčili. Dále následoval tuhý výcvik všech nováčků v Černovcích u moldavských hranic a nakonec cesta pod Duklu, kde celá už značně velká vojenská jednotka československého vojska sváděla tuhé boje o vstup na československé území.

Oběti druhé světové války - frontové

Obec Český Volkov s jejími osadami

Příjmení, jméno	Rok narození	Kde a kdy padl (pokud je to známo)
BECHYNSKÝ Josef	1906	není známo, kde padl
BENEŠ Vladimír		místo, kde zahynul nebylo upřesněno
BĚHAVÝ Vladimír	1915	těžce raněn, zemřel ve lvovské nemocnici 9. 1944
BLIML Josef, otec Vincenc	1922	zemřel v Kamenci Podolském 23. 8. 1944
BOROVSKÝ Josef, otec Josef	1911	žil na Jablonovce, padl Kobylany 19. 9. 1944
BOROVSKÝ Vladimír, ot. Vlad.	1920	zemřel na ošetrovně Dukla 12. 9. 1944
DERFL Mikuláš	1920	přestup ze Sov. Arm., Sokolovo - Mirhorod 10. 3. 1944
DVOŘÁK Václav	1904	padl v obci Strečno 18. 4. 1944
FOŘT Jaroslav	1913	není známo, kdy a kde padl.
FOŘT Vladimír	1915	není známo, kdy a kde padl.
HOLEČEK Vladimír	1911	padl v Polsku - Machnówka 9. 9. 1944
HRDLIČKA Antonín	1918	není známo, kdy a kde padl
HRUDKA Josef	1919	bojoval v Rudé armádě, kde také padl
HRUŠKA Jaroslav, ot. Ant.	1913	padl na kotě 534, Dukelský průsmyk 17. 9. 1944
JIRKOVSKÝ Josef, otec Jos.	1919	přestup z R. A., padl v Sokolově - církev. 8. 3. 1943
KADAVÝ Josef	1921	padl při Slov. nár. povst. ošetrovna Jaslička 3. 11. 1944
KLICPERA Daniel, otec. Frant.	1900	padl v obci Kobylany 9. 1944
KORÁB Jaroslav, ot. Teofil	1920	z Křáků, padl v Polsku - Zyndranowa 30. 9. 1944
KYJEVSKÝ Bohumil, ot. Vlad.	1926	Dukla, nezvěstný od 10. 1944
KYJEVSKÝ Josef	1909	Dukla, nezvěstný od 9. 9. 1944
MACH Josef	1901	nebylo nikdy upřesněno, kde padl
MACH Vladimír	1916	padl na Dukle 23. 9. 1944
MERVINSKÝ Václav	1919	sloužil v Rudé Armádě, jako zajatec zamřel v Oswietimy 1941
MILICKÝ Václav	1918	padl na Dukle 12. 9. 1944
NEKVAPIL Václav	1920	padl Stropkov 10. 12. 1944

NOVOTNÝ Jaroslav	1908	nezvěstný
NOVOTNÝ Josef, otec Jos.	1912	padl na Slovensku, Lipt. Mikuláš 11. 3. 1945
NOVOTNÝ Josef	1926	padl na Slovensku, Lipt. Mikuláš 11. 3. 1945.
NOVOTNÝ Petr	1913	po zranění zemřel - Turčanský Martin 13. 4. 1945
NOVOTNÝ Václav	1901	padl na Dukle 18. 9. 1944
OBORSKÝ Valerian	1918	padl při Slovenském národním povstání
PERNÍČEK Petr	1920	padl na Dukle, pocházel z Jablonovky 9. 9. 1944
POHRANIČNÝ Ondřej	1900	padl v Machnůvce
POKORNÝ Josef, otec Jos.	1911	padl na Dukle 31. 10. 1944
RŮTA Antonín	1913	není známo místo, kde a kdy padl
RŮTA Vladimír	1913	není známo místo, kde a kdy padl
RŮTA Josef	1905	padl Svidník 22. 11. 1944
SOVA Václav	1924	zemřel na ošetrovně Posada Jaslika. 6. 10. 1944
STYBLÍK Emanuel	1900	padl Kobylany 10. 9. 1944
ŠIMONÍČEK Pavel	1903	padl na Dukle 12. 10. 1944
ŠMÍD Pavel	1918	přestup z R. A. padl v Sokolově - církev 8. 8. 1943
ŠTOREK Jaroslav, ot. Vác.	1922	zemřel po těžkém zranění v Krakově 9. 9. 1944
ŠTROJSA František	1903	padl v Liptovském Mikuláši 10. 9. 1944
ŠULC Bohumil, ot. Jos.	1922	po těžkém zranění zemřel na brig. ošetrovně 12. 9. 1944
ŠULC Jaroslav	1918	sloužil v Rudé armádě, kde také padl roku 1941
TŘASÁK Vladimír	1919	v Dukelském průsmyku se stal nezvěstným.
VESELÝ Alexandr	1912	není známo místo a kdy padl

Rohozno s osadou Noviny (padlí ve válce)

FILIPČUK Josef		byl v Rudé armádě, kde také padl, místo ani dobu neznáme.
HRON František	1908	Dukelský průsmyk, nezvěstný od září 1944
MIMRA Josef, ot. Jos.	1914	padl na Dukle 10. 9. 1944
SOLAR František	1922	padl Stropkov 8. 12. 1944
SRP Josef, ot. Jos.	1922	padl na Dukle, (bytem osada Noviny) 10. 9. 1944

Obec Podvysoká (padlí v 2. svět. válce)

HORÁČEK Vladimír	1924	po těžkém zranění zemřel na brigádní ošetrovně 1. 3. 1944
MACH Josef otec Jos.	1913	padl na Dukle 15. 9. 1944
STŘÍBRNÝ Jaroslav, ot. V.	1906	padl Stropkov 11. 12. 1944
STŘÍBRNÝ Josef, otec V.	1904	padl na Dukle 10. 3. 1944
STŘÍBRNÝ Vladimír, ot. V.	1909	padl v Okoličném na Slovensku 11. 3. 1945
ŠIMÁČEK Josef, otec Jos.	1921	padl v bitvě o Dukelský průsmyk.
VALČUK Štefan	1907	padl na Dukle 15. 9. 1944
VRANÝ Vladimír	1922	padl na Dukle 23. 9. 1944

Kochanka

BRAUN Josef, ot. Boh.	1908	padl na Dukle 17. 9. 1944
KAPEŠ Petr	1904	těžkému zranění podlehl v nemocnici v Saratově 5. 12. 1944
POKORNÝ Josef	1917	padl na Dukle 31. 10. 1944
VOLF Alexandr	1910	padl, místo není známo 15. 1. 1945
VOLF Václav	1917	padl v bitvě o Dukelský průsmyk 23. 9. 1944

ČEST A SLÁVA JEJÍCH VĚČNÉ PAMÁTCE!

Oběti 2. světové války z Volkova a okolí (nefrontové)

Není rozděleno podle vesnic a osad, jako u ztrát frontových, avšak kdo nebyl z Volkova a jeho bydliště je známo, je to uvedeno.

BÁRTOVÁ Marie	neuvedeno
BÁRTOVÁ Slávka	nasazená do Německa na práci, nevrátila se
BECHYNSKÝ Vladimír	v Kozině zasažen odraženou kulkou, na následky zranění podlehl
BĚHAVÝ Josef	smrt není známa
HORÁK Josef	zůstal nezvěstný, po nasazení do Německa na práci
HORÁK Vladimír	zahynul při náletech v Německu
HORÁKOVÁ	zahynula při náletech v Německu
KADAVÝ Václav	zahynul při náletech v Německu
KAPEŠ Vladislav	zahynul při náletech v Německu
MARTINOVSKÝ Antonín	zůstal nezvěstný, byl nasazen do Německa na práci
SIBLÍK Antonín	byl nasazen do Německa na práci a při náletech zahynul
SOVA Josef	zahynul při bombardování
ŠRAMKOVÁ Olga	bytem na Kochance, zastřelena Vlasovci
ŠULC Vladimír	byl nasazen do Německa na práci a při náletech zahynul
ZIMÁKOVÁ Anna	neuvedeno, jak zahynula
ZUMROVÁ Anna	rovněž byla na nucených pracích a při náletech zahynula
ZUMR Josef	26. 7. 1941 zastřelen Němci

Marie Mráčková - roz. Jirkovská vypráví (1915)

Narodila jsem se ve Volkově, byla to jedna z těch několika největších vesnic českého osídlení na Volyni. Moji rodiče byli Marta a Pavel Jirkovský. Měla jsem bratra Josefa, který byl o šest let mladší.

Ve Volkově bydleli nejvíce Češi, druhou skupinou v početnosti byla původního obyvatelstva Ukrajinci, a to hlavně v ukrajinských částech, které se jmenovaly Bernartovičová a na Voronyčách. Žilo tam jen několik rodin polských a také židovských. Kolem Volkova bylo hodně osad a většinou s českým obyvatelstvem. Kolonie Baralka, vzdálená tři kilometry od Volkova, byla osídlená většinou Němci, a mezi nimi několik českých rodin. Němci se brzy po obsazení Sověty, po dohodě s Německem vystěhovali do své říše.

V roce 1938 se měla začít budovat silnice z Dubna přes Volkov do Demidovky. Počítalo se s tím, že až bude silnice hotová, bude po ní jezdit autobusová doprava. Na dopravu už byly od Čechů velké plány a také se připravovaly její provozovatelé. Ta měla jezdit Dubno - Volkov - Demydovka - Mlynov - Dubno a jiný autobus by jezdil směrem opačným. Tím by se docílilo po silnici dopravního spojení, Volkova s těmito třemi městy

Stavba silnice se nestačila dokončit. Její výstavba skončila na Cerkviskách, takže zbývalo do Volkova pět kilometrů, které se musely jezdit po rozbláceném terénu, až do našeho odjezdu do Čech. Ve vsi si Češi stavěli silnici sami svépomocí, bez žádné finanční podpory. Začínala v Bernatovičové části Volkova, ta byla vybudovaná už o deset let dříve. Volkovští obyvatelé při stavbě silnice na ní hodně pracovali. Kdo měl koně přivázel kámen, ten se musel dopravovat ze značných vzdáleností, až třiceti kilometrů. Ti kteří koně nevlastnili pracovali krumpáčem nebo lopatou. Byla to práce velmi těžká a málo placená, avšak s hřejivou myšlenkou všech, že to dělají pro sebe. Starosta obce, v tu dobu to byl pan Pixa, prosadil, že byla vydlážděná i silnice ke hřbitovu, ulice „Široká“ a obyvatelé si toho moc vážili a pochvalovali.

Také tuto těžce postavenou svoji silnici, na kterou byli občané moc hrdí, každou sobotu zametali a stromy, které byly po obou stranách silnice se udržovaly. Když někdo neměl na svém úseku silnice, před domem a zahradou pořádek dostal malou peněžní pokutu. Byla to trochu i ostuda dostat pokutu a proto se každý další pokutě vyvaroval.

Vesnici jsem měla moc ráda, jen osud našich rodičů byl smutný. Maminka nás opustila a odešla s jiným mužem. Bratr matku tolik nepostrádal jako já, zůstali jsme s naším hodným tatínkem. Když jsem už uměla psát, na kus papírku jsem napsala: „Maminko vrať se nám“. Tatínek na ten lístek přišel a hodně plakal, proto jsem už vícekrát nic takového nenapsala.

V našem domě byla apteka (lékárna), kterou provozovala židovská rodina Tišmanů. Doma v rodině mluvili po rusky a měli syna Borise, s tím jsem kamarádila. Brzy jsem rozuměla o čem se mluví a to se mi ve škole hodilo. Religii (náboženství) nás učil baťuška Božovskyj a výklad byl v ruském jazyce. Většina žáků některým slovům vůbec nerozuměli, já jsem někdy dělala překlad a přitom jsem se cítila moc důležitá. Ve škole se vyučovalo česky. Až po nástupu polské vlády, bylo nařízeno všechno vyučovat po polsky a jen jednu hodinu denně se vyučovalo českému jazyku. Ani polsky jazyk mi nedělal žádné potíže, protože pani, která nám vedla domácnost mluvila polsky, česky neuměla.

Vánoce, už od dětství nemám ráda, ty mi připomínaly smutné období, všichni se doma radovali, u nás to bylo tím horší, že jsme, hlavně my děti věděly, že maminka ty krásné svátky připravuje pro někoho jiného. Avšak stromček nikdy nechyběl. Tatínek stromek udělal sám. Přinesl z lesa větévky smrku nebo borovičky, měl připravený kolík, do kterého navrtal otvory a do těch napíchal přinesené větévky. Upravil to, tak hezky, že stromek vypadal lépe než některý

stromek rostlý a uříznutý v lese. Tatínek měl přírodu rád, ten by v lese stromek neuřízl. Lásku k přírodě jsem zdědila po otci, když vidím polámaný stromek nebo zničené keře je mi do pláče.

Po vánocích se vždy konal dětský bál. Ten děti měly na sále u Pixů. Vedle sálu byla hospoda strýce Dotra. Do sálu nás přivedl pan učitel v zástupu, děvčata si každá našla svojí maminku, ta ji učesala, priopravila oblečení, pohladila, já zůstala sama. Tetička Dotrová, která v hospodě strýci pomáhala také ke mně přišla, jenže to nebylo ono, od maminky by to bylo jiné.

Když jsem vyšla ze školy chodila jsem se učit k paní Hlušičkové. Její syn Josef už od založení Sokola v roce 1928, byl jeho náčelníkem. Ráda jsem chodila do sokola cvičit, chodila tam také náčelníková sestra Milenka. Připravovala se akademie. Byly nacvičované tanečky, prostná i různé soutěže. Odbývalo se to večer na sále. Bylo to tady jako v pohádce, osvětlení se barevně střídalo a to vše připravil bratr Hlušička. Byl to velice schopný náčelník. Po připraveném programu se tancovalo až do rána.

V létě se pořádaly malé slety v zahradě Vladimíra Fořta, který dovolil svojí zahradu upravit na stadion. Program byl naprosto jiný než na sále. Tady už mohlo cvičit více cvičenců a také se cvičilo na nářadí. Také cvičili školáci, kterým se říkalo „káňata“. Při jednom cvičení na bradlech došlo k vykloubení ruky v zápěstí. Spravila to paní Korábová, která tady byla přítomná. Byla to moje babička a byla porodní bábov - jak se to dříve říkávalo. Ta dobrá žena pomohla na svět 2012 dětem, z Volkova, Rohožna a všech okolních osad. Bydlela na osadě Křáky. Ty poslední děti přiváděla na svět už jako třetí generací. Babička uměla vyléčit i různé kožní nemoci. Pilně sbírala bylinky a dělala mastičky. „Když porod probíhá normálně to hravě zvládnou sama, v těžkých případech si musím na pomoc přivolat doktora“, říkávala moje velmi vážená a moudrá babička Korábová.

Na kurganě jsme měli kousek polička. Kurgan to měl být společný hrob z nějaké války. (Bylo to jen úložiště popela spálených lidských těl. V dřívějších dobách se tak pohřbívalo. Poz. J. P.) Otec se rozhodl, že tam postaví domek, zcela na samotě. Nejdříve se kopala studna. Při kopání se našly nějaké úlomky kosti, když jsme je s bratrem dali dohromady, vyšlo nám z toho jakési paroží, nebyly to kosti člověka. Peněz bylo málo, jen to, co tatínek dokázal vydělat a tak se domek stavěl několik let. S bratrem dělali vše sami. V roce 1934 byl konečně domek hotov. Bylo to těsně za rybníkem a tak do vesnice jsme jezdili loďkou. Touto dopravou to bylo blízko.

Bratr se oženil s Pavlou Soběslavskou, já jsem odjela do Berestečka k tetičce. Tetička se s Dotrem rozešla a žila s doktorem Stefanovským, který měl dva syny Juru a Igora. Kluci byli stářími jako já. Na čtyři roky prožité u tetičky ráda vzpomínám. Venkovský doktor uměl všechno, od interny, zubaře, chirurga i porodníka. Jednou doktor přijel od židovské rodiny zcela vyčerpaný. Když si trošku odpočinul začal vyprávět.

V židovské rodině zemřela těhotná žena. Jejich zákon, ale nedovoluje ženu s plodem uvnitř pohřbít. Toužebně prosili doktora, aby jim z této situace pomohl. Ten poradil aby ohřáli dostatek vody a do té položili mrtvou. Touto masáží se tělo uvolnilo, potom ji položili na stůl, velkou silou a ještě dalšími masážemi dítě přirozenou cestou dostali ven. Kleště nebo císařský řez mu nebyl dovolen.

Když ve Volkově zemřel p. Pixa, jely jsme s tetou z Berestečka na jeho pohřeb. Tam jsem se sešla s Jaroslavem Mráčkem a v roce 1938 jsme se vzali. Jaroslav byl vyučený sedlářem u p. Soběslavského. Protože ve Volkově byli už dva sedláři Hudeček a Soběslavský odstěhovali jsme se na Senkevičůvku, kde také Jaroslav dělal svoje řemeslo. V blízkosti byly české vesnice Niva, Hubin a Budky. Řemeslnické práce bylo dost. Jaroslav si vzal do učení i chlapce. Lidé viděli, že je šikovný a pracovitý řemeslník, začali nabízet půjčky, aby si postavil domek s prostornou dílnou. K tomu nedošlo, přišel rok 1939, začala válka, přišla sovětská vojska a náš byt zabrali pro štáb. Museli jsme se stěhovat. Já jsem šla uklízet do ordinace doktora. Jednou za mnou přiběhla p. Kozáková, abych šla pomoci lékaři. Přivezli totiž chlapce s rozbitou hlavou, tak jsem šla. Asi jsem si počínala dost šikovně, doktor řekl, že na uklízení je mě škoda, abych šla

dělat sestru. A tak jsem se stala sestrou bez zdravotního vzdělání. Naučila jsem se obvazovat rány i píchat injekce. S doktorem jsem jezdila do škol očkovat a rozdávat tablety, proti čemu to bylo, to už nevím.

Znovu nás čekalo stěhování i s ordinací. Ocitli jsme se až na Nivě Hubinské u p. Kovalčuka. Doba to byla zlá, peníze neměly valnou cenu. O topení byla nouze. Chodili jsme kolem tratě sbírat uhlí, někdy nám topiči lokomotiv shodili pytel s uhlím, za což jsme byly velice vděční.

Nedaleko Nivy H. byla ukrajinská vesnice Koldeže, ve vesnici se vyskytla úplavice. Zřídili tam provizorní nemocnici. Docházela jsem do této nemocnice s paní, která dříve uklízela v ordinaci. Všechny nemocné shromáždili do této provizorní nemocnice. Ti nesměli nic jíst jenom jablka, které jsme jím strouhaly. Vedle tekla potok, kde se pralo prádlo nemocných. Zemřela jen jedna holčička, která měla slabé srdíčko, všichni ostatní se uzdravili. My, kteří jsme obsluhovali nemocné, jsme byli moc rádi, že jsme všem tak dobře pomohli, a že jsme také neonemocněli.

Jednou jsme se probudili, bylo to asi v roce 1943, a vidíme německé tanky, laify (hlavně) jsme měli až u samých dveří. Na návsi vidíme Vládu Dufka, v tu dobu to byl student gymnázia, jak hovoří s německými vojáky. Vysvětlil jim, že vesnice je česká, že Češi se do politiky nepletou. Vojáci ihned nařídili, donést slámu a zapálit ohně. Bylo to znamení pro letadla, aby v těchto místech nebombardovala. Netrvalo dlouho, letadla přiletěla, zakroužila nad vesnicí a odletěla. Za nějakou krátkou chvíli bylo slyšet, jak shazují bomby na vedlejší ukrajinské vesnice, kde byly hlášené skupiny banderovců. Bylo jich zabito čtrnáct, byla to pomsta za banderovské řádění.

Ordinace u doktora osiřela, co se stalo s doktorem nikdo nevěděl. Z jakých důvodů zmizel? Kdo ho odvedl? Když bylo vidět, že ordinace bude zničená vzala jsem si z ordinace injekční stříkačku, skalpel, pinzetu, několik obvazu, jódovou tinkturu a kyslíčník. Vše se mi brzo hodilo. Nevím kdo za mnou přišel, že u Tomšů je shromážděno několik raněných, vojáků, ruských partyzánů, bylo jich asi třicet. Bylo to přede žněmi, nanosila se do stodoly od sousedu sláma, ženy přinesly prostěradla z kterých se dělaly obvazy, protože jiný vhodnější materiál nebyl. Ze Senkevičovky přicházel felčar (doktor), co to bylo platné, když léky žádné nebyly. V jednu dobu přišel jeden člověk a sdělil, že vezou pro Němce na frontu léky, něco málo nám z toho přivezl. Alespoň malá pomoc.

Za pár dní bylo vidět, že se rány začínají hojit. Rány v kterých byly střepiny se nadále nehojily a hnisaly. Domluvila jsem se se třemi raněnými vojáky, že se jim pokusím střepiny vyndat. Dobře, že jsem skalpel a pinzetu měla. Snad sám Bůh mi vedl ruce při operaci. Jednomu jsem vyndala střepinu, která byla pod lopatkou. Jiný měl kus plechu v holení kosti, kost zlomená nebyla. Horší případ byl, když kulka přerazila kost, ve které zůstala viset. Kulku jsem vyndala, přiložili jsme dlahu a kost za nějaký čas srostla. Na bolesti, které vojáci při operaci zažili brzo zapomněli, jen já věděla, co chudáci zkusili. Se zaťatými zuby sípali a trpěli. Když se do okresního města Luck cesta uvolnila, Rusové raněné odvezli do nemocnice. Než raněné odvezli, nás které jsme raněné ošetřovaly postavili ke zdi, uvnitř vše prohledali a odjeli. Vše utichlo.

Mne však začali vyhledávat banderovci, snad pro moje léčitelské schopnosti. Přivezli chlapa, který měl prostřelenou ruku, přikázali mi abych ho ošetřila. Ošetřila jsem ho, věděla jsem však, že když o mně vědí budou vyžadovat i další případy ošetření. Rozhodli jsme se s Jaroslavem, že odtud odejdeme, nemeškali jsme a hned druhý jsme se dali na cestu. Odešli jsme do Volkova 30 km. Nikdo si nás cestou nevšímal, protože mimo svačiny jsme sebou nic nenesli.

Tatínek žil v baráku sám, tak jsme zůstali u tatínka. Jednou jsem se šla s Jaroslavem podívat k jeho matce. Již z dálky vidíme, že stojí na cestě a volá na nás, prý tam je v baráku opilý Němec a stílí. Šla jsem dovnitř, Němec proti mně, začala jsem se usmívat, to dělám když se bojím, trochu jsem s Němcem zatočila jako k tanci, ten upadl, zvedla jsem ho k posteli on se svalil a hned usnul. Zula jsem mu boty, jeho flintu strčila pod postel a šla ven. Jaroslavova maminka volala: „Ty žiješ“?

Další nepěkný případ byl s velitelem banderovců. Jednoho dne k nám přišel všem dobře známý vrah, hlavně polských rodin, Ozirkovskij. Prý má hlad, abychom mu dali najíst. Šla jsem na půdu, tam jsme měli klobásy, on za mnou. Rozhlédl se po půdě, myslel, že tam někoho přechováváme. Osmažila jsem mu klobásu, ten se pořádně najedl a odešel. Hned po jeho návštěvě tu noc nám ukradli prase a napsali: „Jak skažeš to toby smrt“. (Rozšířený překlad: „Když něco někomu povíš, čeká tě smrt - poz. J. P.) Nic jsme nikomu neříkali, protože jejich vyhrůžky by se možná splnily, k takovým strašným činům neměli daleko.

Bylo jaro roku 1944

Naší mužové odešli do armády. Několik žen jsme se domluvily, že se pojedeme za muži podívat. A tak jsme vyrazily. Trošku jsme šly pěšky, někde, za butylku (flašku) vodky nás kousek někdo svezl. Dostaly jsme se skoro až k frontě, dál nás k mužům nepustili. Až plukovník Růžička, kterého jsme moc prosily, nás pustil tam, kde stály zenitky (protiletadlové těžké kulomety). A přece jsme naše chlapce našly. Chudáci ještě ani neměli uniformy a už dělali protiletadlovou obranu. (Zřejmě to bylo směrem na západ od Lucka u města Torčin - poz. J. P) Byli špinaví, unavení, málem jsme nad nimi plakaly. Mezi obyvateli jsme sehnaly potřebné a uvařily jim boršč. Najedli se a my s nimi, přespaly jsme ve stodole na slámě. Ráno nás poslali zpět, protože fronta byla moc blízko.

Dopisy přicházely moc málo a to jen smutné, a dost bylo těch nejsmutnějších, kde se oznamovalo že padl syn, otec, manžel.

Po válce někteří zůstali v Československu, a když už bylo konec války a vojáci byli propuštěni do civilu, několik se jich vrátilo domů do Volkova. Brzy nás čekala radostná zpráva, mluvilo se o tom, že bude repatriace a odstěhujeme se z Volyně do vlasti. Doba čekání, která byla dva roky byla dlouhá. Přece jsme se dočkali a v roce 1947, na jaře přijely první vlaky a mezi nimi i s Volkováky.

Nyní žiji v penzionu v Litoměřicích už dlouhou dobu bez muže.

O svém pestrém a neradostném životě vyprávěla Marie Mráčková, rozená Jirkovská.

Chvilé strachu, radosti a smutku

B. Domanská 1920 - 2004

Období nejistoty a strachu byla poslední doba našeho pobytu ve Volkově před přesídlováním do Čech. Můj syn Jára nebyl křtěn, byli jsme katolíci. Kněz ve Volkově stále nebyl a ani být nemohl, kdož ví, jak by to s ním dopadlo, když řádili banderovci. Náhodně jsem kněze potkala a dohodla se s ním, že dítě v neděli pokřtí. Vše jsem na ten den připravila. V sobotu přišla zpráva, kterou přinesli sousedé, že kněz byl banderovci zavražděn. V noci na nás ťukali banderovci s jejich velitelem Ozirkovským, který byl znám jako největší vrah. Nařídili, aby otec, pan Nový se synem Vlád'ou vyšli ven. Já a maminka s dítětem v náručí jsme utekly na půdu. Tam jsme poslouchaly jestli neuslyšíme výstřely, protože v tuto chvíli nás napadalo jenom toto, že přišli mužské zabít. Za značnou chvíli volali mužští, ať se nebojíme, že Ozirkovskij se jenom ptal jestli byly křtiny a také zda ve dne u nás nebyli Němci.

Radost

V květnu roku 1945 válka konečně skončila. V rodinách, kde byla naděje na shledání byla velká radost. Naše rodina Nových žila v nejistotě. Od začátku, kdy byl 3. prapor nasazen do bojů se nic nevědělo o Vládovi Nových a Pepovi Rutů. Při postupu vojsk se přišlo na ohněm zohavená těla, která se nedala identifikovat. O těchto spálených tělech, mezi vojáky byly různé dohady, a to se doneslo i k nám domů. Maminka Nová mi pomáhala s výchovou malého Járy, neučila ho modlitbu, „Andělíčku můj strážníčku opatruj mi tatínka, ať se vrátí živ a zdrav“. A skutečně zanedlouho přišla zpráva, „Jsem živ a zdrav“. Snad tato modlitbička byla vyslyšena.

Byla to největší radost v mém životě!

Smutek největší

Byl listopad roku 1950. Tenkrát nás zima překvapila, ten rok napadl sníh moc brzy, ani řepa ještě nebyla sklizená i když potom ještě sníh na nějaký čas roztál a dalo se trochu dělat na polích.

Byla to taková doba, že bylo třeba stále něco shánět, všeho zboží bylo stále velký nedostatek. Potřebovali jsme kotel na vaření brambor. Náš kamarád František Šenk v tu dobu pracoval v kovomatě v Chomutově. Rozhodli jsme se, že když se na poli zrovna pracovat nedá, zajede Vláda do Chomutova a možná se tam kotel sežene. „Domů nespěchej, když už tam budeš navštív i Korábovi, ať víme, jak žijí“, jsem řkala. Druhý den jsme čekali, že se muž vrátí, avšak posledním autobusem nepřišel. Později nám zavolal Macháček a sdělil velmi smutnou zprávu, že Vláda je mrtev. Pro všechny, kteří ho ještě ráno den před tím viděli živého to bylo něco nepochopitelného, nikdo nechtěl uvěřit. Stalo se to cestou z Chomutova do Žatce - infarkt.

Pro naši celou rodinu neštěstí a pro mne největší smutek v životě!

Božena Domanská, roz. Čechová

Z vyprávění Věry Brázdové, roz. Šimoničkové

Do Ruska, na Volyň odcházely z Čech většinou rodiny chudé, kde bylo velké množství dětí. Velmi často to bylo s řebříňákem, který táhl koník, ale také jenom kravka. Dost často se stávalo, že to nebyl řebříňák, ale jenom řebříňáček, (spíše vozík), který také táhla jen skupina psů - to podle toho, jak rodina byla majetná. Tady se to ještě dělilo na počet psů, když bylo trochu peněz a tím se dalo sehnat na cestu tažných psů více byla rodina zámožnější, když jenom pár a při cestě musela se zapřahat i lidská síla, pak to už byla ta rodina nejchudší. Celý majetek byl právě jen v povozu a v celém spřežení a skromném nákladu, který se sebou vezl. Někdy to bylo pár zlatých dobře uschovaných, důmyslně zašitých někde v oblečení. Proto nám často Ukrajinci říkali, i když to neplatilo pro všechny, někteří přijeli mnohem lepším způsobem. Když na Ukrajině nastalo vyvražďování všeho cizího obyvatelstva, někteří neuvážení Ukrajinci se vyjádřili i takto: „Na sobakách přijichali a teper, jak budete vtikat, nebudete maty ni sobaky.“ Přeloženo: „Na psech jste přijeli a nyní, až budete utíkat nebudete mít ani ty psy.“ Snad u některých Ukrajinců byl názor takový, že nastane i vyvražďování Čechů, proto měli i takové velice neuvážené řeči.

Z našeho rodu se dochovaly právě jen tyto zprávy o cestě při stěhování na Volyň. Nejmenší děti seděly na vozíku a ostatní děti s dospělými pomáhaly strkat vozík s velmi chudým a skromným nákladem.

Mnozí neuvažovali o tom, že Ukrajina má jen více úrodnou půdu na kterou jdou, ale také neuvažovali, že tam je spousta lesů s nebezpečnou divokou zvěří a místa s velmi malým osídlením. Že ten les se musí nejdříve vymýtit a přeměnit na orná a úrodná pole.

Po dojezdu nastal velký shon hledání místa uchycení se na tom nejvhodnějším místě. Stavění obydlí, nejprve jenom primitivních staveb. V noci byly zakládány ohně s noční službou, která stále udržovala oheň v dostatečné intenzitě proti zvěři, hlavně proti vlkům. Další a další nesnáze nebraly konce. Houževnatost české povahy a strach z bídy v Čechách pomohla zvítězit v boji s osudem, který si konec konců lidé sami zvolili, když už nesnáze ve vlasti se nedaly snášet.

Nejednou se objevil strach, co bude dál, velký stesk po vzdálené vlasti, po sourozencích a příbuzných, z nichž mnozí také opustili vlast a vydali se jiným směrem, do jiných končin světa.

Tak se zachovala v devatenáctém století matička česká země ke svým dětem, a proto ony na ní někteří zapomněly pro jiné lásky, pro jiné starosti a mnohý z těch štvanců zahynul daleko v cizině a bez přátel.

Život Čechů, jež se přistěhovali na Volyň začínal nabývat určitých forem a pravidel. Ti šikovnější a podnikavější již stavěli malé usedlosti a začali hospodařit. Ti nejchudší si museli nejprve vydělat nějaké peníze, nebo si půjčit, za nepředstavitelné úroky, od neúprosných lichvářských Židů, kteří chtěli zbohatnout na jejich bídě. Za takto nabyté peníze koupili lesy, paseky, bažiny porostlé křovisky a zanedbaná pole. Byl to velký kus kruté práce, než na pláních začaly vyrůstat vesnice. Vykácením lesů a křovisek se rozšiřovaly orné - spíše osevné plochy půdy. Půdu sice přistěhovalci koupili levně, ale když se na ní začínalo hospodařit bylo to jen nejprimitivnějším způsobem a takové obdělávání nedávalo dobrou úrodu. Na kácení lesů byla jen sekera, motyka, které se říkalo korčovačka, na orbu pluh - spíše nějaké ruchadlo, srp, kosa, cep, to bylo veškeré hospodářské nářadí.

Co potu, vytrvalostí a sebezapření museli tito lidé vynaložit, než se tu a tam ukázala nepatrná odměna za vykonanou práci. Avšak život přicházejícím ztrpčovalo i domorodé obyvatelstvo. Závist byla často příčinou i žhářství ze strany Ukrajinců. Vztek, že kdyby se tito lidé nenastěhovali z té proklaté „Austrie“, že by jim car baťuška dal všechno zadarmo. Jak by asi potom dopadlo to ukrajinské hospodaření?

O hnojení půdy neměli ani potuchy. Seli na jedno místo stejné obilí pokud jím tam něco rostlo, obilí alespoň pod kotníky, když byl konec s úrodou přestěhovali se dále. Jakmile bylo v chlévech hnoje, že krávy se zadky opíraly o strop, rozebraly chlév a přemístili dále, aby nemuseli vyhazovat hnůj.

Na dotaz, co s hnojem, řekl Ukrajinec Čechovi, až uschne tak ho zapálím a popel, že vítr roznese sám. Když Čech nabídl, že hnůj si koupí a odveze, domorodec myslel, že se Čech zbláznil, ale dohodli se a když „mužík“ potom viděl úrodu, řekl že je Čech černokněžník. Druhým rokem táhl celý zástup z ukrajinské vesnice, aby si prohlédli úrodu na polích, které si Češi tak nelidsky zaneřádili. Když přišli na pole, všichni žasli nad nevídanou úrodou, že by všichni Češi byli černokněžníky?

U Ukrajinců byl v setnici (obytné místnosti) s rodinou ubytován i vepřík a někdy také prasnice s houfem selat, v zimě i slepice, ta když v místnosti zatřepala křídly, zvedlo se mračno prachu, smetí a kouře.

Ukrajinci neměli ve svých chatrčích komíny. Nad dveřmi nechali otvor (spíše jenom díru) a tou pomalu odcházel kouř ven. Otvírání oken neznali.

Pamatuji si jak děda vyprávěl příhodu:

Domorodka chtěla své české sousedce nabídnout kocoura (kota), Češka se domnívala, že za kocoura chce kohouta a hnala ji, načež Ukrajinka přerušila s bláznivou Češkou veškeré styky. Takových příhod o nedorozumění bylo hodně.

Stavba

Na stavbu domu se používaly cihly po domácímu vyrobené. K jejich výrobě se používalo slámy a hlíny, která se v některých místech Volkova nacházela, byla to buď hlína žlutá podobná jílu, nebo také až do červena. Sláma 1,5 metrů dlouhá se kladla v určité vrstvě v šíři asi 30 - 40 cm a na ní se dávala hlína smíchaná s vápnem. Pak se to balilo po délce a byly s toho stavební buchty (vepřovice), ty se sušily na slunci a při stavbě kladly na sebe a spojovaly maltou. Dům našich předků ještě ani nebyl dostavěn a už byl rozbit. Ve válce je rozbili Němci. Střecha byla samá díra.

Jednou Věra Rýdlová měla v Dubně nějaké jednání a svoji malou Lidku dala k nám. Tehdy chudší vrstvy neměly kočárky a tak Lidka ležela před domem v nějaké bedně. V tu dobu jí bylo asi deset měsíců a v peřínkách jí bylo moc dobře.

Ten den byl nálet na Volkov, bylo to v roce 1939, kdy začala válka proti Polsku a tím i vypuknutí první světové války. Vyběhla jsem ven a nade mnou lítalo jedno letadlo za druhým. Ovšem, že mi to bylo jedno, nic jsem ještě nevnímala. Maminka hodila na hlavu šátek a řekla ať hlídám Lídu a byla pryč. Někdo kolemjdoucí jí řekl, že na českou školu padla bomba. Každý si dovede představit, co to pro matky, které tam měly děti znamenalo. Naštěstí děti byly včas odvedené na školní zahradu. Prý ten nálet na školu byl omyl. Ještě dneska si dovedu vybavit ten strašný hukot tehdejších letadel.

V té naší době, když já jsem byla malá nebyly žádné hračky, panenky, nádobíčko, domečky a všechno ostatní. My děti jsme byly rády, když se doma rozbil hrneček, zlomila lžička, zbyly střepy z talíře, a ještě k tomu to všechno bylo malované, to bylo radosti, že máme něco do svých hraček. Pod keři, nebo ve starém nepoužívaném kurníku a také jinde, na zem se daly hadříky, jako koberce, z cihel byly udělané stoly a to nádobí pěkně na těch stolech bylo vystavené.

Nebyly panenky a tak se vzal klacík, kousek motouzu a druhý kratší klacík se uvázal jako ruce a také panák se udělal a byl to manžel, z ještě menších klacíků byly udělané děti. Přivazovaly jsme na ně hadříky a čím byly více barevné, tím lepší a zajímavěji vypadaly. Dětské bytečky jsme zdobily polními květinami, uklízely a s klacky chodily na procházky. Nadávaly jsme si navzájem a to i s klacky, jak jsme to slýchávaly doma i u sousedů.

Jak maminka dělala doktora

Vzpomínám si na jednu příhodu. Sestra Stáza uklízela a já si hrála za domem, kde pro děti bylo vždy něco moc zajímavého. V tom ke mně dolehl křik, spíše vřískot a pláč mé sestry. Utíkala jsem a při tom zahlédla, jak dvě sousedky nakukují na náš dvorek. Moje maminka držela Stázu tak, že stála bokem k matce, ruku měla pod její paži a ta jí něco dělala, co vyvolalo úděs sousedek a také velkou zvědavost moji. Zděšené sousedky vyprávěly dalším, že sestra myla kbelík (vědro) a jak se dotkla dna odloupl se kousek smaltu a dostal se jí hluboko pod nehet. Nebyl čas ani čím ji dopravit, co nejrychleji do nemocnice. Naše mamka v klidu a jakoby chladnokrevně vzala otcovu břitvu, namočila ji do kořalky a řezala nehet, nehledě na řev, který přivolal další sousedky a také sousedy. Matce vyvstal na čele pot než se jí podařilo nehet doslova odříznout a střepinu vyndat. Ránu zalila jodovou tinkturou a prst zavázala. Hleděla jsem střídavě na sestru, která prožila takovou bolest a na matku, která v tu chvíli vyrostla v mých očích a nějak se mi zdála být důležitější a mnou váženější.

S ukrajinskými dětmi

Velmi jsem měla ráda ukrajinské zvyky. Například před Velikonocemi na květnou neděli „páska“. To se v církvi svěřily různé věci, ale hlavně proutí, z kterého měly být udělané pomlázky. Lidé stáli nebo klečeli a před sebou na podlaze měli různé druhy a velikosti bochánku nebo věnců, vajíčka, makovice, klasy obilí nebo suché květiny, ale i klobásy a jiné potraviny. Pop s kadidlem a svěcenou vodou chodil od jednoho k druhému a kropil svěcenou vodou předložené jídlo. Pak si lidé potraviny ukrajovali a svěcené pojídali. A ne jeden strejda vyndal z kapsy i „svěcenou“ lahvinku.

Tohoto obřadu se zúčastňovali v hojném počtu i Češi.

Podobně se nosilo pití a jídlo na hroby. Na nich se rozprostřelo „radno“, deka doma tkaná z konopného předu, s pestře barevnými pruhy a jídlo se na něj prostřelo. A byly to dobroty velice chutnaly i na hrobech. Vesele se popíjelo „samohonku“, kořalka doma vyrobená a povídalo se, vlastně pokřikovalo i přes několik hrobů.

Musím dodat, že jsem toto měla ráda a protože Češi se tohoto náboženského zvyku nezúčastňovali, chodila jsem s Ukrajinci a jejich dětmi sama.

Líbilo se mi, jak mohu o Velikonocích se sousedovic dětmi „tukat“ vajíčka jedno o druhé. K tomu bylo takové pořekadlo: cokajmosa miňajmosa, (ťukejme a vyměňujme), tím bylo myšleno: kdo komu vajíčko rozbije, to rozbité mu patří jako odměna, za to, že má pevnější vajíčko. Myslím, že byly chutnější než doma.

Pěkný zvyk měli Ukrajinci o svatém Jiřím. To vzali znovu „radno“, jídlo a pití a šli do obilí se „válet“! Do svého ale i do sousedového. Ten nejenže nekřičel, nenadával, že obilí bude zvalené, ale věřil, že na tom zvaleném obilí bude mít úrodu mnohem větší. Doslova jsme se mohly my děti válet, kdekoliv, třeba po celém poli. Jakkak by se nám to nelíbilo?

Ráda jsem byla u Ukrajinců, hlavně proto, že měli většinou hodně děti a navíc malých, což jsem doma neměla.

A pak ty kolébky u nich! Proutěná košatinka se čtyřmi provazy upevněnými do jednoho místa nahoře u stropu. Po délce košatinky ještě jeden provaz do kterého jsem dala nohy nebo jenom jednu a rukama držela vždy dva a dva provazy, co šli nahoru ke stropu, a krásnými pohyby od sebe a zpět jsem dítě v kolébce houpala. O této kolébce jsem snila tak často, jako o té panence, kterou mi nikdy nekoupili.

Babička Korábová

Vzpomínám na babičku Korábovou, avšak ne na tu, která přiváděla na svět miminka. Na kterou budu vzpomínat, byla matka tety Machové a bydlela u nich, to bylo hned vedle nás.

Vyprávělo se, že uměla v mládí rozhánět nebezpečné mraky. Po řadu let si prý lidé nepamatovali, v době když ještě žila maminka paní Korábové, že by přes Volkov přešly kroupy. Babička, ale jedenkrát toto učinila. Prý to bylo moc náročné, po této seanci byla pak velmi slabá. To prý si stoupla proti mrakům, držela křížem lopatu, tu s dlouhou násadou (kopisti) s kterou se sázel do pece chleba a „věchet“, co se s ní vymetala pec. Při tom se modlila a za nějakou dobu se mraky daly na jinou stranu. Ještě já si pamatuji, že se říkalo, když šly černé mraky, „kdyby je tak babička Korábová zahнала“. Mne při představě obešla hrůza, že by to udělala a já to viděla.

Babička Korábová svou životní pout' nezakončila dobře. Měla rakovinu prsu a potom později vlastně celého vnitřku. Ležela v místnosti sama a já ji litovala a tak jsem k ní chodila,

utěšovat ji. Četla jsem jí romány, aniž bych vědělo o čem jsou. Bylo mi sedm nebo osm let, asi kvalita čtení nebyla moc dobrá, ale ona byla ráda, že tam jsem.

Občas mě požádala abych jí vyprala hadříky plné hlenu. Sama dneska nevím, jak jsem to mohla dělat a hlavně, že mě to nechala dělat teta Machová, když viděla, že je venku věším. No asi byla ráda, že to nemusí dělat ona. Tehdy nebylo tolik hadrů, aby se mohly použité zahodit i když měla, tak zlou a nebezpečnou nemoc. Jednou odhodila příkrývku a já zahlédla hubené paže s příšerně vytahanou kůží, která vysela jako plachta a to samé měla na nohou. Bylo to pro mne hrozné, vždyť před krátkým časem vážila ještě sto kilo.

Kořenářky a zaříkávačky

To se třeba jezdilo kůrkou chleba po hubených pažích a říkalo při tom příslušnou motlitbu. Nebo jezdilo syrovým vajíčkem kolem hlavy a uší, pak se rozbilo a vylilo do hrníčku a podle toho jak vypadalo se poznalo, co komu je.

Zaříkávalo se uštknutí - uhranutí. Někdo se na někoho špatně podíval a dotyčného silně bolela hlava a bylo mu špatně. Zaříkávání uhranutí probíhalo takto; to se vzal plecháček s vodou a zaříkávačka si sedla k otevřeným kamnům a nožem házela při motlitbě dřevěné žhavé uhlí do vody. Vždycky to krásně zasyčelo a slova zněla, „byl to muž nebo žena nebo dítě“. Podle toho jestli spadly uhlíky dolů nebo plavaly nahoře, snad správně poznaly a rozřešily původ bolesti! Potom dotyčná - léčená osoba se vody s hrnečku třikrát napila a omylo se s touto vodou čelo nemocného, a hlava měla přestat bolet.

Válka

U nás v bytě se vystřídalo několik německých důstojníků. Nemůžeme na ně říct nic špatného. Ukazovali fotky svých dětí a žen, válku nenáviděli, jako my. Nosili mě v náručí k Machom i Pokorným. A od nich jsem prvně slyšela z „krystalky“ na uších Prahu. To jsem se moc ulekla a chtěla sluchátka sundat. Prvně jsem měla v ruce baterku. Dělili se s námi o jídlo. Nosili nám mouku, droždí a džem a mamka jim pekla české buchty.

Když byla fronta asi šest kilometrů od Volkova, ráno ve čtyři hodiny nám německý voják tloukl na okno a posunky i řeči vysvětloval, že Rusové už brzy přijdou, jeho že nečeká nic dobrého, buď kulka nebo zajetí, ale my abychom opustili vesnici, protože Němci budou házet bomby. Neuposlechli jsme a tak jsme prožili další bombardování naší vesnice na vlastní kůži. Jedno v roce 1939 a druhé a druhé v roce 1944.

Za Němců byl zákaz v noci vycházet a svítit. Matka byla velmi kurážná a přes zákaz šla na „táčky“ (na kus řeči) k sousedům. V tom až do baráku slyšíme křik a hluk. Máti hnala a za ní voják s puškou a řval „halt“. Dohnal ji až k nám a se smíchem vykládal jak utíkala. Byl to vojáček od Machů.

Nedaleko Volkova byly velké lesy, kterým se říkalo „Černý les“. Tam měly Češi svoje lesy a do nich se jezdilo pro dřevo, protože na Volyni se téměř všade topilo dřevem. V této válečné době jeli, s koňským potahem pro fůru dřeva, také Jarouš a Pepík Pokorných. Koně bujně odfrkovali a byli nějak nespokojení. Chlapci na ně nadávali, protože se už šerilo a v takovém hustém lese se šerilo ještě dříve. V tom zapraskaly větvičky a něco se pohybovalo. Pepík se tím směrem otočil a strnul. Tělem mu proběhlo mrazení, z houští se zvedli tři chlapi, divoce vyhlížející. První zvedl výhrůžně pistoli a cizím jazykem začal něco drmolit. V té době se tam pohybovaly různé bandy a tak se v chlapcích zatajil dech. Ukazovali kapsy a ruce, že nic nemají!

Starší z bratrů Jarouš viděl už svou ustaranou mámu, stále uspěchanou, kterou asi nikdy už neuvidí. Udřenou a nemocnou, která se o kluky tolik starala, protože tátu už dávno neměli.

V tom jeden z mužů vystoupil dopředu a trochu rusky, trochu německy vysvětloval, že jsou Jugoslávci, utekli prý z německého zajetí a chtěli by k Rusům. S chlapci se domluvili, že je odvezou do vsi. Vlezli do vozu, tam je zarovnali dřívím, aby je nebylo vidět, až pojedou přes ves.

Zůstali u Pokorných a v noci jim tetička nosila jídlo, vodu a ostatní nezbytné věci. Byli ubytováni v zadním chlévě, kam nikdo nepřišel. Milan utekl z koncentračního tábora, bylo mu 21 roků, ale už měl prošedivělé skráně. Sáva tomu bylo 30 let a Nebojsa 42 roků. Asi tři neděle se schovávali a měnili úkryt, stodola, chlév, stoh slámy. Konečně bylo rozhodnuto, že je nenechají dále takto žít. U Pokorných byla velká porada, a tam se rozhodlo, že Nebojsa (tak jsme mu říkali) si nechají Pokorných, Milan půjde k nám, jako syn sestry mého otce z Dubna a Sáva bude u Machu, když bude nejhůře, bude uváděn jako ženich 17 leté Milušky.

Byla to doba velice napjatá. Nebezpečná a odvážná cesta, kterou nastoupily všechny tři rodiny. Kdyby se jen něco zjistilo, že Milan utekl z koncentráku, co by nás čekalo? Milý Milan, jak jsme si ho oblíbili! Musíme ho zachránit! Na štěstí všech se nic neprozradilo. Až na jeden moment.

Do vesnice přišlo německé vojsko a to se stravovalo v jednotlivých rodinách. I k nám chodili. Milan, který jednou ležel na kanapi a učil mě jeho rodnou řeč, snad automaticky podvědomě, když přicházeli němečtí vojáci, vztáhl ruku po kuchyňském noži. Lícni svaly se mu zachvěly a Stáza jen tak, tak, že duchapřítomně vyskočila a ruku svou položila na jeho. Zasmála se, a řekla aby ji dal nůž, že si sama ukrojí chleba, on to prý tak neumí. Chvěni povolilo a vstoupivší němečtí vojáci neměli tušení, co je čekalo i když jím přes ramena vysely pušky.

A tak končí tento příběh. Odešli, když fronta byla nejbližší. Tolik toužili po ruském zajetí! Došli? Nebo někde položili své životy...?

Po válce Pepa Pokorný psal přes červený kříž do Jugoslávie, ale žádná odpověď nepřišla. Možná, že podobný osud potkal i syny tety Šílové. Ani o jednom se nedověděla, kde a jak padli.

Příběh z bombardování

Otec seděl na dřevěném kufru, který stál pod oknem, které vedlo do dvora. Matka držela kliku dveří, které se nepřetržitě otvíraly, když několik letadel kroužilo nad domem a také nad celou vesnicí. Já a sestra jsme stály u matky. V tom se udělalo tma, černo v očích a z velké dálky se mi zdálo, že slyším mamku jak volá. „Děti kde jste? Žijete?“ Všechny tři jsme se zvedly v chodbě ze země. Když uhodila (spadla) bomba dveře vylétly matce z ruky a my tlakem vlny letěly taky. Já jsem měla na tváři škrábance a otec našel za košili voskolek (střepinu) z bomby, ale nebyl raněn. Přesto, že jsme našli střepin hodně na zemi i na postelích ani jedna nezasáhla svaté obrazy, i když nejedna přes ně musela letět. Okna rozbitá, střecha samá díra, ale nás nenapadlo, že už není, co ničit a utíkali jsme na zahradu, kde byly holé keře rybízu a pod něj jsme zalezli. Byli jsme dobrým terčem.

Také, že ano, německé letadlo letělo tak nízko, že jsme dobře viděli pilota, jak má v ruce zbraň. Kulky zvedaly hlínu vedle nás. Potom jsme usoudili, že nás chtěl jenom postrašit, lítal totiž tak nízko, že by nás hned napoprvé zasáhl.

Při dalším náletu na Volkov jsme se Stázou utíkaly přes zahradu Kulčických až k Pokorným. Nic moudřejšího nás nenapadlo, než vlézt do blízkého stohu slámy. A hleďme! Tam se už nacházel starší syn Pokorných Jarouš. Začal se se Stázou škádlit, strkali do sebe, až nakonec začal zvracet, že si do čehosi sedl, asi kočičího. Smály jsme se mu, ale hukot letadel nás ohlušoval natolik, že jsme se vzájemně neslyšeli. V tom se dívám pod dvě hrušky, ty objímali naší rodiče, každý jednu. Ale to je již uvidělo letadlo a začalo pálit okolo nich. My jsme přes příšerný hukot ječely na ně a oni na nás, že prý ze stohu jde kouř. Jak to všechno dlouho trvalo nevím, ale stoh slámy nehořel a do našich rodičů se také nestrefili.

Po tomto náletu jsme opustily dům, jen otec hlídal. Však jiní lidé těžili z neštěstí a kradli, co se dalo. Odešli jsme za vodu k Bártovům. Jednou jsme viděli, jak bombardují vesnici a okolí. Seděly jsme za kamenem a z výšky, protože osada, „Za rybníkem“ byla trochu na vršku, a hlavně z dálky jsme pozorovaly, jak na německé bombardéry, přiletěly ruské stíhačky. Vždy tři a tři v několika řadách a ty je uměly zahnat. Některým začal hořet ocas letadla, velmi rychle mizela z oblohy.

Vůdce - jednoho ohniska odporu

Na starožitné kanape k nám si přišel odpočinout „vůdce banderovců“ Ozirkovskij. Zdál se mi příšerný, plnou pusou zlatých zubů a sama úslušnost, této sem, této tam a Stázičko jsem moc unavený. Když usnul na stole nechal papíry a sestra Stáza pomalu aby jej nevzbudila se do nich podívala. Byl to pro nás obrovský šok, byl v nich seznam osob, které měly být popravené. Téměř samé polské rodiny a také Kunčických. Nejbližší sousedé, s jejich dětmi jsme si hrávaly, otcové chodili do mlýna. Žili tam staří i mladí s dětmi. V seznamu je i datum přepadení - popravení. Kdyby se byl vůdce v tu chvíli probudil a viděl sestru, jak se mu dívá do těch tajných papírů, byla by na prvním místě a to i bez seznamu, popravená naše rodina.

Nedalo se váhat. Po dohodě s matkou, přes obrovské nebezpečí pro všechny, rodinu Kunčických jsme varovali. Ti ještě za tmy jenom s tím nejnutnějším, přes zadní část zahrady a přes vysoké obilí odešli neznámo kam.

Hned následující noc vnikli do domku s baterkami, zřejmě to byli skupiny poslané vůdcem banderovců, a protože Kunčických zanechali velkého hlídacího psa a ten rozezleně na ně štěkal, všichni jsme se probudili a tajně dívali, co se děje.

Za několik dní nato přišel vysoký statný muž, tak kolem 45 let. Začal na máti útočit, kde jsou věci od Kunčických, zlato, peníze, prkna, kráva? A jak to, že utekli? Mamka řekla, že od nich nic nemáme, ani bychom od nich nic vzít nemohli, když mají tak zlého psa, že jsme mu museli žrádlo strkat klackem. Začal křičet, že matka podporuje „komunu“ a Němce. Došlo to tak daleko, že matku silně uhodil do tváře a zasáhl i oko, to okamžitě nateklo a zrudlo.

Začala jsem křičet, chlapa jsem držela okolo kolen a moc prosila ať matku nechá. Ani o mně nezaváhal pohledem a odešel.

Přišli si pro krávu a ta jako to udělala koza, také utekla k nám zpátky. Znovu ji odvedli a asi dobře zavřeli, že se už nevrátila. Bylo mi to moc líto.

Banderovci měli na svědomí hodně lidí, hlavně Poláků, Židů, ale také Čechů. Mnoho ukrajinských hochů banderovci povolali s tím, že musí jít osvobodit a vytvořit samostatnou Ukrajinu. Mnozí chodili se sestrou do školy a také naší sousedé a potom jsme je viděli, jak chodí vraždit. Například od Hrienku Stach.

Ve staré studni jsme našli hozeného i našeho příbuzného. Měl proraženou hlavu a uvnitř nacpanou bílou buchtu. To snad proto, že Češi pekli z mouky bílé a Ukrajinci z černé. Po válce jich hodně takových, kteří vraždili, Rusové postříleli, poslali na Sibiř a jinak zlikvidovali. Stach se už nikdy nevrátil.

Když otce pustili z vojny na dovolenou měl sebou i pušku. Hned první noc již bouchali na okna i dveře banderovci. Volali této, této otevři, to jsme my vaši přátelé. Posadili jsme se

všechny na postele a matka otevřela. Přišli dva a několik jich zůstalo venku. Strýc je doma že? Kde má pušku? Kde plášť? Matka vše zapřela. Puška i plášť vysely za dveřmi. Jeden z nich vzal otci americkou bundu a chtěl na matce zrcátko, aby viděl jak vypadá, jak mu sluší. Viděla jsem matku, jak drží malé zrcátko a v obličeji se zračí strašná nenávist, že jsem čekala, kdy ho s ním praští. Nejdříve řekli, že budou hledat další věci. Matka říkala, „hledej, najdeš svoje štěstí“. Nehledali a když odcházeli nastala obrovská úleva. Další den ráno zavezl otec pušku do okresního města Kozina, do úschovny.

Banderovci si v noci chodili k českým hospodářům pro prase, chleba, mléko, mouku, ale my byli chudší a bydleli jsme v ukrajinské čtvrti, tak nás nechali, ale věděli o nás všechno. Většinou si to poručili, avšak byly i takové případy, že prase, nebo jinou věc, ukradli a nesmělo se nic nikde říkat, ani sousedům. Někteří byli tak drzí, že prase zabili hned na dvoře a zle by dopadla rodina kdyby vyjádřila nějakou nespokojenost.

Poslední svátek Tři králů a odjezd

V roce 1947 na Tři krále, za krutých mrazů se světila voda na volkovském rybníce. V ledu se udělala díra v podobě kříže a „pop“ ji světil za účasti velkého množství lidí, hlavně Čechů. Pro ně to byl poslední svátek Tři králů a každý si chtěl odvést alespoň lahvičku svěcené vody do Čech.

Začátkem března 1947 jsme odjížděli do Čech. Byly to i dost smutné chvíle, však také jsme nevěděli do čeho jdeme. A tady nastal problém s odvozem na železniční stanici do Verby. Ukrajinci již byli všichni zadání, anebo měli na práci něco jiného. Máti se moc rozzlobila, že po letech společného života se takhle zachovali. Strýc Hricjuk to nějak udělal a odvezl nás. Loučení bylo dojemné, když už jsme byli naložené, já na voze Hricjuku Ivan vylezl na vůz a oba jsme plakaly, to jsem vlastně dostala první pusu od kluka. Jejich dcera Olga raděj utekla, nebyla schopná se s námi rozloučit. Mnohem později jsem se dověděla, že zemřela.

Jela s námi babička Šimoníčková a ta poprvé v životě, v sedmdesáti letech, viděla vlak. My samozřejmě také, jenomže nám bylo mnohem méně roků. Po cestě jsme také měli nepříjemnosti. Spadl nám z vozu kufr (truhla). Vše se rozkutálelo, pětilitrovky se sádlem a další potraviny. Naštěstí to kufr vydržel a vše se znovu v pořádku naložilo.

V Rudni jsme se nakládali do nákladního vlaku (my jsme mu říkali do dobytčího vlaku). Ve vagóně nás bylo několik rodin a všechna naše zavazadla, která jsme směli vzít sebou. V koutě vagónu stát kbelík a do něho se chodilo na záchod nebo pokud zastavil vlak na delší dobu, tak se šlo pod vagón. To se stalo osudné šestileté Lence. Souprava se zrovna rozjela Lenka vylézala z pod vagónu a tak přišla o život. Po cestě ji museli i pochovat.

Po cestě se také slavili Velikonoce. Chlapci a mužští nás chodili šupat a na plošině vagónu si udělali i zábavu, našla se garmoška a tak se trochu i tančilo.

Poválečná doba přinášela i jiné a to mnohem horší pohledy na větších nádražích a také po celých tratích na západní Ukrajině. Viděli jsme „braňsky“, jak umírali hlady po nádražích. Děti i dvou lete, dospělé, měli nateklé břicha, vyzáblá těla, pohled moc strašný. Když jsme vylévali kbelíky, kde bylo všechno a také různý odpad, šlupky z brambor a kostí z kuřat a slepic, braňsky všechno ještě jednou přebírali a všechno, co bylo od potravin snědli. Byl to strašný pohled na ně. Mezi těmito lidmi byli i bojovníci z druhé světové války, lidi, kteří byli vítězové.

K mé mamce: Paní Jaroslavě Šimoničkové

Procházely jsme si se Stázou život naší matky. Vzpomínaly jsme, co všechno dělala, abychom mohly dobře přežívat. Od jara do podzimu dřela u sedláků. V zimě zase, zvláště když byl otec ve válce vyráběla s pomocí souseda dřeváky. Pak si vzpomínám, že šila pěkné bačkory. Také prodávala drobné zboží. Mimo to pěkně vyšívala a háčkovala. Z krepového papíru vyráběla květiny - chryzantémy, růže, konvalinky, lilie a jiné. Byly překrásné. Lidé si je kupovali na hřbitov, na pohřby a také je dávali i na ozdobu do církve. Všechno také pro nás děvčata šila.

A ta vánoční ozdoby! Různé druhy řetízků, panáčku, andělíčku a nejhezčí byli lyžaři (figurky). Z pod červené čapky vykukovaly z vaty vlasy a ty překrásné lyže i hole měli a jak se vyjímalý v zeleném jehličí stromku. Stromek přinášel taťka z lesa až na štědrý den. Svačinu, co si vzal sebou a nesnědl mi podával se slovy, „že zajíček utekl a nechal tam pro mne chleba.“ Jak já tomu věřila a přestože jsem byla malý jedlík, od zajíčka jsem všechno snědla.

Na stromečku byly ořechy a červená jablíčka odrůdy panenské - dnes snad už nikde tyto jablíčka nerostou. Ještě dneska po tolika letech si pamatuji a vybavuji jejich zvláštní vůni a chuť. Ořechy se stříkaly stříbrnou nebo zlatou barvou. A tak přes krásné ozdoby, kterými dnes kráslíme stromečky, tamten na Volyni neměl konkurenci.

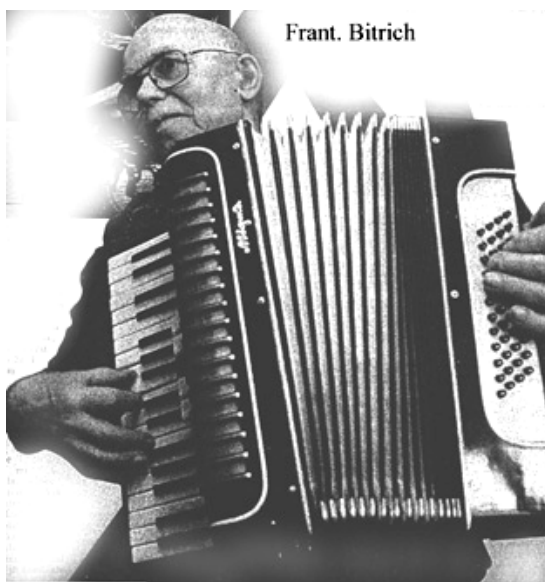
A co teprve, když bohatá návštěva zanechala čokoládku ! To bylo radosti, až na to, že jsem zaslechla jak máti šeptá „ti Pixovi jsou ale hodní.“ Trochu mě to mrzelo, že to nebyl Ježíšek.

Příběhy o sovětské spravedlnosti

Stalinův vězeň z Gulagu číslo JE 249

„Na Sibiři, a ne jenom tam, bychom potřebovali šest milionů Čechů“, řekl Františku Bitrichovi důstojník, který ho hlídal v pracovním táboře v Charkově. Válkou zničený Sovětský svaz hledal levnou otrockou pracovní sílu a tak v roce 1945 začalo masové zatýkání vinných i nevinných. A o Čechách v Rusku se vědělo, že se jim od druhé poloviny 19. stol. podařilo zvelebit volyňskou gubernii a že jsou zdatní řemeslníci...

Z osmi Bitrichových dětí byl František narozený 1917, nejmladší. Otec postavil domek, založil si malou dílnu a syn se vyučil kovářem. V té době neměl tušení, že černé řemeslo mu o mnoho let později pomůže přežít.

Tento příběh je pana Františka Bitricha. On sám nebyl z Volkova, avšak vzal si dceru Králových - Annu. Když už byl František na Sibiři dostal možnost aby se za ním mohla přistěhovat i jeho rodina, ještě než nastaly přípravy na přesídlování volyňských Čechů do vlasti. Anna vzala dvě děti a místo do Čech jela za mužem na Sibiř.

A nyní už k příběhu. Vypráví sám účastník pobytu ve vyhlazovacím táboře na Sibiři.

„Přišli pro mě 3. února 1946. Bylo poledne a já jsem se z dílny chystal domů na oběd. Jdu a proti mně chlap. Ptá se, jestli se jmenuju Bitrich. Když jsem přisvědčil, povídá - zatykám tě, marš na stanici, tam se všechno dozvíš! Odvedl mě na policejní stanici v Dubně a týden mě tam nechali a drželi na záchodě. Moje žena o mně celou tu dobu nevěděla“, vzpomíná volyňský Čech František Bitrich.

„Při výslechu na mne vždycky hodili mokrý hadr nebo pytel a tloukli jako zvíře hlava nehlava. Samozřejmě, že to bolelo, ale rány na těle nezůstaly“, popisuje trpké zážitky Bitrich. Major, mi hned ve dveřích dal takovou ránu, že mi vykloubil sanici. Jako kluk jsem boxoval, a tak jsem věděl, že si musím dát ránu z druhé strany, aby se to srovnalo. Sepsali se mnou protokol a některá místa na listech nechali prázdná - vynechali. Tam potom dopsali, co potřebovali a co chtěli, já vůl, místo abych to přeškrtl, jsem vše podepsal. Soud se konal 29. 4. 1946, a když mi řekli z čeho jsem obviněn, zděsil jsem se. Není to pravda! Křičel jsem na ně a v tom okamžiku jsem dostal zezadu ránu pažbou“. Při čtení rozsudku byl „špión“ Bitrich napůl v bezvědomí.

„Odsouzen jsem byl jako agent německé kontrarozvědky. Za prvé mám německé jméno Bitrich - a za druhé, můj táta byl jeden z mála, kdo v Dubně uměl německy. Když Němci potřebovali překladatele, tak si pro něho přišli. Někdo ze sousedu nás udal, že jsme volksdeutsche - německé národnosti.“

... a proto se Bitrich Franc Florianovič, jménem sovětského lidu, odsuzuje na patnáct let vězení v táboře nucených prací, pěti letům vysídlení a pětileté ztrátě občanských práv“.

Český volyňský kovář, který se hlásil do československé Svobodovy armády a prošel od jara roku 1944 zbytek celé války a došel až na území Čech a do Prahy, přestal být na dvacet pět let člověkem. „Odvedli mě na celu číslo čtyřicet devět. To si ještě dneska moc dobře pamatuju. Nakopli mě, a já vlítl dovnitř. Tam už bylo velké množství odsouzených, takže jsem na ně upadl.

Vzpomínám si, že vedle mě byl nějaký Polák, který dostal také dvacet pět let zato, že byl vedoucí pošty“.

„Asi za tři týdny si mě znovu zavolali k majorovi, kterému jsem také tvrdil, že jsem nevinný. Dostal jsem od něj takovou facku, že jsem se válel po podlaze“. Vězně odvezli do pracovního tábora v Charkově, kde měli být roztrženi a posláni do dalších táboru. „Nacpali nás do nákladních vagónů, čtyřicet až padesát lidí do jednoho. Další den, jsme stáli ve vagónech na nádraží“. Starý muž vypravuje vyrovnaně, jako by šlo o běžnou historku.

V Charkově vedl klempířskou, kovářskou a truhlářskou dílnu. „Já bych tě pustil třeba hned, ale nejde to. My teď potřebujeme každou pracovní sílu, která bude dělat zadarmo“, řekl mu důstojník, jemuž Bitrich načerno vykoval dýku. Ve sklepeních nechvalně proslulé věznice Kateřiny Veliké se na palandách tísnilo 1200 bývalých lidí. Brzy se rozneslo, že Bitrich je kovář, a toho velmi potřebovali.

Koncentrák pod polární září

Když v listopadu 1946 se v Charkově připravoval transport na Daleký sever, Bitrich se do něho přihlásil. Vězňům totiž slíbili, že místo jednoho dne trestu se práce na dalekém severu za polárním kruhem bude počítat za tři až pět dnů. Takže byla naděje, že místo za patnáct let se vrátí domů po pěti letech. Byla tady jedna otázka - pokud vězeň přežije...

„Co my prodělali, to se ani nedá vypovědět“, ozve se rozechvělým hlasem babička Bitrichová. „Právě jsem manželovi nesla na stanici trochu jídla. Všude plno lidí a jen jsem slyšela povely: „Para za parou“ a dupot - jak vojáci. Eskortují je na nádraží, pošeptal mi jeden z dozorců. Utíkala jsem postranními uličkami, abych tam byla dříve. Podařilo se mi to a narychlo jsem sehnala dva bochníky chleba, ale předat je jsem už nemohla“, vybavuje si jako filmové drama

okamžiky, kdy muže zahlédla na dlouhou dobu naposled. „Nahnali nás po padesáti do dobytčáku, kde jsme byli namačkaní jeden na druhém jako ryby“, pokračuje bývalí „Stalinův kovář“.

Dálňý sever lákal pod slibem, že každý den trestu tam strávený se bude násobit třemi. Kdo přežije, má naději být doma dříve. „Pajďom“, se ozývalo ze všech stran a dozorci hnali vězně do transportu. „V transportu bylo dvacet sedm vězňů, dva političtí a zbytek kriminálních živlů. Dostali jsme na cestu, která měla trvat týden, trochu jídla - chleba a rybu, ale odsouzení zlodějčkové nám politickým jídlo ukradli“, vzpomíná pan Bitrich. Nejprve naše skupina pracovali na trati Vorkutsk - Omsk. Bitrich bydlel ve vagónu, kde také vydával náradí.

Režim byl tvrdý: „Ráno asi v pět hodin jsme vstávali, pak nás vyhnali. Nesmělo se mluvit ani kouřit. Já jsem tenkrát kouřil machorku, ale nebyl papír, do kterého bychom si ubalili. Pamatuju si, že spoluvězni trhali kšilty od čepic, aby si mohli zabalit tabák“.

Místo určení

Ze stavby pokračoval za nucenou práci do uralského města Inta, nedaleko polárního kruhu. Opět stejný převoz v otřesných podmínkách ve vagónech s neznámým cílem. Když nás přivezli, vystoupili jsme z vagónů a já koukám - všude kolem tundra. Obklopili nás vojáci. Tak jsem si vzpomněl na Osvětim, na německé tábory, jak tam Židy tloukli. Přikázali nám, abychom kopali jámy. V tu chvíli jsem si říkal - to je konec, v těch dírách nás zastřelí“, vypráví Bitrich o svých nejhorších životních zážitcích. Ale nestalo se tak. Jámy byly základem pro budoucí doly. „Při práci jsme náhodou našli skleněnou láhev. Řekl jsem svým spoluvězňům - hoši, je nás osmnáct, nemáte kus papíru, abychom na něj napsali naše jména a pak to zakopali? Třeba za sto let na to někdo přijde a bude vědět, co se tady dílo“, pokračuje Bitrich. Během několika dnů sehnali papír a uhlíkem na něj napsali svoje jména, data narození a délku trestu. Láhev zakopali. Leží tam zřejmě dodnes.

Konečná stanice mého putování koncentrák Inta, za polárním kruhem. Třeskutý mráz, na potemnělé obloze polární záře a na všechny strany tisíce liduprázdných kilometrů. Myšlenka na útěk byla stejně absurdní, jako skutečnost, že koncentrák je jediným místem na přežití.

„Nebyl jsem člověk, neměl jsem jméno, jen číslo JE 249. Ve čtyřicetistupňovém mrazu jsme každé ráno běhali s rukama za zády a kdo se strážným na věži znelíbil, toho bachaři bez milosti ztloukli holemi. Vojáci stříleli pro výstrahu a to tak, aby kulky létaly kolem našich hlav.“

Do práce a zpátky jsme pochodovali ve trojicích a strážní najednou zaveleli: Kolona stát! Náhodně někoho vytáhli, odvedli kousek stranou, srazili na kolena a na místě zezadu střelili do hlavy. Vykazovali tak činnost, které se říkalo, zastřelen na útěku, a za odměnu dostávali dovolenou a vyznamenání, za dobré plnění svých úkolů“.

„Přežil jsem svou smrt“

Na stavbě železnice Vorkuta - Omsk se František Bitrich dostal na práci do pojízdných dílen. Mráz chatrné oblečení a nedostatek jídla způsobily, že onemocněl těžkým zápallem plic. „Naložili mě na saně a v bezvědomí odvezli do špitálu. Vypadal jsem tak bídne, že mě dali rovnou do márnice. Lékař také trestanec, pocházel z Gruzie a soukromě dostával léky z domova. Když viděl mé papíry a zjistil, že jsem Čech, rozhodl se, že mne zachrání. Byl sem dlouho v agónii. Zdálo se mi, že létám, a v horečkách jsem viděl Aničku, jak ve vzduchu létá se mnou. Nevím. Za jak dlouhou jsem přišel trochu k sobě to jsem se nedověděl a chtěl jsem pít. Najednou jsem se vrátil zpátky do života a potom teprve usnul snem živých. Ten doktor se zasloužil o to, že jsem doslova vstal z mrtvých. Když jsem se trochu vzchopil - uzdravil, tak mě znovu odvezli do vagónů na práci“. Kromě velkého štěstí mu zachránila život jeho zručnost a řemeslo. Člověk, který byl zároveň kovářem, klempířem a truhlářem, si totiž na Sibiři moc vážili. Dokázal udělat i ty

nejjemnější věci, nad kterými se jiní s podivem pozastavovali, jako byly chirurgické a jiné nástroje pro lékaře, které postrádali.

Svoboden

V pracovním táboře v Intě byl František Bitrich do roku 1954. Po smrti Stalina a Beriji se atmosféra v táboře přece jen uvolnila. Dozorci se k vězňům začali chovat lépe a za práci byla dokonce i odměna. Peníze pan Bitrich posílal ženě a dětem. Po celou dobu nesvobody mohl jednou ročně psát žádost o revizi svého procesu do Moskvy. Ale až teprve v roce 1954 se něco začalo dít. „Na sklonku roku 1954 jsem dostal zprávu, že se moje věc přeshetruje“, vzpomíná starý muž.

„Jednou jsme se vrátili z práce do lágru a navečer pro mne přišel voják, že mně má okamžitě odvést na velitelství. Bylo to 21. 1. 1955. V kanceláři jsem podle předpisu smekl, postavil se pozoru a zahlásil svým číslem. Velitel se zasmál, vstal a šel ke mně, chtěl mi podat ruku. Couvl jsem a on řekl: „Jdete na svobodu“! Srdce mi tlouklo, hlava vařila, vůbec jsem nevěděl, co mám dělat. Vrátil jsem se k ostatním a volal: Rebjata, ja osvobožd'on! Mačkali mě ze všech stran, blahopřáli mi a všechny jsme plakali radosti. Anižce - moji ženě, jsem hned poslal telegram, kde stálo jediné slovo: Osvobozen! Ostatní jsem brzy oznámil v dopise. Mohl jsem jít hned, ale kam, z míst za polárním kruhem? Druhý den mě voják odvedl na komisařství do města. Hledali v mých spisech a zjistili, že něco chybí. Než to pošlou, může to prý trvat i celý rok, ale nato už jsem nemyslel“.

Druhý den mne odvedli na velitelství do města: „Vojenský doprovod se mi vůbec nevěnoval. Celých deset let mě vodili, a teď nic, to bylo zvláštní. Voják mě dokonce pozval abych s ním zašel na pivo. Já jsem však pivo nepil, a tak jsem na vojáka musel počkat. Pak jsme šli na velitelství vyřídit papíry.

Jsem věřící, všem jsem už odpustil, ale Stalinovi přeji, aby nevstal z mrtvých. Vzali nám všechno, ale přesto už zase něco máme a jim nezůstalo nic“.

Bitrichovi si podali žádost o vystěhování do Československa, kde už žila jejich rozvětvená rodina. Žádost se vyřizovala velice pomalu a byla malá naděje. V létě 1956 dostali od příbuzných z Čech pozvání. 23. září 1956 přijeli do Československa. Další jejich život se už odbýval v severočeských Litoměřicích.

Česká žena o gulagu vypráví

Z Brna nás odvezli spolu s mnoha dalšími - Čechy, Němci i Židy - 17. května 1945. Naše cesta pokračovala do Maďarska, do Budapešti. Tam jsme žili něco přes měsíc. Zatím se množství lidí rozrostlo, byly tu zastoupené všechny možné národy, mezi nimi i němečtí zajatci, Rumuni a Maďaři. Pak nás vezli do Bukurešti a dále do Kišiněva. Naše cesta pokračovala na Moskvu a odtud rovnou na Sibiř. Dojeli jsme do Archandělské oblasti, to už je úplný konec světa. To místo se jmenuje Serov. Tam jsme byli pět roku. Nejhorší bylo násilí sovětských vojáků. Kdykoliv si kterýkoliv Rus vzpomněl, musely jsme mu vyhovět. Neptali se nás.

Kácely jsme stromy. Pracovalo se patnáct hodin denně. Už jsme měly nové oblečení - všechno z pytlů. Pytel jako košili, z rozpůleného pytle rukávy, spaly jsme na pytlích vycpaných listím. Příděl chleba byl 300 gramů, k tomu byla sběračka zmrzlého kyselého boršče. V létě jsme jedli lebedu a jiné trávy a kořínky, které nebyly zdraví škodlivé.

Pak Rusové začali lidi zabíjet, asi aby nás bylo méně. Museli jsme kopat ohromné jámy a nevěděli jsme proč. Potom dovezli v konvích vodku, že prý těm, kteří mají špatnou náladu, na přilepšenou. Během několika dní lidi padali jak mouchy. Oni do té vodky namíchali arzén. Ti kteří přežili museli sbírat mrtvé a házet je do jam. Stávalo se, že i ještě neúplně mrtvé se museli

z rozkazu tam odnést. Jednou v noci nahnali hodně lidí do stodoly a zapálili ji. Tak jako to dělali Němci! Každou minutu jsme čekali, že se to stane také s námi.

Všechny zajatce po Stalinově smrti se rozjížděli domů jen paní Věra z Čech nemohla odjet. Když se ptala, kdy i ona bude moci odjet domů, bylo jí sděleno, že její země o ní nemá zájem.

Do Čech se vrátila až po 19 letech v roce 1964. Když odjížděla z gulagu musela podepsat, že nikomu nebude nic vyprávět, jak se v trestaneckém táboře měla, jinak by se mohlo stát, že by šla zpět do Ruska. A tak se opovažuje mluvit až po pádu komunismu.

Příběh ženy jsem zařadil jen proto, aby bylo možno z dvou případu si udělat větší názor na sovětské soudnictví a velmi kruté tresty, často i bez soudů, ničím neproviněných lidí. Přísné tresty a také smrt se dávaly za všechno, které byly falešně podložené špionáží, podvratnou činností, neplnění příkazů, neplnění stanovené normy práce atd. (když někoho zastřelili, říkalo se, že dostal sedm deka, tolik vážila kulka z revolveru). Stříleli se všechny, kdo se nějak znelíbil, anebo udělal malý prohřešek, na Sibíři se to nikdo nedověděl. Vězeň měl zákaz písemného styku od všech příbuzných a známých, a tím se ztratil na dobu, kterou trávil v gulagu. Když mu trest vypršel mohl dostat další trest, anebo byl propuštěn, avšak než odešel, podepsal, že s ním bylo zacházeno dobře. Bylo nebezpečí, že osoba byla pod přísným dohledem a tak stačilo i falešné udání, že propuštěný něco řekl a šel tam znovu. Udavač i když s falešnými zprávami dostal pochvalu a odměnu. Za všechno byly velké tresty, a to i za činy nepodložené, vymyšlené. Trestní zákoník nikdo nedostal do ruky, aby se mohl seznámit s paragrafy, jak se může u soudu bránit. Tresty byly už předem vynesení, připravené, pouze byly vyřčené rozsudky, tolik a tolik let nucených prací v severní části sovětského svazu, nástup ihned. A každý jen trochu nepohodlný byl uklízen. To čekalo i sovětské zajatce, kteří chudáci přežili fašistické koncentráky a také některé vojáky, které viděli, jak se žije na západě.

Tento příběh je jen na dokreslení sovětských metod k nevinným lidem všech národností.

GULAG - (Gosudarstvennoje upravlenie lagerej, - Státní řízení - spravování táborů)

Sovětské, trestanecké koncentrační tábory byly zřizovány od r. 1918 pro odpůrce sovětské moci, ale i pro pachatele kriminálních činů a mentálně postižené obyvatelé. Od přelomu 30. let byly v gulazích internovány zejména obětí politických čistek a zemědělci odmítající kolektivizaci. U zrodu gulagů stáli Lenin a Dzeržinskij. Koncentrační tábory fungovaly až do konce 80. let min. stol. První tábory byly rozmístěny na severu na ostrovech Solovky v Bílém moři, později byly vybudovány v evropské části SSSR. V některých táborech pro ženy žily s matkami děti do věku dvou let. Byly i tábory pro mladistvé - od 10 do 18 let. Počet zadržovaných v r. 1938 11,5 milionů osob. 13,5 milionů osob v r.1941. V r. 1989 bylo v gulagu ještě 850 tisíc osob.

Setkání krajanů z Českého Volkova a z jeho okolí

1. setkání se uskutečnilo 12. 6. 1982 v Lipně u Loun. Účast krajanů byla 255 lidí.
2. setkání bylo 8. 6. 1985 rovněž v Lipně. Zúčastnilo se 268 rodáků a jejich přátel.
3. setkání se konalo 4. 6. 1988 Lipno. Návštěva 235 věrných přátel, kteří se chtěli vidět.
4. setkání se konalo 13. června 1992 Lipno. Návštěva 171.

Fotografie z prvních setkání, která se konala v Lipně. Vždy bylo shromaždiště ve Skupicích, tam volkovským padlým v 2. světové válce u pomníku byla vzpomínka a po tryzně byl odjezd autobusy do Lipna na velký sál, který byl zaplněný do posledního místečka.

5. setkání se uskutečnilo 10. září 1994 Louny, restaurace U zastávky. Zúčastnilo se 128 osob.
6. setkání bylo 15. června 1996 Louny, Zastávka, 130 osob.
7. setkání se konalo 14. června 1997, Louny, Zastávka, návštěvnost 142 lidí.
8. setkání se uskutečnilo 13. 6. 1998, Louny, restaurace Stromovka, přišlo 110 rodáků a jejich přátel.
9. setkání bylo v roce 1999, 6. června, v Lounech, Stromovka zúčastnilo se 126 osob.
10. setkání krajanů a jejich přátel bylo 17. června 2000 s účastí 120 lidí, Stromovka, Louny.
11. setkání krajanů se konalo 16. 6. 2001, Louny, Stromovka, účast 107.
12. setkání krajanů a jejich přátel se konalo 4. 6. 2002, v Lounech, Stromovka účast 81 osob.
13. setkání volkovských a jejich přátel bylo 6. 6. 2003, v Lounech, Stromovka přišlo 90 lidí.
14. setkání se konalo 19. 6. 2004, restaurace Stromovka, Louny, přišlo 83 rodáků a jejich přátel.

Další setkání budou ještě pokračovat.

Zájezdy

V devadesátých letech minulého stol. a začátkem tohoto stol. se mi podařilo uspořádat několik zdařilých autobusových zájezdů do míst, kde jsme se narodili, rostli, chodili dlouho do školy a v ní jsme se vyučovali česky, polsky, ukrajinsky, rusky a bohužel i německy. Je nutno také poznamenat, že jsme při návštěvách vzpomínali i na ty horší doby, kdy ve válečných dobách byla doba krutostí, které se ze všech stran na nás hrnuly, a my jsme tenkrát nevěděli zda všechno utrpení přežijeme.

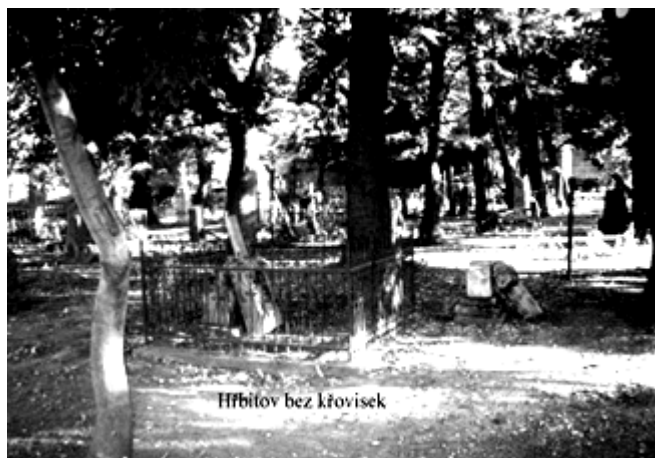
Zájezdy byly v letech 1995, 1997, 2000 a 2002. Nejvíce účastníků zájezdu bylo v roce 1997, kdy jsme přijeli do Volkova se dvěma autobusy. Byla to radostná setkání, na kterých jsme zažili krásné chvílky.

Po zájezdu v roce 1995 v ukrajinských oblastních novinách byl obšírný článek o naší návštěvě ve Volkova z něhož uvádím pouze první odstavec.

U Vovkovyji povernuš... - Do Volkova se vrátím...

Na Ukrajinu se vrátím, po létech, za věky. Ústy se něžně dotknu - oddám do mateřské ruky“. Tato slova písně se stala devizou, těch kterým stesk na rodná místa umožňuje alespoň na den, na dva se vrátit do rodných míst. Třeba se jenom dotknout svojí duší rodného kraje a hned budu bohatší o životní sílu.

Překlad J. P.

Po tomto zájezdu jsem požádal Radka Vlka, který s námi byl na zájezdě, syna bývalého učitele a ředitele české školy ve Volkově o článek do Zpravodaje a ten v plném znění uvádím.

Bývalý Český Volkov má 125 let

Dne 7. srpna jsme odjeli do Rovna, abychom mohli navštívit nynější obec Vovkovyje u Dubna. Mezi turisty bylo asi 20 volkovských rodáků a jejich potomků.

O dopravu se postarala cestovní kancelář Pancest. Cesta proběhla rychle a hladce. Rovněž ubytování bylo uspokojivé v hotelu Turist.

Hlavním cílem tohoto zájezdu, jak jsem už uvedl, byla návštěva Volkova u příležitosti sto dvacátého pátého výročí založení. Iniciátorem této akce byl p. Pancíř z Lovosic, též volkovský rodák a dobrý organizátor.

Dne 9. srpna jsme odjeli na místo. Byli jsme přijatí panem starostou obce, pak jsme navštívili kostel. Kostel je úzce spjat s bývalými českými obyvateli Volkova. Na českém hřbitově se konala sv. mše v přírodě. Hřbitov je dobře udržován, byl očištěn od plevelu a uklizen. Po mši se setkali místní občané s hosty z Čech. Bylo to velice upřímné setkání, lidé se vyptávají na své známé a vznikla překrásná atmosféra.

Před novou školou se uskutečnil krátký kulturní program, který jsme zhlédli. Byli jsme velice pěkně pohoštění. Pak se zpívalo. Zde jsme ale zdaleka na hostitelé nestačili, jejich zpěv byl oslavou jejich folklóru a vznikla upřímná pospolitost. Ředitel školy recitoval Ševčenka v češtině. Vyprávěl. Třeba takový případ. Když dlužník chtěl vrátit peníze bohatému sedlákovu panu Mráčkovi, pan Mráček mu řekl, zda je tak bohatý, že vrací i s úroky. V takovém duchu se nesly vzpomínky.

Vztahy jsou nadmíru dobré. O to se stará hlavně pan Sova, Čech bydlící ve Volkově. On zařizoval, aby se uskutečnilo vše, co bylo třeba.

Radek Vlk

Velký dík patří Radkovi Vlkovi za jeho článek. Jenže už tady se projevovaly nepřesnosti a z článku. Je znát, že nebyl znalí celé situace a některé věci napsal tak, jak to viděl on sám. Není

v článku vyzvednutá velká zásluha Olgy Kornijčukové, na které vysela veškerá příprava našeho příjezdu, zrovna tak, jako na panu Sovovi, kdož ví, zda ne ještě větší. To jen na vysvětlenou, že nesmíme zapomínat na jednu z nejhlavnějších osob našeho dobrého vztahu s Ukrajinci. Za všechno, co bylo pro návštěvníky Volkova připraveno a uděláno v jejich bývalé vsi, velký dík.

Na schůzi litoměřického regionu jsem o tomto našem zájezdu pronesl několik vět. Za několik dní po tomto setkání mně zavolaal pan prof. Dufek a žádal, abych vše o zájezdu napsal a poslal jemu, že vše upraví a dá do Zpravodaje. Jeho velké povídání je:

Příklad iniciativy našich krajanů v péči o české hřbitovy na Volyni

Účastnil jsem se výroční členské schůze jednoho z našich největších regionu v Litoměřicích. V návaznosti na můj projev, kde jsem se mj. stručně zmínil o vzniku krajanské skupiny v rámci SČVP, která si dala za úkol pečovat o české památky na Volyni včetně zlepšení žalostného stavu našich hřbitovů. Vystoupil J. Pancíř, původem z Volkova. Informoval všechny přítomné o své iniciativě a hlavně o své zkušenosti v péči o český hřbitov v rodné obci. Jeho projev měl výraznou odezvu.

Požádal jsem ho proto, aby mi obsah svého projevu urychleně zaslal, jelikož si zaslouží širší publicitu, tj. zveřejnění, ve Zpravodaji. Za několik dní jsem obdržel jeho text, který zveřejňujeme v následujícím článku.

V. Dufek

Český hřbitov - chloubu Volkovských

V roce 1994 jsem se účastnil s několika svými příbuznými zájezdu na Volyn. Naším přáním bylo podívat se především do Volkova a Rohožna. Po mnohých komplikacích a obtížích se nám to podařilo, do těchto obcí se dostat. Mohli jsme zde však pobýt jen tři hodiny. Všechno tedy muselo probíhat velice rychle. Jen na krátkou chvíli jsme zašli na český hřbitov ve Volkově. Byl to smutný pohled. Všude narostlá náletová křoviska, některá byla značně silná, košatá a vysoká. Místy hřbitov vypadal jako prales, většina hrobů se nedala zjistit. Myslím si, že tento nehezky pohled je asi na všech českých hřbitovech na Volyni včetně Českého Malína. Při odchodu jsem byl přesvědčen, že v tomto stavu zůstane hřbitov už navždy. Bylo nám všem jasné, že úprava by si vyžádala velkou a náročnou práci.

Po návratu domů jsem začal nad celou situací přemýšlet. Uzářila ve mně myšlenka zorganizovat v roce 1955 podobný zájezd, jehož by se zúčastnilo větší počet krajanů především z Volkova, Rohožna a přilehlých osad. S některými krajany jsem zájezd prodiskutoval a dal se do práce. Sehnal jsem četné adresy - v celkovém množství 260 ti našich krajanů. Všem jsem odeslal pozvánky na připravovaný zájezd a netrpělivě čekal na velký počet přihlášek. Obával jsem se, že do jednoho autobusu se zájemci nevejdou. Mé očekávání se však nesplnilo, na zájezd se přihlásilo pouze 20 osob. Zájezd se však uskutečnil k 125. výročí založení Českého Volkova a k 50. Výročí ukončení 2. Světové války. Autobus však musela paní Pánková doplnit jinými krajany.

Tento skupinový zájezd jsme písemně oznámili председови dnešního ukrajinského Volkova.

Cesta probíhala uspokojivě. Šťastně jsme všichni dojeli. Již na návsi ve Volkově jsme byli očekávání samotným panem „holovou sela“ - председом vesnice. Uvítal nás s úsměvem a sdělil nám ihned v autobusu, že pro nás mají připravený program na celý den. Můj program jsem odložil a řídil se programem připraveným Ukrajinci. Nejprve nás však poprosil, abychom z autobusu vystoupili a zašli k němu na úřad. Následovalo velké telefonování: „už přijichali. Tak, tak Čechy už tady“. Bylo vidět, že o nás ví celá vesnice a široké okolí, že přijedeme. Za krátkou chvíli se seběhlo hodně místních občanů k našemu uvítání, které vyznělo velmi hezky.

Poté následovala návštěva „cerkvi“, kde nás očekával pan baťuška. Musím podotknout, že návštěva církve bylo i v mém plánu. Byla to další dojemná a milá chvíle. Potom se jelo na hřbitov. Již při prvním pohledu jsme nevěřili vlastním očím. Z autobusu bylo slyšet slova úžasu „tak oni to vyčistili“. Ten zanedbaný a zarostlý hřbitov byl k našemu příjezdu dokonale upraven. Byl to ten nejkrásnější pohled a nejpříjemnější zážitek z celého zájezdu.

Položili jsme věnec a zapálili svíčky na hrobech. I tady musím vložit poznámku, že jsem byl upozorňován od některých členů zájezdu, že věnec nebude kam položit. Vše k mému velkému uspokojení bylo jinak. Pak se sloužila panychida za všechny mrtvé, pohřbené na tomto hřbitově. Panychidy se zúčastnili mnozí Ukrajinci a tady poznávám, že jsou přítomní lidé i z jiných vesnic. Účastníci zájezdu prožívali dojemné okamžiky.

Krásně zněla bohoslužba pod širým nebem a úchvatně se nesly tóny ukrajinských bohoslužebních písní. Bylo vidět, jak zpívající vydávají ze sebe všechno, snad proto, „š přijichali Čechy“. Nejvíce se vyznamenal ďjak se svým mohutným basem a mohutným knírem.

Jen pomalu jsme opouštěli hřbitov a odjížděli ke školní jídelně. Před ní nás očekávala skupina mladých lidí, která nás uvítala chlebem a soli, písněmi a básněmi. V jídelně pak následovala kulturní vložka. Tito mladí lidé zpívali a hráli krásné ukrajinské písně. Přednášeli též básně věnované všem, kteří bojovali se zbraní v ruce proti Němcům. Byl to rovněž dojemný a silný zážitek. Nejedno oko zaslzelo.

Pak začalo pohoštění. Zúčastnili se ho všichni vedoucí činitelé včetně pánů holovy sela, baťušky a dalších vážených občanů Vovkovyji. Po obědě se znovu začalo zpívat, k známým ukrajinským písním se přidávali i naši krajané. Při tomto příjemném posezení, popovídání a vzpomínání jsem zaslechl tuto větu: „Sihodni u nas svjato“. Když jsem se zeptal jaký svátek, bylo mi řečeno, „š Čechy přijichali“.

Již tam jsem začal uvažovat o tom, kdo dal podnět k tomu, co bylo pro nás připraveno ve Volkově. Nemusel jsem se ani mnoho namáhat. Žije tam totiž velká přítelkyně volkovských Čechů, Olja Kornijčuk. Je to učitelka a už v roce 1974 organizovala skupiny dětí vyšších tříd a s nimi začala upravovat český hřbitov. Jak dalece se jí to tenkrát podařilo, nevím. Jsem pevně přesvědčen, že to byla opět Olja, kdo dal podnět k dnešní úpravě hřbitova. Konečně mi to i někteří ukrajinští občané potvrdili. Nejprve šla s bratrem Michalem na hřbitov a několik dní tam pracovali sami. Pak se k nim přidali další ukrajinští občané. Nynější vzhled hřbitova se pak stal věcí téměř celé vesnice.

Po tak krásně prožitém dnu se nám ani nechtělo z Volkova odjíždět. Přesvědčili jsme se, že jsme zde zanechali výraznou českou stopu, že na nás místní lidé nezapomněli, že na nás vzpomínají v dobrém a budou potěšení, když znovu přijedeme.

Jsem přesvědčen, že podobným způsobem mohou i občané z jiných českých obcí pečovat o své zarostlé a zanedbané hřbitovy. Není to cesta snadná, je však schůdná. Rozhodne-li se další skupina našich krajanů následovat náš příklad, pak doporučujeme bezpodmínečně navázat nejdřív kontakt s vedením bývalých českých obcí na Volyni, oznámit jim svůj příjezd, vysvětlit jeho cíl a smysl. Jsme přesvědčení, že by bylo podobným způsobem přijatá jako skupina naše. Po příjezdu

bude nutno upřesnit podrobnosti podle situace v té které obci. Vše bude záviset na dobré vůli místních občanů, zvláště však na holovovi, baťuškově a učiteli. Když se právě tyto osoby k prosbě bývalých českých občanů přikloní pak je téměř vyhráno. Je nutno počítat i s určitým, byť nevelkým, peněžním obnosem pro některého z místních občanů, aby trvale dlouhodobě zajišťoval údržbu takto dobrovolně upraveného hřbitova.

Nakonec Vám chci říci - neobávejte se podobné iniciativy, aspoň to zkuste!

Doslov pana Dufka

Co chci říci závěrem? Za iniciativu a získanou zkušenost uvedenou v tomto článku je nutno krajanu Pancířovi poděkovat a vyzvat další krajany k následování podobných činů. Bude to jistě obtížný, nelehký úkol, avšak je splnitelný aspoň u některých obcí (zejména větších), kde je předpoklad, že se najdou ještě schopní, mladší, fyzicky a psychicky výkonní krajané, ochotní organizovat podobné zájezdy a to i s případným počátečním pracovním zapojením na hřbitově. Byl by to příklad místním občanům. Mohli by je takto vyprovokovat podobně jako to udělala učitelka Olja, nebo povzbudit k dokončení započatého díla. Věříme, že by to stálo za pokus, nebo raději za další pokusy. Vždyť ještě nejsme tak staří, aby se mezi námi nenašli obětaví a odvážní organizátoři podobného způsobu a péče o další český hřbitov na Volyni.

Doslov II. (můj)

Jak je z článku prof. Dufka dobře poznat, tento byl značně upravován. Upravován tak, aby co nejvíce pozvedl ostatní občany z jiných českých obcí na Volyni k podobné činnosti. Hlavně potom v závěrečné části článku, kde pan prof. Dufek chtěl ze mě udělat jakousi poradnu, pro ostatní. Nic takového jsem já nevyjádřil ani se mnou nebylo o tom nic předem dojednáno, ale pokud někdo tenkrát za mnou přišel, rád jsem si s ním o takových věcech povídal. V článku o který jsem byl od pana předsedy požádán a že on ho trochu upraví (ovšem předem mi nebylo známo jak), je vidět, jako se to také stává u dnešních redaktorů, něco se vyjme, něco se přidá, něco se nenapíše přesně, protože do úplnosti chybí nějaká informace. Potom by osoba, které se článek týká by nejraději křičela, „Vždyť ono to tak není“!!! V tomto případě, ono to tak bylo, jen některá místa jsou trochu nadnesená.

Nic proti upravovanému článku nemám. Když to bylo zapotřebí, aby mohl pozvednout naše volyňské Čechy k podobné činnosti, jakou bylo, vyčištění a dání do možné podoby českého hřbitova ve Volkově. Jenže, já se musím trochu stydět před lidmi, kteří tenkrát se mnou na zájezd jeli a veškeré děje a události dopodrobna vědí - znají. Proto prosím berte v pravdivost moje sdělení, které jsem uvedl už v předešlých stránkách mého vyprávění. O podobné akce v jiných vesnicích jsem měl také zájem, aby dopadly dobře, jako ta naše, proto upravovaný článek panem Dufkem i když s velkými výhradami беру a díky za něj. Je moc milé, že sám předseda Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel se o tuto záležitost zajímal a obtěžoval se vyžádat si podrobnou zprávu o našem zájezdu na Volyň, do Českého Volkova. Tím znovu ještě více pozvedl prestiž a vždy přední místo Volkova mezi volyňskými Čechy.

Když už i pan předseda Dufek se přidával, výborně hodnotil Volkovský zájezd a doporučoval všem tento postup, konečně nastal zlom v myšlení všech, kteří dříve na původce - organizátora zájezdu koukali dosti nejistě. Začínal být velký zájem o další zájezd, který se plánoval na rok 1997. Už i ve volkovském výboru se začalo mluvit o tom, jak by se co mělo udělat až zájezd bude.

I po dalším největším zájezdu v roce 1997 byly velké ohlasy. Také tentokrát psaly o našem zájezdu ukrajinské noviny. Články nedávám celé jenom výběr.

Visti Rivnenščiny (Zprávy ROVENSKA) 15. srpna 1997

Teplo bat'kivského domu - Teplo otcovského domu

Setkání po půl století

Minulou nedělí ve Volkově vítali někdejší své české spoluobčany. Přijely dva autobusy, snad 60 osob. Mnozí z nich vzali sebou děti i vnuky, aby se podívali na domovy svých předků. Byla to opravdu sváteční nálada, jak pro Ukrajince, tak i pro příjždějící. Téměř celá vesnice přišla přivítat drahé přátele. K uvítání přinesli chléb a sůl, nechyběly kytice květů. A už je tady radostné obětí a polibky. To po půl století se setkali spolužáci, přátelé, sousedé.

Všechny srdečně pozdravil předseda demidovského rajonu Jaroslav Dumas. Za obyvatelé Volkova promluvil Jaroslav Sova, Viryneja Kališčuk a jiní. „My dosud nemůžeme zapomenout, jak před padesátí lety se slzami v očích jsme vás vyprovázeli na dalekou cestu, jak na nějaký čas se stala opuštěnou naše vesnice“, dojatě hovořila Olga Kornijčuk. Váš dnešní příjezd svědčí o tom, že volkovská země se na věky zachovává rodnou pro vás všechny.

Země ze které jste vzešli, na které míjely vaše mladá léta, kde jste se poprvé zamilovávali. Nechť také vaše děti a vnuci si na vždycky pamatují tuto štědrou ukrajinskou zemi, ať ona je stále a znovu do Volkova přivolává a aby stále a častěji byli našimi hosty. Na znamení toho Olga Adamovna předala posílům z Čech krabičku s prstí volkovské země.

Poté hosté J. Pancíř, Jaroslav Hons a Marie Pánková štědře děkovali všem za velkou pohostinnost. Vzpomněli na to, co všechno udělali volkovští Češi na ukrajinské zemi. Řinuly se slzy z očí mnoha přítomných, když J. Pancíř četl verše zasvěcené Ukrajině (od Václava Šimka, poz. překl.):

Privit Ukrajiní

Lety, lety solovijku,

lety na Vkrajinu...

atd.

A další verš Volyn

od Josefa Fojtíka - poz. přek.

Zemlja chvyľjujučích laniv, zolotych chlibiv

i tajemnyčo šumlivých lisiv... atd.

Redaktor článku V. Kochan přeložil J. Pancíř

A článek v jiných novinách byl:

Vilne slovo (Svobodné slovo) napsalo o nás 16. srpna 1997 tento článek:

Ne jenom chlebem

Obňjalosja serce s sercem - Objalo se srdce se srdcem

V této vesnici, pro mne nejdražší, protože jsem se tady narodil a rostl, naučil se chodit a rozum brát, naučil se orat a vážit si lidí, kteří považují za hřích zaspát východ slunce. V této vesnici si pamatují moc dobře Češi a vzpomínají na ně vždy dobrým slovem. Ti už dávno ve Volkově nejsou, protože v roce 1947 po prožitých 77 letech v této vesnici se vrátili do země svých předků, tam kde tiše nesou svoje vody Vltava a Labe a Krkonoše podpírají svými štíty nebe.

Rozešli se po všech koutech Čech, ale dobrý vzor minulostí po sobě zanechali navždy. Vzor, nejenom chmelnice, které potěšily oči hromadou krásných šišek, nejen vydlážděné silnice, ale také hezké mlýny, pivovary, cukrovary, vystavené domy, které dosud stojí.

Sady, které ještě po tolika letech místy rodí a mnoho jiných věcí, na kterých je značka české pracovitosti, starostlivosti a chcete-li dokonalosti. Pravděpodobně ještě hlubší vzor minulostí utvrdili ve Volkově Ukrajinci a Češi jako jedna rodina. Jak jinak si vysvětlit, že minulou neděli se zdálo, že Volkov omládl, ulice ve vsi se staly úzkými. Vesnice ožila a navrátila se její historie, kdy bylo slyšet dvě řeči, každá osoba v mé vesnici se těší na příjezd někoho z volkovských Čechů. Jak jinak si vysvětlovat, proč Češi z Volkova, přestože je to už půl století od jejich odstěhování, dosud si pamatují nejen vesnici svého dětství, ale i hodně jmen, detailu o kterých by se dalo hodně povídat s ukrajinskými vrstevníky a mnoho tváří, které už starostí za dlouhé roky změnily.

Sem do vesnice jim nejdražší přijely dva autobusy milých hostů z Čech. Třicet těch, kteří se tady ve Volkově narodili a dalších asi tolik z jejich rodin. Jaké to bylo setkání! Kolik lidí ze všech koutů Volkova a jeho okolí se sešlo a přiběhlo k autobusům. Je to až neuvěřitelné, ale za padesát let se bezpečně poznali přátelé z dětství a mládí.

Nejvíce dojemná byla církevní bohoslužba. Až se duše rozrývala když zpíval církevní pěvecký sbor. Neméně vzájemné důvěry a vděčnosti přidal výstup Jiřího Pancíře, který nečekaně pro všechny připomněl verš od T. H. Ševčenka „Sen“. V něm je básníkově přání, aby Ukrajinci na svobodě a na svém veselém poli vždycky jen pro sebe pšenici žali...

Ve výstupu vyjádřil také myšlenku pro nás, že od nedávné doby máme svobodný stát a co děláme, děláme už jen pro sebe a pro jeho upevnění.

Redaktor Volodymyr Komarovskij přeložil Jiří Pancíř

Na závěr několik příběhů z Volkova, tragických, vážných i taškařic

Anička

U Nedbalů měli syna na ženění, i když ten nejpříhodnější čas k ženění už pominul. Hospodářství mělo připadnout jedinému synovi Václavovi. Protože syn si stále nenacházel nevěstu vše se zatím řídilo podle starého Nedbala. Václavovi bylo třicet šest roků. Otec už několik roků uvažoval o tom, že musí najít synovi nějakou nevěstu, když on sám to nedokáže, aby v rodině byla mladá ženská síla a v tuto dobu to bylo nejpříhodnější. Jednou při večeři otec prohodil k synovi:

„Už by bylo na čase kdyby ses synu poohlédl po nějaké nevěstě. Je tady třeba mladou, ženskou pracovní sílu... Co tomu říkáš Václave? Sám to asi nedokážeš najít si děvče - bude nejlepší když požádám známého dohazovače, aby pro tebe nějakou vhodnou dívku vybral.“

Václav přikývnul. Netrvalo dlouho, jen pár dnů a dostavil se dohazovač a přinášel dobré zprávy. Ve svém seznamu měl několik dobrých nabídek pro Václava...

Nejvíce vyhovovalo děvče z vedlejší ukrajinské vesnice, kde se při stěhování na Volyň, také usadilo několik českých rodin. Byla to Anička Vyhnálková, která přicházela v úvahu. Děvče byla z dobré spořádané rodiny.

V této rodině bylo velkým zvykem na slovo rodiče poslouchat a každou práci bez žádného odmítání vykonávat. Také Anička se tomu s velkou přesností naučila. Byla velmi tiché povahy a to jí v pozdějším životě trochu vadilo. Doma však byla velice oblíbená, hlavně její maminka ji měla moc ráda. I Anička hodně přilnula k mamince a tak, když dcera sama nenacházela chutí jít mezi vesnickou chasu, která byla více ukrajinská, matka ji nikdy k tomu moc nenutila. Tím se stalo, že léta utíkala a Anička zůstávala stále doma neprovdaná.

Až jednou přišel dohazovač a zavedl v rodině řeč o tom, že má pro Aničku chlapce, pokud by byl zájem mohla by se Anička za něho provdat. To se rodině docela zamlouvalo a po několika vzájemných návštěvách obou rodin byla svatba.

V době, když se konečně Anička dostala pod čepec bylo jí dvacet osm roků. I v manželském životě byla velmi pracovitá a po práci velmi tichá, klidná a jakoby hodně nejistá v novém prostředí. To vadilo Václavovi, protože než se oženil, hodně si spolu s matkou povídal se vším se jí svěřoval, a tak si to představoval život i s Aničkou, že mu bude z části také nahrazovat matku. Jenže, ta byla po vstupu do manželství značně uzavřená do sebe. Václav si chtěl hodně povídat a aby se mu s každou maličkostí Anička svěřovala.

Později se u Nedbalů také dostávaly nespokojenosti s některými pracemi, které Anička vykonávala. Bylo to proto, že otec Václava stále slídl za Aničkou a na každou maličkost, kterou dělala trochu jinak než bylo u nich zvykem, Václava upozorňoval. Říkal že nejsou práce vykonány tak, jak je to u nás zaběhnuté a už mnoho let na statku dělané. Otec byl už staršího věku a staří čekali, jen jak se Václav ožení že odejdou do vejmýnku. Měli svoji světničku a na dvoře několik míst k posezení, kde starý Nedbal rád sedával a vše z těchto míst sledoval. Měl dostatek času, aby ostřížím zrakem pozoroval a kontroloval práce Anky - tak ji nejčastěji i oslovoval...

Svoji nespokojenost vůči Aničce, přestože to byly někdy opravdu jen nesmyslné maličkosti, značně ostře a naléhavě přenášel na Václava a ten, aby ve všem otci vyhověl k jeho spokojenosti jednou za čas ztropil doma velkou manželskou hádku. Protože Anička byla neprůbojná děvče nechala si všechno líbit - spíše to byly nadávky jenom od manžela. Anička ani na nadávky neodpovídala Václavovi a tím se stávala hodně nešťastnou a ještě více zamlklou.

Tichá povaha Aničky moc vadila Václavovi a proto se stával méně a méně spokojený se svou ženou. „Kdyby snad do všeho nesrkal nos otec, také by bylo všechno jinak“, si už někdy

myslel Václav. Ten nejen si o tom myslel, ale také i otci často odsekl: „Nejprve mě ženete do ženění a potom se vám moje žena nelíbí, jak to tedy mám snášet“!

Po roce tohoto jen málo spokojeného manželství, hlavně ze strany Václava, a také rejpavosti starého Nedbala, se přece jenom v rodině narodil syn. Radost byla veliká, že se narodil potomek, který jednou bude pokračovat na gruntu. V tu dobu dědeček dal na nějakou dobu pokoj s popichováním Václava, že Anka něco dělá špatně. Ten klid však netrval příliš dlouho. Když bylo synkovi jenom několik měsíců, z popudu starého Nedbala, nadávky od Václava na Aničku začaly znovu.

Starý si také dovoloval na Aničku, že třeba na poli, když sbírala brambory, převrhl ji košík nebo kbelík a nasbírané brambory vysypal. Starý měl z toho velkou radost, tím se bavil, že mohl Aničce udělat nějakou špatnost. Jenže synovi napovídal zcela něco jiného.

Při velkých stížnostech starýho, to už si Václav dovilil i více - začal Aničku také bít. Nejprve to byly jen nějaké šťouchance, později také pohlavek a facka. Protože se Anička nebránila, rány od Václava se stále stupňovaly, přibývalo jich na množství a síle. Jednou od manžela dostala takovou ránu do hlavy, že padla na podlahu a nevstávala. Musel jí nějak oživit, jenže ani to nepomáhalo. Anička se stále nemohla zvednout a jen sténala. Václav před chvílí ještě velký hrdina, dostal nepředstavitelný strach. Celý vyděšený běžel za otcem. Když se dostavil starý rázně rozhodl, „když už je to takhle musíme jí nějak zbavit života. Když jí necháš na živu, musíme zavolat doktora a budeš z toho mít velké oplétačky. Hod' na ní Václave nějaké peřiny a ukončíme to s ní ...!“

A tak se také stalo - za malou chvíli Anička už nedýchala. Oba stáli před velkým úkolem kam s mrtvým tělem a společně kuli vhodné přípravy. Nenapadlo je nic lepšího, než že mrtvou v noci zakopali na jeden den do hnoje. „Zatím bude tady, přes den přijdeme na něco, co s ní příští noci uděláme“, řekl Václavův otec - starý Nedbal.

Nastávající den u Nedbalů byl značně neklidný, bylo mnoho různých úvah, tajných porad a příprav na noc. Konečné rozhodnutí z toho vzešlo, že mrtvou odvezou do řeky Styru, vzdálené asi 13 kilometrů. Nejvhodnější a také nejlépe přístupové místo k řece bylo vybráno v blízkosti města Berestečka. „Tam v jednom místě nejsou žádné louky a řeka se přibližuje až k samým polím, břeh se zvedá do velké výšky, tam bude to vhodné místo. Stačí jen, když tam Anku pustíme“, říkal starej, kterej to tam dobře znal. „Je rozhodnuto, v noci Anku odvezeme do řeky“. Ať si ji tam hledaj“, řekl Václava otec.

A tak začaly přípravy. Bylo třeba pořádně prohlédnout vůz, na kterém se měla mrtvá vézt, namazat kola, aby jela s velkou tichostí, na vůz připravit dostatek slámy, kterou na mrtvou naházeli, té nebylo v tuto předžňovou dobu zrovna dostatek a vhodná a tak dále.

„S nakládáním a také s odjezdem můžeme počítat až teprve o půlnoci. Je teplo a hodně lidí bude dlouho venku a půjdou pozdě spát. Taky musíme počítat s tím, že na náš hnůj je od obou sousedů dobře vidět. Nedej Bůh aby nás někdo viděl při té práci“, znovu k Václavovi promlouval otec, jež i při této hnusné činnosti vzýval Boha.

O půlnoci, když už mysleli, že všechno ve vsi spí, nastaly u Nedbalů velké přípravy k vyhrabávání mrtvé ženy z hnoje a nakládání do slámy na povoz. Celý den na mrtvou ze spodu hodně působil horký hnůj a z vrchu pražilo slunce. Večer velkou teplotou bylo tělo už ve značném rozkladu. Zápach to byl nasládlé chutě na nějž jsou značně citliví koně. Nebylo snadné do vozů, z kterého šel velký zápach, zapřáhnout koně. Ani při jízdě koně nebyli klidní, frkáním stále dávali znát, že se jim to nelíbí.

Starým Nedbalem bylo rozhodnuto, že se pojedou cestou, která vede do poli a dále oklikou, zatím jen polními cestami, až za Rohožnem vyjedou na hlavní silnici. To se jim celkem dobře dařilo, jenže nepočítali s tím, že přece jenom je někdo viděl.

Před půlnoci vycházel měsíc a když Nedbalové vyjížděli už pořádně svítíl. Bylo koncem května, měsíc lásky, doba kdy slunko zapadá pozdě a ráno zase hodně brzy vychází. Protože v těchto rocích ještě nebylo nic známo o posouvání času na letní a zimní období, první ranní rozbřesky v tuto roční dobu byly již po třetí hodině.

Soused, starý Friml nemohl spát a tak si vyšel do zahrady a posadil se na lavičku, která byla dobře zakryta větvemi velké jabloně. Seděl tady hodně dlouho a už i spánek na něho přicházel, chtěl už odejít. Náhle zbystřil sluch, co se to děje u sousedů Nedbalů? A tak všechno to dění mohl pozorovat s velkou přesností. Znal dobře starého Nedbala, jaký je to člověk - jiným nic nepřející, mstivý, zlý, domýšlivý a celým okolím nenáviděný. Už v tomto okamžiku si pomyslel, že bude lepší o celé pozorované věci mlčet a dělat jakoby nic neviděl, jen sledovat a příští den poslouchat, co se bude ve vsi povídat. Honilo se mu v hlavě několik nepěkných sousedských sporů, které pro něho, i když byl v právu, nikdy nedopadly dobře. Nedbal nedal pokoj, dokud Friml spor nevzdal.

Když se už dostali až na silnici, která vedla do městečka, začali Nedbalové také uvažovat o tom, že by se mrtvé mohl dát na krk nějaký kámen, kterých tady po cestě několik viděli, pohozených ještě od výstavby silnice, která vedla z Mlynova do Berestečka. Jinak v těchto místech hledat kámen bylo dosti obtížné. Ještě tak se dala najít cihla, ale pro kámen se muselo jezdit i hodně daleko.

„Mrtvá tak snadno nevyplave na povrch, když ji kámen bude táhnout ke dnu“, byly jejich úvahy, a tak jeden vhodný kámen naložili. Provaz na jeho přivázání se na voze také nějaký našel. Přivázání kamene provedli ještě po cestě, aby se u řeky moc nezdržovali. Převážeci mrtvého těla si mysleli, že jím všechno dobře vychází.

Než dojeli k Berestečku začaly se ukazovat první ranní červánky. Bylo třeba trochu pobídnout koně k rychlejšímu kroku. V tu dobu už někteří lidé, kteří mají špatný spánek, uvažují o tom, že by mohli vyhnat kravku na pastvu. Ranní pastva, to je pro dobytek to nejlepší. Takovou nejranější pasačkou byla také jedna ukrajinská žena. Když se Nedbalové dostali před město Berestečko bylo třeba odbočit doprava na polní cestu, po té jet ještě několik stovek metrů, tam odstavit vůz s koňmi, mrtvou vyndat z vozu, tu odnést ještě několik desítek metrů a hodit do vod řeky, která měla být hrobem Aničky.

Než začínali s touto prací pořádně obhlédli okolí, zda se tam v blízkosti někdo nenachází. Nebylo nikoho vidět a tak práce začaly a při práci, která měla být rychle skončena už zapomínali dívat se ještě okolo. A právě, když vzali tělo z vozu a nesli je k řece, vyšla za malým kopečkem Ukrajinka, v takové vzdálenosti, že všechno mohla dobře sledovat. Žena nevěřila svým očím a stále více a více napínala svůj zrak. Když vše viděla a vzpomatovala se z prvního velkého šoku, nemohla zůstat nečinná, začala křičet. Nadávky nebraly konce a také dovolávající se Boha a velkého trestu pro oba provinilce přivolávala.

Když tělo hodili do vody a uslyšeli tu ženu, u obou nastal velký zmatek v mysli. Nejprve začali utíkat. První se zastavil starší z Nedbalů a volal na syna, že to takto nemůže zůstat. Začal se vracet k velice rozzlobené až nepřítelne ženě. Také Václav se zastavil a šel ke koním. Nedbal otec šel vyjednávat se ženou. Žena, která byla velice pobožná s takovýmto vrahem nechtěla nejprve ani mluvit. Starý Nedbal musel použít veškeré své velké umění v přemlouvání, aby ženu částečně uklidnil. To v tuto dobu nebylo zrovna snadné.

Bylo třeba jí nabídnout nějakou odměnu. Jakmile se začalo mluvit o penězích, žena v tu chvíli se začala chovat úplně jinak. Nejprve jí bylo nabízeno pět set polských zlotých. To se ženě zdálo málo, za tak velkou věc, za kterou by oba Nedbalové mohli jít na dlouhé roky do vězení. Žena cítila, že tady pro ní chudou je možné získat velké peníze. Rodina, kde často neměli ani na chleba, s částkou stále nebyla spokojena. Starý Nedbal po stovce přidával a už nabízel tisíc zlotých, když konečně žena řekla, „ano budu mlčet, nikomu neřeknu ani slova pravdy“. Avšak

okamžitě vzala kravku a řekla, že jde pást jinam. V těchto místech, kde se před chvilkou díly tak nelidské věci, je přece i tráva špatná - satanem pošpiněná.

Přestože z tohoto případu se daly, ze strany svědka, vytřískat veliký peníze, Ukrajinka byla spokojena s jedním tisícem polských zlotých. Ta když uslyšela slovo tisíc zlotých, zatajil se jí dech a na částku přistoupila. Byla s chudé rodiny, kde neviděly větší peníz než deset zlotých a tak, když byla možnost získat tisíc zlotých Ukrajinka si už dělala plány, jak budou dobře žít.

Ještě než žena odešla starý Nedbal si zjistil, kde žena bydlí, kde ji má hledat, kdyby ji potřeboval, k nějakému dalšímu jednání. Bylo domluveno v který den, hodinu a kde se sejdou k předání peněz.

Žena pasačka, když se vzdálila, začala uvažovat: „Co když já si vezmu peníze a přesto u vyšetřování a také u soudu budu říkat pravdu proti těmto dvěma krutým provinilcům. Nesmím tak jednat pokud nemám peníze, to by se také mohlo stát, že peníze nedostanu na ruku“.

Starý Nedbal dával peníze hodně nerad. Byly to jejich dlouhodobé úspory, které vytvářel se svojí ženou. Jenže, co by mu byly platné peníze, když by jich nemohl užívat a být na dlouhé roky vsazený do žaláře. Svoboda pro ně byla cennější. Odhalená vina by zhatila všechnu svobodu, hospodářství a také nemožnost už dalšího života ve Volkově. Nedalo se nic dělat, toto bylo velice nutné, na tom stála veškerá budoucnost jejich hospodářství a také jejich rodiny. Když by tuto částku nevyplatili veškerá jejich námaha by byla zbytečná, oběma by byly udělené vysoké tresty - hospodářství zničeno.

Když žena odešla starý Nedbal začal přemýšlet, Václav zatím vše připravoval k návratu. Starému se honili různé podobné příhody, které se staly a přicházel na to, že veškerá svoboda jich dvou závisí na té ženské.

„Zatím se tady nachází jenom ona a na ní teď záleží jestli nás s toho vytáhne, anebo potopí, jestli bude svědčit pro nás nebo proti nám“, říkal starý Vašíkovi. V Těchto místech nebylo času na rozjímání.

„Vašíku jed' domů, jed' honem, tady nás nesmí vidět moc lidí, natož aby nás tady viděl někdo se známých“. Měli štěstí, zpáteční cesta byla bez problému, nikoho nepotkávali. Když už měli sjíždět ze silnice na prašnou cestu, starý Nedbal znovu začal reálně uvažovat.

„Víš Vašíku uděláme to takhle, nepojedeme domů, zajedeme rovnou na pole, v Křákách máme schnout seno z jetele a to je třeba kopit za rosy. Budeme ho tedy hned po ránu kopit, než začne pořádně pražit slunce a znovu vysoušet seno. Naše v tu dobu už bude v kupkách. Koně se tam také nakrmí, jedny hrábě tam jsou strčeny pod senem, vidle máme sebou a více k tomu ani nepotřebujeme, tu načichlou slámu z vozu tam vyházíme a místo ní si vezmeme domů forku sena“, to byl zatím dobrý maskovací nápad...

„Tam si také konečně odpočineme od toho strachu a budeme moci v klidu rozjímat“, uvažoval nahlas starý Nedbal.

Ve vsi mezi lidmi se zpráva, že Vaškovi Nedbalovi zmizela, snad utekla žena se roznesla rychlostí blesku a začaly se šířit velké řeči, každý se zajímal, kde asi může být Anička? Každý si to vysvětloval jinak a dělal úvahy podle svých představ. To pro Nedbalové nebylo dobré a tak od nich musela vzejít nějaká uspokojivá zpráva. Oba Nedbalové dali hlavy dohromady a vymýšleli vhodnou zprávu pro lidi, ale také pro policii, kam museli zajít o ohlásit odchod mladé paní. Po velkých úvahách vzešlo toto:

„Prý brzy ráno odjížděli na pole dát do kopek seno s tím, že Anička dostala za úkol udělat ranní poklizení všeho dobytka a hlídat synka. Když prý se vrátili z pole mladá paní už se doma nenacházela, a panímáma také o ní nic neví, sama musela krmit dobytek a opatřit vnučka.“ Na policii v Tesluhově, tam se pro obec Volkov nacházela policejní stanice, rodina Nedbalů

nahlásila odchod mladé ženy z domova, podobně, jako to říkali pro sousedy, a teď už nastával čas pro policii.

Jen za pár dní odjížděl starý Nedbal s penězi do Berestečka pro svědkyni. Nedbal v přítomnosti pouze samotné svědkyně peníze vysázel na stůl. Žena byla přímo v ohromení. Takové množství peněz pohromadě v životě ještě neviděla. Po předání peněz Nedbal ještě připomenul, že když by se dostalo na veřejnost a hlavně k policii, že přijala nějaké peníze, pak i ona by dostala trest. V tu dobu svědkyně ve své mysli uznává, že se skutečně musí řídit jenom tak, jak slíbila a jak bude potřebovat Nedbal, nikoliv jak si myslela, že vezme peníze a pro Nedbalové nebude svědčit. V tuto dobu uznávala, že je to hodně peněz a jednak za to nesmí porušit slib a jednat jinak a za druhé, že i ona by mohla být také souzená.

Za několik týdnů se našlo mrtvé tělo Aničky. Provaz na kterém byl přivázaný kámen pro Aničku přehnil a tělo vyplavalo na povrch. Zůstatky těla byly už ve velkém rozkladu, že se dala jen velmi těžce určovat totožnost. Tenkrát se v takových případech ani neurčilo, co bylo příčinou smrti. V tu dobu také ještě nebyla anesteziologie na vysoké úrovni, aby se daly určit a zkoumat různé detaily u mrtvých. A tak rodina Nedbalů v prvních dnech zmizení Aničky dobře sehrála inscenaci nešťastné rodiny. Hlavně Václav předstíral, že mu odešla žena a na starost zanechala ubohého jednoletého synka. Rodina Nedbalů také dobře sehrála pohřební obřad a o několik měsíců později, při soudním přelíčení se chovala tak, jakoby v ničem nebyla vinna.

Stále více vyvstávalo velké podezření, že vše není tak, jak bylo uváděno ve výpovědích. Avšak mlčel starý pán Friml, mlčela také podplacená ukrajinská žena, která v tu dobu, když otec a syn Nedbalů házeli mrtvé tělo mladičké a předobré Aničky do řeky, vyháněla svojí kravku na pastvu. Že se tato žena přibližně, někde v těchto místech a v tuto dobu nacházela, to se brzo zjistilo, jenže vynutit si na ní zda tuto událost viděla nebo neviděla, je už věc jiná. Svůj slib dodržela, vždyť také za to dostala pořádnou odměnu. Částka, kterou žena dostala, to bylo za tehdejší polské vlády značná hodnota, za to se dalo koupit velký kus pole. Dva tisíce polských zlotých to byla pořádná odměna.

V době vyplavání těla Aničky se Nedbalové začínají bát, že ukrajinská žena přece jenom promluví pravdu, a tak, když jsou Nedbalové pozváni k identifikaci těla, starý Nedbal navštěvuje ukrajinskou ženu a slibuje jí další odměnu, když bude všade mluvit tak, aby se nic neprozradilo a u soudu bude svědčit v jejích prospěch. Žena si v tu dobu uvědomuje, že je možno z provinilců vyždímat další peníze, a také další věci, že je možno získat za její mlčení a tak hned na místě chce nějakou vážnou úmluvu. Na rovinu říká, že to musí být rozumná částka, která bude stát za to, aby se zpronevěřila Bohu. Nedbal dlouho nemluví, pak se začíná vykrucovat, že také nemá moc peněz, že žena musí mít s ním rovněž slitování a nechtít ho vyždímat do posledního zlatého, úplně zadlužit jeho majetek. V tu dobu promlouvá žena, jindy vypadající, jako že ničemu nerozumí, neumí do pěti počítat, najednou rozumně říká: „To se vážený pane musíte rozhodnout, když chcete zachránit sebe, vašeho syna a celé vaše hospodářství“.

Nedbal stále ještě mlčí a prosí Ukrajinku o trochu času. Když si vše v hlavě probral a srovnal pronesl: „Víte paní, já vám tady povím novou částku, kterou jsem ochoten vám dát, potom ale už vám nemůžu dát nic, to co řeknu je opravdu konečná částka. Tisíc zlotých jste už dostala, to budeme brát jako zálohu, další peníze vám dám, avšak jenom v tom případě, když se nikdo nic nedoví, jak to tenkrát tady u Stýru bylo a všechno proběhne jenom ve prospěch mne a mého syna, potom jsem ochoten vám dát ještě jeden tisíc zlotých. Když by všechno dopadlo tak, že bychom soud prohráli nemůžete dostat od nikoho nic a mně by to potom už bylo jedno, jak kdo bude svědčit. Rozumíte celé té události“!?

Ukrajinská žena, zprvu nemohla ani promluvit. V prvních chvílích Ukrajinka nahlas neřekla ani slova, avšak myslela si. „Můj Bože dalších tisíc zlotých? To snad ani není možné“. Po nějaké době začala utvrzovat Nedbala, že se nikdo nic nedoví a ona vždy bude jenom mluvit ve prospěch jích obou, jak už to mnohokrát Nedbalům slíbila. V tu dobu se dokonce postavila před

svatý obraz a začala pronášet jakousi přísahu k Bohu, a zároveň prosila Boha o odpuštění, že ona tak věrně sloužící Bohu, bude muset porušit zásadu spravedlností.

Ještě několik ujednání, rad jak má ukrajinská žena vypovídat u soudu a Nedbalové se s velkým uspokojením vraceli domů.

Po této návštěvě Ukrajinky měli nějakou dobu trochu klidu, jenže jak šly dny a z vesnice přicházely nové nepříjemné zprávy, narušoval se také klik, hlavně u starého Nedbala a jeho myšlenky začaly být takové: „Co když vyšetřovatelé udělají na svědkyni velký psychický nátlak a ona promluví pravdu? Já musím vzít nějaké věci od jídla a jet do Berestečka vyzvědět, jak se věci mají. Zda už proběhlo vyšetřování a jak svědkyně obstála a tak dále“.

Ještě několik takových tajných jízd Nedbal vykonal do Berestečka. Někdy starý sám, jindy s Vašíkem, jen aby se ubezpečili, jak se věci mají, a co se dá očekávat u soudu. Takové cesty a návštěvy probíhaly vždy s velkými dary a to hlavně v naturáliích. Byly to vejce, máslo a veškeré mléčné výrobky, maso, mouku, obilí a vše, o čem se Ukrajinka zmínila, že by potřebovala, to Nedbal přivezl.

Nedbal také tolik peněz neměl, ani doma ani ve šporkase a tak si musel nějaké peníze půjčit. Ve vsi v tu dobu byli zámožní lidé a nejvíce přicházeli v úvahu velcí statkáři, od kterých se dalo půjčit peníze. U Nedbalů nejvěrohodnější osoba k půjčení peněz se stával velkostatkář Hrouda, který se nikdy neptal na co, kdo peníze potřebuje. Půjčka byla osm set zlotých, ostatní peníze na další splátku, tisíce zlotých, se sehnalo v rodině.

Při soudním přelíčení se nejvíce rozzlobila Aničky maminka a když ukrajinská žena skončila svoji svědeckou řeč, se neudržela a měla k ní mnoho poznámek. Když potom se s ní sešla na chodbách soudu přímo do očí jí řekla několik nepěkných vět. Jedna z nich také byla: „Tvoje svědectví u soudu, které bylo tak falešné bude krutě potrestáno. Vzpomeneš si na moje slova, povíme si to za rok. Do roka musíš ležet na smrtelné posteli“.

Co matka Aničky předpověděla se také stalo. V dalším roce Ukrajinka zemřela, uhořel do ní blesk, při pasení dobytka.

Nedbalové odešli od soudu s čistým štítem. Mezi lidem kolovaly zprávy jiné, avšak ničím nepodložené. Velké podezření tady bylo že ji Vašek zabil a to také řekla Aničky matka.

Když bylo konec soudního řízení přistoupila k Vaškovi paní Vyhnalková a řekla: „Já vím, že jsi ji zabil. On ti to Bůh nezůstane dlužen a ruce které tak učinily musí být potrestané. Uvidíš, že se tak stane“!

Matka Aničky se už vždycky vyznačovala jako vědma. U některých případech předpovídala, co se stane a některé její předpovědi vycházely a často i do přesných detailů. Nejprve některým předpovědím sama nevěřila, avšak když se mnohé staly začala si v předpovědích věřit. A tak i v tomto případě viděla už daleko dopředu, jak dopadne ukrajinská svědkyně a také, co se stane Václavovi. U toho přišel trest až za hodně let.

Mnoha lidem se nezdála výpověď, že Anička prý jednoho rána, když mužští odešli z domova kopit seno šla do městečka Berestečka skočit do velké řeky. Jen jí bylo divné a pořád si lámali hlavu, proč na spáchání sebevraždy musela chodit tak daleko, když v malé blízkosti byla také voda. Avšak na druhé straně, to se někdy také stávalo, že když někdo chtěl spáchat sebevraždu odcházel hodně daleko, kde ho nikdo neznal a tam zmizel beze stopy. Bylo ještě více takových, kteří věděli své, že Vašek Aničku, z popudu starého týral. Mnoho lidí si říkalo: „Vždyť on čas přinese rozuzlení a všechna pravda jednou vyplave na povrch“.

Václav se dlouhou dobu nemohl znovu oženit. Potřeboval ženu do domácností. Matka byla na smrtelné posteli a otec také už neměl žádných sil a také synek potřeboval výchovu. Ve vesnici by žádná ženská, byť by to byla i vdova, nebo starší děvče, které by už také bylo ve značných letech a nemělo tu možnost si najít muže, ho nechtěly. Jakmile se řeklo jeho jméno, každá i třeba

by se pro Václava hodila, řekla ne! Strach z této rodiny byl značný. I když nebylo všechno od soudu objasněno vznášel se nad touto rodinou velký otazník, jak to vlastně tenkrát bylo?

Starý Nedbal už do Václavova života nechtěl zasahovat. Udělal to jednou a vše špatně dopadlo, teď ať se tedy stará sám. Zatím pomáhal s výchovou malého kloučka a také se už připravovat na onen svět. Už mnohokrát jej postihly různé nemoci a někdy starý cítil, že přicházejí poslední chvíle.

V takových chvílích bylo na všech stranách znát, že je tady potřebná ženská pracovní síla, avšak nebylo to snadné ji najít.

Až jednou, se to stalo náhodou, že Václav potkal dohazovače a při řeči si stěžoval na špatný život bez hospodyně. To byla pro dohazovače vhodná chvíle k nějakému výdělku a tak se optal ve vzdálenější vesnici ženské jménem Růžena, zda by neměla zájem se provdat za sedláka. Ta byla z chudší rodiny a tak nabídku přijímala. Byla to žena, která byla také už jednou provdaná a ovdověla. Žila s dcerkou a na takovou příležitost jen čekala. Slovo dalo slovo - vzájemné návštěvy a brzy Václav měl na statku novou hospodyně.

Za nějakou dobu i zprávy které o Václavovi ve vsi kolovaly, že Anička od Václava byla bita se donesly k Růženě, jenže ta zdatná, pořádně udělaná ženská řekla své. „Jen ať to zkusí, já přece nejsem ta, která by se nechala bít“!

Starý Nedbal, jen velmi opatrně i tady začal zkoušet svoji nespokojenost a začínal vést řeči proti nové hospodyně a chtěl aby si Václav dělal v některých věcech nápravu. A tak Václav, aby vyhověl otci začínal s pokusy svoji ženu také napomenout a stalo se, že i uhodit. Jenže to neměl dělat, to si neměl dovolovat! Žena se postavila na odpor a z této potyčky vyšla vítězně ona. Když žena viděla, že zvítězila nedala se ani v jiných potyčkách a Václav téměř vždycky odcházel jako poražený a tím začala tady vládnout ženská ruka - konečně spravedlivá. Byla to žena, která dokázala rozpoznat, které počínání všech ostatních je dobré, v takovém případě je dokázala kladně a dobře ohodnotit a odměnit. Na druhé straně špatné věci odmítnout a spravedlivě potrestat. Václav začal poslouchat svoji ženu a řídit se jejími pokyny.

A tak šel čas. Václav se synkem a svoji novou ženou Růženou, žili v poslední době celkem spokojeně. Starý Nedbal i jeho žena už dávno byli na hřbitově a po její smrti si celá rodina oddechla a nejen rodina ale také všichni sousedé a dalo by se říci, že i velká část vesnice. V rodině po smrti Nedbala nastal velký a spravedlivý klid. Veškeré řízení hospodářství plně převzala Růža. Václav dostal občas výprask a to byla ta nejsprávnější vzpruha pro dobrý chod hospodářství, mužský musel svoji ženu ve všem poslouchat, to jen prospívalo její manželství.

Růžena, ženská plná života, zdatná a zdravá, měla velkou potřebu také pořádného mužského a s ním i vyžití, jenže Václav takovou potřebu necítil a nepotřeboval. I takovou situaci rázná Růža dokázala vyřešit. Velice tajně se scházela s muži, kteří jí dokázali i v takových věcech přivést k té nejlepší spokojenosti.

Václav už zapomínal na slova prokletí, která dostal při soudu od matky Aničky, a začínal věřit, že to už nikdy nepřijde. Také pomalu zapomínala celá vesnice na strašné události u Nedbalu z roku 1929. Tenkrát nebylo možné u soudu předložit dostatek usvědčujících důkazů k posazení Václava do vězení a také Nedbalovi staršímu dát ten správný trest. Přesto všechno Václav žil s velkou vnitřní duševní tíhou špatného svědomí. Věřil, že jednou na něho ještě přijde zlá odplata. Protože, jako většina volyňských Čechů, byl silně věřící v Boha a přečetl si několik náboženských knih včetně Bible, představoval si, že jednou nečekaně před ním stane někdo z nebes nebo z pekel a řekne: „Tak a teď se zodpovídej - za svůj nelidský čin, který jsi tak dobře zamaskoval, podplatil a obelstil i soudní stolec“. Ale, tak jeho trest nepřišel, přesto velmi krutý trest se dostavil...

Až začátkem roku 1943, kdy už Václav byl ve vyšším věku. Stalo se toto: jenom po malém poranění pravé ruky se začala objevovat jakási kožní plíseň. Ta byla jen těžce vyléčitelná a na tu dobu velice zlá. Rodina Václava začala jezdit po doktorech, také báby kořenářky a zaříkávačky

hojně navštěvoval. Za nějakou dobu byla ruka zcela bez kožního povlaku a plíseň hubila i svalovinu a pokračovala až ke kostem. Když nemoc už byla ve velmi pokročilém stavu, bylo možné kůstky na ruce odstraňovat bez žádného chirurgického zákroku. Některé také odpadávaly samy. S touto nemocí si Václav vytrpěl moc bolestí. Ta dlouhá nepředstavitelná nemoc, na kterou také později zemřel, byla mnohem horší než smrt Aničky. Nemoc jej moc mořila několik let. Ani do armády, když všichni volýňští muži nastupovali, on nemohl jít.

Přicházela reemigrace volýňských Čechů do vlasti. Také rodina Václava Nedbala byla v soupisce stěhujících se Čechů. Nastal den odjezdu. V tu dobu Václav už měl nemoc ve velmi pokročilém stadiu, přesto stále ještě pevně věřil, že se do vlasti dostane a tam bude mnohem lepší péče o nemocné a tak bylo i trochu naděje, že vše dobře dopadne. Václav na cestu byl uložen do zvláštního nákladního vagónu, mezi nemocné. Všechno cestovní utrpení se zaťatými zuby snášel. Dlouhá cesta ve špinavém vagónu a jiné nevhodné podmínky, nemožnost dostatečného ošetřování, při jízdě udělali své. Václavovi při stěhování - překládání, už na hranicích, do českých vagónů se udělalo moc špatně a zemřel. Osud mu to nepřál, aby byl za čin Aničky převezen do Čech a zachráněn. Pochován byl na druhé straně hranic, v Podkarpatské Rusi.

Nechtěl si vzít do hrobu toto tajemství, které ho trápilo celý život a tak se Václav rozhodl, že to řekne všem.

Když umíral zavolal k sobě svojí ženu, syna a příbuzné a začal jím vyprávět celý ten hnusný příběh, který se udal v jejích rodině v roce 1929. Slyšel to i celý vagón nemocných a všichni, kteří se v tu dobu u vagónu nemocných zastavili. Pro jeho manželku to bylo velké překvapení, protože zcela věřila tomu, co jí důvěrně vyprávěl, když se měla stát jeho ženou. Václav prosil ženu, aby se za něho modlila a on věřil, že jedině tak může být od tohoto hrozného trestu osvobozen a aby mohl s klidnějším srdcem umírat.

Po všem tom vyprávění Václav pronesl: „Mojí drazí, jak se mi ulevilo, že konečně jsem vám to všechno mohl povědět, říci pravdu“!!! Za krátkou dobu Václav Nedbal skonal...

Podle vyprávění. Děj je to pravdivý, jména osob pozměněná.

O smrti Ládi Millera

V druhé třetině naší vesnice za církví na rozcestí, nebo také „U křížku“ se tam říkalo, stála stará krčma. V těchto místech se rozbíhaly cesty do vesnic Tesluhova, Rudku a městečka Demydovka. Směrem k pivovaru a mlýnu po mírném svahu byla stará velmi blátivá cesta, aby byla trochu průchodná, byla v první světové válce vystužená dlouhými dřevěnými kládami. Tyto práce prováděli Rakušané. Čtvrtí se začalo říkat „Dřevěná skála.“

Po jedné straně byl statek Hrudkův. V sousedství byl statek Millerův, ten byl mnohem větší, bohužel byl nějak nešťastný. Něco zlého se na tuto usedlost sneslo. Bůh ví z jaké příčiny to zlo přicházelo. Jeho majitelé hospodařili celkem dobře. Hospodářství vedla stará paní Millerová se čtyřmi dětmi, když děti dospěly, když už by mohly ve všem matce pomáhat, tak pro tuto usedlost nastaly smutné časy.

Nejmladší syn Mikuláš (Kolouš) zamřel na zhoubnou nemoc v dospívajícím věku, Ladislav (Lád'a), když už zdárně zastával všechny práce s koňmi, spáchal sebevraždu. Bylo štěstím, že starší syn Josef se přiženil do rodiny Maťakových v Bažinské ulici. Dcera Jaroslava se provdala za rybník. Ládi zůstal z dětí sám, hospodařil s matkou. Byl povahy tiché a mírné.

U Hrudků měli čtyři děti. Pavlínka byla nejstarší. Byla to hezká dívka, povahy veselé. Tyto děti obou rodin vyrůstaly po sousedsku. Když Pavlínka dospívala zalíbila se Láďovi Millerů. Velice dlouho jejich láska byla tajná, scházívali se tak, aby z jedné ani z druhé strany od sousedu, nikdo nic nevěděl. Až jednoho osudného dne se vše dověděla Láďová matka, a nastaly pro Ládi nesnesitelné chvíle. Matka mu to začala široce rozmlouvat a naříkat. „Tak ty se chceš slízet s tou

Pavlou? Jen ať tě to ani nenapadne, abys ji sliboval, že si jí vezmeš! Podívej se, co bys vyženil, tu jednu krávu, nebo snad jenom jalovici! To není děvče pro tebe, podívej se na jejich hospodářství a na naše! Jak oni hospodařej a jak my! Co jen jí můžou dát věnem? Jsou zadlužení, ani pole nemají pořádně obdělávané!“ A tak to pokračovalo stále a těm výčitkám nebylo konce. Láďa to měl na denním pořádku.

Ty výstupy s matkou, hodně zapůsobily na nebohého Láďu. Kudy chodil všade ho to trápilo a pronásledovalo. Pavlínce nic neříkal, co se doma stalo, vše tajil ve svém nitru. Když právě ten den neměl smlouvenou schůzku s Pavlínkou, toulal se vesnicí a přemýšlel, co a jak udělat. V takových chvílích jej ledaco napadlo. Nechtěl se vzdát své dlouho a vroucně milované Pavlínky a také dobře věděl, že když si jeho matka vezme něco do hlavy, nedá se to změnit. Byl to neřešitelný problém. Byla tady rodová a gruntová pravidla, ty se tak snadno nedala měnit a těch se pevně držela Láďikova matka.

Uvažoval také, že by se mohl pustit do světa. Den před svým odchodem se dověděl, že Ukrajinec, který bydlel nedaleko nich druhý den jede na železniční stanici Rudňa pro lidi, kteří měli přijet ze Lvova. Po dlouhém rozhodování se Láďík rozhodl, že pojedje s tímto vozkou.

„Jednak, při té cestě zapomenou na některé výtky od matky.- cestou přijdu na jiné myšlenky a možná, že to bude začátek méj cesty z domova - tedy do světa, o které už tak dlouho uvažuji. Mám zdravé ruce a pár měsíců, možná i rok mne uživí, když budu mimo domov. Z některého místa pošlu domů zprávu, že jsem živ a zdrav, aby o mne nebyly obavy. Za čas se vrátím a matka mě bude vítat s široce rozevřenou náručí a bude moc ráda, že jsem se vrátil. Já budu moci si diktovat - buď mi matinko dovolíte vzít si Pavlínku, nebo se znovu dám na cestu do světa“.

V ten den navečer po práci řekl matce, že se jde projít, ta mu v tom nebránila.

Odešel.....

Cesta s Ukrajincem mu připadala velice výhodná, jednak proto, že ukrajinský vozka byl ve vsi mezi Čechy méně známý. Nikomu neříkal o své myšlence ani vozkovy se nemínil o ní zmiňovat. Poslední dobou byl stejně moc zamlklý.

Cesta ubíhala. S Ukrajincem se občas rozpovídali o různých věcech a také na lásku s jeho Pavlínkou došla řeč, jenže Láďík k tomuto případu moc toho neřekl.

Při cestě měl také dostatek času na rozmyšlení, „vrátit se ještě domů, nebo se nevracet?“ Dlouho nebyl rozhodnutý. Nakonec zvítězilo rozhodnutí nevracet se. Než dojeli na Rudňu byla už tma. Před nádražní budovou se rozloučil s vozkou z tím, že se domů nějak dostane. Skočil z vozu a odcházel neznámo kam. Najednou byl v místech, kde nikdy nebyl. Brzy přijel osobní vlak a s ním i osoby, které vozka naložil a odjeli. V širokém okolí se rozestřela velká tma, jen v nádražní budově blikalo světélko lampy.

Láďík si řekl, že půjde po kolejích, určitě ho někam dovedou. Když se rozkoukal, dobře viděl lesknoucí se koleje a pražce. Tak šel dlouhou dobu, natahoval nohy z pražce na pražec. Byl hluboce zamyšlen do svého případu. V hlavě se mu honily myšlenky, co udělat dále. Nic sebou neměl, jen oblečení, které měl na sobě a nějaký doklad o své totožnosti. V tomto přemýšlení uslyšel příjíždějící vlak. Přišly na něho i takové myšlenky, neustoupit z kolejíště a nechat se přejet vlakem. Zdálo se mu to nějak moc drastické nechat se rozjet takovou velkou váhou a tak přece jenom ustoupil a rozhodl se, že do vlaku naskočí a pojedje neznámo kam, jen se dostat hodně daleko. Jenže to Láďík neznal, jak nesnadné je naskočit na rozjetý nákladní vlak. Naskočit se mu nepodařilo, byl však zachycen za oděv a vláčen značný kus cesty, kde odpadl už usmrcený.

Druhý den před polednem přišla zpráva do vsi z Rudně, byla to vesnice a také železniční stanice na důležité trati Lvov - Rovno, vzdálená asi 18 km, že tam našli mrtvého chlapce na kolejích. Podle dokladů zjistili, že se jedná o Vladimíra Millera z Volkova. Matka hned s nejstarším synem Josefem zapřáhli do vozu a jeli tam. Byl to opravdu Láďa. Mrtvého si ho odváželi na voze domů.

Ale proč se tak stalo? Protože jejich statek byl o něco větší a jeho nevěsta o něco chudší!

Co si vyprávěly ženské při tanečních zábavách

Také panímáma Hroudová se odhodlala, na posvícenské zábavě, sdělit své tajemství sousedkám. „Musím vám něco říci ženské, náš Daneček se bude také ženit, ale z naší vesnice si nebude brát žádnou, protáhla slova řádnou důrazností. On vám byl minulou nedělí na posvícení u mé švagrové - to jako u svého strýce mého bratra v Novošulkách. Byl tam na zábavě a vyhlídl si děvče. Je dost bohatá, na baráku mají dva komíny. Když přijel domů, tak nám o ničem jiném nemluvil než o Miládce - víte tak se jmenuje ta jeho holka“. Sousedky nastavovaly uši a pokyvovaly hlavami. Panímáma Hroudová pokračovala. „Víte on náš Daneček povídal - mami to ti je holka, jako lusk, je urostlá - je taková tuhá, to z ní bude selka, žena i máma, jako řemen“. Sousedka Vondráčková, která hořela zvědavostí se ptala. „A to von Daneček tam bude takovou dálku za ní jezdit? Vždyť vám ty koně uhoní kvůli té holce, copak je tady holek málo a hezkejch i taky bohatejch?“ Mínila tím, že má také dorostlou dceru na vdávání se slušným věnem. „Ale, co vás to napadá Vondráčková, když se mu líbí, tak ať se brzy vemou. A kdyby tam i jezdil, krmit máme čím, letos jsme měli tři morky ovsa.“

Řeč byla u konce, muzikanti začali hrát valčík „stavěli tesaři.“ Daneček přišel vzít k tanci svou maminku, Hroudová zářila. V kole povídá, „Danečku tak jsem to těm ženským řekla, že máš holku, a že se budeš ženit, ať to vědí - každá by nabízela jen tu svojí holku a já jsem jí to dala pěkně na srozuměnou“.

Daneček už měl několik piv v sobě, nohama už trochu pletl, jazykem také a tak nadurděně povídá, „Mami tos jím neměla říkat, to si udělala chybu, já jsem chtěl udělat pro celou ves velký překvapení.“ Po tu dobu, co Hroudová tančila, Vondráčková povídá sousedkám;

„Žensky, já bych naši Miládku k ním ani nedala, vždyť von vám je skoro pořád v hospodě a ty jejich pole ty jsou samý bodlák a na dvoře to u nich vypadá, jako když se pořád někam, stěhují - jen ať si hledá holku jinde o takové štěstí není co stát“. Sousedky jen souhlasně kývaly hlavami. Hudba dohrála, Hroudová si sedla zase na své místo. Daneček si šel mezi kamarády na další sklenici pěnivého.

Když byly čtyři hodiny ráno, začal se sál vyprazdňovat. Ženy ty „hlavy“ svých rodin odváděly domů, své vrávorající muže. Měly co dělat aby je udržely v balansu. Na ulicích bylo slyšet různé písničky, jak se doprovázeli z posvícenské zábavy.

Svatba u Hroudů

Dan Hroudu se měl ženit. Když byl u příbuzných v Novošulkách na posvícení vyhlídl si tam děvče a protože na ježdění za ní bylo dosti daleko, svatba se měla odbývat brzy po seznámení. Podle příbuzných, to bylo nejlepší děvče z vesnice a tak Dan neotálel. Svolení od nevěsty dostal, že by chtěla být jeho, tak nebylo s čím vyčkávat.

Jeden z mládenců na svatbu byl pozván i Dana kamarád Slávek Kovandů. Slávek měl pěkné koně. Vyleštil úprež, nablýskal rolničky a jel Danečkovi za mládence.

Svatba se odbyla docela v normálním svatebním postupu, jen nevěsta se chovala nějak divně. Kdo měl dobře pozorovatelné oko, viděl, že ji novomanžel nějak není podle jejího gusta. Chovala se k ženichovi nějak moc chladně, ale ani Dan neprojevoval mimořádnou radost s krásné dívky, kterou si vybral. To nebylo nic divného, vždyť ty dva mladí ještě neměli moc možnosti být spolu, aby se dostatečně poznali. Každý si říkal, „ono se to všechno napraví“. Jenže bylo možné občas zachytit pohled, od nevěsty k mláďenci Slávkovi. Také Slávek, když si myslel, že není nikým pozorován upřel pohled v tu stranu, kde byla nevěsta, aby se jejich pohledy setkaly.

Nevěsta, jak to jen bylo možné prohodila pár slov ze Slávkem. Také Slávkovi nevěsta nebyla lhostejná.

Jenže, jak by se toto zvláštní zamilování mělo řešit. Jenom před několika hodinami řekla Danovi před Bohem své ano a v zápětí by měla porušit svůj slib věrnosti. Slávek tuto myšlenku v zápětí pustil z hlavy a řekl si nebudu se kamarádovi plést do manželství. Nechám to necht' to nějak rozhodně Miládka. Bylo by to mimořádně milé, mít doma takovou krásnou a zvláštní ženu.

Svatba skončila. Když se novomanželé odebrali na připravené manželské lože, stará Houdová si myslela, „jen aby se Daneček brzy postaral o malé, abych měla co chovat a těšit se z vnoučátka“. Jenže v postýlce krásně připravené pro novomanželé všechno vypadalo zcela jinak. Lída se začala vymlouvat, že na to ještě není připravena a tak podobně, výmluv bylo moc. Dam moc nenaléhal. Jiný mladík, snad by se dokázal vypořádat s touto situací lépe, že by vše dopadlo jinak, jenže Dan byl trochu málo rozhodný, spíše v této věci lhostejný. A tak se odvalil a v klidu usnul. To moc vyhovovalo Miládce a nastala u ní velká spokojenost, že tak snadno Dana odbyla. Tak to šlo noc, co noc a Miládka vždy se nějak dokázala vymluvit.

A právě v tomto období, kdy byly Danovi manželské radovánky odpírany nejvíce se Miládka setkávala se Slávkem a brzy došlo mezi nimi i k tomu největšímu spojení, které chybělo v loži manželském. Miládka to v krátké době vyřešila tak, že jeden den tajně odešla ke Slávkovi.

Za týden po svatbě se rozkřiklo po vsi, že Danečkovi utekla žena. Nejdříve to věděla sousedka Vondráčková a už to letělo to po vsi, jako elektrický proud. Paní mistrova, druhé mistrové, selka selce, sousedka sousedce, už se nic nedalo utajit. Bylo to tak, že Danečkově nevěstě se o svatbě zalíbil jeho mládenec Slávek Kovanda. Stará Vondráčková si oddechla, „zaplať pánbůh, že se neucházel o naši Miládku!“

Daneček zůstal sám. U Kovandů přijali nevěstu vlídně a s velkou radostí. Měli ji rádi. Byla pracovitá, k Slávkovým rodičům byla upřímná, vždycky ji byla plná světnice i dvůr, s každou prací si dovedla moc dobře poradit.

Dan nejprve zuřil. Slávek mu nesměl na oči. To se brzy urovnalo, vše se změnilo a kamarádi zůstávali znovu kamarády a také Dan začal chodit na návštěvu k Slávkovi. Dan dlouhou dobu žádnou ženskou nezhaněl. Oženil se ve vyšším věku, když už mu bylo přes třicet roků.

Zajíc v kalhotách

Když skončila taneční zábava, trumpetista Holeček nasedl na kolo a jel domů, do Křáku. Jak byl unavený a také dost napitý pivem rozhodl se, že si v příkopě trochu zdřímne. Dal kolo stranou o tvrdě usnul. Za ním se kymáceli dva další muzikanti, veselé to kopy. Za vesnici, vyčouchlý Franta Šulců mžikaje očima vedle cesty do příkopu povídá; „hele kamaráde Ládičku, co je tohle?“ Ukazuje na něco prstem, Láďa se nahnul níž a povídá; „to je pikolíku nemýlím-li se roztrhaný zajíc, asi ho tady roztrhal nějaký pes a nechal ho ležet, protože byl už přezraný posvícenského kaldónu jó, tak to bude.“ Franta vzal zajíce za zadní běhy; „já ho vezmu našemu Brokovi ten si s ním poradí, ať má taky posvícení“, a ubírali se dál. Neušli ani sto metrů a objevili nový nález, v příkopě leželo kolo a vedle něho sladce pochrupeval trumpetista Holeček. Frantovi blesklo v hlavě; „počkej Ládičku něco mu provedeme“, rozepjal mu kabát a košilí, položil mu zajíce pod košilí, vybredla střeva povytáhl nad košilí. „Až ho někdo najde řekne, podívejme se přepadli trumpetistu Holečka a rozpárali mu břicho.“ Milý Holeček spal, tak tvrdě, že nevěděl, co se s ním děje.

Sotva uběhla hodina jel tudy na kole do vsi ševcovský učeň Standa Horáčku, uviděl Holečka jak leží v příkopě s vybrednutými střevy, moc se lekl, přidal a rychlou jízdou jel přímo do nemocnice. Vzbudil doktora rychle mu začal vyprávět, co viděl za vsi v příkopě. Pan doktor se

oblékl a šli pěšky. Vyšly na Širokou ulici, právě v té době vyjížděl soused ze vrat na pole pro krmení, zastavili ho a doktor povídá; „vem nás sebou na fůru mi ti budeme vyprávět, co se stalo a popožeň trochu koně.“ Jeli tryskem, přijeli na to místo, kde ještě stále ležel Holeček. Doktor rychle seskočil z vozu, jde k Holečkovi, chvíli se dívá na něho, opravdu střeva má venku, ale čí? Zatrásil s ním a volal; „člověče vždyť máš střeva venku, ty si spíš a o ničem nevíš.“ Rozespálý Holeček zvedl hlavu, kouká na břicho, brumlaje si pod nos - opravdu - ale vždyť mě to nebolí, co to může být? „To si také myslím“, se smíchem se kuckaje říká doktor. „Podívej!“ Vytáhl mu zajíce z pod košile. „Hrome a sto trumpet“, zaklel Holeček, „která pakáž mně to udělala?“ Všichni se dali do velkého smíchu a brzy se ve veselém rozešli.

V pondělí odpoledne o zlaté už věděl každý ve vesnici, co se Holečkovi přihodilo. Kamarádi muzikanti si ho dobírali, aby se při hraní moc nenapínal, že mu zase vylezou střeva.

Zábava - zlatá

Zlatá, nebo také pěkná, o této zábavě bylo odjakživa dovoleno řídícím školy nechat zahrát několik kousku pro děti, protože těch dětí školou povinných okolo sálu bylo dost. Maminky nějaký ten pamlsek vždycky koupily. Na návsi mezi kluky byl i Jarda Strnadu, Dáda stál na schodech u sálu s Pepou. Když uslyšel, že budou hrát pro děti, křikl; „klucíi podťte tancovat! Už nám hrajou!“ Páni kluci, jako když do nich střelí, vrhli se do sálu. Tancování to bylo opravdu dětské, avšak ty nejstarší žáci ze sedmé třídy se snažili tančit už jako dospělí. Muzikanti ukončili první kousek. Jarda tanečnici nepustil „Už hrajou, tu slíbenou polku, tak budeme tancovat!“ Skončila i ta polka, pro děti bylo odtroubeno a musely opustit sál. Vyhrnuly se všechny ven jako včelky z úlů. Venku brebentily, kritizovaly, jak který tancoval.

Večerní zábava

K večerní pouťové zábavě odnesli muzikanti hudební nástroje ze zahrady do sálu, Bubeník Kutílek si dal buben na vůz aby ho nemusel nosit tak daleko. Jeho tenké nohy se mu už podlamovali v kolenou. Stará Kutílková ho chytila pod paži, jazyk se jí ani na chvíli nezastavil, ten měla stále jako nabroušený nůž. „Pojď, pojď ty paličko potažená kůži.“ Tak mu říkávala, když měl pár sklenic v sobě pěnivého heřmánku, takový název měl Kutílek pro pivo. „Ale mámo, já mám dvě paličky víš, jedna myslí a druhá tlučte buben“, a při tom se prstem cvrknul do hlavy. „Nemel, ty stará bublino a pojď domů, dám ti mokrý hadr na tu tvoji palici, ať ji máš trochu vychlazenou na večerní zábavu“. Kutílek se už nevzpíral a nechal se vést s tou jeho hodnou mámou, jak jí také někdy říkával.

Bubeník Kutílek

Zábava pokračovala a za nějaký čas se chýlila ke konci. Muzikanti kteří už nechtěli pít podávali sklenice s pivem Kutílkovi, ten jen zamlaskal a už si utíral vousy, odkládajíc prázdnou sklenici. Čertovská medicína - chmelovina vykonala u Kutílka své. Usnul s paličkou v ruce, hlavou položenou na činelu. Kutílková za chvíli po skvělém tanci šla domů. Sál se vyprazdňoval. Hasiči - pořadatelé a hostinský Dotr uklízeli ze stolů, muzikanti začali skládat své nástroje. „Co s Kutílkem?“ Pronesl basista Donát, mladší hoši muzikantští dostali nápad. „Víte co?“ Povídá trumpetista Václav Kadeřábek, „vezmeme u hostinského necky, položíme do nich Kutílka i s paličkami a ve čtyřech ho odneseme domů, někteří z vás nám budou k tomu hrát. Ujednáno hotovo!“ Položili Kutílka do necek s paličkou v ruce. Čtyři mladí hoši vzali necky na ramena. Za ním basista Donát, klarinetista Čeněk a trombonista Martinovský, všichni povedení hoši. Už byl skoro den a každý z nich kvílel na hudební nástroj, co komu přišlo na jazyk. Takovýto průvod se ubíral ještě tichou ulicí ke Kutílkovic domku. Stará Kutílková nemohla tvrdě usnout a hned

uslyšela nezvyklou hudbu, podívala se z okna a vyjekla, „rány Boží!“ Co vidí, jak nesou jejího manžela v neckách i s podivnými zvuky třech muzikantů. Vylítla jako střela ze dveří s pohrabáčem v ruce. „I vy bando nekalá muzikantská!“ Zpustila ostrým jazykem, „já vám ty vaše trouby rozmlátím, žebra vám zpřerážím! Tisíc štrachejtly na vás!“ Milí hoši se lekli, věděli dobře, že s Kutilkovou nebude žádná řeč, upustili necky s Kutílkem na zem, necky se rozsypaly. Kutílek se probudil, nevědouc, co se děje. Vidí nad sebou dobrou svojí mámu s pohrabáčem, jak hrozí na vrátka, kde zahlédl jen velké hrdlo Donátovy basy. „Ty vochmelko, jak si se to vrátil z muziky?“ „Ale moje dobrá mámóó“, na víc se už nezmohl, Kutílková ho chytla a táhla do stavení.

O té velké legraci si hodně dlouho vyprávěli ve vsi. Hostinskému muzikanti museli dát udělat nové necky - jó každý špás něco stojí. V pondělí ráno už mnoho hospodářů vyrukovalo na pole, začínali sklízet žita.

Taškařice u Heršků

Na jednu takovou taškařinu vzpomíná P. Bliml. Jména ve svém vyprávění, jako ve všech ostatních Petr pozměnil, jak je pozměnil tak jsou také uváděná. Vyprávění je trochu upravené a zkrácené.

Když při jedné nepovedené hře se děti usadily na trávník a z dlouhé chvíle trhaly hrstičkami trávu Pepa povídá: „Kluci Herškovi budou právě obědvat, pojďte něco jím provedeme“. Šly jen tři, ostatní odešly domů. Ota, Pepa a Kája se dali přes Martinovských zahradu a dostali se na zahradu Žida jménem Herško. Potichu se přikradly pod otevřená okna. Na stole byla v talířích nalitá polévka a v místnosti nikdo nebyl. Zřejmě byla polévka moc horká a tak čekali ve vedlejší místnosti než vystydne nebo se modlili. Každý z nás měl v hrsti trochu pilin, které jsme si vzaly u Dědku na dvoře a s těmi jsme posypaly stůl. Kdož ví, zda polévku vůbec jedli, když všechno muselo u nich být „košer“. Stačily jsme nepozorovaně utéct.

Za krátkou dobu bylo slyšet, jak Židi gorgotali - nadávali. Srulík vyběhl ven a na zahradu, ale tam nikdo nebyl.

Zamazaná okna a jízda na kole

Jindy po dešti jsme Herškom zamazaly blátem okna, ale jeden z nás byl chycen a ten nás všechny prozradil. Byl z toho výprask. Chycený Pepa musel všechny okna umýt a potom jej ještě Herško odvedl k jeho mamince, tam byl nový trest.

Jednou zase kluk Heršku, kterému jsme říkaly Srulík, se chtěl učit jezdit na kole. Šel k Pepíkovi Šrámků a po cestě klukům říkal: „Slyšel jsem, že Pepík má samokat a na tom se moc dobře učí jezdit“. Pepík byl švec a také vykuk a vymýšlel si velké legrace. Hned odložil nějaké škrbály, které právě opravoval a povídá, „Srulíku, to není jen tak, ty jsi moc těžký, budeme muset tě trochu odlehčit. No nekoukej, já tě nafouknu pumpičkou od kola a to potom pojedíš, budeš se vznášet“. Srulík s tím souhlasil, sundal si kalhoty, dal si hadičku do zadku a Pepík začal nafukovat. Nafukoval až Srulík byl jak nadmutá kráva po mladém jeteli a křičel už dost. Pak Srulík sedl na kolo. To nebyla jízda na kole, nastalo velké vrčení, byla to spíše jízda na motocyklu.

Veselé příhody vyprávěl Petr Bliml

Volynští Češi

Dr. Leoš Šatava

Katedra etnografie a folkloristiky filozofické fakulty UNIVERZITY KARLOVY

Mezi českými menšinami, vznikajícími od 17. století ve světě emigraci (z náboženských, později také hospodářských důvodů), zaujímají zvláštní místo Češi usazující se od konce šedesátých let předminulého století na Volyni v okolí měst Lucka a Rovna, v západní části Ukrajiny. Historie této české minority je v mnoha ohledech zajímavá. Volynští Češi většinou dobře odolali asimilačním vlivům, zachovali si relativně čistý jazyk, nikdy neztratili pocit sounáležitosti se starou vlastí a udržovali čilé kulturní i hospodářské styky. Svým příkladem (především na hospodářském poli) značně ovlivnili ukrajinské obyvatelstvo. Co však činí osmdesátiletou historii české menšiny na Volyni zcela neobvyklou, je jejich masová a takřka úplná reemigrace do vlasti po skončení druhé světové války. V tomto období došlo i k reemigraci krajanů z jiných zemí (z Rumunska, Jugoslávie, Polska, západní Evropy a jiných); nikde jinde se však nesetkáváme s příkladem, jenž by se svou spontánností a komplexností vyrovnal návratu volyňských Čechů do staré vlasti.

Vliv osmdesátiletého odděleného vývoje v carském Rusku, později v Polsku a SSSR (mezi tyto státy bylo území Volyně podle řížského míru v r. 1921 rozděleno) zanechal na tomto etniku mnoho osobitých rysů; proto je neméně zajímavé jeho sžívání s českým současným prostředím. Volynští Češi měli být kompaktně osídlení na Žatecku a Lounsku, které se skutečně staly jejich nejvýznačnějšími centry; většina reemigrantů, však byla rozsídlená do jiných míst pohraničí (na Horšovskotýnsko a do dalších oblastí jihozápadních Čech, do severních Čech, na jižní i severní Moravu a jinam. I když dnes, po více než třiceti letech - volynští Češi jako etnografická skupina do značné míry splynuli s ostatním obyvatelstvem pohraničí, je toto poválečné období velmi zajímavé z etnografického, historického a v neposlední řadě i z kulturního hlediska.

Někteří z příslušníků volyňské menšiny se již od mnichovské dohody aktivně podíleli na protifašistickém boji; tyto tendence dále sílí po vypuknutí války a obsazení Volyně nacisty. 13.7.1943 němečtí barbaři vypálili obec Český Malín. Po osvobození Volyně Rudou armádou příslušníci české menšiny masově vstupovali do československé vojenské jednotky v SSSR.

Z etnika, jehož počet se udává na 40 až 45 tisíc se do armády přihlásilo na 12 tisíc lidí (z toho pět set žen). Češi také pro bojující odevzdali stovky koní, dobytka, povozy, velké množství potravin aj. volynští vojáci se v boji osvědčili, ale jejich ztráty byly velké (zúčastnili se bojů o Dukelský průsmyk). Vítězně se však probíjeli do staré vlasti; jejich statečnost došla mezinárodního uznání.

Mnozí z volyňských Čechů, příslušníků zahraniční armády, zůstali po skončení války v ČSR a byli plánovitě usazováni v některých oblastech pohraničí. V roce 1946 byla mezi ČSR a SSSR uzavřena mezinárodní dohoda o reemigraci volyňských Čechů. Tato akce proběhla v první polovině roku 1947, kdy se navrátilo přes 33 tisíc krajanů. V roce 1948 bylo v ČSR evidováno 40 000 reemigrantů.

Záměr usídlit volyňské přesídlence kompaktně se neuskutečnilo. Osídlování se potýkalo s řadou překážek a obtíží; ostatní obyvatelstvo často hledělo na přistěhovalce z Volyně s nedůvěrou a nevraživě. To spolu s jinými faktory - vedlo i k jistému rozčarování a deziluzi přesídlenců, kteří si během osmdesátileté izolace na Volyni svou starou vlast do značné míry zidealizovalo. Převážná část volyňských Čechů se však s houževnatostí dala do práce

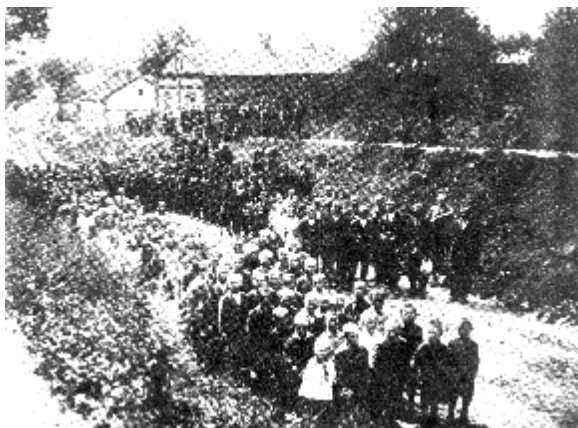
na přidělených hospodářstvích; podařilo se jim úspěšně překonat první nejtěžší období sžívání s novou realitou.

V prvních poválečných letech se mezi volyňskými přesídlenci stále projevovalo silné vědomí soudržnosti a sounáležitosti. Hlavním centrem volyňského etnika se stalo Žatecko. V Žatci vycházel v letech 1946 - 1952 týdeník Věrná stráž, který byl orgánem Svazu Čechů z Volyně (SČzV). Tento list sehrál významnou úlohu při sžívání volyňské populace s českým prostředím; na jeho stránkách se řešily otázky reemigrace, osídlování, adaptačního procesu, hospodaření, majetkoprávního vyrovnání a jiné otázky. Časté jsou i vzpomínky na Volyň a válečnou dobu.

Koncem padesátých let dospěl integrační proces do fáze, v níž bylo možno prohlásit jej za ukončený. Svaz Čechů z Volyně byl rozpuštěn a dořešení zbývajících úkolů souvisejících s problematikou volyňských Čechů se ujal Svaz protifašistických bojovníků.

SČzV rozvinul poměrně rozsáhlou činnost jak v oblasti finanční a hmotné pomoci, tak i na kulturním poli. Pořádaly se srazy a různé akce; vyvrcholením poválečné kulturní činnosti volyňské populace bylo uspořádání tří Olympiád lidového umění (v letech 1948 - 1950).

Po svém návratu do vlasti se volyňští Češi v řadě jevů materiální a duchovní kultury výrazně odlišovali od ostatního - ať již původního či nově příšlého - českého obyvatelstva pohraničí.

Kladení věnců ke hrobům českých vojáků z 1. světové války, bojujících v rakousko - uherské armádě a padlých v okolí Volkova nebo zemřelých ve volkovské nemocnici.

Vysvěcení pravoslavného kostela v Českém Volkově se konalo za velké účasti Čechů, Ukrajinců a také církevních hodnostářů z monastýru Počájev a širokého okolí

Popis k fotografiím J. P. z Kyjeva

Výrazné byly v prvním období po válce rozdíly v oblečení - mnozí muži chodili i nadále v obnošených součástech uniforem. Odlišné byly i některé prvky v oblékání žen (zejména ruský způsob vázání šátků „do čela“, vhodný pro drsnější východoevropské podmínky, pletené šály, kožíšky aj.). jako obuv byly z Volyně přivezeny i filcové válenky.

Vedle oděvu se volyňská populace lišila i jazykově. Je to pochopitelné u příslušníků minority, která se osmdesát let vyvíjela odděleně od jádra národa, obklopena jinonárodním prostředím (přičemž možnost rozsáhlejšího vzdělání v rodném jazyce byla téměř vyloučená). Tyto odlišnosti se projevovaly ve slovní zásobě i výslovnosti. Zvláště výrazné je užívání přejatých - zejména ukrajinských a polských slov, často přetvořených pod vlivem češtiny. Nápadná je rovněž ztráta citu kvantity samohlásek, projevující se zvláště při písemném projevu.

Jazykové odlišnosti byly (a z části ještě jsou) jedním z nejvýraznějších znaků, podle nichž bylo možno poznat reemigranta z Volyně. Tyto rozdíly se potom postupem času stírají. Počet volyňských slov a obrátů používaných v denním životě se snižuje; přetrvávají spíše v rodinném

kruhu, i když děti přesídlenců vyrůstající již v Čechách, přejímají tyto jevy jen v omezené míře anebo vůbec ne.

Specifickou oblastí, ve které se zřetelně projeví jinonárodní vlivy, absorbované českou volyňskou populací, je strava. Zejména pokrmy převzaté od ukrajinského obyvatelstva Volyně budily v Čechách podiv a nedůvěru. Nejrozšířenější atypickými jídly byly rozličné boršče, plněné zelné závitky - holubce, pirohy a jiné. Výrazná je i konzumace řepy a dalších zeleninových druhů, a také značná spotřeba těžkých mas a živočišných tuků.

Jídelníček je oblastí ovlivňující i mladší generace již v Čechách. Ostatní obyvatelstvo některé prvky a jídla zčásti přejalo.

V době, kdy bylo na českém obyvatelstvu, žijícím v carském Rusku, žádáno, přechod na pravoslavnou víru. Češi ve Volkově se rozhodli, že si postaví nový pravoslavný kostel (církev), kde byl umístěn obraz svatého Václava, přivezený z Čech. (Za komunistické éry obraz odvezen neznámo kam, zřejmě zničen)

Príslušníky volyňské populace silně poznamenala válka. Vedle přímých následků (padlí, ranění) se její vliv projevil i u nebojujících na Volyni a působil ještě dlouho po jejím skončení (rozdělení rodinných příslušníků, reemigrace aj.). tato prožitky - odlišné od válečných zkušeností většiny českého národa - se silně odrazily v celkovém světonázoru a životní filozofii volyňských Čechů.

Velice silný je doposud mezi reemigranty pocit sounáležitosti. I když se nijak nevyhrotil v určité separační snahy směřující k oddělení od ostatního obyvatelstva, stal se přesto výrazný. Vědomí společného původu, válečné prožitky, reemigrační problémy - to všechno vytvářelo jakýsi jednotící prvek.

Určité odlišnosti související s příslušností většiny členů populace k pravoslaví se nijak zvlášť neprojevovaly a jsou již téměř bez významu. Hovoříme-li dnes o volyňských Čechách, je třeba zdůraznit, že tohoto označení můžeme (při určitém zjednodušení) užít jen pro osoby narozené na Volyni; nelze je mechanicky přenášet i na mladší generace přesídlenců narozených již v Československu. Nevznikly a nevytvořily se žádné podstatné volyňské jevy, které by výrazně ovlivňovaly život mladších generací.

Některé zvláštnosti materiální a duchovní kultury volyňských Čechů jsou dosud patrné na Podbořansku a Žatecku. U osob narozených na Volyni není dodnes trvající silný pocit sounáležitosti s ostatními členy komunity omezen jen na obyvatelé rodné vsi, ale váže se ve značné míře ke všem rodákům z Volyně a jejich potomkům. Nápadná je rovněž záliba o psaní vzpomínkových záznamů, kronik a podobně.

Výrazným jevem odlišností přesídlenců zůstává mluva; zejména starší příslušníci populace dosud užívají mnoho neobvyklých slov, slovních obrátů a vazeb. Přitom ovšem většinou ovládají alespoň pasivně spisovně české ekvivalenty těchto výrazů. Zřetelný rozdíl mezi rodinami reemigrantů a ostatním obyvatelstvem se dodnes projevuje ve stravě.

Volyňští Češi tedy stále tvoří výraznou složku obyvatelstva některých oblastí Čech a Moravy. Je možno předpokládat, že se do konce století (až zemře nejstarší a nejsvráznější generace reemigrantů) tento stav změní a dnes ještě do určité míry zjevně a pociťované rozdíly se setrou.

Lze však očekávat, že některé prvky materiální a duchovní kultury, přinesené v poválečném období do Československa volyňskými Čechy a zčásti přejaté jak mladšími generacemi rodin reemigrantů, tak některými příslušníky ostatního obyvatelstva, přetrvávají i nadále a stanou se tak určitým obohacením životního stylu obyvatel oblastí osídlených reemigranty z Volyně.

Tolik tedy článek z roku 1981, od pana Dr. Leoše Šabaty. Na obsahu článku je znát, že byl psán v době komunismu. V některých pasážích nelze s pisatelem souhlasit. Svaz Čechů z Volyně přece nebyl rozpuštěn, že by to jeho členové požadovali, ba ani s tím nesouhlasili. To přece rozhodla strana, která tenkrát byla jedinou a rozhodovala o všem, a tak rozhodla i o volyňských Čechách, aniž by se s nimi radila. Rovněž tak časopis Věrná stráž byl zakázán, protože cenzura nedovolovala nic kloudného do časopisu dát a komunisti se báli, že časopis by volyňské Čechy ještě více sdružoval. Scházet se, volyňští přece vždycky chtěli a jak jen znovu vznikla ta možnost se scházet, dělali se a stále ještě se dělají setkání obci, regionální a celostátní a jiné akce, které do roku 1989 nebyly povolovány.

Je však chvályhodné, že v tak významném časopise, jako je Populárně vědecký zeměpisný a cestopisný měsíčník, takový článek byl.

Článek předkládám krajanům i s fotografiemi, které do článku patří.

Jiří Pancíř

Poznámka k vystěhovalcům

Ještě nikdy a nikde se nestalo, když se někam nějaká skupina národa stěhovala - tedy migrovala, ať už to bylo z těch nejrůznějších a nejnutnějších důvodů: politických, hospodářských, náboženských, sociálních a jiných, všichni stěhující, že by měli stejný cíl, jednotný úmysl a záměr, dobře se usadit a hospodařit. V době trendu stěhování, kdy už skončilo otroctví, robota a nevolnictví, byl to záměr téměř vždy, v přistěhovaném místě, získat půdu a na ní založit svoje osady - vesnice a na pozemcích se slušnými výsledky hospodařit, získávat obživu pro svojí rodinu. Obdělávat pozemky - vytvářet různými úpravami nová úrodná pole. V tu dobu bylo jen málo takových míst na planetě, kde by rostlo šlechtěné obilí bez pracné přípravy půdy. Po vynaložení určité lidské námahy se mohlo teprve očekávat a žádat od půdy nějaký výsledek - užitek. Na některých místech to byla i půda panenská, kde po staletí rostla jen křoviska a obrovská travina, kde se jen proháněli kozáci a různí válečníci mnoha národností. A takovou zemi bylo třeba zúrodnit.

Někteří lidé nejsou z těch, kterým by přirostl k srdci lán pozemku, lesa nebo jenom kus málo nebo také neúrodného prostoru a tam, že by se měl lopotit až do úmoru, aby z toho něco vydobyl a potom se kochat ze svého díla, které vytvořil a které mu nese užitek. Takový jdou za jiným cílem. Některým přirostlo k srdci řemeslo a živil jím i celou rodinu, a ještě z pilné práce mu zůstávalo něco navíc.

Jsou i jiné záliby a schopnosti lidí, s kterými se mnozí chtějí a už od pradávna zabývali. Cestováním, poznáváním nového světa, nových lidí, nových kultur, nových vyznání a způsobu života na jiných kontinentech. Léčbou a znalostmi lidského těla, znalostmi zákonů, odhalováním nepravd, křivd, lží, podvodů, vražd, žhářství, loupežemi a jiných lidských nectností, vyznáváním víry a zabýváním se vývojem lidstva a životem na zemi od pradávna až do současnosti a je ještě velký výčet všech lidských zálib a možností. Některý pokroky ve vývoji jsou náboženskou vírou utlumovaný a zakazovaný, jenže i ty přes veškeré přísné náboženské zákazy a nedoporučování jdou kupředu a věnuje se jim hodně lidí.

Bohužel je i hodně lidí takových, kteří nechtějí nic vytvářet, nic poznávat a jen žít s činnosti jiných.

Nemůžeme si říkat, že při stěhování Čechů na Volyň tam odcházeli všechny těch nejlepších kvalit a úmyslů. I když skutečně těch, kteří odcházeli na Volyň, byli téměř všichni s úmyslem tam obdělávat půdu a vykonávat řemesla, která byla naprosto nepostradatelná pro zemědělství a jeho lid. Avšak byli mezi tímto lidem takový, kteří se tam šli živit nepoctivě a z práce jiných, někdy

i zbohatnout z nepoctivosti a práce jiných. Bohudík, že takových bylo jen zlomek procenta a lidé je brzy odhalili a mezi sebe nebrali. Když už se chtěli přiživit, pak to muselo být v jenom málo přehledném místě, vystupovat pod různými jmény a nikde nepobývat dlouho, anebo se ani k české národnosti nehlásit a také se rozejít s příbuzenstvem a známými.

Je také pravdou, že byla malá část přistěhovalců takových, kteří přijížděli na Volyň s velkou částkou peněz, nebo si je uměli na Volyni snadno, rychle a šikovně obstarat, kterou potom rychle vkládali do podniků, velkých zemědělských statků a velkých hospodářství a také továrniček a provozoven, a to buď s úspěchem, nebo také velkým neúspěchem a bankrotem.

Takoví boháči už nepřijížděli v žádných skupinách mezi tou chudinou, ale v luxusních vagónech, nebo jiných vznešenějších dopravních prostředcích. Je dobře, že i takových bylo jenom velice málo a naprostá volyňská česká osídlenost, byla jenom z těch chudších a nejchudších vrstev. Potom záleželo, jak se kdo uměl ohánět, jakou měl schopnost výkonu těžké a drsné práce, jak početnou a pracovitou měl rodinu, zda všechno vydělané neprohrál v kartách, anebo jinak nezpronevěřil. Při kartách čekal, že bude jenom vyhrávat a jeho hromádka peněz se s karbanictvím zvětší. Zda jiný si zase nedopřával hodně alkoholu a jiných pozemských požitků. Zda rodina uměla řádně použít vydělaný peníz a jiné. Podle toho všeho se odvíjela úspěšnost a neúspěšnost, rozkvětu nebo zániku některých hospodářství na vesnicích.

Také nevýhodné půjčky peněz, které nabízeli ruští, ve všem přítomní Židé a někteří nesolidní finanční podnikatelé, zužovaly a ničili hospodářství, která by se jinak mohla dobře rozvíjet, kdyby vše těžce vydělané nezhltila půjčka a hlavně ty nejvyšší úroky, které místy byly až 200 procent.

Naprostá většina Čechů však byla takových, že peněžních prostředků měli jen na cestu na Volyň a tam už jenom spoléhali na svoje ruce a pomoc své rodiny. Takovým se od začátku žilo moc špatně a někdy se měli lépe až teprve jejich děti a vnuci. Dobře se nedařilo také těm, kteří dostali půdu nevalné hodnoty, která nerodila, anebo chtěla velkých úprav a vylepšování, nejdříve bylo třeba půdu úrodnou udělat, anebo teprve vytvořit z neprostupných lesů, křovisek, drnovité panenské a celinné půdy a také někdy odvodňováním menších močálů.

Většina Čechů přijíždějících na Volyň takoví dřině se podrobila a začala zúrodnovat volyňskou zemi. Takové rodiny nemohly nic jiného očekávat jen dřinu. Často pracovali o suchém chlebě, plackách, nebo jenom nemaštěných bramborách. Znovu musím uvést, že ne všem tato dřina vyhovovala a někteří to vzdávali a hledali si jinou obživu. Našli se i takový, kteří, když to viděli jaká obrovská práce je čeká, ani nezačínali a bohužel někteří byli zklamaní a nějakým způsobem se snažili dostat zpět domů - do Čech. Ale to se není čemu divit, taková už je lidská vlastnost, nejprve někam hrr a potom toho lituje, v našem případě se vrací. Takové případy byly i v roce 1947, rodiny se odstěhovaly do Čech a potom, za nějaký čas se stěhovaly zpět. Je dobře, že to byly jenom výjimky, ale staly se.

Těm méně pracovitým, malým rodinám, když hospodář byl nemocný, ale také kterým práce moc nevoněla, stačilo si zúrodnit jen malý kousíček - malé políčko, aby je uživilo a chodili pomáhat a tím si vydělávat k velkým hospodářům, kam posílali i svoje děti.

Když někdo trochu více zbohatl, pak to bylo z velké píce, pracovitosti až dřině, uskromňování se, když ne on sám, tak museli být velkými dřiči a dobrými hospodáři jeho rodiče nebo prarodiče.

Ne vždy se dařila i tato velká dřina. Do rodiny přišla zlá nemoc, která se nezjistila včas. Často to byla nemoc z velkého pracovního vypětí. Takovou byla TBC - čili na Volyni se říkalo souchotiny. Ta nemoc se nepoznala včas a stávalo se, že i velká léčba byla už pozdě. Odešel hospodář a nebyl nikdo, kdo by statek vedl a na něm pilně pracoval. Nastal úpadek statku a třeba i zánik. I jiné důvody k tomu vedly, velký pracovní úraz a nemožnost vykonávat práce na statku.

Někdy se podařilo a dokázala rodina se s tím vypořádat zdatná hospodyně s dorůstajícími dětmi, najmutí dobrého čeledína a jiné pracovní síly. Ne vždy takové možnosti a schopností byly.

Ještě k banderovcům

Církev na Ukrajině k činnosti UPA nebyla jednotná. Někteří církevní hodnostáři a také samotní popové na jednotlivých církvích plně souhlasili s akcemi, které skupiny upovců prováděli. Hlavně na polském obyvatelstvu. To, že církev z části s těmito akcemi souhlasila se členům UPA velice hodilo. I když to nebyla naprostá většina, hlásali, že souhlas od hodnostářů církve dostali.

Když měla být vykonaná nějaká velká akce upovců na nočních popravách vyvraždění významnějších rodů polského obyvatelstva, nebo i jednotlivců (jako třeba polských katolických kněží) přišli si pro popa (baťušku) a ten se této akce zúčastnil a takovému dílu požehnal. Prosil u Boha o odpuštění pro vykonavatele těchto krutých a strašných akcí.

Značná část popů s akcemi UPA nesouhlasila. Věděli, že takto se nemůže získat samostatnost Ukrajiny. Věděli, že u mnoha národů a na dlouhou dobu budou sklídat velký odpor a nepřáli si, aby i pravoslavná církev do této činnosti zatahovaná.

Takovými odpůrci byli i oba baťuškové z Volkova (otec a syn - říkalo se mladý a starý). Nejednou se starší baťuška svěřoval a také rozplakal, před dobrými českými občany, kterým hodně věřil a mohl se jim plně svěřit.

Říkával; „syn také musí chodit na ty strašné popravky. Přijdou si pro něho a pod pohrůžkou musí jít. Zle by dopadl, kdyby toto jejich vyžádání odmítl a s nimi nešel. Už nám to mnohokrát naznačili, že když je nebude poslouchat dopadne jako jiní neposlušní, kteří se nechovali podle jejich přání. Tak by dopadla celá naše rodina. Já to moc odsuzuji, ale v zájmu celé naší rodiny to neřádstvo musí syn dělat a chovat se, jako když s tím souhlasíme. Žena syna, je sice u pravoslavné víry, ale pořád je polské národností, oni to moc dobře vědí a tak syn musí tím více dělat to, co oni mu poručí a je nucen s nimi velice často chodit na popravky“.

Podle vyprávění Niny Smrčkové - Ježkeové, zpracoval a upravil autor knížky.

Boleslav Oborski

Již od dávných dob, ještě v době vládnutí na Ukrajině polsko-litevského knížectví, docházelo ke smíšeným manželstvím, polsko-ukrajinského, nebo i litevsko-ukrajinského. Tenkrát polsko-litevský vliv se rozšířil na velkou část Ukrajiny. Ve smíšenosti manželství tomu nebylo jinak, ani v době po posledním dělení Polska, za vlády Kateřiny II. v roce 1795, kdy carské Rusko zásluhou Kateřiny dostalo většinu Polských zemí a sahalo daleko za Varšavu. Rovněž tomu nebylo jinak v manželstvích po první světové válce, kdy polské vládnutí sahalo na západní Ukrajinu a také do velké části Haliče.

Nastaly problémy se smíšenými manželstvími v době když ukrajinští nacionalisté žádali očištění země od všeho polského obyvatelstva a od katolizace, a to způsobem likvidace.

Byla možnost, jak takovou smíšenou rodinu zachránit, (alespoň se to v začátcích poprav tak ohlašovalo), přejít z katolického na pravoslavné vírovyznání. Kdo toto provedl už v době sňatku, byl ve větší výhodě, kdo až v době, kdy se začalo s popravami měl naději menší. Pro nacionalisty to byla velká povýšenost nad polskou populaci, když je takto mohli nábožensky kárat. Bylo to oplácení toho, co jim Poláci doporučovali po celou dobu svého vládnutí na západní Ukrajině a také ještě dříve v době polsko-litevského knížectví. Kdo z Ukrajinců v té době přešel

z pravoslaví na katolictví měl různé možnosti a také tato osoba nebo rodina už byla zařazovaná mezi polskou společnost. Také bylo výhodou, kde v rodině se nepoužívalo polské řeči.

Tito muži ze smíšených manželství, hlavně Ukrajinci museli chodit na popravy polských rodin a vykonávali tu nejhorší práce, nejdrastičtější popravy.

V začátcích poprav, když se některé zcela polské rodiny ptaly, „jak to bude s námi? My jsme přece nikomu nic z Ukrajinců neudělali. Jsme s vámi v dobrém poměru a nikdy tomu nebylo jinak. V takových případech jim bylo doporučováno: přejděte na pravoslavnou víru a nemůže se vám nic stát. Toho někteří Poláci využili, jakož i rodina Oborských z Pačšichy, která měla sedm dětí.

Delší dobu měla tato polská rodina klid. Všude v okolí se vraždilo, každou noc hořely ohně (polské usedlosti) jen u Oborských byl stále klid. Když už bylo zlikvidované veškeré polské obyvatelstvo, (některé uteklo do větších měst) a vypálené všechny usedlosti a to i těch rodin, které našly záchranu ve městech, kde byly pod ochranou německých, silných vojenských posádek, nastala selekce u všech polských rodin, a to i těch, které přešly na pravoslavnou víru a také rodin smíšených. Ten výběr se stále zužoval, až jednou došlo i na rodinu Oborských na Pačšiše.

K Oborským přišli v podvečerních hodinách. Nejprve uváděli, že se jdou najíst, popovídat si a tak podobně, jako přátelé. Na dvoře byla postavená hlídka a chlapci z rodiny měli volný pohyb. Také Boleslav, který byl v tu dobu stár asi deset let se bavil s hlídkou. Hlídkující neměl, co kouřit a tak nařídil chlapci Boleslavovi aby šel k jedné ukrajinské rodině, kde mu určitě tabák dají, když řekne pro koho to má být. Chlapec odešel. Byla to vzdálenost asi dva kilometry a tak, když se chlapec vracel s pořádným pytlíkem tabáku, byla už tma.

Měl jenom kousek k domku, kde bydleli, když uslyšel střelbu ze samopalu. To velice bystrému chlapci vniklo skvělou myšlenku, která mu zachránila život; nevracet se domů. Odešel daleko od svého obydlí, kde přečkal noc a čekal, že ráno se od někoho dozví, co se v noci odehrávalo v jeho rodině.

Ráno přišel k prvnímu domku do Volkova - na osadu, kde se běžně říkalo Za rybníkem. Velice nejistě se přihlásil u prvního domku Jaroslava Langra. Tam dostal nějaké první informace a také nařízení, že jej nesmí u nich na dvorku nikdo vidět. To by potom znamenalo; likvidace celé české rodiny i s ním. V noci byl Bolek odveden do stodoly, kde si udělal velice důmyslnou skrýš pod slámou. Nejprve to byl tunel pod slámou, ten si vyztužil prkénky a ostatním, na konci tunelu byla teprve jeho skrýš. Bolek byl velice uvědomělý chlapec, a co mu bylo nařízeno všechno přesně dodržoval. Jídlo a pití na celý den dostával jen k večeři. To mu bylo dodáváno tak, že ho paní Langrová nosila, pro bezpečnost, uložené v kbelíku do stodoly. Také k nějaké malé rozpravě a pro informace, vycházel jen večer. Jeho pobyt ve skrýši u Langrů trval celých devět měsíců. Přicházely silné mrazy a bylo třeba Bolka někam umístit. A tak byl Bolek v noci převeden do vesnice, kde měl nějaké vzdálené příbuzné, stejného jména, ale už Češi. Také nějakou dobu byl u Braunů. Konečně přišlo osvobození, Bolek přežil. Sovětská vojska si ho vzala mezi sebe. (Říkalo se tomu, že si brali bezprizorní děti.)

Když už poslední týlová vojska opouštěla Volkov bylo třeba Bolka a také několik dalších bezprizorních někam odeslat, do nitra země. B. Oborski se dostal do Kyjeva. Tam vychodil školu, dostalo se mu vyššího vzdělání a dostal se i tam, kam ho vedla celoživotní touha, k letectvu, jen létat ze zdravotních důvodů nemohl. Stal se z něho člověk věrný, oddaný a vděčný sovětské moci. Stále ještě zůstával rodinný úkol, vyzvednout pozůstatky rodiny z místa, kde byla zakopaná a uložit jí na vhodnější místo.

To se mu podařilo až v době, kdy už měl velkou vojenskou hodnost, přijel a rodinné pozůstatky uložil na polský hřbitov v Rovně. Rodině Langrových se po válce podařilo navázat s Boleslavem styk a to jak písemný, tak i osobní. Dlouhý čas si rodiny dopisovaly a také navštěvovaly.

Podle vyprávění Mileny Pokorné - Langrové, zpracoval a upravil autor knížky.

Válka - hrozná metla lidstva

Kolik zla pro české rodiny žijící na Volyni napáchala válka. Válka, jakož i ve všech českých volyňských vesnicích, tak i v Českém Volkově zanechala na rodinách velké strastiplné stopy. Jednak to bylo tím, že některé živitelé rodin v osvobozovacích bojích padli, zůstali těžkými válečnými invalidy. Rozpadli se rodiny, které si slibovaly velkou věrnost a jiné, a to už i poválečné příhody a případy, jež velice změnily poměry v mnoha rodinách.

Popisují několik válečných, ale také poválečných případů, ze svých a také od jiných lidí vyprávěných vzpomínek, které se přihodily ve volkovských rodinách. Jsou to příhody, které pak poznamenaly rodiny na celé životy. Příhody a případy to budou velice známé, avšak nebudu uvádět jména.

Bylo velice otřesitelné, když po dlouhých létech míru a klidného života se v září roku 1939 německá letadla objevila i nad Volkovem a začaly sypat bomby. Jedna padla i na českou školu. Bylo jen zázrakem, že ve školních lavicích se nenacházely žádné děti. Duchapřítomnost ředitele byla na místě, když všechny děti poslal na školní zahradu. Nikdo nebyl usmrčen ani zraněn.

Když se roznesla zpráva o zasažení školy bombou, nastal v mnoha rodinách velký zmatek a strach o své ratolesti. Také matka z našeho příběhu běžela hledat svojí třináctiletou dcerku. Doma zanechala další dvě maličké děti. Vzpomínky strachu a hrůzy zůstaly v mysli na celý život.

Už čtyři děti se narodily v rodině. Muž odešel do války. Když manžel opouštěl domov, těšili se manžele, že až se vrátí z války, jak bude všechno znovu krásné. Navrátil se. Zůstal na bojišti u Dukly, na kotě 534.

Byl nejmladší ze třech synů. Je možné, že by převzal hospodářství. Nedošel - Dukla žádala obětí, mezi nimi byl i on.

Do východního československého vojska vstupovali všichni zdraví muži a to i mladíci, kteří ještě nemuseli jít bojovat a dávat v nebezpečí svoje životy. I v této rodině šlo do armády několik mužů včetně mladíka, který ještě mohl zůstat doma. Nejmladší z rodiny padl na Dukle, zanechal dvě děti z prvního manželství a pět dětí z druhého manželství, poslední děčko se mu

narodilo už po jeho smrti. Jen za několik dní na to padl manžel sestry (tedy švagr). I po něm zůstaly sirotci - syn a dcera.

Byl to velice nadaný chlapec. rodiče se v něm jen viděli. Dlouho se rodičům nedařilo mít děti až ve vyšším věku se jim to podařilo zplodit jediného syna. Nedošel do cíle - padl. Pro nešťastné rodiče, život už potom neměl žádnou cenu

Otec padl v první světové válce, on v druhé světové, při bojích na Slovensku. Zanechal mladou ženu a starou matku. Stavěl si nový domek, pro lepší bydlení. Vše se zmařilo.

Rodiče vychovali tři syny, každý byl jiný. Jeden šel do Německa na práci, odtud se nevrátil, při náletech zahynul. Dva šli do východní armády. Jeden padl na Dukle, druhý zůstal na statku v pohraničí. Ten měl dva šikovné syny, kteří se těšili na tatínka a nový domov. Když v roce 1947 přijela rodina za ním do Čech a přišla k domku, kde otec bydlel, otec nešel ani otevřít a vzkázal, že tam už pro ně není místo, aby si šli hledat ubytování jinde. On, že má rodinu jinou!

Celé mládí trádal, když se mu konečně v dospělosti začalo dařit, oženil se a chtěl mít dobrou rodinu. Odvedli si ho do sovětské armády. Přešel do československého vojska na východě. Padl při prvním nasazení československé jednotky do bojů, ve východní Ukrajině v Sokolově.

Byl nejstarší ze třech synů. Rodiče do něho vkládali hodně nadějí. Měl už roky na ženění, to se odkládalo, až po válce. Byl také jedním z těch, po kterém si sáhla smrt. Padl na Dukle. Druhý syn se po válce sice vrátil, avšak jako invalida. Za několik málo let tomuto zranění podlehl.

V roce 1941 uzavřeli manželství. Novomanžel v roce 1944 narukoval do války. Děti zatím neměli. Mladá žena nedokázala vést hospodářství a také nedokázala být bez mužského. Když přišla do jiného stavu a tím by se narodilo nemanželské dítě, odešla ze statku k matce, kde hledala záchranu. Nevycházela ven a čekalo se jen, až dojde k porodu. Dítě nezůstalo naživu. Po návratu do Čech, kde manžel měl hospodářství k němu ani nešla a následoval rozvod.

Vzali se v roce 1943. Děti zatím nechtěli mít, říkali si, „až skončí válka“. Muž šel do armády. Mladá žena pilně čekala, až se bude moci znovu setkat se svým mužem. Byl konec války a čekání na možnost stěhování do Čech bylo v nedohlednu. Když manžel psal, že za válečnou službu měl možnost si obsadit v pohraničí statek. Žena na Volyni všechno nechala u rodičů a jen s malým uzlíčkem osobních věcí ilegálně cestovala za mužem do Čech. To se jí náročným způsobem podařilo i když to byla cesta velmi nebezpečná a strastiplná. Cesta trvala několik neděl, hlavně na sovětské straně se cestovalo moc špatně.

Když se jí konečně podařilo překročit sovětsko - československé hranice a cestování bylo mnohem snazší a rychlejší a už bez větších problémů se dostala až na statek manžela. Tam se zjistilo, že manžel už dávno má poměr s jinou ženou. Také následovalo rozloučení manželství.

Společný manželský život vedli už od roku 1939. Dlouho se jím nedařilo mít děti. Když manžel s mnohými nastupoval do války, ženu zanechával v těhotenství. Dítě se narodilo a byla velká radost, že až se manžel vrátí se budou společně těšit s potomka, na kterého tak dlouho čekali. Nestalo se tak - ještě týž rok na podzim dítě zemřelo. Žena nemohla přežít ten bol a o něco později hledala útěchu i u jiných mužů.

Po demobilizaci muž spěchal domů zjistit, co všechno a hlavně přesně vědět, jak se to stalo, že dítě zemřelo a také utěšovat svojí ženu. Proběhlo stěhování do vlasti. Teprve v Čechách začaly v rodině vznikat nesváry a všechno se začalo osvětlovat, různé věci vycházely na světlo a také o smrti potomka byly nějaké záhady. Trvalo to dlouho, až došlo k rozvodu.

Do manželství vstoupili za německé okupace. Byla to velice šťastná dvojice. Přišel odchod do války. Za pár měsíců nato se narodil syn. Dalo by se říci, že manžel bude netrpělivě čekat na konec války a po uvolnění z armády bude spěchat domů, aby viděl, jakého už má syna. Nestalo se to tak. Manžel zůstal v českém pohraničí a obsadil si statek.

Když jeho žena se svými rodiči přijela na jaře roku 1947 do Čech, spěchal na nádraží, kam přistěhovalci byli přivezení a odvezl si ženu se synkem domů. Jenže pro manželku, v novém domově, bylo manželovo chování nějak moc divné a podezřelé. Ob den musel chodit na pivo. Za nějaký čas se zjistilo, že měl a ještě stále má milenkou, kterou i když měl u sebe ženu se synkem, chodil ji místo na pivo navštěvovat. Žena řekla, že se musí rozhodnout jen pro jednu. Manžel se tedy rozhodl a volil raději rozvod.

V roce 1942, už jako ženatý byl poslán na práce do Německa. Zprávy o sobě podával jen velice poskromnu. Když Rudá armáda znovu obsadila západní Ukrajinu nebylo možné posílat zpráv žádných. Žádné zprávy neposílal ani když skončila válka. Uvažovalo se o tom, že při bombardování německých měst zahynul.

Až v roce 1951 probleskly nějaké zprávy, že by mohl být živ. Byl navázán styk s červeným křížem, který jej začal hledat a skutečně tento muž byl nalezen a naživu. Trvalo ještě nějaký čas než se vše vyřídlilo a v roce 1952, po deseti letech se vrátil, nikoliv na místo odkud odcházel na práci, ale rovnou do Čech. Je to trochu záhadou, zda se mu vůbec chtělo k návratu.

Při bojích na Dukle, šel voják původem z Volkova lesem. V nevelké vzdálenosti od něho stál voják opřený o strom s puškou namířenou proti němu. Myslel si, že je to jeho poslední okamžik. Při dalším pohledu zjistil, že ten proti němu je mrtvý. Tomuto mrtvému vyčuhovala z kapsy modlitební knížku.

Je to velká vzácnost mít doma knížku, která prošla dukelskými a všemi dalšími osvobozovacími boji, vždyť ji také rodina opatruje jako oko v hlavě a často se k ní vrací.

Závěrem

Že český národ, v době pobělohorské a hlavně, když se české země dostaly plně pod rakouskou (a později rakousko-uherskou) monarchii, byl utiskován, je známo. Největší nespokojenost českého lidu byla v době, kdy v zemi začalo převládat německé obyvatelstvo a dostávalo se jim velkých volností a úlev. V tu dobu někteří Češi odcházeli do ciziny. Většinou mladší se nechtěli sžívat s věčnými nepřáteli. Některým Čechům však bylo velice nevýhodné opustit své grunty, továrničky, řemeslnické dílny i když s nelibostí, přece jenom zůstávali. Sžívali se s německou menšinou, později už většinou a učili se cizí - německé řeči, aby se mohli dorozumět. Nikoliv, že by byla dorozumívací řeč v zemi žijícího, ale naopak, dorozumívali se s řeči přicházejícího. Posledního a největšího vystěhovalectví z pohraničních území byl rok 1938, kdy poslední Češi z našeho území ovládnutého Němci odcházeli. Nechtěli sloužit hitlerovské vládě a nechat se špinit od svých sousedů - sudetských Němců. Češi, kteří zůstali v pohraničí se museli hlásit k německé národnosti a mluvit řeči jen svých německých sousedů a děti posílat do německých škol.

Země monarchie, nikdy nechtěla o tom informovat, kolik lidí české národnosti odešlo do ciziny. Pokud už odešli, země nechtěla na ně ani vzpomínat, spíše se mělo zapomínat. Kdyby se vystěhovalci sami nehlásili a nějaký kontakty nechtěli udržovat s vlastí, nenavazovali jej v podobě obchodu, novin, časopisů, knih, samotná vlast pod cizí nadvládou, až na některé jedince, by na ně zcela zapomněla, že nějaké své lidi v cizině má. Tomu dosvědčuje i příhoda z první světové války. Když rakouská vojska, v začátcích války, měla v bojích úspěchy a postupovala, přišla také na Volyň do českých vesnic. Vojáci se moc divili, že se tam setkávali s Čechy.

O Čechích na Volyni věděl hlavně T.G. Masaryk, když se začala vytvářet česká družina z Čechů žijících v ruském carství, která měla za cíl, dát svoje schopnosti a síly pro osvobození vlasti z cizího područí. Rovněž se to T.G.M. dovídal, když velké množství volyňských Čechů vstupovalo do československých legií, tvořících se na východě. Tvořily se z rakouských vojsk, zajatců, které dobrovolně přešly na ruskou stranu. Mezi takovými skupinami volyňští Češi hledali

své uplatnění. Zúčastnili se s jinými, slavné bitvy u ukrajinského Zborova (Zboriv - v Haliči), kde legie předvedli velké bojové schopnosti, umění a odhodlanost.

Kdyby carská armáda měla více takových jednotek, s velkou převahou a hodně rychle, by zničila nepřítele. Je škoda, že událostí v carském Rusku se vyvíjely jiným směrem než válečným (a to revolučním). Československé legie byly nucené se vydat na nejdelší cestu a projít po celou transsibiřskou magistrálou, aby měly možnost návratu domů. Z takovýchto důvodů, volynští byli z legii uvolnění a odešli do svých domovů.

Už tenkrát v první světové válce se mluvilo s T.G.M. o tom, že volynští Češi se vrátí do svobodné vlasti. Jenže jeden člověk a to i ten, který se potom stal prezidentem nic nezmohl. Časem se na stěhování zapomnělo. Volyňským Čechům se při polské vládě začalo dařit mnohem lépe, než při různých vládách válečných. Polský národ byl spokojen, že má opět samostatnost o kterou byl na několik století okraden, a tu přál i jiným národům žijícím na jejich území a obzvlášť Čechům, než přišel spor o Zaolzu s československou vládou.

Po roce 1921, v době nastolení polského zřízení na Volyni, Češi zapomněli na svůj návrat do vlasti, o který v době války se hlásili. Nová vláda takovým lidem, kteří chtěli v klidu pracovat a zvelebovat polský stát dovolovala všechno. Polská poválečná vláda to bylo to, co volynští Češi potřebovali, v čem dokázali pracovat, zvelebovat, rozmnožovat majetek a spokojeně žít. Také vlast, i když už plně svobodná, na ně trochu zapomínala. Snad si tenkrát říkala, je vám teď dobře, nač nastolovat otázku stěhování, stejně by se vám odtamtud nechtělo! A zřejmě měla i pravdu.

Hlavně mezi lidem ve vlasti se zapomnělo natolik, že ani v době, když byla informace, že Ludvík Svoboda mezi volyňskými Čechy nabral nové síly v počtu dvanácti tisíc mužů, všichni se divili, že tady žilo tolik Čechů, kteří mohli dát tak velký počet bojovníků.

Když československá vojska nastupovala k dukelské operaci měla 16 tisíc mužů. Z tohoto počtu celých tři čtvrtiny tvořili volynští Češi, nějakou část Rusíni z Podkarpatské Rusi a jen několik set účastníků z Čech a Slovenska. Po této kruté válce se spíše vzpomene na Rusíni než na české bojovníky z Volyně. Proč tomu tak je, to ještě nikdo nedokázal vysvětlit. Snad proto, že Volyňáci, byli několik let pod bolševickou vládou?

Už v knize „Osudy českého vystěhovalce“ jsem se široce rozepisoval o osudu českých hospodářů v době kruté sovětské vlády, kdy za každou maličkost vyhrožovali a také rozdávali velké tresty. Pět, deset, patnáct a více let těžkých žalářů, zbavení občanských práv a vyvezení na Sibiř nebo do Kazachstánu, obě místa neslavné gulagy, jeden v třeskutých mrazech, druhý v nedozírné písečné poušti a život v obou horší, než v době pravěké.

Kdo se jenom trochu dotknul kapitalismu, byl pro bolševiky nějak nebezpečný a podezřelý a říkali si, že jednou na něho přijde řada a vyřídí si to s ním. Nešlo to najednou ztrestat celé národy - lid z velkých oblastí. Bolševici věřili, že jednou dojde řada na každého, kdo žil pod polskou vládou a to se připravovalo i pro české rodiny na Volyni. Vznikal strach, že za každou maličkost napářej téměř všem nějaký trest a ten se určoval bez rozdílu, od pěti let nahoru. Kdo vynášel tresty nebyl k tomu vůbec oprávněn a rozdával je, jako ve válce se rozdávají potraviny. Tady máš, každý dostane to své, co si musí odsedět, a třeba i za nic! Říkali si, „jsme tady od toho abychom rozdávali tresty“. Kdo neprošel vězením nebyl prověřený.

Po válce to bylo podobné od kapitalistů. Sice tresty se nerozdávaly, ale každý, kdo se nacházel mezi bolševiky, nebo se jich nějak dotknul byl podezřelý, načichlý něčím jiným než je kapitalismus. Kdo byl na území obsazeném bolševiky, kdo třeba i nechtěně sloužil v armádě, která byla v součinnosti vojsk Rudé armády, byl nějak nepohodlný.

Při velkých oslavách k šedesátému výročí ukončení druhé světové války v Evropě nebylo ani slůvkem vzpomenu na volyňské Čechy. Jistě nejednomu volyňskému bojovníkovi a rodinám, které někoho ztratily ve válce, bylo velice smutno, při sledování těchto vzpomínek.

Vlast nechce moc vzpomínat na český lid, kdysi žijící v cizině!

Není se čemu divit; v každé zemi, v každém státě, v každém zřízení se žije jinak, jinak jde vývoj a to buď k dobrému nebo špatnému. Lid tam žijící i když nechce nachytá různé způsoby žití, návyky a v řeči si přizpůsobí některá slova mu vyhovující. Území Volyně po dobu žití tam Čechů mělo mnoho vlád, zřízení, vládců dobrých i těch nejkrutějších. To všechno zanechalo na všem obyvatelstvu nějaké stopy, a znovu je třeba poznamenat, onde méně jinde více. Je jisté, že i v jednotlivých vesnicích, rodinách byly maličké rozdíly. Byly velké rozdíly ve vesnicích nacházejících se na území polské vlády a na území komunistického zřízení - bolševického, kdy už byl velký rozdíl ve vyjadřování a používání jiných slov než českých a v myšlení nevyjímaje.

Při této příležitosti je možno vzpomenout na legionáře na východě, v první světové válce. Než se všichni navrátili do vlasti, ve vlasti se už žilo zcela jinak než v době, kdy šli do války. Prošli celým východem a nacházeli se v místech, kde řádila bolševická revoluce. Nebylo možno na všech vidět, na kolik je tato dlouhá cesta ovlivnila. Rodná země se na ně dívala s nejistotou. Země se nechtěla přizpůsobovat, museli se podřizovat přicházející z ciziny, kde pobývali třeba jenom několik let. Tak tomu je vždy a bylo to i u volyňských Čechů, kteří na Rusi byli 75 a více let a zažili tam mnohá zřízení.

Chtěli jsme se přizpůsobovat, někteří to zvládli velice rychle, u některých to šlo trochu hůře a potřebovali k tomu delší čas. Všichni jsme splynuli.

Dneska už toho moc nechceme, jen vzpomínku na naše odvážné bojovníky, kteří šli osvobozovat republiku a na bojové cestě položili hodně života a prolili velké množství krve. Pokud nějaké neúspěchy v bojových akcích měli, ty je třeba hledat zcela někde jinde, než v obyčejných vojínech a nízkých vojenských hodnostech, kterých u volyňských bojovníků bylo nejvíce.

My volyňští Češi, už vždy, od prvních dnů příjezdu do vlasti, jsme se chtěli přizpůsobovat a splývat, jen jsme nechtěli a nechceme splývat tak, jak nám to navrhovalo zřízení, které tady bylo do konce roku 1989, nebo splynutí považovat za ukončené.

V minulém zřízení ovlivňované Moskvou, mnoho těch, kteří své myšlenky a zážitky ze Sovětského svazu projevilo nahlas, šlo do nápravných zařízení. S velkými procedurami a problémy byla pořádána naše setkání. Nebylo možné se volně vyjadřovat, jak jsme na Volyni žili.

Jiří Pancíř

Poděkování

Děkuji všem, kteří nějakým byt' jen malým kouskem přispěli k vytvoření tohoto díla. Těch, kteří nabídli k reprodukování svých rodinných fotografií bylo dost, těm všem patří velký můj dík. Největší dík za pomoc, vyjadřuji Jitce Chundelové, roz. Jirkovské. Ještě větší mnou je uvítání a dík za informace textové, bohužel těch mohlo být mnohem více.

Je vidět, že ještě i dneska jsou lidé, kteří dodržují to, co nám vštěpovala do hlav sovětská vláda, - mlčet, o všem, co zažili na Volyni, o tom zarytě mlčet! Co zažili ve věznicích, v gulazích a o všech týráních mlčet - neříkat o tom ani své vlastní rodině! Spíše i toto zlo vychvalovat. Volyňští Češi se snažili zapomenout a ono se jím to plně podařilo. Je to velká škoda. Vaší potomci se budou jednou pít po tom, co na Volyni zažívali naši předkové a nebude nikoho, kdo by jím to pověděl. Kdo by jím to předal z pokolení na pokolení.

Dějiny jsou jenom dějiny. Ty jsem ani dělat nechtěl, chtěl jsem jen, běžné vyprávění příběhu, i když už ne z devatenáctého století, pak aspoň z dob poslední války - velice neklidného života. Do vzpomínek bylo třeba vložit také nějaké dějiny. Jinak by to ani nešlo, psát o Volkově a jeho okolí a nevložit tam špetku dějin.

Je hodně knih o Čechách žijících na ukrajinské Volyni, avšak už málo o krásné, jedné z největších českých vesnic Volkovu. Moje dílko má vhodný název „HRST VZPOMÍNEK“, opravdu jen hrst ještě dostupných vzpomínek. Nic jiného jsem ani psát nechtěl, jenže ty vzpomínky, s pomocí Vás všech mohly být mnohem obsírnější.

Vzpomínky nejsou jenom pro současné, ale i pro ty budoucí, kteří jednou budou chtít vědět a budou si říkat. „Proč ty naši předkové se museli stěhovat do cizích zemí“?

Proto pěkně prosím!
Uchovejte je!!!

Vše sepsáno podle vyprávění a dostupných zdrojů

Sebráno v letech 2000 - 2005
Jiří Pancír - (Jindřich Šíma)
V Lovosicích 2005

Reedice pro internet
Lubomír Sazeček
Petr Sazeček
Brno 2012